

**ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ КОЛЕДЖ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

**МАТЕРІАЛИ
звітної наукової конференції
студентів коледжу
за 2017 рік**

Івано-Франківськ

2018

УДК 377.7+377.8

ББК 74.57

М-34

Матеріали звітної наукової конференції студентів Івано-Франківського коледжу Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» за 2017 рік (16-20 квітня 2018 року м. Івано-Франківськ, Україна). Івано-Франківськ, 2018. 254 с.

Збірник містить тези доповідей студентів Івано-Франківського коледжу Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта», «Правознавство».

За достовірність викладених матеріалів і текст відповідальність несуть автори тез.

Організаційний комітет конференції:

Голова оргкомітету – директор Івано-Франківського коледжу Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кандидат філософських наук, доцент Москаленко Ю. М.

Заступник голови оргкомітету – заступник директора, спеціаліст вищої категорії Нестеренко С. В.

Члени оргкомітету:

Полякова Т. В.

Сидорук О. М.

Наконечна І. М.

Максимчук Г. М.

Селепій О. Д.

Ликтей Л. М.

Редакційна колегія:

Нестеренко С. В., Полякова Т. В., Сидорук О. М., Наконечна І. М., Максимчук Г. М., Селепій О. Д., Івасів І. Я., Ликтей Л. М., Багрій М.А., Горецька О.П., Скиданчук О.М.

Організатори конференції висловлюють щирі подяку батькам студентів та педагогічним колективам шкіл, де отримали базову середню освіту учасники конференції, за навчання, виховання та формування активної громадянської позиції.

Вступ

До збірки включені матеріали наукових доповідей і повідомлень студентів Івано-Франківського коледжу Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» звітної наукової конференції за 2017 рік.

Пропонований увазі читача збірник матеріалів містить тези доповідей, виголошених у трьох секціях відповідно до спеціальностей студентів:

- секція спеціальності «Початкова освіта»;
- секція спеціальності «Дошкільна освіта»;
- секція спеціальності «Правознавство».

Проблема, над якою працює секція спеціальності «Початкова освіта» – «Початкова школа сьогодні: проблеми та їх вирішення». Метою роботи секції є пошук рішень з актуальних проблем сучасної педагогіки, обмін науковими результатами і дослідницьким досвідом.

Основні напрями роботи секції:

- психолого-педагогічні проблеми в освіті;
- загальна педагогіка;
- філософія сучасної освіти. Сучасні педагогічні технології та методики;
- сучасні фахові методики викладання;
- розвиток особистості молодшого школяра;
- проблеми виховання учнів початкової школи.

Проблема, над якою працює секція спеціальності «Дошкільна освіта» – «Перспективи розвитку дошкільної освіти: теорія і практика». Основні напрями досліджень стосуються актуальних питань сьогодні першої ланки безперервної освіти в Україні. Коло наукових інтересів: присвячена розбудові інноваційного педагогічного процесу навчальних закладів в умовах реалізації якісно нового Базового компоненту дошкільної освіти з акцентами на суб'єктивність дитини, її батьків і педагогів освітніх закладів в освітньому соціокультурному просторі.

Проблема, над якою працює секція спеціальності «Право» – «Перспективи розвитку правових наук очима правників-початківців». Актуальність наукових досліджень в напрямку юридичних наук спричинене необхідністю підвищення рівня правової свідомості громадян України. В період розбудови правової держави особливого значення набуває проблема вдосконалення законодавства, що є предметом дослідження в тезах доповідей студентів спеціальності «Право». Досконалість правових норм, а також їх неухильне дотримання є безперечною умовою забезпечення основних принципів права в державі.

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»
Проблема: ПОЧАТКОВА ШКОЛА СЬОГОДЕННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ

Підсекція «Педагогіка»

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта»), кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії **Г.М. МАКСИМЧУК**.

СЕКРЕТАР – спеціаліст вищої категорії, викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта») **О.В. СОРОКОЛІТА**.

**МИСТЕЦТВО ВИТИНАНКИ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ
І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ВІКУ**

Віра Барбак,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – **Гнатюк М.В.**,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Вивчення традицій української народної витинанки, її історії виникнення та розвитку, аналіз особливостей виготовлення і використання в навчальному процесі початкової школи є важливим у підготовці майбутніх вчителів. Роль витинанки у навчанні та художньо – естетичному вихованні і розвитку дітей молодшого віку особлива. Заняття на уроках художньої праці сприяють формуванню художніх образів, засвоєнню технічних навиків та розвитку інших творчих здібностей. Витинанки стали важливим атрибутом в системі декору інтер'єру народних жител в минулому, а нині мають значні художні можливості.

Мета: розглянути особливості мистецтва витинанки як засобу навчання та виховання дітей молодшого віку.

Виклад основного матеріалу. За висловом французького архітектора Ле Корбузе «Велике мистецтво твориться простими засобами» – найкраще підходить до витинанки.

Витинанки – як вид народного декоративного мистецтва мають давні традиції. З історії відомо, що у VII–XII ст. в Китаї, батьківщині паперу, китайки напередодні свята весни наклеювали на вікна традиційні паперові візерунки у вигляді драконів, квітів та інших символів. Подібні оздоби пізніше з'явилися у Персії, у XV ст. через Туреччину потрапили до Європи – спочатку до Італії (Венеція), Угорщини, а потім до інших країн.

В Україні перші витинанки з'явилися у XVII–XVIII ст. і на початках їх виконували зі шкіри. Коли папір став доступний широким верствам населення, витинанки появилися як прикраси в українській оселі. Найчастіше їх виготовляли перед Різдом і Новим роком або навесні, коли білили хату. Напередодні свята весни дівчата та жінки наклеювали на вікна паперові візерунки, які виготовляли зимовими вечорами. Найчастіше це орнаментальні, та сюжетні композиції прикрас житла, ажурно або силуетно вирізані ножицями чи ножем з білого або кольорового паперу.

В середині XIX ст. витинанки з паперу прикрашали інтер'єр народного житла. Найчастіше ними завітчували образи, мисники, сволоки, вікна замість фіранок, а також використовували для прикрашання стін, груб, коминів, печей. На початку XX ст. витинанки поширилися майже по всій Україні, особливо на Дніпропетровщині (Петриківка), Поділлі (Горожанка, Марківка, Білоусівка), Придністров'ї (Стриганці, Довге, Ямниця, Нижнів, Торговиця) та інших регіонах. За традицією українські витинанки мають геометричний, рослинний, зооморфний, антропоморфний характер. Інколи композиції витинанок перегукувалися із хатнім настінним малюванням, яке найбільше було поширене на Поділлі, Дніпропетровщині, тощо. Кращі зразки декоративних композицій майстри розвивали і збагачували у вишиванці, ткацтві, передаючи їх із рук в руки протягом багатьох поколінь.

Типовими мотивами витинанок є силуетні фігурки тварин, птахів (півників), вершників, ажурні розетки, ромби, квадрати, дерева, фіранки тощо. Майстри склали папір вдвоє, четверо, восьмеро, шістнадцятеро і створювали композиції різної структури. При виконанні силуетної витинанки важливо вибудовувати всю логічну лінію сюжету вирізування симетричних візерунків.

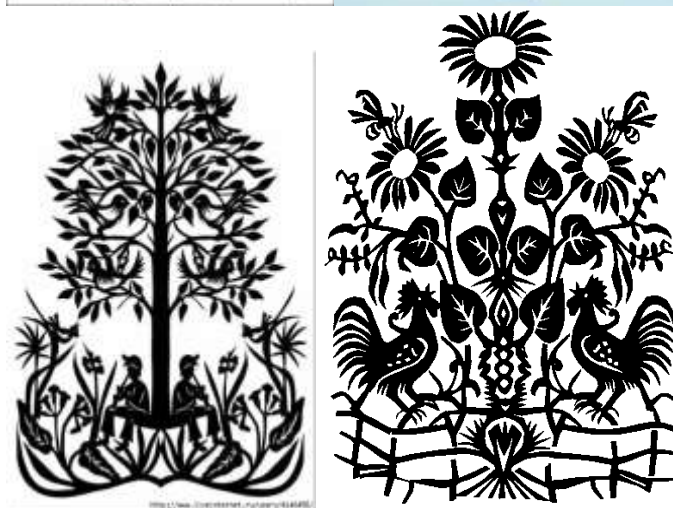
Витинанка має широкі тенденції розвитку і використання у сучасному світі. Дуже часто до техніки витинання і мотивів візерунків звертаються художники, архітектори, дизайнери, а також діти в школі. Ця технологія має тісний зв'язок з іншими видами мистецтва. Техніка витинанки пов'язана з паперопластикою (орігамі). Витинанка дійсно стала популярною, оскільки широко використовується в оформленні книг, журналів, вітрин. Композиції паперових прикрас використовуються і для сценографії. Особливо народні витинанки є вдячним джерелом для оформлення різноманітних вистав, концертів, також для створення сценічного одягу.

Заняття з витинанками в дитячому віці мають пізнавальне і виховне значення. Вони мають на меті виховати у дитини почуття національної гідності, викликати інтерес до національної культури, прищепити дітям любов та повагу до українських символів та звичаїв. Прилучивши дітей до мистецтва витинанки, виховують у них естетичні почуття,

розвивають художнє світобачення, наповнюють емоційно, піднімають настрій, формують естетичний смак.

Висновки. Мистецтво – це пам'ять народу, яка з'єднує часи в нашій свідомості, робить нас співучасниками подій, як теперішніх, так і давно минулих. Справжнє мистецтво ніколи не старіє, воно завжди захоплювало людей, залишаючи помітний слід у їхній пам'яті, збагачувало людську душу. Створюється уявлення про прекрасне, народжується мрія, яка супроводжує людину протягом усього життя. Творячи мистецький твір, людина розкриває себе, свій внутрішній світ, виховання душі, ставлення до духовних цінностей. Тому і не дивно, що мистецтво відіграє дуже помітну, важливу роль у нашому житті.

Дніпропетровщина (Петриківка)

Поділля

*Придністров'я
Стриганиці*

Довге

Нижнів

Торговиця

Список використаних джерел

1. Мельник В.М. Мистецтво витинанки та аплікації: навч. посіб. Тернопіль: навчальна книга Богдан, 2006. 256 с.
2. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво Львів: Світ, 1993. 273 с.
3. Мистецтвознавство: короткий тлумачний словник. Київ: Либідь, 1999. 208 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ МНЕМОТЕХНІКИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Марія Яблінчук,

2 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
учасниця II етапу конкурсу-захисту
науково-дослідних робіт МАНУМ
Науковий керівник – Плетеницька Л.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. В умовах реформування освіти гостро виникає необхідність удосконалення системи викладання, впровадження в практику загальноосвітніх навчальних закладів засобів, спрямованих на своєчасне забезпечення кожному школяру адекватних умов для його розвитку, формування компетенцій повноцінної особистості та отримання якісної освіти. Перевантаження навчальним матеріалом на певному етапі викликає небажання учнів вчитися, знижує свідоме відношення до оволодіння знаннями, вміннями та навичками. Одним із способів активізації розумової діяльності учнів, формування інтересу до навчального матеріалу та мотивації до навчання є використання мнемотехнічної технології, яка допомагає розвивати логічне, образне, творче мислення і сприяє розвитку компетентності молодших школярів.

Мета полягає в аналізі, науково-теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності впливу технології мнемотехніки на пізнавальний розвиток учнів.

Виклад основного матеріалу. В психолого-педагогічній літературі мнемотехніку визначають як спосіб покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів [1].

Вагомий внесок у розвиток мистецтва запам'ятовування й популяризації мнемотехніки в суспільстві здійснили Г. Чепурний, М. Зиганова, І. Матюгіна, та інші.

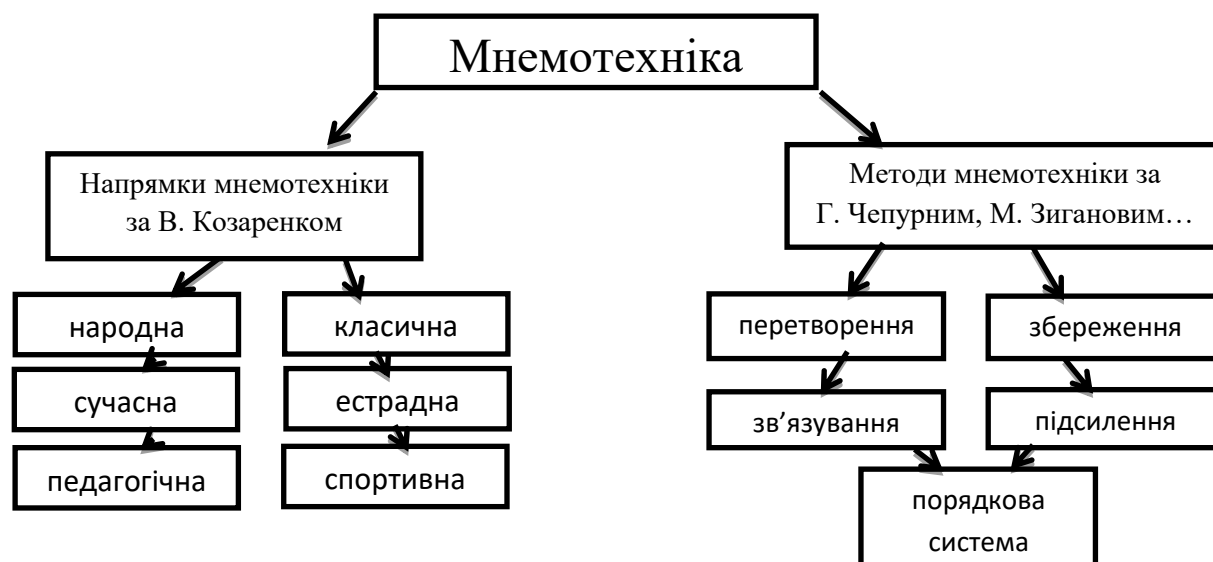
В. Козаренко виділив та описав основні напрямки мнемотехніки: народна, сучасна, педагогічна, класична, естрадна, спортивна (див схема 1).

Класична мнемотехніка виникла як складова ораторського мистецтва і використовувалась для запам'ятовування послідовності викладу довгих промов. Набір прийомів класичної мнемотехніки обмежений [2].

Засновником педагогічної мнемотехніки можна вважати Петра Рамуса. Педагогічна мнемотехніка не примушує запам'ятовувати хронологічні таблиці, вона робить акцент на логічному запам'ятовуванні під час інтенсивного «переживання» досліджуваного

матеріалу: багаторазове читання тексту, повторення вголос, переписування навчального матеріалу з книги в зошит, перемальовування ілюстрацій з підручників і багато інших методів[3, с. 74].

Фахівці Асоціації розвитку творчої особистості «ВАРТО» Г. Чепурний та Т. Шевчук створили єдину класифікацію методів та способів, що поліпшують засвоєння нової інформації та подали визначення термінів і понять запропонованих методів і прийомів. Вони виокремили п'ять базових методів: перетворення, зв'язування, порядкова система, підсилення та збереження, які складаються з певної кількості мнемотехнічних прийомів – порядку та способів дій, що дозволяють поліпшити ефективність засвоєння нової інформації(див. схема 1).

Схема 1. Структура мнемотехніки

З метою ефективного використання мнемотехніки на уроках вчителем початкових класів слід дотримуватися низки умов, а саме: дозволити учням вільно розмірковувати; приймати різноманітні ідеї та думки; сприяти активному залученню учнів до процесу навчання; забезпечити для дітей середовище, вільне від негативної оцінки; підтримувати віру у кожного учня, в його здатність породжувати свої роздуми; цінувати міркування учнів.

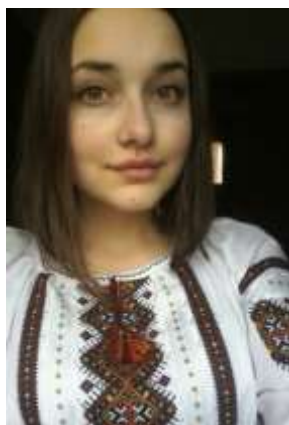
Використання мнемотехніки під час навчання обумовлюється складністю навчальних програм та обсягом інформації, яку всім учням освоїти не під силу. Мнемотехніка залучає природні механізми пам'яті мозку і дозволяє повністю контролювати процес запам'ятовування, збереження і відтворення інформації.

Сучасні вимоги європейського рівня розвитку освіти сприяють вільному вибору засобів навчання та максимальній самореалізації в умовах психологічного комфорту, зберігає психічне та фізичне здоров'я, що гарантує високу якість освіченості.

Висновки. Використання мнемотехніки у навчальному процесі початкової школи допомагає вирішити такі завдання: розширити творчі можливості дитини завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкулі головного мозку; формувати вміння ефективно і самостійно вчитися; підвищувати самооцінку дитини завдяки результативності навчання; збільшувати навчальну мотивацію, а з нею успіхи; позбутись механічного запам'ятовування; розвивати образну пам'ять. Ці завдання виконуються завдяки впровадженню мнемотехніки шляхом формування відповідних навичок, творчому підходу та створенню ситуації успіху, що є найдоцільнішою мотивацією процесу ефективного навчання математики та логіки.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. Київ: Юнікорм Інтер, 2008. 1040 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Антощук Є.В. Учимося запам'ятовувати і пригадувати: швидка педагогічна допомога від Української школи ейдетики «Мнемозина». Київ: Вирій, 2007. 156 с.

КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДЛІТКІВ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Вікторія Когут,
2 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Плетеницька Л.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Сфера вільного часу й дозвілля завжди була і є об'єктом наукового інтересу вчених різних галузей. Філософія розглядає вільний час як якість простору для здійснення специфічних соціальних процесів, виявляє витoki виникнення вільного часу і його взаємозв'язок з часом робочим та визначає його соціальну цінність. Соціологія та економіка здійснюють кількісний та статистичний аналіз, досліджують характер і зміст вільного часу особистості, аналізують діяльність соціальних інститутів дозвілля його наповненістю.

Мета: виявити специфіку організації та проведення культурно-дозвільної діяльності підлітків.

Виклад основного матеріалу. Культурі дозвілля необхідно вчити, починаючи з дитячого віку, оволодіти нею можливо тільки при цілеспрямованому, планомірному впливі на підростаюче покоління.

Дозвілля підлітків, відрізняється складністю і суперечливістю. По-перше, маючи можливість вибирати заняття на дозвіллі за власним бажанням, молоді люди часто не готові до усвідомленого вибору видів діяльності, що сприяють повноцінному формуванню особистості. По-друге, прагнучи до самостійності у виборі форм використання дозвілля, підлітки, тим не менш, обмежені певним колом соціальних ролей, в порівнянні з дорослими.

В науково-дослідній роботі, яку презентували на II етапі конкурсу-захисту МАНУМ, ми охарактеризували погляди вчених різних галузей знань на дозвільну діяльність молоді, проаналізували форми організації культурно-дозвільної діяльності підлітків, крім того, описали особливості проведення та доцільні форми дозвілля підлітками, зокрема, у Івано-Франківському коледжі.

Таблиця 1

Ранг форм дозвілля студентами

Форма дозвілля	1 курс (25 студентів)	2 курс (30 студентів)	3 курс (26 студентів)	4 курс (24 студентів)
----------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Флеш-моби	4	9	5	3
Літературні читання	7	7	10	10
Спортивні змагання	1	6	9	9
Екскурсії	2	1	4	4
Гурткова робота	6	4	8	5
Майстер-класи	10	3	1	2
Тренінги	9	2	2	1
Концерти	3	5	7	6
Театр	5	8	3	8
Інші відповіді	8	10	6	7

Дозвілля –це частина неробочого часу, яка залишається у людини після виконання непорушних виробничих обов'язків. У житті суспільства дозвілля – важливий час для стабілізації, зняття напруженості, запобігання суспільних конфліктів, зміцнення солідарності, взаємозв'язку поколінь, спілкування, задоволення потреб особистості в радості, розваг і т.д.

Дозвілля при відомих обставинах може стати важливим чинником фізичного розвитку дітей, улюблені заняття в години дозвілля підтримують емоційне здоров'я. Воно сприяє виходу з стресів і дрібних турбот, є знаряддям у попередженні інтелектуальної відсталості та реабілітації розумово хворих дітей. Особлива цінність дозвілля підлітка полягає в тому, що вона може допомогти реалізувати те краще, що в ньому є.

Практична значущість роботи полягає у самостійній визначеності підлітками ефективних форм проведення дозвільно-культурної діяльності.

Висновки. Дозвілля – це можливість особистості займатися у вільний час різноманітною діяльністю на свійвибір. Основними видами дозвільної діяльності є відпочинок, розваги, свята, самоосвіта, творчість.

Педагоги не рекомендують дорослим з підлітками спілкуватися засобами стихійно групового спілкування, адже воно проявляє агресивність, жорстокість, замкнутість.

Опитування студентів Івано-Франківського коледжу засвідчило, що вони відвідують тематичні вечори, дискотеки, флеш-моби, благодійні акції. Перспективу нашого дослідження вбачаємо в проведенні профілактичної роботи з підлітками з метою цікавого та оригінального проведення дозвілля.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка. Київ, 2013. С. 78.
2. Злобіна О. Дозвілля молоді України активно переноситься в Інтернет-мережі. Управління освітою. 2012. С. 20
3. Тощенко Ж.Т. Соціологія. Вид. Юніті-Дана. 2005. С. 1016.

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ «ГІРСЬКА ШКОЛА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Вікторія Козак,

2 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Плетеницька Л.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Школа в горах – не тільки педагогічне, економічне, географічне чи соціальне поняття, майже завжди її головною функцією було формування людини, яка залишається працювати у гірському селі, у сільському господарстві. Проте, в нинішніх умовах ця функція не реалізується достатньо. Постає гостра проблема, як узгодити інтереси суспільства, що повільно перебудовується, з інтересами молодої особистості, яка змалечку бачить налаштованість сільського життя і, на відміну від попередніх поколінь, хоче задовольнити потреби свого розвитку з найбільшими перспективами.

Мета: охарактеризувати специфіку навчання, виховання і розвитку учнів в умовах гір.

Виклад основного матеріалу. Гірські школи це особливий феномен як у педагогічній теорії, так і в реальній практиці. Географічне положення й соціально-економічний статус – ось аспекти, що відіграють значну роль у функціонуванні цих навчальних закладів. І якщо перший із них характеризується тільки місцем розташування школи, то другий залежить від значної кількості чинників: стану соціально-економічного розвитку конкретного регіону, загального духовно-морального рівня населення села чи селища, природного й предметного середовища, особливих умов функціонування навчально-виховного закладу. Все це активно впливає на розвиток гірської школи та на процес розв'язання психолого-педагогічних проблем, що є перед нею. Саме вирішенню цієї проблеми сприяє реалізація ідей міжнародного проекту «Гірська школа Українських Карпат», який заснований педагогічним факультетом Прикарпатського національного університету.

Головними завданнями проекту є вивчення соціально-економічних, геоетнологічних, ландшафтно-природничих і кліматичних умов та організаційно-педагогічних особливостей діяльності гірських шкіл; виявити специфіку навчання, виховання розвитку учнів в умовах гір; науково обґрунтувати принципи, зміст форми і методи роботи гірської школи.

Серйозною проблемою гірської школи карпатського регіону, на яку б хотілося звернути увагу, то це обмаль учителів іноземної мови, хореографії, фізики, інформатики, а також практичних психологів. Вирішенню сприятиме, на наш погляд, підготовка фахівців із

додатковою спеціалізацією: початкове навчання і англійська мова та література, початкове навчання і хореографія та музика, початкове навчання і практична психологія, початкове навчання та інформатика, математика й інформатика, трудове навчання та креслення. Гірський учитель, образно кажучи, перебуває серед чотирьох вогнів: від нього вимагають результату держава, батьки, діти, власна душа [1, с. 2].

Важливим чинником у гірській школі є ландшафт. Об'єктом дослідження групи вчених Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника обрано гірську школу, яка працює в особливих ландшафтно-кліматичних умовах. В 27 районах Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей в населених пунктах зі статусом гірських є понад 600 загальноосвітніх шкіл, де навчається близько 12 тисяч учнів. З них в Івано-Франківській області працює 225 шкіл, де навчається 55 тисяч учнів, в Закарпатській області – 214 шкіл з контингентом 42588 учнів, у Львівській області 172 школи – 22217 учнів, у Чернівецькій в 37 школах навчається понад 5 тисяч учнів. Окрім них в гірській місцевості цих областей працює ще 7 гімназій, 3 ліцеї з контингентом 2000 учнів та 209 дошкільних навчальних закладів із понад 8 тисяч вихованців. Таким чином в українських Карпатах навчанням і вихованням охоплено 140 тисяч дітей (Зведені дані оперативної інформації управлінь освіти і науки Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей).

В нормативних документах проекту зазначено, що побудувати повноцінну гуцульську школу без родини по суті неможливо. А справжнє родинне виховання прийде з належним оволодінням батьками сучасними педагогічними знаннями й уміннями застосовувати ці знання на практиці, що зумовлює гостру потребу організації педагогічного всеобучу.

Гуцульське родинне виховання – це одна з гілок українського національного виховання. Вона органічно поєднує в собі національне, вселюдське й суто гуцульське, традиційно-властиве українським народам карпатського краю. Гуцульське виховання базується на таких провідних принципах, як: український патріотизм й висока національна свідомість; природовідповідність; любов до батька й матері, родини, рідного краю; шанобливе ставлення до української мови й традиційної родинно-побутової культури гуцулів; гуцульська етнічна соціалізація; європеїзм [2, с. 232].

На нашу думку Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника є об'єднуючим науковим центром розвитку освітнього простору гірських шкіл. Для розв'язання проблем початкової школи гірських регіонів розроблена «Орієнтовна тематика наукових досліджень проблем організації роботи гірських шкіл та навчання, виховання і розвитку учнів в них», що включає дев'ять основних напрямків науково-дослідної роботи; зокрема розумове виховання та розвиток учнів гірських шкіл і формування у них наукового

світогляду; морально-духовне виховання учнів гірських шкіл; використання ландшафтно-естетичного потенціалу Карпатських гір; психологічні аспекти розвитку особистості учнів гірських шкіл; виховні та розвивальні можливості трудової діяльності учнів гірських шкіл; фізичне виховання та безпека життєдіяльності дітей у горах; особливості роботи учителів у гірських школах; школознавчі проблеми.

Висновки. Ідеї міжнародного проекту «Гірська школа Українських Карпат» необхідно використовувати в навчально-виховному процесі у закладах середньої загальної освіти, західного регіону України.

Список використаних джерел

1. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. Відомості Верховної Ради. 2004. №32. 2 с.
2. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка: навчальний посібник Київ: ІЗМН, 1997. 232 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ ПІДЛІТКАМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Гнатюк Христина,
2 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Довгий О.Я.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Сфера вільного часу й дозвілля завжди була об'єктом наукового інтересу. Філософія розглядає вільний час в якості простору для здійснення специфічних соціальних процесів, виявляє витoki виникнення вільного часу і його взаємозв'язок з часом робочим, його соціальну цінність. Соціологія та економіка здійснюють кількісний та статистичний аналіз зазначених процесів, досліджують характер і зміст вільного часу особистості, діяльність соціальних інститутів дозвілля за його наповненістю, аксіологією дозвілля. Психологія звертає увагу на потреби і мотиви, що визначають поведінку і вчинки людини в цій тимчасовій сфері. У своїй сукупності дані цих наук свідчать про те, що вільний час є домінуючим простором, в якому відбувається фізичний та духовний розвиток людини.

Виклад основного матеріалу. Ми опрацювали аспекти соціології освіти, тобто розглянули освіту як одну із підсистем суспільства у всій сукупності її взаємодії з іншими підсистемами суспільства; освіту як соціальний інститут у взаємодії з іншими інститутами суспільства та визначили взаємозв'язок освіти та суспільства в цілому.

Відомо, що предметом соціології освіти є взаємодія компонентів освіти, а також взаємодія їх із суспільством в усіх сторонах і рівнях, тобто широке коло соціально-освітніх відносин, в які вступають соціальні суб'єкти в процесі навчання. Сюди входить: стан і динаміка соціокультурних та соціально-психологічних процесів у сфері освіти; система взаємодії освіти з іншими сферами суспільного життя; механізми, технологія, характер, спрямованість навчальної діяльності.

В психолого-педагогічній літературі дозвілля розглядають як можливість людини займатися у вільний час різноманітною діяльністю на свій вибір.

Визначають п'ять видів дозвільної діяльності: відпочинок, розваги, свята, самоосвіта, творчість. Д.І. Фельдштейн виділив три форми спілкування підлітків в процесі дозвільної діяльності: інтимно-особисту; стихійно-групову; соціально-орієнтовану.

Інтимно-особистісне спілкування визначають як взаємодію, засновану на особистих симпатіях, –«я» і «ти». Змістом такого спілкування виступає співучасть співрозмовників в

проблеми один одного. Інтимно-особистісне спілкування виникає за умови спільності цінностей партнерів, а співучасть забезпечується розумінням думок, почуттів та намірів один одного, емпатією. Вищими формами інтимно-особистісного спілкування є дружба і любов.

Стихійно-групове спілкування – це взаємодія, заснована на випадкових контактах – «я» і «вони». Такий вид спілкування призводить до появи різного роду підліткових компаній, неформальних груп. У процесі стихійно-групового спілкування стійкий характер набувають агресивність, жорстокість, підвищена тривожність, замкнутість.

Під соціально-орієнтованим спілкуванням розуміють взаємодію, засновану на спільному виконанні суспільно-важливих справ – «я» і «суспільство». Соціально-орієнтоване спілкування обслуговує суспільні потреби людей і є чинником, що сприяє розвитку форм життя груп, колективів, організацій.

Дані види дозвільної діяльності використовують для самоорганізації або організації дозвілля підлітка. Іноді дозвілля підлітка виходить на перше місце в його життя, тому дорослим дуже важливо в цей період заповнити вільний час підлітка. Не треба забувати, що організація дозвільної діяльності повинна проходити не під примусом особистості, а лише з відома і зацікавленості дитини, яка дорослішає. Словесно-логічні форми, де основним засобом впливу є слово, що викликають відповідні реакції у дітей. До такого типу форм відносять бесіди на профілактичні теми. Образно-художні форми поєднують в собі такі справи, де головним засобом впливу є спільне переживання, яке викликає сильні, глибокі колективні емоції, подібні до тих, які відчувають підлітки на святах. У ігрових формах роботи соціальний педагог використовує пізнавальні, змагальні, конкурсні ігри. Ці ігри є направлені на розвиток у підлітків згуртованості, почуття толерантності. До психологічних форм належать: лекції, бесіди, дискусії, психологічні вправи, тренінги.

Підлітковий вік найбільш важким і складним з усіх дитячих вікових періодів і представляє собою етап становлення особистості. Разом з тим це найвідповідальніший період, оскільки тут укладаються основи моральності, формуються соціальні установки, ставлення до себе, до людей, до суспільства. Крім того, у цьому віці стабілізуються риси характеру та основні форми міжособистісної поведінки. Основними видами захоплень підлітків є: інтелектуально-естетичні захоплення (музика, малювання, радіотехніка, електроніка, історія і т. д.); накопичувальні захоплення (колекціонування марок, платівок, листівок); ексцентричні захоплення (бажання підлітка бути у центрі уваги).

Висновки. У житті сучасного суспільства дозвілля характеризують як важливий час для стабілізації, зняття напруженості, запобігання суспільних конфліктів, зміцнення солідарності, взаємозв'язку поколінь, спілкування, задоволення потреб особистості в радості. Дозвілля при відомих обставинах може стати важливим чинником психологічного та

фізичного розвитку підлітків, а улюблені заняття в години дозвілля підтримуватимуть емоційне здоров'я, сприятимуть виходу зі стресів і дрібних турбот.

Список використаних джерел

1. Кравченко А.І. Історія соціології: навчальний посібник. Київ, 2006.
2. Фельдштейн Д.І. Психологічні аспекти вивчення сучасного підлітка. Питання психології: начальний посібник. Київ, 1985.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: КОНЦЕПЦІЯ СОФІЇ РУСОВОЇ ТА СЬОГОДЕННЯ

Юлія Душенко,
3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Сороколіта О.В.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денационалізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді. В останні роки цей елемент педагогічної роботи з дітьми набуває все більшої актуальності й потребує пошуку шляхів удосконалення та підготовки майбутніх вчителів, чим і визначається актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Відомий український педагог, громадська діячка Софія Федорівна Русова, яка самовіддано працювала на освітянській ниві, зробила вагомий внесок у становлення національної системи освіти й виховання. Саме вона сформувала концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді, основні положення якої не втратили своєї актуальності і в наш час. Адже Україна сьогодні стала на шлях демократичного розвитку суспільства і формування ринкових відносин в умовах техногенної революції. І перед педагогічною наукою та практикою стоять такі ж невідкладні завдання, які стояли перед розвиненими країнами на початку ХХ століття.

С. Русова вважала: **лише національно-патріотичне виховання спроможне виплекати цілісну, високоморальну, патріотично налаштовану особистість. Воно «має бути позначене українським мистецтвом» і будуватися на демократичному й гуманітарному ґрунті й, звісно, мати світський характер [1, с. 61].** На жаль, до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної традиції, досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді, у попередні часи боялися взагалі терміну «національний», а «патріотичне виховання» сприймали винятково в етнонародному або неорадянському вимірі.

Не втратили свого значення й думки С. Русової щодо вимог до особистості вчителя (педагога), його майстерності. Вчитель, говорила С. Русова, «має бути людиною творчою, якщо він ремісник – то це найтяжче ремесло». Особливого значення С. Русова надавала рідній мові як

могутньому засобу загального розвитку дитини. Вона розглядає рідне слово як джерело неповторного національного світобачення. Важливою ознакою, можливо й найголовнішою, національної початкової школи є любов вчителя до дітей. Без любові до дітей вчитель не зможе захопити їх, зрозуміти їх душу [3, с. 43].

Релігійно-духовне виховання дітей С. Русова пов'язувала з національно-патріотичним, убачаючи в цьому ґрунт для виховання в дитини патріотизму та любові до свого народу. Релігійне виховання радила узгоджувати з народними звичаями, родинними традиціями, індивідуальними прагненнями самої дитини. Особливу увагу пропонувала приділяти національним святкам, звичаям, обрядам, традиціям, які ваблять своєю красою, архаїчною наївною простотою, такою близькою душі дитини. Настрій дитини, в якому поєднуються і релігійне, й естетичне, і національно-патріотичне почуття, може стати основою для розвитку в неї високої ідейності та проростання любові до свого народу [3, с. 77]. У навчально-виховний процес мають впроваджуватися форми і методи виховної роботи, що лежать в основі козацької педагогіки

Щоб наша учнівська молодь мала стійкі сформовані патріотичні цінності, **вчитель** має виконати досить важливу місію: **сформувати неї патріотичні цінності та уміння передавати та демонструвати їх.** Для цього необхідно використовувати різноманітні активні та інтерактивні форми роботи, так як виховання патріотизму молоді не може бути реалізоване в одноманітних формах [2]. Виховання учнів на бойових традиціях старшого покоління є важливою складовою виховної роботи. Під бойовими традиціями розуміються історично складені моральні правила і звичаї, норми поведінки людей, які спонукають їх зразково виконувати свій військовий обов'язок, чесно і добросовісно служити Вітчизні. А також підтримка та сприяння волонтерським проектам, активне залучення до бойових дій на Сході України, допомога членам сімей Героїв Небесної Сотні, бійців АТО та їхніх сімей, діячів сучасної культури, мистецтва, науки, спорту, які виявляють активну громадянську і патріотичну позицію. Цьому сприяє проведення тематичних виховних заходів: «Краса рідної України», «Герої не вмирають», «Козацькі забави», годин класного керівника: «Твої права та обов'язки», «Як це – бути патріотом?», бесід: «З рідного краю починається життя дитини», «Народні та державні символи України» та ін.

Висновки. Золоті джерела праць Софії Русової – це не тільки історія педагогічної і психологічної думки, це і абсолютний сучасний погляд на загальну проблему, конкретні завдання, відповідні умови, форми і методи організації виховання. Виділені нами ідеї С.Русової у педагогічних технологіях не існують ізольовано. Вони взаємопроникають, взаємозумовлюють і взаємодоповнюють одна одну. Ці ідеї не є новими, вони лише потребують нашого

переосмислення і втілення їх у життя в сучасних умовах, в яких нам доводиться виховувати молоде покоління.

Список використаних джерел

1. Педагогічна спадщина Софії Русової та існуюча освіта: аунково-методичний посібник. За ред. Слюсаренка В.Г., Проскури О.В. Київ, 1998. 194 с.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. 2015, № 461.
3. Пінчук І.М. Сутність і особливості національного виховання за С. Русовою. Актуальні проблеми педагогіки і психології. Ніжин, 1995.
4. Чередниченко Д. Софія Русова і сучасна школа. Українська мова і література в школі. 1992. №1. С. 53.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Богдана Славська,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Сороколіта О.В.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як основоположні, що відповідають як нагальним вимогам, так і закладають основи для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін [5].

Виклад основного матеріалу. Громадянську компетентність відносять визначають – як здатність захищати та піклуватися про права, інтереси та потреби людини і громадянина держави й суспільства [2].

Курс «Я у світі» спрямований на формування особистості майбутнього громадянина України – людини, здатної брати на себе відповідальність за минуле і майбутнє рідної землі (природне довкілля) та свого народу (суспільне довкілля). Україна, її державотворчі цінності, вироблення громадянських почуттів – цілементизмісту є першорядними, що задають мету реалізації програми [3].

Щоб упровадити цю ідею в життя, вчитель сам повинен стати для учнів взірцем громадянина і патріота своєї держави, адже дуже дієвими, особливо у вихованні маленьких дітей, є соціально-психологічні методи (наслідування, приклад, переконання) [1].

Такому вчителю мають бути притаманні:

– демократичний стиль педагогічної роботи – розуміння й сприйняття розмаїття думок і точок зору, уміння чути та підтримувати власну думку дитини, висока комунікативна культура;

– знання і використання на практиці сучасних інтерактивних технологій, що передбачає залучення учнів до творчої участі в освітньому процесі.

Успішність виховних впливів з метою виховання громадянськості молодшого школяра також залежить від умілого використання педагогом як традиційних, так і інтерактивних методів.

Методи:

- традиційні: стимулювання діяльності і поведінки, усвідомлення громадянських цінностей суспільства;
- інтерактивні: евристичні бесіди, творчий аналіз результатів спільної діяльності, ігрові ситуації, встановлення правил, інтерв'ю, створення ситуацій успіху [4].

Зараз громадянське виховання посідає в школах важливе місце, у зв'язку з ситуацією в Україні. Завдяки інтерактивному підходу до навчання сучасних педагогів діти поглиблюються в різні благодійні справи.

Про їхні маленькі подвиги не пишуть статті у газетах і не знімають сюжети центральні канали. А вони нарівні з дорослими плетуть маскувальні сітки, печуть бійцям АТО пірижки, в'яжуть шарпетки, збирають гроші й роблять обереги, щоб там, на передовій, підтримати наших солдат і ще раз нагадати: хлопці, тримайтеся, ви не самі, ми з вами. Саме від розуміння молодшим поколінням становища, в якому перебуває Україна, залежить майбутнє [5].

Висновки. Відродження нашої держави гостро ставить проблему громадянської компетентності особистості. Тому навчаючи та виховуючи своїх учнів треба старатися зростити їх справжніми патріотами свого рідного краю, своєї Батьківщини.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.Я у світі. 3 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. Харків: Вид. група «Основа», 2013. 160 с.
2. Бурау О.Ф., Смирнова М.О «Формування громадянської компетентності учнів засобами інформаційно-комунікативних технологій». Дещо про предмет «Я у світі» та новий підручник. Початкове навчання та виховання. 2014. №10-11. С. 77-79.
3. Шляхи формування громадянської компетентності молодшого школяра в сучасній освіті крізь призму педагогічних ідей В.О.Сухомлинського. URL: cmsps.edukit.kr.ua/Files/.../Ковальчук%20 (дата звернення: 09.04.2018).
4. Концепція національно-патріотичного виховання 2015 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/ (дата звернення: 09.04.2018).

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОТРЕБИ УЧНЯ

Щерба Ілона

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Сороколіта О.В.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. За експертними прогнозами, у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі. Але українська школа не готує до цього. Як і 10, 20, 50 років тому, пересічний український школяр отримує в школі суму знань. За останні роки ця сума дуже збільшилась, як і значно зріс загальний інформаційний потік у світі. Учні спроможні лише відтворити знання, проте часто не отримують вміння застосовувати їх для вирішення життєвих проблем. Спосіб навчання в сучасній українській школі не мотивує дітей до навчання. Матеріал підручників затеоретизований, переобтяжений другорядним матеріалом. Збільшується цифровий розрив між учителем і учнем. Через хронічне недофінансування сьогодні не всі громадяни України мають рівний доступ до якісної освіти. Школа відтворює бідність: діти з незаможних родин мають гірші шанси отримати гарну освіту і піднятися по соціальній драбині[1].

Потрібна докорінна реформа, яка зупинить негативні тенденції, яка перетворить українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України.

Мета: проаналізувати нововведення Нової української школи, які зорієнтовані на потреби учня.

Виклад основного матеріалу. Нова українська школа буде працювати на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує здібності, потреби та інтереси кожної дитини, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. «Є необхідність якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Це

явище я називаю дитиноцентризмом в освіті», – президент Національної академії педагогічних наук Василь Кремень[2].

Справді, дослідження свідчать, що суттєво покращують результати навчання такі засоби персоналізації навчального досвіду, як робота за індивідуальними планами, окремими навчальними траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проєктів.

Освітню діяльність буде організовано з урахуванням навичок XXI століття, відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань (знайти спільну мову з друзями, учителями, однокласниками, батьками, незнайомими людьми) до творчих (креативно-інноваційних).

У навчанні будуть враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей. З цією метою запроваджується двоциклова організація освітнього процесу на рівнях початкової і базової загальної середньої освіти.

Буде забезпечено неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, буде подолано будь-яку дискримінацію (за ознакою віросповідання, гендеру, здоров'я, національності тощо). Відзначатися будуть зусилля й успіхи всіх учнів. Учителі навчатимуть, як плекати гідність і віру у себе [3].

Учні матимуть свободу вибору предметів та рівня їхньої складності. З'явиться можливість навчання в різновікових предметних або міжпредметних групах. З цією метою потребує змін також організація простору й класу: крім класичних варіантів, буде використано новітні, наприклад, мобільні робочі місця, які легко переорієнтовувати для групової роботи.

У Новій школі буде заохочуватися інклюзивна освіта. Для учнів з особливими потребами буде створено умови для навчання спільно з однолітками. Для таких дітей буде запроваджено індивідуальні програми розвитку, включаючи корекційно-реабілітаційні заходи, психолого-педагогічний супровід[3].

Висновки. Нова українська школа створюється всією українською громадою в рамках широкого суспільного діалогу. Це початок реформи, яка на десятиріччя визначить освітній ландшафт України. Сучасна школа не буде місцем, де у дитини формуються додаткові комплекси, ця школа має укріпити дитину, щоб вона сміливо могла будувати далі своє майбутнє. Зміна освітнього середовища – це зміна ставлення до дитини: повага, увага до неї і прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання. Саме такою буде Нова українська школа.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: основи стандарту освіти – ще один крок до мети: URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-povidomlennya-2016-12-08-nova-ukrayinska-shkola-osnovi-standartu-osviti-%E2%80%93-shhe-odin-krok-do-meti> (дата звернення: 7.04.2018).
2. Нова українська школа: освітнє середовище та електронна платформа: URL: <http://nus.org.ua/media/nush-osvitnye-seredovyshe-ta-elektronna-platforma/>(дата звернення: 7.04.2018).
3. Нова українська школа: план реформ:URL: <https://osvita.ua/school/reform/58589/>(дата звернення: 7.04.2018).

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: НОВЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Ангеліна Негрич,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Сороколіта О.В.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. «Нова українська школа стане можливою лише тоді, коли ми змінимо саму сутність освітнього процесу – від багаторічних розмов про «компетентнісний підхід» перейдемо до щоденного пошуку таких видів навчальної діяльності, які сприяли б невпинному поступові кожного учня і кожної учениці» – Лілія Гриневич, Міністр освіти і науки України[2].

На сьогоднішній день актуальним є питання організації освітнього середовища для учнів початкових класів Нової Української Школи. Освітнє середовище у початкових класах має бути безпечним місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними та в безпеці, де відбувається більшість навчальних видів діяльності. Ефективна індивідуалізація навчального процесу може бути досягнута через організацію навчальних зон/осередків, які відображатимуть навчальні потреби й інтереси дітей [1].

Мета – проаналізувати і висвітлити «нове освітнє середовище», яке має враховувати основні зміни у змісті освіти, у методиках викладання та доступі до навчання.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо основні положення Нової Української Школи. Початкова школа:

- допомагає формувати демократичну культуру в школі через вироблення відповідних процедур для захисту прав людини і впровадження демократичних цінностей – школа має стати місцем, безпечним для дитини, і йдеться не лише про фізичну безпеку, а й про атмосферу довіри і взаємоповаги, де немає насильства та дискримінації;
- підкреслює цілісність людської особистості у трьох важливих сферах (Я – «Відчуваю», «Думаю», «Дію»), дбаючи про інтелектуальний, духовний, фізичний розвиток дитини;
- зрівноважує знаннєвий компонент змісту освіти з розвитком емоційної сфери дитини, акцентуючи на плеканні адаптаційних здібностей, самоусвідомленні і самоконтролю, антистресового потенціалу й життєвого оптимізму;

- слугує розбудові інформаційного простору України через розширення сфери функціонування державної мови, зокрема і в школі, та гарантує право на здобуття освіти українською мовою;
- підтримує право національних меншин і корінних народів на вивчення рідної мови в державних і комунальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти у місцях компактного проживання таких осіб через відповідні освітні програми;
- розширює можливості вивчення іноземних мов, що сприятиме підвищенню конкурентоздатності українців на глобальному ринку праці;
- з огляду на прагнення України стати державою новітніх технологій, працює на розвиток інноваційності, зокрема за допомогою ІКТ, що передбачає створення достатнього простору і можливостей для творчості учнів та взаємодії їх між собою та із глобальним світом [2].

Організація навчальних зон здійснюється для забезпечення дослідницької діяльності дітей, для формування самостійності, для організації роботи дітей в парах, у малих групах, а також індивідуально [1].

Всім добре відомо, що більшу частину свого часу діти проводять у школі. Саме тому розвитку закладів освіти повинна приділятися велика увага.

Передусім візуальний освітній простір повинен нести інформацію про учнів та вчителів. Ще до 1 вересня вчитель може підготувати кілька своїх фото з літнього відпочинку. Дітям зазвичай цікаво дізнаватися про життя вчителя поза школою. Це зближує.

Так само в дітей має бути можливість показати те, що для них важливо. Наприклад, вправа «Розкажи і покажи» спрямована на те, щоб за допомогою візуальних матеріалів та малюнків дізнатись цікаву інформацію один про одного. Вчитель має визначити в класі осередки, які будуть заповнюватися візуальними розповідями діток.

Фото дітей та вчителів класу з датами днів народження можна розмістити на спеціальних стікерах на дверях класу або виділити для цього частину стіни.

Можна облаштувати в одному з кутків класу «Дошку настрою» зі списком учнів та стікерами, які діти ставлять навпроти свого прізвища зранку, а протягом дня мають можливість змінити. Якщо вчитель або однокласники бачать сумний смайлик, неодмінно запитують: «Чому тобі сумно? Чим можемо допомогти?»

Вчителям Нової Української Школи пропонується виділяти в класі 7 навчальних зон, а саме:

- Зона Відкриття;
- Зона Новин;
- Зона матеріалів;

- Комуникативна Зона;
- Тематична Зона;
- Зона Вчителя;
- Зона Тиші.

Це допоможе створити певну систему, що заощадить час і підтримуватиме порядок у класі. Розглянемо детально кожну зону.

Зона Відкриттів – це зона для всіх тих речей, що розпалюють уяву дитини. Вона може містити мистецькі та крафтові матеріали, диктофон, фотоапарат, магнітофон, настільні ігри, зокремапазли, веселі книги та журнали.

Вчитель може придумати для дітей різні проекти, в яких вони зможуть використовувати всі ці речі. Підсилювати креативність дітей можна, створивши певну атмосферу дослідництва. Наприклад, можна попросити їх намалювати те, що вони бачать, записати це і скласти список запитань, які у них виникають. Пізніше можна використати отримані дані для планування уроків у майбутньому.

Зона Новин допоможе вчителям управляти своїм класним календарем, запланованими завданнями і проектами, загальношкільними заходами, святами, урочистостями. Тут можна показувати і прогноз погоди, температуру повітря – календар спостережень за погодою, і світові новини. Також можна використовувати цей простір, щоб зазначити щоденні завдання, роботу в класі та домашні завдання. Учні зможуть ділитися своїми особистими або навчальними новинами.

Зона Матеріалів створюється для того, щоб підготувати вчителя до роботи. Тут педагог має змогу розкласти олівці, ручки, маркери, ножиці, папір, клей, стрічки, скріпки, тканину, паперові рушники, засіб для дезінфекції рук та інші інструменти. Це місце можна використовувати для таких довідкових матеріалів, як таблиці з формулами і графіками, методичних посібників, довідників, підручників, блокнотів і журналів. Ця зона також може бути зручним місцем для виконання домашньої роботи.

Задовільнити кілька цілей може Комуникативна Зона. Тут учням можна нагадувати, що ми всі працюємо для досягнення спільної мети. Ця зона для обговорень того, що було вивчено, для заведення нових знайомств, для запитань-відповідей, а також рефлексій. Ці обговорення дають вчителю можливість оцінити прогрес дитини й отримати інформацію на майбутнє. На початку року вчитель сам буде вести ці обговорення, але це має тривати лише до моменту, коли учні зможуть самостійно організувати дискусії.

Ділити простір класу з-понад двадцятьма дітьми не завжди легко. Деякі учні воліють працювати на самоті, тоді як іншим просто потрібна Зона Тиші, щоб робити завдання, читати, писати, рахувати або рефлексувати. Запасний стіл і стільці в кутку кімнати можуть

бути використані для Зони Тиші. Якщо це можливо, можна дати дітям навушники, щоб допомогти відфільтрувати шум у класі.

Тематична Зона відводиться для технічних інструментів, тематичних книг, ігор, що стосуються певного предмета. Важливо також показати, як це переплітається з іншими предметами. Тут можна розмістити діаграми з ключовими ідеями та стратегіями, картки, тощо. Представити основних людей у цій галузі, роздрукувати терміни та різні допоміжні матеріали. Можна додати на стіну візуальні ефекти та реальні об'єкти.

До класної кімнати Нової Української Школи висувається ряд вимог, які повинен пам'ятати кожен педагог. У класі має бути достатня кількість стільців та столів, щоб дітям було комфортно сидіти. Усі матеріали та дитячі роботи мають розміщуватись на рівні, зручному для дітей. Важливо, щоб вчитель міг одночасно бачити всіх учнів які працюють в групах або всім класом. Не повинно бути довгих прямих доріжок через весь клас. Облаштування кімнати має сприяти зручному та безпечному пересуванню дітей.

Висновки. Усі діти заслуговують навчатися у такому середовищі, де забезпечуються їхні потреби – базові потреби, потреби у навчанні, додаткові потреби (для дітей з особливими освітніми потребами). У такому освітньому середовищі є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, ініційованими самими дітьми. Середовище орієнтоване на дитину – це динамічне середовище, яке постійно змінюється, щоб враховувати інтереси кожної дитини та її рівень розвитку.

Список використаних джерел

1. Нова Українська Школа. Порадник для вчителя. Київ, 2017. С. 60-64.
2. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 02.04.2018).

ЄВГЕН ЖЕЛЕХІВСЬКИЙ – ПЕДАГОГ, НАУКОВЕЦЬ, РЕФОРМАТОР МОВИ

Ольга Паньків,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Максимець Б.В.,
кандидат політичних наук,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціалісти вищої категорії

Життя Є. Желехівського відомого українського лексикографа, фольклориста, літературного критика, педагога, громадського діяча, за політичними переконаннями та партійною належністю – народовця, великого патріота України, подвижника ідеї утвердження української мови, було сповнене невтомною працею на педагогічній та науковій ниві та інтенсивною громадською діяльністю [5, с. 3]. Він не шкодував ні часу, ні грошей для культурно-просвітницької роботи [2, с. 3].

Народився творець фонетичного правопису, видатний український мовознавець Євген Желехівський 24 грудня 1844 р. у Хишевицях, тепер Городоцького району Львівської області, в сім'ї греко-католицького священика о. Ієроніма (1813–1846). Мавши неповних два роки, Євген втратив батька. Мативийшла заміж за священика Т. Жегаловича, й сім'я переїхала в с. Кудобинці. Закінчив нормальну школу у Львові, навчався у гімназіях Львова, Перемишля, завершив гімназійну освіту в Бережанах (1866). Закінчив філологічний факультет Львівського університету (1866–1869). 1871 року склав іспит у Краківському університеті на право викладати класичні (латинську та грецьку) і німецьку мови у польській, українській та німецькій нижчих гімназіях, а 1874-го – на звання викладача української («руської») мови у нижчій та вищій гімназії. Від 1870 року – суплент (заступник учителя) української («руської») мови і класичної філології у гімназії в Перемишлі, від 1872-го до кінця життя – викладач класичної філології та української («руської») мови і літератури у польській гімназії міста Станіслав (тепер місто Івано-Франківськ) [4, с. 3–4].

У 1877 р. Євген Желехівський заснував у Станіславі міську філію товариства «Просвіта» і став першим її головою (до 1885 р.). У 1884 р. завдяки йому в місті була закладена перша «руська читальня» – найнижча ланка товариства «Просвіта».

В історію педагогічної культури Є. Желехівський назавжди увійшов як щирий український патріот. У центрі його педагогічних поглядів і ідей є обстоювання національної освіти й українського національного виховання на українських землях. Національне

виховання виступає як цілеспрямований, систематичний виховний процес, що має на меті етнічну соціалізацію особистості, утвердження у свідомості нації, народу національної культури, мовної єдності, своєї національної неповторності, вагомості, багатючих мовних ресурсів. Воно покликане сприяти всебічному піднесенню національної свідомості, формуванню уявлень про власну націю, її самобутність історичний шлях, місце серед інших націй. Тому в педагогічній діяльності Є. Желехівського завжди домінує українознавчий компонент. Разом з тим поза увагою не залишається й цінності вселюдськості, що підносять у гармонійному єднанні вартості національні [1, с. 12–14].

У виробленні педагогічної позиції Є. Желехівського помітна роль належить студіюванню праць українських філософів: Кирила Ставровецького, Григорія Сковороди, Памфілія Юркевича, Володимира Лесевича, Олександра Потєбні; старогрецьких філософів: Арістотеля, Сократа, Платона, Демокріта й найвидатніших представників світової філософської думки наступних часів: Декарта, Руссо, Канта, Фіхте, ознайомлення із практикою роботи шкіл інших народів, творів зарубіжних педагогів Я. А. Коменського, Дж. Локка, Й. Г. Песталоцці. Тому педагогічна діяльність Є. Желехівського пройнята ознаками європеїзму, що дуже личить педагогічній культурі України [2, с. 2].

У педагогічній діяльності Є. Желехівського превалює європейський підхід до людини як об'єкта й суб'єкта виховання. Європейський підхід з часів Стародавньої Греції й Риму розвиває у людині індивідуальність, має її за найвищу цінність. Європейський підхід забезпечує фетишизацію колективу, вчить берегти особисту гідність й оригінальність людини, кожної дитини, всіляко розвивати й підтримувати в учнів самостійність, індивідуальну творчість, ініціативу, кмітливість [1, с. 16].

В основі педагогічної діяльності Є. Желехівського лежали певні виховні принципи й ідеали. До провідних із них належать принципи науковості, національної свідомості й українського патріотизму, етнізації, історизму, європеїзму, народності, гуманності й демократизму, природовідповідності, культуровідповідності, працьовитості, активності й ініціативи учнів, гармонії родинно-громадсько-шкільної взаємодії [1, с. 10–15].

У центрі мети педагогічної діяльності Є. Желехівського стоїть ідеал українця, європейця як довершеної людини, освіченої, щасливої, з багатогранными знаннями й високими духовно-моральними й інтелектуальними прикметами, патріотичними почуттями й працьовитістю, національною і людською гідністю [5, с. 76].

Педагогічний таланти Є. Желехівського неординарні. Тому й уроки його відзначалися високим виховним і дидактичним рівнем, глибоким змістом і розмаїтістю, переконливістю, оптимальною результативністю. Відбувалися вони жваво й цікаво, а тому будили в учнів великий інтерес до знань.

Є. Желехівський належав до тої генерації українських педагогів, які своєю невтомною виховною і культурно-освітньою працею інтенсивно продовжували започатковане «Руською Трійцею» справжнє національно-культурне відродження. Це була діяльність патріотична і в своїй основі народна, бо спрямована на розв'язання важливих національно-суспільних, педагогічних і культурно-освітніх завдань [1, с. 28].

Найважливішою науковою працею Є. Желехівського є, укладений ним, «Малорусько-німецький словник», який з 1882 року почав виходити у Львові окремих випусками, а повністю двотомний словник побачив світ у 1886 році. 1885 року вийшов перший том «Малорусько-німецького словника», а через рік (посмертно) другий том, роботу над яким закінчив професор Станіславської гімназії Софрон Недільський [3, с. 3–4]. Це сталося на особисте прохання Желехівського, який у день своєї смерті попросив колегу довести його словник до кінця. Це був перший словник, який містив значний реєстр українських слів (більш як 64 000). «Малорусько-німецький словар» відіграв важливу роль у поширенні нової української літературної мови в Галичині. Запроваджена в ньому фонетична орфографія, названа згодом «желехівкою». До появи «желехівки» в Галичині і Буковині панував правописний хаос, що сприяло масовій безграмотності. Євген Желехівський реформував український правопис у ході азбучної та правописних війн, які проходили в Галичині протягом XIX ст. Цевін, Євген Желехівський, уперше запровадив у наш правопис буквосполучення «йю» і «ью» (його – нього) замість нічим не обґрунтованого російського «е», що вживали в так званій кулішівці. Він запропонував за допомогою літери «ї» передавати не тільки йотоване «і», а й м'яку вимову «і» на місці давнього «ь» (ліс – ліс, ніс – ніс, від «нести», але ніс – носа), від чого пізніше відмовились. На думку деяких мовознавців, ця відмова завдала значної шкоди українській орфоepії (правильній вимові) [5, с. 74].

Понад сто років минуло з того часу, як відійшов з життя Євген Желехівський, могила якого збереглася, до речі, в Івано-Франківському меморіальному сквері – колишньому Станіславівському некрополі. Та його творча спадщина й добірні педагогічні зерна, посіяні на родючому педагогічному ґрунті України, невмирущі, вони дали свої щедрі сходи. Життя, педагогічна і просвітня діяльність українського вченого-патріота має стати яскравим прикладом служіння Україні для сучасних учителів, взірцевим орієнтиром у професійній підготовці нової генерації українських педагогів, продовжувачів його благородної справи, примножувачів педагогічної слави нашої Батьківщини!

Список використаних джерел

1. Грещук В., Лесюк М., Невідомська Л. Євген Желехівський у національному та культурному відродженні України. Івано-Франківськ: Плай, 1999. 150 с.

2. Зигмунд М. Євген Желехівський як мовознавець, педагог і громадський діяч (1844–1885). Українська мова та література. 2001. № 7. С. 1–4.
3. Мрозек Г. Д. Євген Желехівський – автор «Малорусько-німецького словника». URL: <http://vuam.org.ua/uk/704> (2011) (дата звернення: 25.03.2018).
4. Нахлік Є. Іван Франко та Євген Желехівський: амплітуда взаємин. Українська мова. 2011. № 3. С.1–16.
5. Угорчак Ю. Український педагог і лексикограф (до 170-ліття від дня народження Євгена Желехівського). Краєзнавець Прикарпаття. 2014. № 24. С. 74–77.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА АНІМАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДІТЕЙ

Вікторія Дуда

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж ДВНЗ
«Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Івасів Я.І.,
голова циклової комісії
загальноосвітньої підготовки,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

Актуальність теми. XXI століття – час новітніх технологій. Діти проводять безліч часу за планшетами і телефонами, перетворюючись на маленьких «роботів». Їхнє життя залежить від перегляду мультфільмів та мультсеріалів. Мультфільм – це модель навколишнього світу, тому діти схильні наслідувати те, що вони бачать на екрані. Згідно зі звітом, опублікованим Управлінням у справах радіо, телебачення та підприємств зв'язку Великої Британії у 2012 році, 37 % дітей у віці 4-7-х років заходять на Інтернет-сайти, дивляться телебачення або грають у комп'ютерні ігри та проводять 15,5 годин на тиждень перед екранами.[4] Ці числа дивують, адже виходить – дитина більше дивиться телебачення, аніж грається чи навіть читає. Та чи вся інформація, яку бачить у комп'ютері юний глядач, є корисною?

Мета: проаналізувавши сучасну українську анімацію, визначити позитивні та негативні особливості мультфільмів і їх вплив на формування дитини.

Виклад основного матеріалу. Психологи стверджують, що мультфільми можуть як добре, так і погано впливати на розвиток дитини. Пропонуємо Вашій увазі таблицю, на якій зображені як позитивні, так і негативні особливості мультфільмів, від яких варто захищати дітей.

Позитивні риси мультфільму	Небезпечні ознаки мультфільмів
<i>Розвиток мовлення</i>	<i>Занадто яскраві кольори</i>
<i>Розвиток мислення і пам'яті</i>	<i>Гучний звуковий супровід</i>
<i>Здатність чомусь навчати</i>	<i>Наявність сцен агресії</i>
<i>Розвиток творчих здібностей та уяви</i>	<i>Погана поведінка героїв, яка ніяк не карається</i>
<i>Здатність виховувати</i>	<i>Присутність сцен неповаги до людей, рослин і тварин</i>

	<i>Потворні (зовнішньо) персонажі, що не сприяє естетичному вихованню дитини</i>
	<i>Жаргонні, нецензурні вислови</i>

Хотілось би акцентувати увагу на мовленні –у мультфільмах повинні звучати цікаві словосполучення та слова. Наприклад, у мультику «Микита Кожум'яка» діти можуть почути таке – «холодна, мов ропуха під кущем» та смішні клички для тварин – «Камікадзе» й «Едді». А у мультфільмі «Коп і Штик» є багато нових слів, а саме – «гурман», «хамелеон» та «миша-мутант».

Також позитивною рисою мультфільмів є наявність різних героїв з цікавими іменами, що сприяє розвитку пам'яті. До прикладу, у мультику «Пригоди Котигорошка» є аж 5 головних персонажів, а саме: птах Одуд, Крутивус, Котигорошко, Вернигора та Вернидуб.

У «Чарівному Горосі» юні глядачі знайомляться з новими словосполученнями, такими як: «стомилася, аж до сліз», «йой-йой» та «ходу звідси», а у «Бременських розбишаках» – «інфантильна принцеса» та «фейс-контроль»; усі ці слова збагачують словниковий запас дітей та сприяють швидкому запам'ятовуванню невідомих лексем. Мультфільм «Микита Кожум'яка» багатий мовними цікавинками, а саме – «діжкобол» – гра, схожа на футбол, тільки замість м'яча – діжка.

Чи навчають чогось корисного мультики? Звісно. Із мультфільму «Курка, яка несла всяку всячину» діти навчаються рахувати. «Одне курча, друге, третє, четверте, п'яте та шосте. Дивина, а це що таке?». А м/с «Козаки. Футбол» демонструє культуру різних народів світу та навчає хлопців правилам гри всім відомого футболу.

Гарні мультфільми можуть розвинути уяву вашої дитини, адже у них зображені різноманітні герої та цікаві логічні задачки. У м/с «Бабай» присутні оригінальні загадки, наприклад: «Не жива, а йде, не рухома, а веде» та «що можна побачити заплющеними очима?». У «Бременських розбишаках» юний глядач має можливість уявляти героїв сьогодення, придумувати ще цікавіші історії з персонажами. Батьки можуть запропонувати дитині таку гру: «Придумай цікаву історію з цими персонажами», так діти розвиватимуть мовлення, уяву і до того ж – займатимуться улюбленою справою – дивитимуться мультик!

У «Викраденій принцесі» персонажі своїм прикладом виховують у дітях чесність та жагу до мрій. Адже головна героїня ніколи не здається, є відважною та розумною дівчиною, вміє долати труднощі та вирішувати складні завдання.

М/с «Моя країна – Україна» прищеплює патріотизм та відкриває глядачам сторінки історії нашої держави. Весь матеріал подається у доволі веселій та цікавій формі, також усе

це збагачене діалектами. Наприклад, «Сьогодні свето» та «Хай йому грець, той твій туризм! Краще б на трамваї поїхали».

Сучасна українська анімація є досить розвиненою, адже після довгої перерви ми нарешті можемо помилуватись українськими шедеврами. Наші мультфільми демонструють історію України, менталітет українців та виховують у дітях лише позитивні якості характеру. То ж які вітчизняні мультфільми варто дивитись дітям?

- «Микита Кожум'яка»
- «Викрадена принцеса»
- М/с « Пригоди Котигорошка»
- М/с « Бабай»
- «Чарівний горох»
- «Бременські розбишаки»
- «Курка, яка несла всяку всячину»
- М/с «Козаки. Футбол»
- М/с «Моя країна – Україна»
- «Коп і Штик»

Але зловживати чудесними мультиками не потрібно, адже У США був проведений цікавий експеримент: чотирирічних діток поділили на 2 групи. Перша – упродовж 9 хвилин просто малювала. Друга – переглядала мультфільм. Далі усім запропонували пройти тести на увагу, точність, саморегуляцію та деякі інші здібності. Група, що малювала, показала значно кращі результати. [1]. Тому мультфільми – це добре, але час, проведений батьками з дитиною, – набагато краще.

То ж які висновки?

- Сучасна українська анімація – це модно, тому пропонуйте своїй дитині дивитись мультики українською, адже вони не тільки збагачують словниковий запас, а й розвивають мислення.
- Саме український мультфільм – формує глядача як особистість з українським менталітетом. А що дивитись можна, ми вже знаємо!
- Від довгого перегляду телебачення юний глядач може ставати агресивним та млявим, тому дорослим потрібно контролювати час, який дитина проводить за телевізором. Згадаймо статистику у Великій Британії!
- Якими б мультфільми не були чудовими, все-таки час, який батьки проводять зі своїми дітьми, – безцінний та приносить набагато більше користі, ніж перегляд телевізійних програм.

Список використаних джерел

1. Вплив мультфільмів на психіку людини. URL: <http://lyceum.net.ua/psycholog/282-globalniy-eksperiment-nad-dtmi-abo-vpliv-multflmv-na-psihku-ditini-dlya-batkv-ta-dtey-rznogo-vku.html> (дата звернення: 03.04.2018).
2. Гончаровська Г.Ф. Соціально-психологічні чинники становлення самооцінки дитини дошкільного віку.
3. Психологія молодшого школяра: навч. посіб. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/3153/97> (дата звернення: 03.04.2018).
4. Ради батькам про виховання дітей. Під ред А.П.Усової. Вид. АПН Москва, 1991.

ЯК НЕ СТАТИ НУДНИМ УЧИТЕЛЕМ, АБО ЛАЙФХАКИ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

Ірина Корнутич

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж ДВНЗ

«Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Івасів Я.І.,

голова циклової комісії

загальноосвітньої підготовки,

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Актуальність проблеми. Ми живемо в 21 столітті, в час епохи Інтернету, кардинальних змін та покоління Z. Опановуючи професію, щоразу задумуюсь: «яким педагогом в майбутньому стану я; як складатимуться стосунки з дітьми та загальна атмосфера класної сім'ї; чи зможу я розкрити потенціал кожного учня; чи залишатимусь завжди молодого в душі, при цьому набуваючи педагогічно цінний досвід; де шукатиму новинки і як мотивуватиму себе стати чудовим лідером та новатором?»

Мета: проаналізувавши різні типи «нецікавих педагогів», запропонувати способи подолання чи уникнення таких рис педагога-початківця.

Виклад основного матеріалу. То хто ж такий «нудний Учитель»? Враховуючи особливості класу та ситуації навчання, вчитель може стати нецікавим у різних випадках, тому чітко сформулювати визначення буде важко, але в цій статті ми спробуємо навести приклади «педагогічної нецікавості».

Сучасна школа вимагає такого ж Учителя-новатора. За даними департаменту економіки та фінансування Міністерства освіти і науки України, загальна кількість учителів у 2016/2017 навчальному році становила 406 237 педагогів, а стаж педагогічної роботи у початковій школі наступний:

до 3 років – 6922 педагоги;

від 3 до 10 років – 10 393 педагоги;

10-20 років – 16 297 педагогів;

20 років і більше – 59 052 педагоги [1]

Згідно з цим дослідженням у навчальних закладах 21 століття ми можемо виокремити 2 типи педагогів: молодих тілом і юнихдушею. Основна відмінність полягає в тому, що «молоді душею» педагоги, за плечима яких чимало років вчительської праці, перекваліфікувалися і зараз мало чим поступаються спеціалістам-новачкам. Інші, «молоді тілом» наставники, прекрасно володіють новітніми технологіями, проте чи вистачить їм ідей, щоб стати такими ж обізнаними і вправними фахівцями вчительської справи?

Поговоримо про «молодих душею» педагогів, учительський шлях яких у більшості випадків розпочинався в радянський період. Це були врівноважені авторитети з сильною волею та приємним зовнішнім виглядом. Педагог того періоду прекрасно володів своїм предметом, виховував учнів колективний дух, вимагав самостійності та наполегливості. Чи не здається вам, що цей прообраз Учителя-Виконавця знаходить своє місце і в сучасній школі? Можна передбачити також конфлікт поколінь – саме те, що нині відбувається між учнями та вчителями, яким за 50. Наші рекомендації такому вчителю: будь-яке завдання краще розбивайте на десяток дрібних. Розпишіть кожен крок і не сподівайтесь на допитливість. Шаблони не обмежують, а навпаки – заспокоюють покоління Z.

«А знаєте, як то було колись?...» або «Ми в дитинстві грали у «Вожату»». Це так званий Учитель-Антиноватор, себто педагог, який застосовує застарілі методи виховання і йти в ногу з часом відверто відмовляється, тому не дивно, що для «цифрового» покоління він видається «нудним». Можливо, наша порада стане в пригоді такому вчителю: залучайте молодше покоління як знавців новітніх технологій, щоб створити «місток взаємин» між людьми різних епох.

Здавалося б, це все пережитки минулого, і серед «молодих тілом» вчителів ми не зустрінемо «зануд», та чи справді це так?

Навіть найрозумніший учитель стане «нецікавим», якщо не вмітиме правильно і належним чином застосовувати свої знання в педагогічній роботі.

Учитель-Всезнайко у своїй діяльності використовує велику кількість наукових матеріалів. Якщо складність поданих знань не відповідатиме віковим та розумовим можливостям учнів, то користі з купи наукових термінів не буде. Наші поради таким учителям: спробуйте скласти таблиці або інтелект-шоу чи писати наукову роботу і залишити вчительство. Якщо ж не хочете покидати шкільні стіни, то навчіться втілювати свої знання, складаючи для дітей невеличку інсценізацію, і відтворіть її на одному з уроків. Якщо в учнів не виникне труднощів або запитань: «а що означає це слово?», тоді вважайте, що рухаєтесь у правильному напрямку.

Схожим на Вчителя-Всезнайка є Вчитель-Науковець, або Вчитель-Машина. Такий педагог застосовує лише наукові методи, і навчальний матеріал подається монотонно, без жодних «цікавинок» (загадок, віршів, скоромовок). Як наслідок, він ризикує потрапити до числа «нудних» учителів. Щоб цього не трапилось, ловіть лайфхак: створіть у класній кімнаті власну лабораторію мистецтва, в якій будуть зберігатися малюнки учнів, започаткуйте літературне видавництво вашого класу, яке щомісяця буде робити презентації творів школярів, автограф-сесії; також можна створити групу з охочих, які будуть

модерувати такими заходами, не обійдіться і без вечорів успіхів, на яких кожен підбиватиме підсумки своєї успішності, приміром, за останній місяць.

Завжди поспішає, ніколи нічого не встигає Вчитель-Метеорит. Цей тип педагогів подає громіздкий матеріал зі швидкістю світла, не зупиняючись на деталях. І так щоразу. Але ж не опанувавши просте, ми не можемо рухатися до складного. Чітко розплануйте всі структурні елементи уроку і навчіться не відступати від них хоча б перших 10 уроків, далі буде легше. У вас не повинен бути однаковий план для всього, щоб діти точно знали, що після чого йде. Початок, середина і кінець – це загальноприйнята послідовність уроку, не бійтеся відійти від стереотипів, починати з кінця і рухатись у зворотньому напрямку.

«Нецікавим» може стати Вчитель-Вітряк. Таким наставникам притаманне вміння нічого не встигати або розглянути все і нічого. Наша порада: якщо вам аж так сильно кортить поговорити про мінливість весняного настрою на уроці математики, то спробуйте використовувати музичний супровід. Чому і для чого? Дослідження серед учнів 3-4 класів вказують на те, що будь-які дії, приклади, розповіді під музичний супровід залишаються у пам'яті дитини набагато довше. Крім того, учень, випадково знов почувши знайому комбінацію звуків, згадує про цікавий урок.

Коли підбиратимете пісню для кожного етапу уроку, то вам обов'язково кортітиме провести цікавий і незвичний урок, і, як наслідок – ви більше не будете «нудним» для учнів. Головне – не перестаратися. Наша наступна порада: використовуйте активну музику не тільки для проведення фізкультхвилинок, але й для вивчення нових слів на уроках іноземної, швидкий темп також чудово підійде при математичних обчисленнях, а от нейтральна музика (звуки природи) зроблять ваш урок природознавства незвичайним.

Перебільшити можна і з розвагами. А.С. Макаренко писав: *«Гра має важливе значення в житті дитини, має те саме значення, яке у дорослого має діяльність, робота, служба»*. Проте, якщо перегнути палицю, то можна *«захворіти на веселоці»*. Плюсом Учителя-Гри можна вважати те, що учні дізнаватимуться щось нове, вчитимуться співпрацювати в команді, змагатися, але якщо часто використовувати забави, то вже через кілька днів з Учителя-Свята ви перетворитесь у Вчителя-Зануду. Щоб у такий спосіб не приєднатися до числа «малоцікавих», ловіть лайфхак: саме перерви використовуйте як майданчик для втілення вашого креативного мислення; організуйте проби до кіношколи, доповніть вашу класну кімнату шахами, доміно, давайте вихованцям можливість активно відпочити, а на уроках все ж таки намагайтеся більше уваги зосереджувати на власне навчанні (з іграми повністю не прощайтесь).

Для реалізації творчого потенціалу Учителя-Гри ми хотіли б запропонувати проводити віршовані уроки. Подібні заняття не тільки максимально зосереджують увагу учнів, але й

спрямовані на творчий розвиток молодших школярів. Досвід учителів, які хоча б зрідка застосовують віршовані уроки, показує, що після їх проведення діти «граються у рими», намагаються самі скласти вірші.

«Хі-хі, ха-ха, або Вчитель-Смішарик». Він уміє створити позитивну атмосферу в класі, згуртувати учнів, але на його уроці не буде зосередженості та плідної розумової праці. Якщо ж належите до числа шанувальників творчості Глазового або Дударя, то спробуйте урізноманітнювати ваше навчання відвідинами театру, кіно, різних масових заходів. Що ж до практичної педагогічної діяльності, то набуті в таких масових заходах знання не тільки допоможуть учням з легкістю подолати тему «Правила поведінки в громадських місцях», але й розвиватимуть творче мислення, активний словниковий запас, розширюватимуть кругозір, які знадобляться вихованцям не лише в інших навчальних дисциплінах, але і в майбутньому.

Уявіть таку-собі пані Вчительку, яка постійно знаходиться в курсі всіх тенденцій моди, досконало володіє навчальним матеріалом, хоче вміти правильно і цікаво його подавати, але поки не є досвідченим спеціалістом. Учитель-Молодість близький до своїх учнів, не боїться бути поруч з дітьми, але не завжди може активно реалізувати навчальний план, як наслідок – низька результативність уроків. Як казав великий педагог Василь Сухомлинський: *«Прагніть не опускатися до своїх учнів, а навпаки – піднімати їх до свого рівня»*[2]. Порада цьому типу вчителів: вдосконалюйте свою педагогічну майстерність, будьте в курсі всіх новинок, влаштовуйте тематичні вечірки. Покинувши початкову ланку, вихованці з часом забудуть частково матеріал, але приємні спогади залишаться.

Вищезгадані підказки можна використовувати практично в повсякденній педагогічній роботі. Корисно було б на уроках з дисципліни «Я у світі» під час одного з етапів уроку читати пресу, яка відповідатиме темі заняття. У суперечливих питаннях радимо використовувати вправу «Барометр», під час проведення якої діти висловлюватимуть свої позиції не тільки усно. Особливість цього прийому полягає в тому, що клас має вишикуватись біля умовних позначок, які відповідають їх позиції стосовно певного проблемного питання.

10-ий тип Учителя, що може стати нудним через свої недоліки, ми не відобразили, оскільки вважаємо, що кожен з вас, подумавши та пригадавши свої недоліки, сформує власний погляд на це питання.

Висновки. В даному дослідженні ми намагалися докладно і ґрунтовно висвітлити найголовніші аспекти цього питання, а також відобразити точки дотику у стосунках між вчителями та дітьми. Зокрема розглянули наступне:

Типи «нудних» вчителів	Позитивні риси	Негативні риси
Вчитель-Виконавець	виховує в своїх учнів активну громадянську позицію, а також самостійність і наполегливість.	підпорядковується тільки наказам дирекції, при цьому на другому місці залишається розвиток особистості кожного зі школярів.
Вчитель-Антиноватор	не перевантажує навчання дітей	немає розвитку особистості не тільки вчителя, але й школярів; навчальний процес проходить в одноманітній послідовності.
Вчитель-Всезнайко	після певного періоду часу діти звикнуть сприймати великі обсяги інформації; такий учитель всебічно розвиває учнів, його педагогічна діяльність спрямована на розвиток сильної особистості.	найчастіше вихованці не вміють виокремлювати, виділяти основне, застосовувати відомий матеріал у відповідній ситуації, що є негативним результатом роботи початківця.
Вчитель-Науковець, або Вчитель-Машина	розвивається активний словниковий запас учнів.	такий тип вчителя не розвиває в учнів творчість.
Вчитель-Метеорит	володіє індивідуальним стилем педагогічної діяльності.	невміння систематизувати матеріал, активізувати увагу вихованців.
Вчитель-Вітряк	всебічно розвинений, активний	у роботі упускаються головні завдання уроків
Вчитель-Гра	учні вчаться співпрацювати в команді, змагатися.	часто упускається інформативність уроків, вони стають передбачуваними.

Вчитель-Смішарик	педагогічна спрямованість такого вчителя зосереджується на особистісному розвитку учнів, пов'язана з турботою, інтересом, любов'ю, сприянням розвитку їх особистості	часто немає зосередженості та плідної розумової праці.
Вчитель-Молодість	робота такого педагога спрямована на дитину, у процесі навчання відчувається тісний взаємозв'язок між учителем та учнями.	тимчасовим недоліком, який (за бажання педагога) можна виправити, є те, що спеціаліст не завжди може вміє активно реалізувати свій навчальний план, як наслідок – низька результативність уроків.

Якщо продовжувати, то ці риси притаманні кожному вчителю, в залежності від різних факторів. Ніколи не бійтеся поглянути на свою професію з іншого ракурсу, намагайтеся постійно змінюватися та не перетворитися на однотипного передбачуваного педагога.

Василь Сухомлинський свого часу сказав: «Хто намагається розібратися в хорошому й поганому на своїх уроках, у своїх взаєминах з вихованцями, той уже досяг половини успіху»[11]. Нових Вам звершень у педагогічній роботі!

Список використаних джерел

1. Скільки вчителів нарахували минулого навчального року. <https://www.pedrada.com.ua/article/1315-sklki-vchitelv-narahovali-minulogo-navchalnogo-roku> (дата звернення: 28.03.2018).
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 томах. Том 2.

РЕФЛЕКСІЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Діана Левандівська,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Гой Н.В.
кандидат економічних наук, доцент,
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. У навчальному процесі рефлексія є особливою категорією, яка використовується в повній мірі. Що це насправді? Більшість педагогів не використовують цей етап уроку на повну потужність. Начебто є в плані уроку такий етап, але ж... вчитель обмежується питаннями: «Діти, вам сподобався урок?», «Ви все зрозуміли?», а всі дружно відповідають: «Так! Так!» і чимдуж поспішають з уроку. Ну звичайно, а що вони мали б сказати? Така рефлексія!

Виклад основного матеріалу. Урок в початковій школі забезпечує вирішення не тільки освітніх завдань, а й сприяє розвитку у малюків механізмів самодисципліни і самоаналізу. Існує кілька прийомів, що дозволяють навчити школярів оцінювати самих себе, але найбільш ємним і змістовним є рефлексія.

Латинське слово «reflexio» дало назву терміну «рефлексія», що в методичній літературі трактується як етап самоаналізу і оцінки результатів навчальної діяльності [1].

Виділяють наступні цілі застосування рефлексії на уроці:

- привчання дітей до самоконтролю;
- розвиток навички самоменеджменту (здатності опрацьовувати власні помилки);
- формування осмисленого підходу до дійсності;
- стимуляція критичного мислення.

Рефлексія традиційно проводиться в кінці уроку для підведення підсумків. Однак деякі її види можуть бути дуже ефективним інструментом контролю засвоєння матеріалу на будь-якому етапі заняття.

В науковій літературі визначено кілька класифікацій самоаналізу[2]. Спираючись на сферу людської сутності:

- фізична рефлексія (оцінює активність дитини на рівні «встиг-не встиг»);
- сенсорна (визначає, наскільки дитині комфортно, як він себе відчуває в процесі уроку);
- інтелектуальна (спрямована на виявлення труднощів в процесі навчання, пов'язаних з розумінням / нерозумінням матеріалу);
- духовна (показує, чи відбулися якісь позитивні або негативні зміни особистості в процесі уроку або циклу занять).

- особистісна рефлексія, об'єктом аналізу якої для людини є власні поведінкові характеристики;
- комунікативна рефлексія спрямована на оцінку вчинків іншої людини і його внутрішнього світу;
- когнітивна відображає знання про тему або проблему і способи роботи з нею.

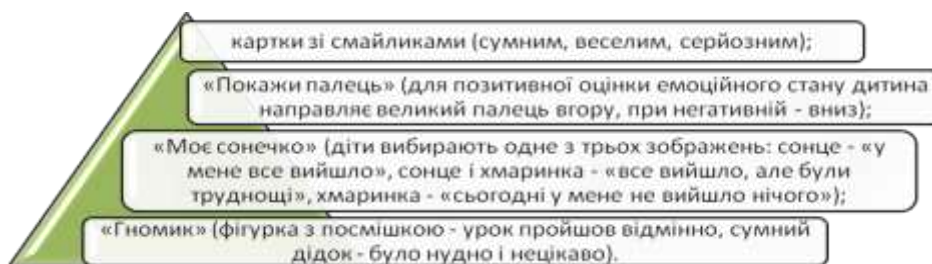
Виділяється кілька типів самоаналізу. За кількістю учасників:

- індивідуальний тип, який сприяє виробленню реальної самооцінки (досягається запитань-відповідей роботою – За що ти можеш себе похвалити? Чому ти домогся саме таких результатів? Що можна змінити?);
- груповий – проводиться для акценту на особистий внесок кожного з учасників робочого колективу (в цьому випадку дітям пропонуються питання з розряду «А змогли б ви домогтися таких результатів, якби не Петров, Васін і інші?»).

Способи проведення в початковій школі

При проведенні рефлексії в початковій школі використовується цілий комплекс прийомів[3]

Наприклад, для перевірки налаштованості учнів можна застосувати такі:

Щоб малюки могли оцінити свою роботу на уроці, особливо на етапі перевірки домашнього завдання або після захисту проєктів, можна запропонувати наступні варіанти для проведення рефлексії:

- «Драбина успіху». На аркуші А3 намальована сходи. В учнів є по набору чоловічків. Якщо у малюка нічого не вийшло на уроці, то він на нижню сходинку зміцнює чоловічка з опущеними руками. Якщо були якісь проблеми, але в цілому вдалося впоратися із завданнями, на середину сходи поміщається чоловічок з руками, розведеними в сторони. А тим, у кого вийшло абсолютно все, на верхні сходинки потрібно прикріпити фігурку з піднятими вгору руками.
- «Прикрашаємо ялинку». У дошки стоїть невеликий макет ялинки (можна замінити малюнком), в разі правильної відповіді дитина бере кульку, що лежить близько деревця, і вішає його на гілку. Якщо рішення запропоновано невірне, то кулька залишається під ялинкою.
- «Поїзд вражень». На дошці розташовується поїзд з вагончиками, які символізують етапи уроку. У дітей є по два смайлика (веселий і сумний). Кожен учень повинен

розподілити їх по вагончику, зазначивши, що сподобалося у завданні і не сподобалось. Такий прийом також допомагає виховувати в дітях свободу вибору.

При аналізі критичного підходу до навчальної інформації педагоги вважають ефективним застосовувати такі види роботи, які б виявили рівень усвідомлення змісту пройденого матеріалу. Така рефлексія, як правило, проводиться в кінці уроку, щоб діти змогли оцінити свій особистий внесок в досягнення цілей, активність і роботу всього класу, а також захопливість завдань, які виконувалися в процесі заняття.

- «Скажи одним реченням». Дітям пропонується набір фраз, які вони повинні доповнити:

Висновки. Рефлексія на уроках в початкових класах – це важливий етап формування особистості. Для вчителя самостійна оцінка учнями своєї роботи допомагає правильно вибудовувати стратегію навчання і коригувати прогалини в знаннях школярів, що сприяє вдосконаленню навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Пеньковська Н.М. Психологічні умови розвитку рефлексії у молодших школярів: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07/ Ін-т психології ім. Г.С.Костюка, АПН України. Київ, 2003. 20 с.
2. Види, прийоми і зразки рефлексії в початковій школі. URL: <http://volosurkhead.ru/korisni-poradi/6074-refleksija-na-urokah-u-pochatkovij-shkoli-shho.html/> (дата звернення 29.03.2018).
3. Рефлексія на уроках в початковій школі: URL: <http://abetkaland.in.ua/refleksiya-v-navchalnomu-protsesi-shho-tse-dlya-chogo-koly-yak/> (дата звернення 27.03.2018).

МЕТОД «СКРАЙБІНГ»: ЯСКРАВЕ ПОДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Христина Романюк,

4 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – ГойН.В.

кандидат економічних наук, доцент

Актуальність проблеми полягає в реалізації реформ початкової ланки освіти, що залежить від учителя початкової школи, який спроможний застосовувати у своїй професійній діяльності сучасні засоби, методи і технології навчання. У концепції «Нової української школи» акцентується увага на «новій ролі вчителя – не як єдиного наставника і джерела знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини». Тому майбутнім вчителям початкової школи важливо навчитись застосовувати такі засоби навчання, що ґрунтуються на співпраці й логічному усвідомленню нових знань. Одним із засобів, що активізує логічне й візуально-образне мислення є скрайбінг.

Актуальність вивчення скрайбінгів тому, що його використання на уроках допомагає учням наочно уявити абстрактні поняття, відобразити, а потім відтворити побачений матеріал. Таким чином, відбувається якісне засвоєння ключових моментів досліджуваного матеріалу. Візуалізація дозволяє пов'язувати отриману інформацію в цілісну картину про те чи інше явище або об'єкт. Крім цього, при створенні скрайбінгу в учнів розвивається критичне і образне мислення.

Мета: допомогти краще опанувати зміст та запам'ятати сенс нової інформації завдяки залученню візуалізації. Головне завдання цього прийому – донести інформацію у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що 80% інформації людина сприймає візуально. Усна розповідь «з картинками» запам'ятовується набагато краще, ніж звичайне пояснення матеріалу.

Останнім часом все частіше стало з'являтися модне слово «скрайбінг» на просторах Інтернету. Дослівно «скрайбінг» (англ. Scribing) – це описування або розмітка, scribe – переписувати, описувати, розмічати, а scriber – це інструмент для розмітки. Стосовно до того контексту, про який йде мова в сучасному креативному середовищі, скрайбінгом називається візуалізація інформації за допомогою графічних символів, які просто і зрозуміло відображають її зміст та внутрішні зв'язки.

Скрайбінг – це метод розповіді чи пояснення, який супроводжується графічною ілюстрацією головного змісту сказаного. Виходить свого роду ефект паралельного

наслідування, тобто ми слухаємо розповідь про щось і одночасно бачимо графічну відповідність почутому.

Навіщо потрібен скрайбінг? Головна мета скрайбінгу – допомогти краще опанувати зміст та запам'ятати сенс нової інформації завдяки залученню візуалізації. Головне завдання цього прийому – донести інформацію у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі.

Тому для створення яскравої картинки залучаються різноманітні типи зображень – малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми, діаграми тощо.

Головні переваги скрайбінгу:

- яскравість;
- лаконічність;
- інформативність;
- креативність представлення інформації.

В ідеалі, дивлячись на скрайб-візуалізацію, слухач повинен відтворити в пам'яті почуту розповідь хоча б у загальних рисах.

Різновиди візуалізації:

- Скрайбінг – це не лише короткі мальовані відео. Практично кожен вчитель практикує унаочнення на уроках, підкріплюючи пояснення відповідними схемами чи малюнками на дошці. Тому в залежності від часу відтворення виділяють такі види скрайбінгу:
- Скрайбінг-фасілітація – супроводження розповіді схематичними малюнками, графіками, діаграмами тощо у реальному часі. Такий формат практикується вчителями на уроках найчастіше.
- Відеоскрайбінг – короткі яскраві відеопояснення з певних питань, які супроводжуються схематичними малюнками. Класичним прикладом такої візуалізації є принцип викладання youtube-каналів «Научпок», «Цікава наука» тощо.

В залежності від форм залучення наочності виділяють такі різновиди скрайбінгу:

- мальований (схеми та малюнки зроблені від руки на будь-якій поверхні);
- аплікаційний (на фон наклеюються чи накладаються готові зображення).
- магнітний (зображення закріплюються на поверхні за допомогою магнітів);
- фланелеграфний (готові зображення чіпляються до ворсистій поверхні за допомогою липучок тощо);
- 3D-скрайбінг (об'ємні малюнки, які створюються за допомогою 3D-ручки).

Головні етапи створення скрайбінгу.

Перш ніж приступати до створення візуалізацій, окресліть головний зміст, який ви плануєте донести до учнів. Це необхідно аби через надмірну кількість образів не втратився сенс змісту розповіді. Тому рекомендуємо здійснювати підготовку таким чином:

- Придумати ідею. Вона повинна бути зрозумілою і актуальною.
  - Обрати спосіб візуалізації. В залежності від мети та доступних засобів оберіть, яким чином буде зображено головний зміст (малюнок, аплікація, магніти тощо).
- Підготувати сценарій. Необхідно заздалегідь продумати план розповіді та дібрати відповідне візуальне відтворення до кожного з етапів.
- Зробити заготовки. Якщо заплановане яскраве представлення у реальному часі, підготуйте відповідні заготовки для здійснення певного виду скрайбінгу (маркери чи кольорову крейду для мальованого; наліпки, аплікації, магніти, 3D-ручки для інших видів). Якщо запланований відеоскрайбінг, оберіть найбільш зручну для вас програму, в якій можна створити та змонтувати сюжетні складові у єдиний відеоряд.
- Провести скрайбінг-сесію або змонтувати відеоролик. На фінішному етапі необхідно перевірити, що образи в достатній мірі відтворюють теоретичний зміст, а пояснення вміщується в запланований час.

Для створення відеоскрайбінгу ми рекомендуємо використовувати такі інструменти:

- PowToon – англomовний онлайн-сервіс з набором готових шаблонів і можливістю створення відеопрезентацій. Безкоштовні можливості сервісу дещо обмежені: за готовим шаблоном можна створити відео до 45 секунд, а без шаблону – до 5 хвилин.
- GoAnimate – англomовний онлайн-сервіс, що дозволяє перетворити презентацію на мультиплікаційний фільм. Кожен елемент має стандартні налаштування (колір, розмір) та індивідуальні (настрій персонажа, декомпозиція фону тощо).
- SparkolVideoScribe – безкоштовна програма, яка дозволяє створювати якісні відеоскрайби. За допомогою цього інтернет-інструменту можна створити власну відеоанімацію всього за кілька хвилин. В процесі монтажу можна додавати власний текст, графічні, готові аудіо-файли чи записані з використанням мікрофону, змінювати фон та шрифти. Також можна вибирати зовнішній вид руки, яка робить малюнки. До кожного елемента добираються індивідуальні налаштування (час відтворення, розмір, положення на екрані тощо).
- Animaker – англomовний інструмент для створення 2D та 3D анімацій, інфографіки та відеоінфографіки. Програма має широкий ряд можливостей для роботи з текстовим оформленням. Перевагою цього інтернет-ресурсу є те, що він є сервісом-хмарою, тобто працювати над своїм проектом можна з будь-якого комп'ютера з власного акаунту, а створювати анімації до 2 хвилин можна безкоштовно.

Висновки. Скрайбінг поєднує вербальні й візуальні методи навчання, є потужним засобом розвитку візуального мислення. Цей засіб допомагає просто й у короткий термін пояснити навчальну проблему, активізувати пізнавальну діяльність, узагальнити і систематизувати великий обсяг інформації, проаналізувати творчий проєкт. Пояснення навчального матеріалу за допомогою простих зображень робить освітній процес позитивним, зрозумілим і цікавим, що й відповідає потребам початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Осадчий В.В., Осадча К.П. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі розвитку візуального мислення майбутніх учителів. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Сер.: Педагогіка. 2014. № 1. С. 128–133.
2. Робинсон К. Новый взгляд на систему образования. URL: https://www.youtube.com/watch?v=1G3Куu_UbjQ (дата звернення: 10.04.2018).
3. Сорока Т.В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу. Географія. Харків:ТОВ Видавнича група «Основа». № 16 (284). 2015. URL: <http://journal.osnova.com.ua/article/51806>(дата звернення: 10.04.2018).

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГРУПАХ ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ

Наталія Фуштей,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Гой Н.В.
кандидат економічних наук, доцент

Актуальність дослідження. У зв'язку з постійною зайнятістю батьків, більш раннім початком навчання дитини у школі (з 6-ти років), освітніми завданнями, що постають перед сучасною школою, організація груп продовженого дня останнім часом набуває особливого значення. Це явище є закономірним процесом, оскільки перебування дітей у другій половині дня у групі продовженого дня дає можливість маленьким школярам закріпити здобуті знання, розвинути свої творчі, інтелектуальні та організаторські здібності; добре відпочити, набратися нових сил під час денного сну, поспілкуватися з однолітками, зміцнити фізичне та психічне здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Група продовженого дня є однією із форм виховання дітей, допомагає організувати комфортні умови для відпочинку, навчання й виховання, поєднання навчально-виховної роботи на уроках та в позаурочний час. Особливості організації навчально-виховного процесу у групах продовженого дня розглянуто в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників: Ш. Голчека, М. Горобця, Ж. Готдаєва, П. Гранкіна, В. Дімітрової, Я. Дімової, Б. Кобзаря, Е. Костяшкіна; педагогічні основи розвитку досліджували: Е. Костяшкін, Д. Стельмухов; зміст, форми та методи роботи вивчали: В. Коротов, Г. Манке, І. Мар'єнко та ін.

Внутрішній контроль роботи групи продовженого дня має на меті визначення якісних характеристик навчальної та виховної діяльності, а саме (рис.1):

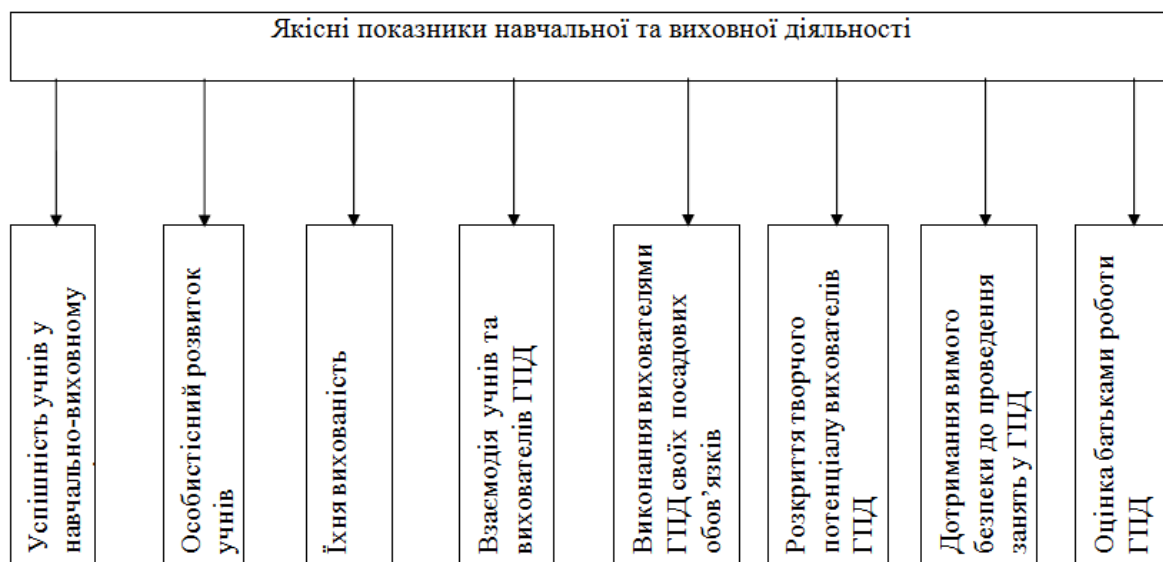

Рис.1. Якісні показники навчальної та виховної діяльності

- Основними завданнями роботи групи продовженого дня є:
- формування гармонійної особистості кожного учня завдяки морально-етичному, художньо-естетичному, національно-патріотичному, родинно-сімейному, екологічному, трудовому вихованню;
- зміцнення здоров'я учнів та забезпечення правильного фізичного розвитку за допомогою фізкультурно-оздоровчих заходів;
- згуртування дитячого колективу, виховання почуття взаємодопомоги, інтересу до навчальної діяльності, розвиток творчих здібностей, доброзичливості;
- виховання учнів за допомогою особистісно-орієнтованого підходу до кожного з них;
- формування навичок систематичної самостійної роботи, вміння застосовувати раціональні прийоми роботи над завданнями з різних навчальних предметів;
- розвиток вміння планувати та ефективно використовувати свій вільний час [6].

Режим роботи групи продовженого дня розробляється відповідно до Державних санітарних правил і норм улаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу, ухвалюється педагогічною радою і затверджується керівником загальноосвітнього навчального закладу.

Рис. 2. Організація роботи ГПД

Тривалість перебування учнів у групі продовженого дня становить шість годин на день, а за наявності відповідної заяви батьків або осіб, які їх замінюють, може зменшуватися. Заяви про зарахування учнів до групи продовженого дня приймаються на початку кожного навчального року, як правило, до 5

вересня. Група продовженого дня учнів одного класу, кількох класів (зокрема, перших або других, а третіх), кількох різних класів, але не більш як чотирьох вікових груп [6]. Успішність роботи групи продовженого дня залежить від облаштування приміщення, що повинно включати такі складові (рис.2):

Як правило, режим роботи групи продовженого дня повинен включати такі елементи (рис.3):

Тривалість кожної частини залежить від віку дітей. Рухова активність молодших школярів повинна займати близько половини всієї тривалості продовженого дня. Їй присвячується спортивна година, прогулянки (у першому класі їх повинно бути дві, тривалістю не менше 1,5-2 години), фізкультхвилинки й паузи під час проведення самопідготовки, ігри на свіжому повітрі.

	<i>Приход та організація дітей</i>
	<i>Обід</i>
	<i>Прогулянка Спортивна година</i>
	<i>Самопідготовка</i>
	<i>Виховна година Індивідуальна робота за інтересами</i>
	<i>Відхід дітей додому</i>

Рис.3. Важливі складові роботи ГПД

Організуючи **заняття самопідготовки**, слід враховувати, що відповідно до Листа Міністерства освіти і науки України «Про обсяг і характер домашніх завдань для учнів початкової школи» першого класу домашні завдання не задаються.

Тому заняття самопідготовки в першому класі замінюються заняттями розвивального характеру: дидактичні ігри, розгадування ребусів, кросвордів, інші цікаві завдання, що сприяють розвитку пізнавальних здібностей першокласників [3]. Також необхідно врахувати дані досліджень гігієністів та фізіологів, які свідчать про те, що перший максимальний рівень фізіологічних показників працездатності припадає на ранкові години (з 9.00 до 11.00). До 14.00 відзначається зниження працездатності. Вдруге протягом дня працездатність підвищується з 15.00 до 17.00, після чого відбувається інтенсивний спад, гальмування в нервових клітинах головного мозку. Учні другого класу на виконання домашніх завдань відводиться не більше 45 хв, третього – 1 год. 10 хв, четвертого – 1 год. 30 хв. Вихователь під час самопідготовки є організатором і керівником самої діяльності учнів.

Важливим елементом режиму групи продовженого дня є **проведення занять за інтересами**. Організація таких занять передбачає роботу учнів (за вибором) у найрізноманітніших гуртках, що працюють у школі чи позашкільних навчальних закладах, роботу в бібліотеці чи ігрову діяльність.

Готуючись до заняття, потрібно враховувати вимоги планування виховної роботи у групах продовженого дня (рис.4):

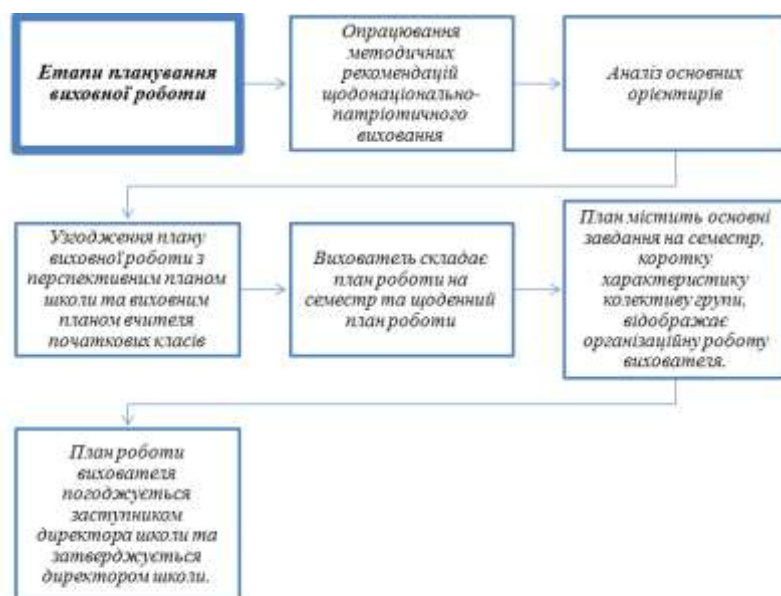

Рис.4. Етапи планування виховної роботи

Висновки. Отже, доцільно організована діяльність молодших школярів у групі продовженого дня сприятиме гармонійному поєднанню навчання й виховання, організації позаурочної діяльності та дозвілля відповідно до інтересів і побажань кожної дитини. Враховуючи сьгоднішні реформи в освіті, необхідно ознайомити вихователів груп продовженого дня з новими нормативними документами щодо роботи в початковій школі, планувати спільне проведення методоб'єднань вихователів груп продовженого дня та вчителів початкових класів, взаємовідвідування занять. Пошук форм, видів, методів, засобів активізації самостійної роботи в групі продовженого дня нині є основним методичним завданням вихователів групи продовженого дня школи. Таким чином, позакласна і позашкільна робота в групах продовженого дня є невід'ємною частиною усієї системи навчально-виховного процесу школи.

Список використаних джерел

1. Абетка вихователя ГПД. Упор. М. Голубенко. Київ: Либідь, 2005. 128 с.
2. Буцкіна С.В. Формування мотиваційної готовності дітей 6–7 років до навчання в школі. Практична психологія та соціальна робота. 2001. №5. С. 16–19.
3. Вишневська О. Самопідготовка: нестандартні підходи в умовах ГПД. Початкова освіта. Шкільний світ: Перша українська газета для першого вчителя. 2014. № 9. С. 29–36.
4. Забашина Н.О. Виховна робота в групі продовженого дня в 1–4 класах. Київ: Веселка, 2009. 125 с.
5. Колпакова О.М. Кожен день у ГПД нам цікавинки несе! Розкажіть онуку: Часопис. 2015. № 12. С. 39–42.
6. Кузик О.П. Організація роботи в групі продовженого дня в 1–4 класах. Київ: ВД «Професіонал», 2009. 160 с.
7. Солодько С. Діяльність груп продовженого дня у навчальному закладі. Практика управління закладом освіти. 2013. № 9. С. 16–24.
8. Планування та організація роботи групи продовженого дня. Харків: «Основа», 2011. 464 с.

ОБДАРОВАНІ ДІТИ –ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІЇ

Ольга Паньків,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Цюняк О.П.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

викладач циклової комісії дисциплін

професійної та практичної підготовки

(спеціальність «Початкова освіта»),

спеціаліст вищої категорії

Обдарованість – це маленький паросток, який ледь проклюнувся із землі і вимагає до себе величезної уваги. Необхідно плекати, доглядати за ним, зробити все необхідне, щоб він виріс і

дав рясний плід. В.О. Сухомлинський

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти одним із пріоритетних напрямів є турбота про обдаровану та талановиту молодь, її творчий, інтелектуальний, духовний та фізичний розвиток. Актуальним є вислів: «Обдаровані діти – майбутній цвіт нації, інтелектуальна еліта, гордість і честь України, її світовий авторитет». Адже, саме молоді люди в майбутньому будуть визначати шляхи розвитку науки, економіки, медицини, мистецтва, бо поступ будь-якої країни залежить від здатності її громадян нестандартно мислити, впроваджувати перспективні інновації в різні сфери суспільного життя.

Мета: висвітлити проблему розвитку обдарованих дітей як інтелектуальний потенціал нації.

Виклад основного матеріалу. Проблему розвитку обдарованої дитини сучасні психологи розглядають у контексті розкриття її творчого потенціалу, розвитку інтелектуальних здібностей, а також формування особистісно-мотиваційної сфери. Свого часу видатний педагог К. Ушинський писав про те, що дитина, яка отримала від народження щасливе поєднання інтелектуальних і творчих здібностей, має можливість скористатися ними у майбутньому [2, С.8–13].

Існує понад сто визначень поняття «обдарованість». Так, одна із них надає їй соціального значення, а саме: більшість людей однаково обдаровані від народження і різниця полягає лише у наявності різноманітних умов подальшого розвитку (Дж. Локк, К. Гельвецій). Інша – генетична: обдарованість розглядається як доволі рідкісне явище, що успадковується від батьків (Ф. Гальтон, Р. Стернберг). З одного боку, кожна дитина обдарована і провідне завдання педагогів полягає у розкритті інтелектуально-творчого потенціалу кожної дитини. З іншого боку, є категорія дітей, відмінних від однолітків, які зазвичай вимагають організації особливого навчання, розвитку та виховання. Талановитий, обдарований учень – це особа з

високим рівнем здібностей. Таких дітей зазвичай не потрібно змушувати вчитися, вони самі шукають собі діяльність – складну і творчу. Проте, на нашу думку, обдарованість у певній діяльності може виникати стихійно і далі розвиватись за сприятливих умов, або ж, навпаки, зникати за несприятливих. Традиційно обдарованість особистості класифікують за видами діяльності (математична, музична, лідерська тощо). Проте, на часі актуалізуються дослідження навколо понять «інтелект», «креативність», «творчість» та ін., які становлять основу успіху особистості у будь-якій сфері її діяльності.

Коли ми говоримо про обдарованих дітей, то маємо на увазі дітей із підвищеним рівнем розвитку інтелектуальних, творчих, академічних і соціально-особистісних здібностей, а також дітей із прихованими, тобто потенційними, можливостями. Поняття інтелектуальної обдарованості головним чином пов'язано з високим рівнем розвитку здібностей. Часто трапляється розходження між загальними та спеціальними здібностями. Зауважимо, учень, котрий не має жодних успіхів з більшістю навчальних дисциплін, може іноді виявитися напрочуд обдарованим. Адже ще свого часу Леонардо да Вінчі зазначав: «Залізо іржавіє, не знаходячи собі застосування, стояча вода гніє або на холоді замерзає, а розум людини, не знаходячи застосування, хиріє».

У працях зарубіжних та вітчизняних психологів і педагогів виділені особливості обдарованих дітей. На їхню думку, *обдарована дитина*: запам'ятовує великий обсяг інформації; має великий словниковий запас; уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; аналізує приховані взаємозалежності; робить обґрунтовані висновки; із *власної ініціативи* вибирає для опрацювання складні завдання; здатен висловлювати зміст умовних ідей; уміє оцінювати як результат, так і сам процес роботи; уміє міркувати, висувати гіпотези, застосовує ідеї на практиці; здатна до творчого перетворення дійсності й умов завдання; критично мислить; допитлива; має розвинуте дивергентне мислення; здатна висловлювати оригінальні ідеї; має високі естетичні цінності та розвинуту інтуїцію [1, С.51–98].

Головним напрямом розвитку сучасної школи є загальнодержавна програма пошуку, практичної діагностики, навчання, виховання та розвитку обдарованих дітей, спрямована на підготовку творчої людини, талановитих фахівців. Обдаровані діти мають стати предметом вивчення спеціальних дослідних інститутів, наукових установ, учених, педагогів-практиків, усієї громадськості. Увага до обдарованої дитини не повинна обмежуватися лише періодом її навчання в школі. Досвід засвідчує, що значні труднощі обдаровані люди відчувають і в період професійного самовизначення, і надалі, у самому процесі творчості. Іншими словами, таланту для успішного розвитку потрібна постійна турбота всього суспільства.

Сьогодні для роботи з обдарованими дітьми створюються спеціальні програми (програма випереджувального розвитку, розвивальне навчання, ранній розвиток особистості, інформаційні технології), спеціалізовані навчальні заклади (Івано-Франківська школа-ліцей для обдарованих дітей із сільської місцевості, спортивна школа-інтернат, балетна школа-студія, школа раннього розвитку, школа творчості, школа мистецтв і таке інше). Розробляються спеціальні комплексні навчальні програми, у рамках яких учень може навчатися більш вільно, аніж за звичайною програмою. Серед методів навчання обдарованих учнів мають переважати самостійна робота, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєних знань, умінь і навичок. Контроль за їх навчанням повинен стимулювати поглиблене вивчення, систематизацію, класифікацію навчального матеріалу, перенесення знань у нові ситуації, розвиток творчих елементів у навчанні. Домашні завдання повинні мати творчий, диференційований характер.

Досить часто обдаровані діти стають видатними дорослими, але це не завжди так. І навпаки, часто діти, які не проявили себе у дитинстві, досягали видатних результатів у зрілому віці (Альберт Ейнштейн, Дмитро Менделєєв, Моцарт, Рене Декарт, Ісаак Ньютон, Стів Джобс та багато інших). Давно помічено, що таланти є всюди і завжди там, де існують умови, сприятливі для їх розвитку (Г. Плеханов).

Висновки. На наше переконання, талановиті діти – це той ресурс, з якого створюється інтелектуальна еліта. Інтелектуальну еліту будь-якого народу становлять особистості творчі, яскраві, мислячі. Щоб це потенційне національне багатство примножити й зберегти, необхідно вміти відбирати таких дітей, допомагати їм знайти себе й правильно оцінити, підтримувати їхній розвиток, розкрити потенціал їхньої креативності.

Своєчасно знайти, виховати й розвинути задатки і здібності у своїх вихованців, своєчасно розпізнати в кожному його покликання – це завдання стає тепер найголовнішим у системі освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Дерев'янка Л. Здібні та обдаровані діти. Діагностика, розвиток, супровід. Обдаровані діти. Діагностика та супровід. Київ, «Шкільний світ», 2008. С. 51–98.
2. Онацький В.М. Всі діти обдаровані. Обдарована дитина. 2001. № 6. С. 8–13.
3. Савчук М.А. Розвиток креативності молодших школярів як умова формування необхідних життєвих компетенцій. Розкажіть онуку. 2010. № 1. С. 3–10.

СИСТЕМА ОСВІТИ: ЯК ПЕРЕТВОРИТИ ЇЇ З ГАЛЬМА НА ДРАЙВЕР ІННОВАЦІЙ?

Соломія Василів,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Освітні реформи – явище далеко не нове. Дискусії про те, навіщо існує освіта і що варто викладати та як, точаться віддавна.

Сугата Мітра – індійський вчений та просвітител, після проведення великої кількості експериментів з дітьми, довів, що діти мають неабияку здатність до навчання. Тож, якщо діти – вроджені учні, чому так багато з них мають труднощі у школі? Чому їм так нудно вчитися? Часто це провина самої системи, а також її численних правил та традицій.

У звичайному класі учні сидять за партами, а вчитель стоїть перед ними, пояснюючи матеріал і даючи завдання. Спосіб навчання здебільшого вербальний або математичний, тобто учні пишуть, лічать або обговорюють щось із учителем. Начальна програма – це сукупність матеріалу, який потрібно вивчити. Одні учні завжди схоплюють інформацію швидше за інших, але цілий клас мусить проходити один і той самий матеріал в однаковому темпі й за однаковий проміжок часу.

Шкільний день зазвичай ділиться на однакові відтинки часу, присвячені різним видам діяльності згідно з тижневим розкладом. Чому школи працюють саме так?

Мета – проаналізувати та висвітлити ключові особливості сучасної освіти, які б сприяли удосконаленню сучасної системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Технології рухають світ з небаченою швидкістю, тому людині легко загубитися в цьому потоці.

Як зберегти творче мислення і створювати нове там, де, здавалося б, усе вже створено?

Американський письменник, бізнес-консультант і дослідник Гаррі Джейкобс протягом багатьох років вивчає ці питання. Він стверджує: «Ключ до креативності та інноваційності – це освіта. Я думаю, ви розумієте, що в більшості своїй сучасна освіта – це не про розвиток креативності»[1].

Інновації – це чудово, і це те, що потрібно Україні. Але вони вимагають іншого типу освіти, а не дедалі більшого вливання інформації.

Інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня [2, с. 36].

То що ж потрібно для того, щоб перетворити систему освіти з гальма на драйвер інновацій? На думку Кена Робінсона, сучасна освіта має характеризуватися такими особливостями:

1) Креативністю. Люди рівня Ейнштейна, великі вчені чітко говорять: креативність (у науці чи в будь-якій іншій сфері) – це не процес аналізу. Це коли ви бачите зв'язок, якого раніше не було або який крім вас більше ніхто не бачить.

2) Індивідуалізацією. Процес індивідуалізації всюдисущий, тільки в галузі освіти його немає. І це дуже дивно, адже саме освіта найбільше потребує особистого підходу. Що ж для цього треба зробити? А ось що:

- визначити, що інтелект – різноманітний та багатогранний;
- дати учням змогу займатися тим, що їм цікаво і до чого вони схильні;
- пристосувати навчальний графік до різного темпу, за яким вчать учні;
- оцінювати успішність учнів так, щоб сприяти їхньому особистому розвитку й досягненням.

3) Мистецтвом викладання. Справжній ключ до змін у галузі освіти – якість навчання.

Ні кількість учнів у класі, ні їх соціальне становище, ні умови навчання, ні інші чинники не мають такої ваги, як учитель, який надихає учнів навчатися, – а саме це й роблять талановиті педагоги.

Найголовніше завдання вчителя – сприяти навчанню.

У галузі освіти віддавна точаться суперечки між прихильниками традиційних і прогресивних методів навчання. Грубо кажучи, їх можна змалювати так: традиційне навчання – це коли вчитель стоїть перед цілим класом і викладає учням факти й інформацію; прогресивне навчання – коли учні працюють у малих групах і навчаються шляхом дослідження й самовираження. Мистецтво навчання полягає в тому, щоб віднайти між цими підходами рівновагу.

4) Практичними завданнями. Саме вони допомагають освіті крокувати в ногу з часом. Сучасний світ значно відрізняється від того, що написано в підручниках. Інформація досі актуальна, але її потрібно подавати сучаснішим способом. Дуже важливо, щоб діти бачили реальні приклади з життя, де її можна застосувати.

5) Змістом навчальної програми. Традиційна навчальна програма – це набір окремих дисциплін, які вважаються дуже важливими. У цьому й полягає проблема. Найперше запитання – що учні мають знати й вміти, закінчивши навчання? Це

запитання призвело до численних спроб переробити навчальну програму, зосередивши її довкола різних здібностей.

На думку Кена Робінсона, одного із найвідоміших в світі спеціалістів в області розвитку творчих здібностей людини, виділяють 8 ключових здібностей, які школа мусить розвивати, якщо справді хоче допомогти учням досягнути успіху в житті. А саме:

1. Допитливість – здатність ставити запитання й досліджувати, як влаштований світ.
2. Творчість – здатність творити нові ідеї та втілювати їх на практиці.
3. Критичне мислення – здатність аналізувати інформацію та ідеї і формулювати вмотивовані аргументи й судження.
4. Уміння спілкуватися – здатність чітко й упевнено висловлювати свої думки й почуття за допомогою різних способів і в різній формі.
5. Співпраця – здатність конструктивно працювати разом з іншими.
6. Співчуття – здатність співпереживати з іншими й відповідно діяти.
7. Самовладання – здатність налагодити зв'язок зі своїм внутрішнім світом і досягнути відчуття душевної гармонії та рівноваги.
8. Громадянська свідомість – здатність конструктивно взаємодіяти з суспільством і брати участь у процесах, які підтримують його життєдіяльність [3, с. 213-235].

Висновки. Ефективна освіта – це рівновага між суворими правилами й свободою, традиціями й інноваціями, особистістю й групою, теорією і практикою, внутрішнім і зовнішнім світами. Щоб перетворити нашу освіту з гальма на драйвер інновацій необхідно індивідуалізувати навчальний процес, підтримувати професійний розвиток вчителів та креативність учнів. Окрім того, освіту потрібно не стандартизувати, а створювати унікальні умови для кожного.

Список використаних джерел

1. Власенко В. Система освіти: як перетворити її з гальма на драйвер інновацій. Київ, 2017.
2. Кремень В. Інноваційність і освіта. Позакласний час. 2009. № 11-12. С. 36-38.
3. Робінсон К. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. Переклала з англ. Лелів Г. Львів: Літопис, 2016. 258 с.

10 СЕКРЕТІВ СУПЕР-УЧИТЕЛЯ

Тетяна Дужак,

4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Професія учителя початкових класів – одна з найбільш творчих і складних. Насамперед це зумовлено тим, що світ навколо стрімко змінюється, а разом з ним змінюються і вимоги до вчителя. Нові технології змушують людський мозок еволюціонувати в небаченому досі темпі. Діти, які ніколи не жили у світі без інтернету, вже «заточені» під віртуальну реальність. Якщо орієнтуватися на теорію покликання, нині за партами сидить покоління Z – «цифрові» діти. Як вчителям з інших поколінь навчитися працювати з такими дітьми?

Мета – визначити основні секрети діяльності сучасного супер-учителя в умовах реалізації концепції Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Хто ж такий супер-учитель? В першу чергу, це вчитель, який у своїй педагогічній діяльності, під час уроків, у позакласній та позашкільній роботі враховує специфіку навчання сучасних дітей, яких часто називають дітьми покоління Z. Це діти, які ще з дитинства починають аналізувати величезні обсяги інформації. Найголовніше – вони також можуть швидко знайти потрібні відповіді, відкинувши зайве. Багато науковців виокремлює свої секрети та особливості професії сучасного вчителя. Ми ж зупинимося більш детально на 10 секретах супер-учителя, які виокремлює засновник Центру нової освіти, автор інноваційних навчальних програм Іван Іванов [2].

Отже, перший секрет – думати про майбутнє та розширювати свій світогляд. Учитель повинен бути далекоглядним, готувати дітей не до сьогоднішнього дня (і тим більше не до вчорашнього), а до завтрашнього.

Другий секрет – завжди залишатися молодим. Діти сприймають краще молодих, енергійних дорослих, з якими цікаво спілкуватися. Спілкування на уроці – основа стимулювання навчальної праці, перетворення її на суб'єкт-суб'єктну взаємодію [3, с. 144]. Але, крім цього, дуже важливо спілкуватися з учнями не тільки під час навчання, а організувати неформальні зустрічі, екскурсії, прогулянки на природу.

По-третє, необхідно переосмислювати свою учительську роль. Раніше вчитель був єдиним джерелом інформації і саме він давав важливі і потрібні знання. Проте, зараз, головним завданням вчителя є: направляти учнів, вчити їх самостійно шукати інформацію та проявляти ініціативу.

По-четверте, не боятися нового, постійно цікавитись як працюють ваші колеги. Дізнаватись як відбувається процес навчання в інших країнах та використовувати цікаві методи, засоби та форми навчання у своїй діяльності. Наприклад, у Фінляндії учня не можна викликати до дошки, якщо він цього не хоче. В Японії немає їдалень і діти їдять за партами.

По-п'яте, розвивайте позитивне мислення. Українські вчителі говорять здебільшого про проблеми, потреби і турботи. Проте, вони є будь-де, але кожен їх вирішує по-своєму. Тому, необхідно пам'ятати, що поки ми говоримо про проблеми, вони не вирішуються самі по собі.

Звичайно, вчителю необхідно розуміти і те, що потрібно не тільки розповідати дітям навчальний матеріал, але й обов'язково пояснювати його зв'язок з реальним життям. Тому, готуючись до уроку, варто думати про те, наскільки учні будуть активними на уроці, що, навіщо і як робитимуть. Отже, шостий секрет – відійдіть від лекцій і формалізму, шукайте спільне між темою уроку і реальним життям.

Супер-вчитель – це такий учитель, який не боїться помилятися і вчить цьому своїх учнів. Треба сприймати помилку, як обов'язкову умову розвитку. «Нема помилок – нема навчання» – сьомий секрет діяльності сучасного супер-вчителя [1, с. 88].

Наступний секрет – взаємодія з батьками. Ефективність навчального процесу можлива лише при співпраці школи та сім'ї.

Звичайно, варто вірити в себе і Ви обов'язково досягнете успіху!

І останнім секретом є відпочинок. Вчителі іноді занадто віддаються роботі. Але не забуваймо думати про себе та виділяти хоча б кілька вечорів на тиждень виключно для родини.

Висновки. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується якісними змінами пріоритетів і цінностей у навчанні. За новими Державними стандартами освіти ключовою фігурою Нової школи є вчитель, оскільки якість освіти не може бути вище якості вчителів, які у ній працюють. Тому, сучасний учитель – творчий, незалежний, різнобічний, конкурентоспроможний, культурний, морально і духовно розвинений, який любить свою роботу і своїх вихованців.

Список використаних джерел

1. Вердіна С., Панченко А.Г. Секрети педагогічної майстерності. Уроки для вчителя: посібник. Харків, 2008. 111 с.

2. Іванов І. «10 секретів супер-учителя/-ки: інструменти та практичні поради. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3TuacuMtoaE&t=1958s>(дата звернення: 10.04.2018).
3. Савченко О. Дидактика початкової освіти: підручник.Київ: Грамота, 2012. 504 с.

ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Оксана Червко,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г. М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Ідеї громадянської освіти і виховання завжди були актуальними у вітчизняній педагогічній думці. На сьогоднішній день відбувається особливо активний розвиток демократизації української держави і громадянська освіта та виховання є одними з найважливіших завдань, які розв'язує система освіти.

Мета – визначити сутність громадянської компетентності вчителя початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У становленні національної демократичної держави однією з передумов є формування свідомо активних громадян які:

- мають розвинуте почуття відповідальності за долю країни;
- приймають громадянські цінності та відповідальні рішення в ситуації вибору.

Найбільш точним визначенням якості, яка повинна сформуватись для цього, є громадянська компетентність.

Громадянську компетентність відносять здебільшого до психологічної категорії та визначають її як інтегративну якість особистості, що дозволяє їй усвідомлено, відповідально і ефективно користуватися громадянськими правами і свободами, виконувати обов'язки громадянина, займати активну громадянську позицію, поділяти цінності демократичного суспільства, бути патріотом своєї Батьківщини, шанобливо ставитися до народів і культур інших країн[1].

Формування громадянської компетентності (а саме засвоєння в навчальних ситуаціях основ повноцінної та правомірної громадянської поведінки особи в суспільстві) необхідно здійснювати ще змалку, у школі, і ефективність у цьому напрямі прямо пропорційна компетентності вчителя.

Громадянські компетентності виокремлено як складові Нової української школи.

Зміст громадянської компетентності розкривається через характеристику якостей, якими володіє людина. Зокрема, йдеться про:

- патріотизм,

- інтернаціоналізм,
- демократизм,
- громадянську активність,
- дисциплінованість,
- відповідальність,
- чесність,
- принциповість,
- справедливість,
- повагу,
- працелюбність,
- гідність,
- совість.

Громадянська освіта починається з освіти самого вчителя. Складовими громадянської освіти є:

1. Громадянські знання, на основі яких формуються уявлення про форми і способи функціонування особистості в політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному полі демократичної держави.

2. Громадянські уміння та досвід участі в соціально-політичному житті суспільства і практичного застосування знань.

3. Громадянські чесноти – норми, установки, цінності та якості, притаманні громадянинові демократичного суспільства [3].

Громадянсько компетентний учитель повинен демонструвати своєю поведінкою також такі якості як: активна життєва позиція, послідовність у словах та діях, вміння обстоювати свої погляди [2, с. 16].

Громадянську компетентність також часто асоціюють з поняттям «громадянська зрілість». Її характеризує не вік, а погляди, вчинки людини, яка є гармонійно і всебічно розвинута, має гуманістичний світогляд. Зрілою є людина, яка постійно самовдосконалюється; має високий рівень національної та планетарної свідомості; знає культуру й історію рідного краю; соціально відповідальна, наділена стійкими переконаннями[1].

Громадянська компетентність є сукупністю трьох компонентів:

1. Мотиваційного (виявляється в інтересі до суспільного життя, вірі в певні суспільні ідеали, в державу).
2. Когнітивного (полягає у знаннях в галузі права, політики, суспільствознавства, державотворення тощо).

3. Діяльнісного (реалізується через можливість діяти, отримувати навички громадянської діяльності) [1].

За змістом і формами до діяльнісного компоненту можна віднести такі форми роботи: шкільне самоуправління; волонтерство; зустрічі з представниками інших культур; тренінги та зустрічі; красзнавчі екскурсії; екологічні акції; соціальні акції на підтримку або неприйняття певної ідеї [1].

Висновки. Отже, педагогам необхідна особлива підготовка в області громадянської освіти, орієнтована на реалії сучасного глобального світу, пошуку методів роботи з інформацією, усвідомленість і цілепокладання у вибудовуванні педагогічної діяльності, перехід від директивного до підтримуючого характеру викладання, проведення рефлексії з приводу досягнутих успіхів і зроблених помилок.

Список використаних джерел

1. Навчаючи навчаюсь – громадянська компетентність вчителя та учня. Г. Колесова URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1251-navchayuchi-navchayus-gromadyanska-kompetentnst-vchitelya-ta-uchnya>(дата звернення: 7.04.2018).
2. Навчаємо демократії: базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та прав людини для вчителів. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер; пер. з англ. та адапт. Л.І. Паращенко. К. : Основа, 2011. Т. I. 120 с.
3. Учитель як активний провідник демократичних цінностей в освітньому просторі. О.В. Чабан URL: http://doccu.in.ua/wp-content/uploads/2017/04/Material-Konference_.pdf (дата звернення: 7.04.2018).

Підсекція «Фахові методики навчання у початковій школі»

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта»), кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії **Г.М. МАКСИМЧУК**.

СЕКРЕТАР – спеціаліст вищої категорії, викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта») **О.В.СОРОКОЛІТА**.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ІНФОРМАТИКИ З ІНШИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ. РОЗРОБКА ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ

Марія Шиндирівська,

4 курс, спеціальність «Початкова
освіта»

Івано-Франківський коледж ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки

Актуальність проблеми. Мабуть, ні в кого не викличе заперечень теза про те, що для формування людини нового суспільства необхідні принципові зміни в навчанні і вихованні молодого покоління. Пошуки шляхів удосконалення системи освіти в початковій школі приводять до відродження такого поняття, як «інтеграція навчання», що представляє собою встановлення міжпредметних зв'язків, про які сьогодні все частіше згадують.

Виклад основного матеріалу. Міжпредметні зв'язки взаємно враховують спільне між предметами, як у змісті, так і в навчально-виховному процесі.

Засоби реалізації міжпредметних зв'язків можуть бути різні: питання, наочні посібники, тексти, проблемні ситуації і пізнавальні завдання, конференції, «інтегровані» навчальні дні, факультативні заняття та олімпіади.

Особливо ефективним засобом реалізації міжпредметних зв'язків є інтегрований урок. На основі цього можна зробити висновки про те, що засоби підвищення ефективності навчання включають в себе реалізацію міжпредметних зв'язків, а вони, в свою чергу, найбільш повно втілюються через застосування технології інтегрованого навчання.

З'ясуймо суть понять «міжпредметні зв'язки» й «інтеграція».

Міжпредметні зв'язки передбачають включення в урок запитань і завдань з матеріалу інших предметів, що мають *допоміжне значення для вивчення певної теми. Це короточасні моменти уроків, які сприяють глибшому сприйманню та осмисленню якогось конкретного поняття.* Натомість, під час інтегрованого уроку «учні ознайомлюються зі змістом різних

предметів, включаються у несхожі між собою види діяльності, що *підпорядковані одній темі*» [2].

Інтеграція з усіма предметами початкової школи – це, безперечно, одна з найкращих особливостей дисципліни «Інформатика». Свого роду, знання дитини одного предмету – це окремі сніжинки, що, поєднуючись із знаннями інших предметів, утворюють сніжку, а в підсумку знань – лавину, що має велику потужну силу. Ось чому важливо пов'язувати інформатику з іншими навчальними дисциплінами. Інтеграція не вводиться лише шляхом розгляду певних завдань з іншого предмету, а, головним чином, через наповнення предметним змістом завдань по введенню тексту, по складанню алгоритмів, розвиваючих завдань, завдань при роботі з навчальним програмним забезпеченням [3].

По собі знаємо, що те, що нас цікавить, ми вперто будемо досліджувати та вивчати. Так і наші маленькі вихованці. Але до їхньої цікавості вони додають: «А де це можна побачити, застосувати?». І якщо діти цього питання і не поставлять, то вчитель обов'язково повинен у проблемі виокремити головний чинник кінцевого результату: практичне застосування в житті.

Інтегровані уроки з інформатики дають можливість учням усвідомлювати потребу міркувати і висловлювати свої думки на запропоновану тему. Діти мають можливість застосовувати при цьому арсенал своїх знань, життєвий досвід, зробити власні, нехай незначні, але дуже необхідні кожній дитині, умовиводи і пошукові відкриття.

Інтегровані уроки інформатики відрізняються від звичайних уроків великою інформативністю і тому вимагають чіткої організації пізнавальної діяльності. Вони повинні мати чіткі рамки, бути компактними, продуманими на всіх етапах. Необхідно, щоб даний урок був єдиним цілим, мав один «колір», а не був схожий на ковдру, зшити з клаптиків.

Такі уроки мають великі можливості для розвитку творчої особистості. Вони забезпечують розвиток у дітей творчого мислення, формують науковий світогляд, розвивають пізнавальний інтерес, бажання до самостійного здобуття знань. Учні на уроках оживають, активно включаються у діяльність, стають співробітниками вчителя, беруть участь у розв'язанні нових для них пізнавальних і практичних задач. Таким чином, у них формується співдружність, почуття колективу, співпереживання, взаємодопомоги [1].

Зупинимося на особливостях розробки інтегрованих уроків.

Інтегрований урок розв'язує не окремі завдання кожної дисципліни, а їх сукупність. Тому найбільш відповідальним етапом підготовки до інтегрованого уроку ми вважаємо визначення його завдань. Зважаючи на це, справедливим буде виділення навчальної, розвивальної та виховної мети окремо до кожного з інтегрованих предметів.

Визначивши мету уроку, слід порівняти рівень висвітлення певного поняття у підручниках, можливості кожного з предметів, що об'єднані на уроці, варіанти використання додаткового матеріалу.

Слід зазначити, що учні під час такого уроку мають бути зайняті різноманітними видами діяльності і підбір цих видів має бути ретельним. Вчитель повинен так продумати етапи уроку, щоб вони не лише були методично правильні, а й стали сходинками, долаючи які дитина не відчувала б великих труднощів, а крокувала впевнено, з цікавістю і легкістю.

Для цього потрібно опуститись до рівня сприймання дітей і так дібрати дидактичний матеріал, щоб висвітлити певне поняття системно, цілісно, використавши можливості кожного предмета, що інтегрується на уроці. Також потрібно дібрати відповідну наочність так, щоб вона вдало доповнювала етапи уроку.

До інтегрованих уроків вчитель готує заздалегідь і своїх учнів, придумавши, що вони повинні повторити, які завдання виконати. Часто пропонують дітям попередньо попрацювати в парах, групах, або дають індивідуальні завдання кожній дитині. Вчитель повинен намагатись максимально задіяти кожного, але так, щоби не перевантажити дітей. Про ефективність інтегрованого уроку можна зробити висновки за рівнем засвоєння учнями понять, за їх враженнями від уроку. Для вчителя емоційний стан вихованців повинен бути важливим «каталізатором» визначення ефективності проведеного заняття. Бо вдало проведений урок – це велика праця сучасного педагога, тим більше, якщо цей урок – нестандартний, інтегрований

Висновки. Отже, міжпредметні зв'язки інформатики з іншими дисциплінами дають змогу поглиблювати вивчення матеріалу без додаткових затрат, реалізувати взаємну систематизовану узгодженість, стимулювати учнів до використання набутих знань у повсякденному житті. Введення в педагогічну практику інтегрованих уроків здійснює перебудову процесу навчання. У такий спосіб частково вирішується існуюча у предметній системі суперечність між розрізненими предметними знаннями учнів і необхідністю їх комплексного застосування на практиці, у трудовій діяльності та в житті людини.

Список використаних джерел

1. Колеснік К.А. Особливості організації групової діяльності учнів у початковій школі. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць. Випуск 46. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 26.
2. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Кмів: Генеза, 2002. 261 с.
3. Хінціцька Н. Інтегроване навчання та міжпредметні зв'язки: [що спільне, відмінне й особливості реалізації на уроках]. Відкритий урок. Розробки, технології, досвід. 2013. № 2. С. 64.

РОЛЬ І МІСЦЕ ГРИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Христина Яремич,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. Сьогодні в центрі уваги учень, його особистість, неповторний внутрішній світ. Тому основне завдання сучасного вчителя – підібрати форми й методи організації навчальної діяльності учнів, які відповідають поставленій меті – гармонійному розвитку особистості учня. Ігри доповнюють традиційні форми й сприяють активізації процесу навчання.

Мета. Проаналізувати місце і роль гри в процесі навчання інформатики в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Гра займає значне місце в навчанні інформатики дітей у початковій школі. Спочатку учнів цікавить тільки сама форма гри, а потім вже і той матеріал, без якого не можна брати участь у ній.

Гру та ігровий момент можна використовувати на різних типах та етапах уроку. Наприклад, ігри, запропоновані на початку уроку, мають збудити думку учня, допомогти йому зосередитись і виділити основне, найважливіше, спрямовувати увагу на самостійну діяльність. Вона дає змогу привернути увагу й тривалий час підтримувати інтерес до тих важливих і складних завдань, на яких у звичайних умовах зосередити увагу не завжди вдається. Інколи, гра може бути, ніби фоном для побудови всього уроку. Коли учні стомлені, їм доцільно запропонувати рухливу гру. Особливо велике поле діяльності в застосуванні ігор та ігрових моментів саме в початковій школі [1, с. 3].

Початковий етап навчання інформатики носить розвиваючий характер і покликаний закласти основи загальної інформаційної культури школярів, дати початкові уявлення про інформацію та інформаційні процеси в навколишньому світі, стати основою інтеграції предметів початкової школи, і саме в цей момент треба розкрити перед дитиною привабливі сторони інформатики, в іншому випадку його інтереси замкнуться на комп'ютерних іграх та соціальних мережах.

Включення в урок ігор та ігрових моментів робить процес навчання інформатики цікавим, пізнавальним, створює у дітей бадьорий робочий настрій, полегшує подолання

труднощів у засвоєнні матеріалу. Багато ігор та вправ будуються на матеріалі різної складності, це дає можливість здійснювати індивідуальний підхід, забезпечувати участь в одній грі учнів з різним рівнем знань.

Використання ігрових технологій на уроці інформатики стимулюють краще запам'ятовувати й розуміти навчальний матеріал, сприяють підвищенню мотивації і дають змогу учневі комплексно використовувати органи чуття при сприйманні різноманітних відомостей, а також самостійно й неодноразово відтворювати здобуті знання у нових ситуаціях. Умови гри вимагають від дитини швидкості думки, особливої уваги та емоційної напруги. Роль ігор має неабияке значення: вони сприяють розвитку спостережливості у дітей, вчать аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки. Завдяки ігровим формам занять вдається залучити пасивних учнів до систематичної розумової праці, дати змогу дитині відчувати успіх, повірити в свої сили [2, с. 38].

Йдучи від простого до складного, вирішуючи цікаві завдання з казковими сюжетами й героями, учень вирішує логічні завдання, направлені на опанування мистецтва складання алгоритмів; в ігровій формі знайомиться зі складними поняттями: комп'ютер, монітор, клавіатура; спостережливість, аналіз і синтез матеріалу формується при виконанні завдань на установку схожості й відмінності. Гра є невід'ємною складовою уроку інформатики в початковій школі. Цінність методу навчання та виховання грою полягає у тому, що в ігровій діяльності освітня, розвивальна і виховні функції тісно взаємодіють [1, с. 4].

Ігри важливо проводити систематично й цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи й урізноманітнюючи їх у міру накопичення в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості тощо. Перед використанням гри на уроці потрібно обміркувати участь і ролі лідерів і малоактивних дітей. Адже гра є гарним засобом виховання волі. Саме в грі проявляється бажання добровільно, з власної ініціативи підкорятися різноманітним вимогам.

Окрім цього, ми вважаємо, що цінність ігрової діяльності полягає також у тому, що вона володіє найбільшими можливостями для формування дитячого колективу, дозволяє дітям самостійно вступити в ті чи інші форми спілкування. Ігри готують дітей до подолання навчальних труднощів, забезпечують успіх в іграх більшої складності. Багато ігор на уроках містять елементи змагань – такі ситуації допомагають формувати в учнів справедливе ставлення і до власних успіхів, і до тих, хто програв [3, с. 56].

Висновки. Важко сперечатися з ефективністю ігор в навчальному процесі. Діти – частина суспільства, яке постійно вдосконалюється у світі комп'ютерних технологій, і хочемо ми цього чи ні, дитина буде освоювати цей світ. Наше завдання бути попереду, щоб показати

правильний шлях. Учень не повинен бути пасивним спостерігачем, він повинен бути активним творцем. Мета гри – спонукати інтерес до пізнання, науки, книги. І якщо ми вкладемо освітній зміст в ігрову оболонку, то зможемо вирішити одну з ключових проблем педагогіки – проблему мотивації навчальної діяльності. Але дуже важливо пам'ятати, що гра – не самоціль, а тільки засіб покращити результати навчання школярів, і вона не повинна перетворюватися на розвагу.

Отже, підводячи підсумки вищевикладеного, можна стверджувати, що ігрові технології сприяють підвищенню інтересу, активізації та розвитку мислення учнів, сприяють використанню знань у новій ситуації та об'єднанню колективу й формуванню відповідальності дітей.

Список використаних джерел

1. Булгакова М. М. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках інформатики. «Навчальні технології», 2004. №3. С.3 – 6.
2. Глинський Я. М., Рязька А.В. Особливості викладання інформатики в школі на сучасному етапі: навч. посібник. Національний університет «Львівська політехніка», 2002 125с.
3. Мішкурова В.Ф., Пашенко М.І Використання гри для активізації навчально-виховного процесу: навч. посібник. Київ: Наук. світ, 2001. 270 с.

СТВОРЕННЯ ОБРАЗІВ ЛІТЕР ЯК ОДИН З НАЙЕФЕКТИВНІШИХ ПРИЙОМІВ НАВЧАННЯ ПИСЬМА ШЕСТИЛІТОК

Вікторія Генсіровська,
3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. На сучасному етапі навчання грамоти учнів молодшого шкільного віку, вчителі початкових класів мають можливість використовувати різні загальновідомі прийоми, які застосовують на початковому етапі формування навички накреслення літер, сприяють відпрацюванню точності написання літер та їх поєднань. Однак, одним із найефективніших прийомів ознайомлення першокласників із рукописними літерами є створення художньо-зорових образів літер і використання їх у різноманітних аналітико-синтетичних графічних вправах. Завдяки цьому прийому, як стверджує І. В. Цєпова, учні краще засвоюють і запам'ятовують матеріал, оскільки він підкріплений художньо-зоровими образами [4, с. 64].

Мета – дати характеристику прийому створення образів літер і визначити особливості використання цього прийому при навчанні письма шестилітніх учнів.

Виклад основного матеріалу. Прийом використання художніх образів зумовлений психологічними особливостями учнів першого класу. Як відомо, у шестиліток добре розвинені уява та наочно-образне мислення. Саме завдяки їм, за твердженням психологів, діти оволодівають сферою свого можливого майбутнього, при цьому будь-яка дитяча діяльність (ліплення, письмо) набуває цілеспрямованого характеру. Першокласники краще засвоюють і запам'ятовують той матеріал, який має для них позитивно-емоційне забарвлення, який привертає їхню увагу своєю яскравістю, незвичайністю, динамізмом.

Отже, світ дитини – це гра, яскраві образи, малюнки. Тому завдання вчителя полягає в перетворенні навчання письма першокласників у цікавий пізнавальний процес, зокрема за допомогою художньо-зорових образів літер, які роблять тренування в написанні творчим. Слід налаштовувати дітей говорити про побачені помилки доброзичливо, не бути прискіпливими до однокласників [3, с. 98].

Ще дошкільниками, вивчаючи друковані літери, діти порівнювали їх з предметами довкілля: буква А – це намет, буква В – окуляри, буква Д – дах будинку, буква С – місяць,

буква Т – молоток. Дане порівняння пропонує О. Дмитренко в системі координаційних вправ із письма [1, с. 20].

Однак, відповідно до писемних літер, ці образи можна використовувати тільки тоді, коли друковані та рукописні букви подібні за формою. Для більшості рукописних літер першокласники створюють нові образи, відповідно до накреслення букв.

Пояснимо завдання й методику проведення основних графічних вправ із художньо-зоровими образами писемних літер.

1. Упізнавання й наведення літер у малюнках

Це найпростіше завдання з використанням художньо-зорових образів писемної літери. Його можна виконувати після ознайомлення дітей з новою буквою, а також наприкінці уроку для закріплення й узагальнення набутих учнями знань та вмій. Дітям пропонується роздивитися малюнки на сторінці прописів або на індивідуальних картках, знайти в кожному з них відповідну приховану літеру та навести її, поклавши на сторінку кальку.

2. Малювання образу літери за готовим зразком

На нашу думку, таку вправу доцільніше проводити після ознайомлення учнів із новою писемною буквою для більш глибокого поелементного аналізу літери та запам'ятовування її рукописної форми. Вчитель пропонує дітям роздивитися художній образ букви, назвати його та розказати, на які фрагменти образу перетворені відповідні елементи.

3. Колективне зображення образу букви під керівництвом учителя

Під час виконання цієї вправи діти не бачать готовий образ букви, а пропонують його самі на основі накреслення літери. Із запропонованих першокласниками образів вибирається найкращий. Учитель малює його на дошці, а учні – на альбомних аркушах. Зображення образу педагог обов'язково супроводжує пояснення того, який саме елемент літери обмальовується, на яку деталь образу він перетворюється.

4. Індивідуальне створення та малювання образу літери

На основі набутих, за допомогою попередніх вправ, умінь та навичок учні самостійно придумують і малюють образи писемних літер. Для цього необхідно створювати креативне середовище на уроці різноманітністю образів. Після виконання завдань бажано робити виставку найкращих малюнків з їх обговоренням. Це допоможе дітям осмислити побачене, уточнити образ, який першокласниками відчувається інтуїтивно.

Наочно-образне мислення є продуктивною творчою діяльністю, яка неможлива без залучення такого психічного процесу, як уява. Це підтверджується наступним висловлюванням О. Сапогової: «Діяльність уяви пов'язана з продукуванням нових сутнісних характеристик об'єктів і явищ на основі переконструювання фрагментів і систем минулого досвіду» [2]. Тому формувати інтерес до уроків письма необхідно комплексно.

Висновки. Таким чином, прийом створення художньо-зорових образів літер є одним з найефективніших прийомів навчання письма шестиліток. З'ясування сутності даного прийому навчання письма, його структури і функцій має вирішальне значення для вдосконалення навчально-виховного процесу. У процес навчання письма на сучасному етапі прийоми повинні не протиставлятися, а розглядатися як взаємопов'язані способи навчання, що разом складають систему. Тобто для практики навчання письма важливим є не стільки розмежування прийомів, скільки підпорядкування їх результату у вигляді дидактичних завдань.

Список використаних джерел

1. Дмитренко О. Система координаційних вправ з письма та математики. Початкова школа. 2008. № 8. С. 19–24.
2. Сапогова Е. Е. Вниз по кролячій норі: метафора і нонсенс в дитячій уяві. Питання психології. 1996. № 2. С. 5–14.
3. Трунова В. А. Вчимося правильно писати: навчально-наочний посібник. Вид. 3-е, випр. Київ–Ізмаїл: СМІЛ, 2008. 136 с.
4. Цєпова І. В. Готуємося до уроків навчання грамоти (письмо). Харків: Веста: Вид-во «Ранок», 2008. 160 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПИСЬМА В ШИРОКУ ЛІНІЮ

Тетяна Каглян,
3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. Зусилля сьгоднішніх науковців, методистів, учителів-практиків спрямовані на оптимізацію процесу навчання письма молодших школярів. Зокрема, вимоги, що ставляться до навичок письма є обов'язковими, адже, відтак, вони стають основними умовами у процесі навчання письма учнів у широку лінію.

Мета. Дослідити методику навчання письма в широку лінію.

Виклад основного матеріалу. Потреба в письмі з'явилась дуже давно. Вона виникла внаслідок розвитку виробничого й економічного життя, необхідності ведення обліку при будь-яких обмінах тощо [2, с. 21].

Успішне формування графічних навичок молодших школярів в значній мірі залежить від умов, в яких проходить навчання учнів каліграфічного письма.

Письмо є складним психофізіологічним процесом, при якому рухи рук контролюються і направляються рухом очей. Рухи провідної руки виникають внаслідок напруження і розслаблення м'язів під впливом дії нервових імпульсів, які йдуть від рухових клітин великих півкуль головного мозку.

Щоб навчання каліграфічного письма було успішним, систематичним і послідовним, слід домагатися правильного написання букв під час виконання будь-яких письмових робіт. «Учнівські зошити – дзеркало всієї виховної роботи» – писав В. Сухомлинський. Молодому вчителеві він радив: «Побачите гарне, чітке, грамотне письмо переважної більшості дітей – це вже прямий орієнтир: у даному класі можна навчитися багато чого... Зошити – це результат усього педагогічного процесу» й одночасно реалізація всіх навичок, які сформувалися в процесі навчання грамоти [1, с. 27].

Перші знання з графіки письма, отримані учнями в букварний період, є основою для подальшого формування почерку в наступних класах.

У післябукварний період відбувається вдосконалення набутих навичок у попередні періоди навчання грамоти, робота у звичайних робочих зошитах без друкованої основи.

Формування графічних навичок, а саме техніки письма, є важливою складовою початкового навчання, тому робота з каліграфії не може обмежуватись періодом навчання грамоти, а має продовжуватись у наступних класах.

У 2 класі учні закріплюють графічні та гігієнічні навички письма, каліграфічно пишуть великі та малі літери українського алфавіту, правильно їх поєднують та оформлюють письмові роботи. Наприкінці 2, на початку 3 класу учні переходять до зменшеного письма у зошиті з графічною сіткою №5.

У зв'язку з переходом до такої розліновки, де визначають на око висоту й ширину малих та великих букв, нахил їх зліва направо, програмний матеріал вивчають за генетичним методом. Його впроваджують з метою полегшення сприймання дітьми зменшеного шрифту на новій розліновці зошита з урахуванням чіткої послідовності від простого до складного [3, с. 8].

Слід зазначити, що одночасне переведення учнів до письма в одну лінію призводить до негативних результатів, тому вважаємо доречним робити це індивідуально або групами учнів.

Крім цього варто зауважити, що важливо пам'ятати про основні умови, за яких можливий процес переходу письма у зошитах в широку лінію, а саме: учень має достатній психофізіологічний розвиток; сформовані технічну, графічну та орфографічну навички письма; зошити в одну лінію мають бути зі зразками літер. Особливу увагу слід приділити безвідривному поєднанню літер та поступовому прискоренню письма в міру індивідуальних можливостей учнів, не замінюючи при цьому форми літер та їх поєднань.

Безумовно, важливо знати про позитивні результати в письмі у зошитах в одну лінію учнями других класів: письмо в одну лінію краще розвиває окомір, привчає до самостійності, сприяє безвідривному написанню; зростання швидкості письма.

Висновки. Отже, роль графічних навичок у навчально-виховному процесі надзвичайно велика, а перехід до письма в зошитах в широку лінію повинен відбуватися індивідуально і з обов'язковим дотриманням вищезазначених умов. Вимоги чіткого, правильного й каліграфічного письма повинні повсякденно ставитись до всіх видів класних і позакласних письмових робіт учнів.

Список використаних джерел

1. Боднар Н. Психолого-педагогічні аспекти формування навички письма молодших школярів. Початкова школа. 2011. №7. С. 25-29.
2. Кирей І.Ф. Формування графічних навичок письма. Початкова школа. 1992. №9-10. С. 15-16.
3. Хрипко А. Розробки уроків письма в після букварний період. Початкова освіта. №13 (квітень). С. 7-10.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ ПИСЬМА ШЕСТИЛІТНЬОГО ПЕРШОКЛАСНИКА

Тетяна Куйбіда,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. Формування навичок письма має велике не тільки педагогічне, а й суспільно-виховне значення. Привчаючи першокласників до чіткого, акуратного, усталеного письма, вчитель виховує у них старанне ставлення до виконання будь-якої роботи, не лише письмової. Важкість роботи з навчання письма проявляється великою мірою через вікові характеристики учнів, адже діти 6-річного віку є не завжди достатньо фізично готовими до цього. Тому саме ця проблема зумовлює актуальність нашої теми для сучасної початкової школи.

Мета – охарактеризувати методику навчання письма першокласників.

Виклад основного матеріалу. Письмо – це найдавніше досягнення людства, що впродовж століть змінювало характер і способи передавання інформації, постійно вдосконалювалось. Учені довели, що різні галузі діяльності людини здебільшого пов'язані з процесом письма, красивим, розбірливим почерком. Від того, наскільки люди правильно і швидко пишуть, залежить, у певну міру, продуктивність їх діяльності [3, с. 12].

Державний стандарт початкової загальної освіти передбачає формування графічних навичок письма: правильного, чіткого зображення літер та їх поєднань; плавного письма складів, слів тощо. За визначенням Л. Виготського, письмове мовлення потребує для свого мінімального розвитку високого ступеня абстракції. Воно складається з багатьох структурних компонентів, правил та вмінь, опанування яких є довготривалим процесом [2, с. 38].

Останнім часом у нашій країні відбулися значні зрушення в перебудові характеру й змісту освіти, які особливо помітні в початковій школі. Сталася певні зміни й у навчанні дітей письма, спрощено шкільний шрифт, в основі якого лежить безвідривне написання літер автоматичними або кульковими ручками, проте опанування цих навичок не дасться дитині відразу. Вона стикається з певними труднощами, одна з них – неузгодженість у роботі м'язів руки й очей.

Уникнути цих труднощів допомагає продумана система вправ, які є основою підготовки руки шестирічної дитини до письма.

Під час навчання першокласників грамоти і правопису вчитель стикається з багатьма нерозв'язаними питаннями, що пов'язані, головним чином, з неоднаковим розумовим розвитком і підготовкою дітей. За таких умов і виникає необхідність врахування цієї різниці в розвитку мислення дітей, пам'яті, уваги, уміння слухати й бачити, писати.

Навчання письма – складова частина загальної програми з рідної мови. Її не можна розглядати ізольовано. Вона знаходиться у тісному взаємозв'язку з навчанням читання, з розвитком усного і писемного мовлення, від неї залежить грамотність і, зрештою, культура писемного мовлення людини.

При навчанні дітей письму дуже важливі методичні знання вчителя. Останнім часом в методиці української мови описані різноманітні прийоми і вправи, які допомагають формувати графічні навички. Основними з них є наступні: показ вчителем процесу письма і пояснення способів написання букв, складів, слів, зразків на дошці або індивідуально в зошиті учня, списування учнями з готового зразка – прописів, зразка вчителя на дошці або на папері, обведення зразка літери (копіювальний прийом), письмо в повітрі за зразком вчителя, аналіз форми букви з виділенням зорових елементів, письмо під такт, прийом показу помилкового написання.

Навчання письму – це, в першу чергу, вироблення графічних навичок. Як і будь-яка навичка, вона формується в результаті навчання, формування вмінь і на їх основі виконання ряду вправ.

Слід зауважити також, що письмо носить свідомий характер, що відображається у наступному: по-перше, в правильному співвіднесенні звука і букви, по-друге, у дотриманні низки правил – графічних і орфографічних; і нарешті, у використанні письмової навички для передачі власних думок, почуттів, намірів. Як бачимо, третя умова є найбільш важливою, оскільки складає єдину мету письма.

Висновки. Таким чином, щодо тенденції формування письма у шестиліток, то воно полягає, в першу чергу, в процесі адаптації дитини, а в цьому руслі необхідна підтримка з боку батьків, які, у свою чергу, мають сприяти психологічній і фізичній готовності майбутніх учнів до навчання.

Список використаних джерел

1. Боднар Н. Психолого-педагогічні аспекти формування навички письма молодших школярів. Початкова школа. 2011. №7. С.25-29.
2. Вашуленко М.С. Удосконалення змісту і методики навчання української мови в 1-4 класах. К.: Рад. шк., 1991. 112 с.
3. Трунова В.А. Вчимося правильно писати: навчально-наочний посібник. Вид-во 3-є, Київ-Ізмаїл:СМИЛ, 2008. 136 с.

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ПИСЬМА: ОГЛЯД ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ МЕТОДИК

Ольга Пилипюк,
3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. Під час роботи з першокласниками вчитель стикається з труднощами, які, в першу чергу, пов'язані з тим, що до першого класу приходять діти з різним розумовим розвитком і підготовкою. Працюючи з такими дітьми, педагог повинен враховувати особливості розвитку школярів та їхню готовність до письма [2, с. 111].

Мета. Дати загальну характеристику методикам щодо визначення рівня готовності дитини до письма.

Виклад основного матеріалу. У процесі роботи з учнями першого класу перед учителем, що прищеплює шестиліткам графічні навички, постає проблема, як здійснити діагностику рівня готовності дітей до письма, щоб, за необхідності, внести корективи в уміння, набуті дітьми до школи, відповідно планувати роботу індивідуального та фронтального характеру, а саме: забезпечувати достатнє навантаження тим учням, які певною мірою вміють писати та надавати індивідуальну допомогу менш підготовленим [2, с. 111].

На сьогодні існує чимало методик, які дозволяють визначити рівень сформованості елементарної графічної навички дітей, що вступають до навчання в школі. Нижче дамо коротку характеристику найбільш відомим з них.

Найпоширенішою методикою діагностики рівня готовності шестилітньої дитини до письма є «Тест Керна». Суть цієї методики полягає у визначенні загального уявлення про рівень психічного розвитку дитини, про його окомір і здібності до наслідування, а також про рівень сформованості тонких рухових координацій.

У ході виконання завдань, запропонованих згідно з названою методикою, слід звертати увагу на рухи руки дитини та її поставу в процесі письма.

Тому можна зробити висновки, що основним завданням при використанні саме цього тесту є визначення фізіологічної готовності дитини до письма.

Не менш поширеною є методика Н. І. Гуткиної «Будиночок». За допомогою завдань, запропонованих дослідницею, можна виявити особливості розвитку мимовільної уваги,

просторового сприйняття, сенсомоторної координації та дрібної моторики дитини. У ході виконання завдань названої методики слід звертати увагу на руку, якою працює учень, з якою швидкістю, увагою та точністю він виконує завдання [1, с. 206].

Ще одним способом для виявлення рівня готовності шестиліток до письма є «Тест Куглера». Завдання методики полягає у визначенні рівня розвитку уваги дитини, вміння координувати рухи рук й очей. Проаналізувавши цю методику ми бачимо, що використання цього тесту може дати нам результати стосовно психологічного рівня готовності дитини до письма

Висновки. Таким чином, школа вимагає від дитини сформованості певного рівня готовності до школи, у нашому випадку це стосується уміння організувати й контролювати свою рухову активність, діяти відповідно до вказівок учителя та бажання бути школярем. Загальний огляд сучасних методик з визначення рівня готовності майбутнього учня до навчання дають змогу педагогові з легкістю визначити рівень готовності кожного учня до письма.

Список використаних джерел

1. Гуткина Н.Н. Діагностична програма по визначенню психологічної готовності дітей 6-7 років до шкільного навчання «Психологічне утворення». 1997. 235 с.
2. Цєпова І.В. Готуємось до уроків навчання грамоти (письмо). 1 клас. Харків: Ранок. 2008. 160 с.

СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ КАЛІГРАФІЧНОГО ПИСЬМА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Катерина Микитюк,
3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. Формування навичок каліграфічного письма – це один із найскладніших та найважливіших аспектів навчання дітей у початкових класах. Саме від вчителя, його методичної підготовки залежить формування почерку учнів. Навчання каліграфічного письма майбутніх педагогів є фундаментом для створення правильного та красивого письма молодших школярів. Тому доцільним є сформувати у майбутнього вчителя чіткий та каліграфічний почерк.

Мета. Дослідити способи формування каліграфічного письма майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу. Оволодіння методикою викладання каліграфії, уміння писати на класній дошці, в зошитах є, безперечно, одним із найважливіших завдань, що стоїть перед сучасним педагогом. Метою впровадження каліграфії у навчальний процес студентів-майбутніх педагогів є не тільки ознайомлення з методами та принципами роботи з учнями, оволодіння знаннями методики навчання каліграфії, а й навчити кожного студента правильного, чіткого, швидкого і красивого письма, виправити хиби його почерку, виробити техніку письма крейдою на класній дошці.

Успіх у роботі учнів залежатиме значною мірою від підготовки вчителя до роботи, від його власного письма. Тільки систематична, уважна й послідовна робота, що сприяє виробленню та збереженню правильного та каліграфічного письма, дасть позитивні наслідки [1, с. 12].

Питання виправлення хиб та помилок у почерку майбутніх педагогів, займає надзвичайно важливе місце. Для того, щоб успішно оволодіти мистецтвом каліграфії, необхідно виявити й усунути хиби та помилки у процесі письма.

Найчастіше на письмі студентів простежуються такі порушення: неправильний нахил, нерозбірливість, неохайність, поєднання рукописних і друківаних букв, які, на нашу думку, трапляються через відсутність уваги до графічної правильності написання у середній і старшій ланці школи; вимоги до швидкого письма; ставлення самого студента до якості свого почерку [2, с. 57].

На сьогодні навчання каліграфії у педагогічних коледжах, університетах здійснюється за зошитами з друкованою основою, виданими для учнів першого класу, де написання літер здійснюється за аналітико-синтетичним методом. У них подано написання великих і малих букв українського алфавіту. Формування навичок письма ґрунтується на поєднанні різних методів навчання краснопису: генетичного, лінійного, копіювального, ритмічного (тактового)[3, с. 23].

Ми переконані, що майбутнім педагогам слід використовувати ці зошити для покращення письма, а також для виправлення помилок чи труднощів, що з'являються при письмі.

Висновки. Отже, оволодіння методикою каліграфії та самим мистецтвом каліграфії: вміння каліграфічно писати в зошиті та на дошці, знати звукову сторону мови, способи позначення звуків на письмі, вміти коментувати написання букв та їх поєднань, користуватися всіма видами та прийомами письма, знаходити графічні помилки у своєму письмі та в письмі своїх однокурсників є одним із найважливіших завдань каліграфії, що покликане формувати майбутнього вчителя початкових класів.

Список використаних джерел

1. Кирей І.Ф. Методика сприяння успішності з каліграфічного письма. Початкова школа. 1999. №11. С. 12-15.
2. Роєнко Л. Підготовка студентів до удосконалення графічних навичок письма молодших школярів. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2012. №43(2). С. 57-61.
3. Чабайовська М.І. Зошит з каліграфії в II частинах. Тернопіль : Мальва. ОСО, 2009. 56 с.

РОЗРОБКА ДИДАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ «АЛГОРИТМИ ТА ВИКОНАВЦІ»

Віталія Насадюк,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. На даний час у центрі обговорення перебуває багато підходів до організації навчання. Інформатика – один з інноваційних і затребуваних предметів, що роблять школу сучасною, наближеною до життя й запитів суспільства.

Для кращого засвоєння матеріалу школярами потрібно застосовувати різні методи, форми та засоби навчання. Особливу увагу слід звернути саме на засоби, адже це інструментарій, з яким працюють діти. Тому доцільно розробляти нові та доповнювати вже існуючі засоби навчання для роботи на уроках інформатики в початкових класах.

Мета дослідження. Охарактеризувати дидактичні засоби в процесі навчання інформатики в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Ще кілька років тому основні зусилля педагогів були спрямовані на створення програм, підручників і навчально-методичних посібників. Проте користування лише підручником не дає повного уявлення про інформатику і її складові, які вивчаються. Для ширшого та досконалішого розуміння матеріалу доцільно використовувати дидактичні матеріали.

Засоби навчання мають бути різними. Вони виступають як носії інформації та інструменти діяльності вчителя й учнів. До них належать: природне й соціальне оточення, обладнання, підручники, книжки, комп'ютери з відповідним інформаційним забезпеченням тощо [1, с. 256].

Інформаційно-комунікаційні технології разом з навчально-методичними матеріалами утворюють цілісність з певним набором компонентів і структурою – навчально-методичний комплекс на базі засобів інформаційно-комунікаційних технологій або комп'ютерно орієнтовану систему навчання.

Склад навчально-методичного комплексу на базі засобів інформаційно-комунікаційних технологій можна використовувати залежно від цілей, задач і змісту навчального предмета,

вивчення якого здійснюється з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 17].

Навчально-методичний комплекс на базі засобів інформаційно-комунікаційних технологій можна запропонувати для використання в процесі навчання будь-якого загальноосвітнього предмета за умови забезпечення можливості перекомплектації окремих його блоків і наповнення компонентів (окремі засоби навчання, програмні засоби, навчально-наочні посібники і т.д.) відповідним предметним змістом. Усе це підштовхує звернутися до створення та застосування різних матеріалів у підготовці до уроку.

Завдяки розробленню, наприклад, дидактичних матеріалів, можна спрямувати учнів на роботу як більш самостійну, так і під керівництвом учителя. Вони можуть містити теоретичний матеріал, цікаві практичні завдання, а також завдання для контролю знань учнів [3, с. 8].

Щодо застосування дидактичних засобів навчання в процесі вивчення теми «Алгоритми та виконавці» пропонуємо використовувати дидактичні картки, розроблений робочий зошит з друкованою основою, який стосуватиметься саме виучуваної теми. Він може реалізувати навчання з урахуванням вікових особливостей учнів. Зошит може включати вивчення безкоштовного програмного забезпечення. У ньому можна подати поурочно матеріал та завдання. Він не потребуватиме використання учнями додаткової літератури. У ньому будуть відразу даватись тема та основні поняття уроку. Короткі теоретичні відомості не надто навантажуватимуть учнів читанням. У зошиті можуть бути запропоновані завдання, які мають різний характер свого виконання, зокрема цікаві ігрові завдання, завдання для виконання вправ на комп'ютері.

Також на уроці при вивченні теми «Алгоритми та виконавці» можна використовувати таблиці, плакати, адже це сприятиме кращому запам'ятовуванню матеріалу дітьми, оскільки в молодшому шкільному віці переважає зорова пам'ять. Урок бажано проводити з відеосупроводом, який зацікавлює та дивує учнів, тим самим сприяє кращому засвоєнню знань. Для кращого запам'ятовування нового матеріалу слід використовувати інструктивні картки, що відображають логічну схему вивчення нового матеріалу й необхідні способи навчальної діяльності. Дієвим засобом для вивчення цієї або ж іншої теми будуть розроблені тестові завдання, за допомогою яких, на нашу думку, учні краще зможуть засвоїти новий матеріал.

Проте у будь-якому разі найважливішим засобом навчання при вивченні будь-якої теми є персональний комп'ютер. Такий ПК повинен обов'язково бути мультимедійним, щоб мати змогу використовувати розвиваючі дидактичні комп'ютерні програми при вивченні будь-якої теми.

Висновки. Таким чином, використання різних засобів навчання сприяє підвищенню активності, допитливості учнів. Крім цього, дидактичні засоби полегшують безпосереднє пізнання і є важливим джерелом знань, умінь та навичок школярів. При виборі дидактичних засобів, проте, потрібно зважати на їх інформаційну, мотиваційну, управлінську та оптимізуючу можливості.

Список використаних джерел

1. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики. Ч.1. Загальна методика навчання інформатики. Київ: навчальна книга. 2003. 256 с.
2. Класифікації та загальні властивості засобів навчання URL: http://pidruchniki.com/1924070136588/pedagogika/klasifikatsiyi_zagalni_vlastivosti_zasobiv_navchannya (дата звернення: 06.04.2018).
3. Паршукова Л.М. Авторські дидактичні засоби навчання інформатики та підготовка вчителя до їх створення та застосування. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/337/1/Avtorski%20dydaktychni%20zasoby%20navchannia%20informatyky%20ta%20pidhotovka%20vchytelia%20do%20yikh%20stvorennya%20ta%20zastosuvannya.pdf> (дата звернення: 06.04.2018).

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ

Марія Рибчук,

4 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,

викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства одним із пріоритетних завдань, що визначені Національною доктриною розвитку освіти в Україні, є створення передумов для виховання особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни в умовах докорінної перебудови всіх сфер життєдіяльності. У зв'язку з цим нині відбувається модернізація національної системи освіти та вироблення новітніх концепцій виховання людини, де стратегічним завданням є формування творчої особистості, реалізація її природних нахилів і здібностей в освітньому процесі.

Актуальність дослідження проблеми творчого розвитку учнів загальноосвітніх навчальних закладів зумовлена потребою у зростанні творчих ресурсів дитини в умовах глобалізації суспільства, необхідністю покращення творчої активності в усіх сферах конструктивної діяльності у зв'язку з прискоренням розвитку всіх сфер духовного й матеріального виробництва в суспільстві та в провідній ролі творчості як суб'єктивного й об'єктивного фактору.

Мета. Узагальнення педагогічного досвіду щодо розвитку творчих здібностей учнів на уроках інформатики в початковій школі та визначення умов, що забезпечують ефективність формування творчих здібностей дітей у процесі навчання інформатики.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом проблема розвитку творчих здібностей особистості, розкриття її творчого потенціалу займає пріоритетне місце в системі освіти нашої країни. Творчість характеризується як вища форма діяльності людини, що вимагає тривалої підготовки, ерудиції та інтелектуальних здібностей, є основою людського життя, джерелом усіх матеріальних і духовних благ. Поняття «творчість» в українському педагогічному словнику трактується як «продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення» [3, с. 6]. Отже, творчість завжди передбачає діяльність, одержання результату, що володіє певною новизною та унікальністю. Сутність поняття «творчість» досліджують науковці, педагоги й

психологи нашої країни та країн зарубіжжя. Відомий педагог В. Сухомлинський визначав, що творчість – це особлива сфера духовного життя, самоствердження, коли розгортається оригінальність та особливість кожної дитини [1, с. 6].

У наш час, коли майже кожна дитина має вдома комп'ютер, підключений до Інтернету, мало чим можна здивувати учня, змусити його із захопленням бігти на урок інформатики. Як цього досягти? Напевно, у кожного творчого педагога є арсенал власних прийомів. Пригадаємо, що К. Д. Ушинський більше ста років тому сформулював основну мету школи: навчити дітей вчитися. Саме навчити не математики, історії, хімії, а сформувати здатність учити себе. Важливо навчити дитину самостійно здобувати знання й застосовувати їх на практиці. Тільки так може з'явитися справжній інтерес до навчання. І якщо ми допоможемо дітям розвинути потребу в знаннях, навчимо набувати їх, то ці важливі якості залишаться з ними й після закінчення школи.

Сьогодні одним із найголовніших завдань школи є розвиток в учнів самостійності й здатності до самоорганізації. Школяр повинен уміти самостійно отримувати інформацію, обробляти її, аналізувати результати обробки. Сучасне навчання має орієнтуватися на інтереси й потреби учнів, ґрунтуватися на особистому досвіді дитини. Учень не повинен бути об'єктом педагогічного впливу, а має бути суб'єктом пізнавальної діяльності. Саме тому результатом роботи вчителя повинна бути активна, творча діяльність учня, далека від простої репродукції. А цього можна досягти, використовуючи на уроках метод проектів. Предмет «Інформатика» в цьому плані знаходиться у вигірній ситуації. По-перше, вивчається достатня кількість тем, де учні можуть виявити свою творчість і самостійність. По-друге, на уроках використовуються комп'ютери, що викликає в учнів великий інтерес до використання інформаційних технологій [2, с. 4].

На нашу думку, інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного життя. Комп'ютер – найпотужніше джерело розвитку не лише пізнавальної активності, а й інтелектуальних почуттів дитини – прагнення до знань, задоволення результатом своєї діяльності, розвитку критичного мислення. Вдало підібрані комп'ютерні програми, згідно з нормативними вимогами, забезпечують розвиток творчих здібностей дітей, їх інтересів, умінь і навичок, потребують певного рівня пізнавальної активності.

Інформатика в початковій школі дає можливість школярам не лише звикнути до комп'ютера, а й здобути початкові знання й навички, учителям – якомога раніше донести до дитини основи цієї науки. Головне завдання вчителя – зацікавити учнів, дати можливість самостійно творити, а це приведе до захоплення предметом, а в подальшому до глибоких і свідомих знань [3, с. 7].

Висновки. Отже, проблема розвитку творчих здібностей дітей сьогодні є дуже актуальною. Якими б феноменальними від природи не були здібності, самі собою, поза навчанням та діяльністю вони розвиватися не можуть. Тому завдання вчителя – виявити й розвинути здібності в доступній і цікавій дітям творчій діяльності, використовуючи ефективні форми та методи навчання.

Для молодшого школяра знання починаються від здивування й задоволення, від одержання відповідей на запитання, які виникають у нього в процесі отримання інформації під час пізнання навколишнього світу. Завдання вчителя – зробити цей процес цікавим і навчити дитину здобувати знання.

Список використаних джерел

1. Большакова І. Формування міжпредметної компетентності молодших школярів на уроках інформатики в початковій школі. Інформатики та інформаційні технології в навчальних закладах. 2015. №4. С. 3-10.
2. Онопченко О. Формування інформаційної культури учнів початкової школи в умовах інформаційного інтернет-середовища. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика: збірник наукових праць. Київ, 2014. Вип. 1 2014 (12). С. 6-12.
3. Розвиток творчої особистості в умовах розбудови сучасної школи України». Розкажіть онуку: газета для вчителів, методистів, дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Київ : ТОВ «Редакція освітянських видань» № 1, 2010. С. 3 – 8.

ІГРОВІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Юлія Душенко,
3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Процишин Н.А.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст II категорії

Актуальність проблеми. Наш час характеризується пошуком нових форм, методів і прийомів навчання. Сучасна школа потребує методів навчання, які б допомогли не тільки якісно навчити, але, в першу чергу, розвинути потенціал особистості. Дослідження психологів і педагогів доводять, що відсутність успіхів у навчанні, відставання багатьох учнів пояснюється не природженою відсутністю здібностей, а застосуванням непродуктивних методів навчальної роботи. Однією з актуальних проблем сучасної методики викладання іноземних мов є організація навчання дітей різного віку через гру.

Мета: проаналізувати й висвітлити особливості використання ігрових методів навчання на уроках англійської мови в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Вивчення англійської мови може здатися зовсім нудним і нецікавим заняттям, якщо цей процес протікає монотонно, включає один вид діяльності й ніяк не мотивує того, кого навчають[1, с. 3]. Завдання вчителя – у такий спосіб організувати навчальний процес, щоб учень захотів вивчати англійську мову, прагнув розуміти її і був готовий розмовляти нею. Головною умовою при цьому є розуміння дитиною змісту й значення виучуваного [2, с. 28].

У школярів молодшого віку переважають ігрові інтереси, довільна поведінка, наочно-образне мислення, практичне ставлення до розв'язування завдань [3, с. 34]. Зважаючи на це, доцільно в роботі з ними на уроках іноземної мови систематично застосовувати елементи гри. Гра є ефективним засобом навчання, що охоплює різні види мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо), вона допомагає в оволодінні іноземною мовою, а крім того, учні відчують емоційне задоволення як у процесі гри, так і при досягненні результатів. У грі проявляються особливо повно й часом несподівано здібності дитини[4, с. 40].

Гру можна пропонувати на початку уроку. Такі ігри мають активізувати думку учня, допомогти йому зосередитись і виділити основне. Інколи гра може бути фоном для

побудови всього уроку. Гру на уроці англійської мови можна й треба застосовувати як під час вивчення нової теми, так і під час закріплення й перевірки знань молодших школярів. Урок має бути насичений такими вправами й іграми, які дали б змогу чергувати види діяльності учнів [5, с. 53].

У методичній літературі існує велика кількість різновидів ігор, які можуть бути використані на уроках англійської мови. Такі автори, як О. Рязанова, О. Савченко, Л. Толсткова та інші, створили цілі системи й класифікації ігор. Одна з найповніших класифікацій належить О. Рязановій [6, с. 26]. Вона виділяє наступні ігрові моменти:

1. Рухливі ігри (до них відносяться зарядка з командами, гра в тварин, „кішки-мишки”, ігри на увагу);
2. Вірші й пісні, які супроводжуються рухами;
3. Ігри-змагання (діти поділяються на команди й виконують різні завдання);
4. Ігри з м'ячем (питання-відповідь, переклад слів і речень з української на англійську й навпаки);
5. Настільні ігри (лото, доміно, малювання);
6. Діалоги з героями книг англійських та американських авторів (Вінні-Пухом, Мері Попінс, Білосніжкою та сімома гномами, Мауглі, Томом Соєром);
7. Рольові ігри («У лікаря», «У магазині»).

Нестандартна форма проведення уроку зацікавлює учнів, викликає дух змагання, бажання отримати перемогу. Особливу увагу привертають до себе в молодших класах ігри-драматизації, основою яких є коротка казка. Драматизація на уроках іноземної мови дає можливість дітям засвоїти необхідні слова й вирази. Ретельно продумана й добре проведена гра полегшує вивчення й закріплення мовного матеріалу (фонетики, лексики, граматики) та сприяє формуванню відповідних умінь і навичок [7, с. 223].

Висновки. Отже, важливо пам'ятати, що гра – не самоціль, а тільки засіб покращити результати навчання школярів, гра, яка належить до традиційних і визнаних методів навчання, не повинна перетворюватися на розвагу. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

Список використаних джерел

1. Артемова Л.В. Вчися граючись. Київ: Томіріс, 1990. 170 с.
2. Букатов В.М. Педагогічні таїнства дидактичних ігор: посібник. Київ: ред. загальнопед. газ, 2004. 126 с.

3. Використання гри для активізації навчально-виховного процесу: посібник для студ. пед. вузу та викладачів. Уклад.: Мішкурова В.Ф.; Пашенко М.І. Київ: Наук. світ, 2001. 270 с.
4. Концепція середньої загальноосвітньої школи України. Київ., 1990.
5. Нечаєва Л.І. Дидактичні матеріали для розвитку комунікативних умінь молодших школярів. Тернопіль: підручники і посібники, 2006. 79 с.
6. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори. Київ: Радянська школа, 1949. 213 с.
7. Щербань П. М. Дидактичні ігри у навчально-виховному процесі. Початкова школа. 1997. №9.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Анастасія Павлюк,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Науковий керівник – Процишин Н.А.,

викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки

(спеціальність «Початкова освіта»),

спеціаліст II категорії

Актуальність проблеми. Ми живемо у світі, де технічний прогрес повністю заповнив усі галузі нашого життя, і школа не є винятком. Перш за все це відкрило нам безмежні можливості для комунікацій, а особливо, іноземною мовою. Цього також вимагає інтеграція України у світову спільноту.

Іноземна мова – це ціла галузь знань, яка розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури. Сьогодні використовуються інноваційні технології, які найповніше враховують вікові особливості, інтереси, нахили, здібності кожного учня. У нових підходах поєдналися елементи традиційних уроків – сприйняття нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення – та сучасні інноваційні методи роботи з учнями. Широке використання новітніх технологій, які застосовують на уроках, спонукає учнів до самостійної праці, творчого мислення, пошуку.

Важливим чинником успіху є розуміння того, що мова найкраще застосовується тоді, коли учням пропонується індивідуальна методична допомога й сучасні види діяльності, які ґрунтуються на аналізі особистісних навчальних потреб і відповідальності. І, зрештою, однаково вирішальним і важливим чинником успіху вивчення мови є забезпечення навчального процесу видами діяльності, що сприяють використанню мови. У науковій літературі під технологіями навчання іноземних мов розуміють «сукупність прийомів викладача й учнів, що забезпечує досягнення цілей навчання мови та оволодіння мовою».

Проблема інновацій в освіті стала предметом наукових пошуків педагогів з усього світу (К. Ангеловські, В. Андрєєв, Х. Барнет, Дж. Бассет, М. Богуславський, В. Взятишев, Д. Гамільтон, Н. Грос, Р. Едем, М. Єльмандра, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, Е. Роджерс, А. Хаберман, Р. Хейвлок, Д. Чен та ін.). Упровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів розглядають науковці: Л. Березівська, К. Бондарева, Л. Даниленко, І. Дичківська, Г. Лаврентьєва, А. Підласий, С. Сисоєва та інші.

Мета: проаналізувати й висвітлити особливості використання інноваційних технологій на уроках англійської мови в початковій школі

Виклад основного матеріалу. З урахуванням зазначеного вище, інноваційні технології навчання іноземних мов передбачають запровадження нових, нестандартних методів, прийомів, засобів, що сприятимуть створенню сприятливого середовища для ефективного оволодіння іноземними мовами та формування в учнів іншомовної комунікативної компетенції.

Сьогодні серед інноваційних технологій, які застосовуються у початковій школі, виокремлюють: проектні технології, технологію мовного портфелю, інформаційні технології, інтерактивні технології.

Метод проектів є способом розвитку творчості, пізнавальної діяльності, самостійності. Проекти поділяються на монопроекти, колективні, усно-мовні, видові, письмові й інтернет-проекти. Робота над проектом – це перш за все багаторівневий підхід до вивчення мови, що охоплює читання, аудіювання, говоріння та граматику. Метод проектів формує в учнів комунікативні навички, розширює їх світогляд, кордони володіння мовою, у результаті чого вони отримують досвід від практичного його використання, вчать слухати іншомовну мову й чути, розуміти один одного при захисті проектів. Діти працюють з довідковою літературою, словниками, комп'ютером, тим самим створюється можливість прямого контакту з автентичною мовою, чого не дає вивчення мови лише за допомогою підручника на уроці в класі.

Проекти можуть бути індивідуальними (наприклад, колаж або буклет «Дозвольте відрекомендуватися – це я», «Моє родове дерево») і груповими («Ми про себе», «Моя школа»). З цією метою можна використати такі сайти: www.alleng.ru/englishjet.com/native-english.com, www.study.ru/online.

Важливим засобом інноваційного навчання є також використання **мультимедійного комплексу** у складі інтерактивної дошки, персонального комп'ютера й мультимедійного проектора. Адже такий комплекс урізноманітнює урок, привертає та зосереджує увагу дітей, збільшує мотивацію навчання, стимулює творчу активність і сприяє розвитку особистості дитини, розширює можливості подання навчальної інформації, показує дітям, що навчання – це не тільки книжка, ручка та зошит. Ми визначили такі ключові напрямки застосування МК:

- презентації, демонстрування та моделювання ситуацій;
- підвищення активності учнів на уроці;
- збільшення темпу уроку.

Необхідно відзначити такий важливий психологічний момент: сучасні молодші школярі, у яких удома є комп'ютери з численними іграми, звикають сприймати це як щось звичайне.

Можливості МК демонструють школярам розуміння того, що відео та ігрові програми можна успішно використовувати для навчання, що вони сприяють розвитку творчої активності, захопленню предметом, створенню найкращих умов для опанування навичок аудіювання й говоріння, що забезпечує врешті-решт ефективність засвоєння матеріалу на уроках іноземної мови.

Сутність технології *Мовного портфелю (European Language Portfolio)* для молодших школярів полягає в наданні можливості учневі за певними встановленими параметрами самостійно оцінювати свої досягнення в оволодінні іноземними мовами незалежно від методів і засобів навчання, закладених у підручнику, чи НМК, за яким він навчається.

Зміст МП вміщує в собі:

- 1) завдання для учня;
- 2) анкети для батьків, заповнення яких можливе після ознайомлення з роботами учня;
- 3) критерії оцінювання й самооцінювання робіт, які містяться в МП;
- 4) сторінка вчителя, яка заповнюється наприкінці початкового курсу, коли дитина переходить до іншої школи.

Таким чином, МП спрямований на усвідомлення дитиною своїх успіхів, заохочення до вивчення іноземних мов, формування самооцінки тощо.

Також є спеціальні **комп'ютерні програми з іноземної мови для початкової школи**. Вони використовуються насамперед для формування навичок аудіювання, а також читання та письма. Разом з тим, сьогодні відсутня чітко розроблена методика використання комп'ютерних технологій у ранньому шкільному навчанні іноземних мов, що дозволяє вчителю імпровізувати й залежно від мети уроку створювати власні матеріали.

Готуючи повідомлення, учні «фільтрують» велику інформацію, якщо треба, прослуховують музику і, найчастіше, переглядають фотографії. Такі завдання для учнів можна використовувати на підготовчому етапі до уроку, наприклад, у поєднанні з методом проекту, дозволяючи школярам практично застосовувати свої знання, уміння та навички. Це одна з форм пізнавальної діяльності, у якій успішно реалізується групова діяльність, що дозволяє підвищити мотивацію вивчення іноземної мови.

На уроках можна використати наступні освітні Інтернет-ресурси:

казки, оповідання, ігри, кросворди: www.oup.ru, www.onestopenglish.ru, www.babyland.ru

On-line уроки, колекції (текстів пісень, розумних думок), тести, словники для формування чи удосконалення граматичних, лексичних навичок www.mystudy.ru – Англійська граматики

<http://englishforkids.ru> – Англійська для дітей – вірші, казки, пісні, азбука, загадки, прислів'я, приказки, книги, навчальні ігри

www.efmf.ru – English for music fanatics – сайт для тих, хто хоче вивчати англійську мову за допомогою текстів популярних пісень

<http://spravki.net> – Справки.нет – Онлайнові словники і перекладачі

www.english-grammar-lessons.com – English International Lyon presents Lessons – інтерактивні вправи з англійської граматики

www.english-4u.de–english-4u – вправи з англійської граматики, інтерактивні практичні завдання

www.ariiintern.com/eng/leseng15_chtenie_literatury/intro.html – уроки з оригінального тексту (підібрані найбільш яскраві зразки американських та англійських авторів), словники до них, а також аналіз і пояснення найбільш важких частин тексту

<http://www.lovelylanguage.ru/for-kids/online-games> – фонетичні ігри на сайті.

Висновки. Отже, під час свого дослідження ми встановили, що навчання іноземних мов буде більш ефективним саме завдяки комплексному застосуванню засобів новітніх інноваційних технологій та залежить від здатності вчителя застосовувати ці технології навчання, від розуміння необхідності відмовитися від авторитарних класичних методів навчання.

Учитель досягне успіху лише тоді на своїх уроках, коли зрозуміє, що дітям подобається все нове й цікаве. Ми, вчителі, повинні пам'ятати, що одна й та ж модель проведення уроків не дає можливості дітям розкрити себе повністю, зупиняє розвиток творчого потенціалу учня.

Список використаних джерел

1. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів: методичний посібник для вчителів початкової школи. Пометун О.І., Пироженко Л. В., Біда О. А. та ін. Тернопіль :навчальна книга. Богдан, 2011. С.45.
2. Інноваційні технології на уроках англійської мови. URL: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/innovatsiini-tekhnologiyi-na-urokakh-angliiskoyi-m.html> (дата звернення: 7.04.2018).
3. Коломінова О.О. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі. Іноземні мови: науково-методичний журнал. 2010. № 2. С. 40–47.
4. Кремень В. Освіта і наука України. Шляхи модернізації. Київ.: Грамота, 2003. – С. 16-19.
5. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти Кабінет Міністрів України; Постанова, Стандарт, План [...] від 20.04.2011 № 462 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-p>. (дата звернення: 7.04.2018).

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ангеліна Негрич,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Ликтей Л.М.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

*Якщо ви володієте знаннями, дайте іншим
запалити від них свої світильники.
Томас Фуллер*

Актуальність проблеми. Серед найважливіших завдань розбудови суспільства важливе місце належить удосконаленню системи шкільної освіти. Сучасні вимоги, визначені в освітньому стандарті, спонукають учителів не тільки надавати учням навчальну інформацію, а й навчити їх способів практичного застосування її в повсякденному житті. Результати аналізу останніх досліджень показують, що існує велика кількість поглядів провідних науковців та педагогів, які досліджували дану проблему: О. Пометун, Л. Пироженко, І. Крамаренко, О. Саган та ряд інших.

Метою статті є аналіз особливостей використання інтерактивних методів на уроках навчання грамоти в 1 класі.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивне навчання – це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Термін «інтерактивний» походить від англійського слова «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти. Метою такого навчання є створення умов, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Одним із ключових моментів нової школи, яка заснована на педагогіці партнерства є рівноправність учителя й учнів.

На уроках з використанням інтерактивних методів навчання учні вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу ситуації й відповідної інформації, зважувати альтернативні погляди та думки, ухвалювати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. На думку О. Пометун, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання ..., де й учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Учні розуміють, що вони роблять,

рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють [1, с. 7]. Під час ведення уроків із застосуванням інтерактивних методів учитель повинен висловлювати свою повагу, поцінування думок інших, для того, щоб учні зрозуміли, що їхня думка має особливу цінність. Проте вчитель повинен запевнити учнів, що, хоча висловлення думок є природним складником навчання та творчості, – правил етики спілкування необхідно дотримуватися всім.

Інтерактивне навчання – це діалогове навчання, яке веде до взаєморозуміння, взаємодії, взаємного вирішення загальних завдань учнями або ж учнями й учителем [2].

Під час уроку навчання грамоти інтерактивні вправи можна проводити одночасно з класом або індивідуально, коли учні опрацьовують різні завдання. У мовно-літературній освітній галузі Державного стандарту Нової Української Школи визначені загальні цілі, які набагато краще вирішувати, використовуючи інтерактивне навчання: учень/учениця-взаємодіє з іншими усно, сприймає й використовує інформацію для досягнення життєвих цілей в різних комунікативних ситуаціях; учень/учениця аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її; сприймає художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого досвіду; учень/учениця висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими письмово та в режимі он-лайн, дотримується мовних норм; учень/учениця досліджує індивідуальне мовлення – своє та інших, використовує це для власної мовної творчості [3.]. Це відповідає змістовим лініям мовно-літературної галузі знань освітнього Державного стандарту 2018 року.

Для прикладу розглянемо інтерактивну вправу «Чотири кути». При проведенні цієї вправи учні мають можливість висловити власні думки, критично оцінити інформацію, вислухати аргументи інших дітей, порухатися.

Щоб інтерактивна вправа дала позитивний результат, запропонуємо дітям відповісти на питання за певним алгоритмом:

1) учитель дає питання, яке має чотири варіанти відповідей (кожна із чотирьох відповідей відповідає певному кольору: по одному аркушу прикріплено в кожному кутку приміщення);

2) діти, вислухавши питання, вибирають один із поданих варіантів відповідей і переходять в той кут, який йому відповідає (у випадку, коли ні один із чотирьох варіантів не підходить, учасник залишається в центрі кімнати). Таким чином, після зачитування питання діти діляться на групи;

3) у кожній групі йде обговорення відповідей на питання: «Чому я вибрав цей варіант відповіді?» (бажано, щоб на нього відповів кожен учасник групи).

У 2-му, 3-му та 4-му класах інтерактивну вправу «Чотири кути» можна проводити при перевірці запам'ятовування змісту прочитаного чи прослуханого, порівняльній характеристиці героїв, визначенні основної думки твору. Варто зазначити, що саме ця інтерактивна вправа полегшує завдання навчити дітей слухати чи читати. Таких інтерактивних вправ можна провести чимало.

Висновки. Актуальним і значущим для сучасного вчителя є використання інтерактивних методів навчання. За умови вмілого впровадження інтерактивні методи навчання дозволяють залучати до роботи всіх учнів класу, сприяють виробленню важливих навичок роботи в колективі.

Список використаних джерел

1. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А.С.К., 2007. 144 с.
2. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. Київ, 2000. 368 с.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. Київ, 2018.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ НАРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Христина Кульчак,
2 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Плетеницька Л.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Наукою та багатовіковою практикою переконливо доведено, що українська школа справді національна тоді, коли вона ґрунтується на українській етнопедагогіці, національній системі впливу на формування особистості. Такої точки зору дотримувались провідні українські педагоги, зокрема О. Духнович, С. Русова, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інші.

Навчання молодших школярів також повинно будуватися з урахуванням усього того досвіду, який накопичив наш народ за всю свою історію. Упровадження народознавства в навчально-виховний процес школи першого ступеня допомагає пробудити в учнів початкових класів національну свідомість, гордість за свою історію, культуру, за свій родовід і сприятиме формуванню в кожного учня народного світосприймання, загальнолюдської моралі, готовності продовжувати заповіти батьків.

Мета: описати компетентнісний аспект використання народознавства на інтегрованих уроках в початкових класах.

Виклад основного матеріалу. Народознавство – це система знань про конкретний народ, особливості його побуту й трудової діяльності, національний характер, світогляд, історико-культурний досвід, родовід, спосіб життя й виховання, рідний край [2, с.11]. Упровадження народознавства в навчально-виховний процес учнів початкових класів пробуджує в них національну свідомість, гордість за свою історію, культуру, за свій родовід і сприяє формуванню в кожної дитини народного світосприймання, загальнолюдської моралі, готовності продовжувати заповіти батьків.

Народознавство ґрунтується на принципах природовідповідності, гуманності, поєднання народного з національним та загальнолюдським, взаємозв'язку з реальним буттям дитини й сентизивності, демократизації життя й діяльності школярів, народності, зв'язку народознавства з життям.

Важливим елементом навчально-виховного процесу в початковій школі є використання народознавства на інтегрованих уроках. Відомо, що інтеграція – це об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин, елементів, компонентів, що супроводжуються ускладненням і зміцненням зв'язків. Уперше цей термін почали використовувати такі вчені, як Н.Костюк, І.М.Козловська, Н.С.Антонов та ін. Інтегроване навчання визначають як навчання, яке ґрунтується на комплексному підході, й освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни [3, с. 7]. Ідеєю інтегрованого навчання вперше скористався К. Ушинський, а також В. Сухомлинський, О. Савченко, Н. Светловська, І. Волкова, М. Іванчук та ін. Інтегративний підхід до навчання нині не тільки актуальний, але й перспективний. В останні роки він перемістився з периферії науково-методичного пошуку в його центр й активно функціонує на рівнях змісту освіти та педагогічних технологій.

Інтенсивне впровадження таких курсів у навчальний процес показало як переваги інтегрованого навчання, так і його істотні недоліки. Зокрема, варті уваги висновки вчителів-експериментаторів про те, що внаслідок одночасного вивчення учнями різних предметів їхні знання набувають системності, уміння стають комплексними, посилюється світоглядне спрямування інтересів дітей, досягається більш високий рівень розвитку їх інтелекту [1, с. 23-24].

Разом з тим в організації інтегрованого навчання на рівні початкової школи виявлено й низку серйозних педагогічних прорахунків. Вони насамперед викликані стихійністю цього процесу, відсутністю в педагогічній науці загальних вимог та рекомендацій щодо побудови блоків навчальних дисциплін, спеціальних програм з них, методик їх викладання, а це призводить до невиправданого руйнування апробованих часом стабільних програм з навчальних предметів та методичних систем їх викладання.

Теми інтегрованих уроків є надзвичайно різноманітними, у початкових класах органічно поєднуються уроки з природознавства й математики, образотворчого мистецтва, трудового навчання, музики, української, англійської мов, літературного читання та ін. Рекомендуємо інтегровані уроки проводити з використанням засобів народознавства: народної педагогіки, словесних засобів дидактики, фольклору, звичаїв, обрядів, традицій, народної математики, ремесел.

Висновки. Оволодіння народознавством у початкових класах сприяє входженню учнів 1-4 класів у життя, родинний і громадський побут, виробничу й культурну сферу рідного народу. Водночас має місце реалізація пізнавального й прикладного аспектів народознавства.

Учитель початкової школи покликаний передати своїм вихованцям усю красу, багатство й самобутність народних звичаїв і традицій, сприяти розвитку дитячого мислення,

учити зв'язно висловлювати думку. Тому і є доцільним компетентнісний підхід до впровадження в навчально-виховний процес елементів народознавства.

Список використаних джерел

1. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка: навчальний посібник. Київ: ІЗМН, 1997. 232 с.
2. Українське народознавство: навчальний посібник. За ред. С.П. Павлюка, Г.Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. Львів: Фенікс 1994. 608 с.
3. Гончаренко С., Мальований Ю. Інтегроване навчання: за і проти. Київ: Освіта, 1994. – 376 с.

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ

Наталія Качорак,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Сороколіта О.В.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. XXI століття – це період глобальної комп'ютеризації всіх сфер життя. Комп'ютерні технології настільки міцно закріпилися в нашій повсякденності, що ми навіть уявити не можемо свого існування без них [4] У наш час комп'ютер, ноутбук, планшет, нетбук або смартфон є практично в кожній сім'ї [1] Ці електронні пристрої стали невід'ємною частиною буденного життя дітей. Саме це стає причиною тривоги батьків, які вважають, що комп'ютер викликає залежність, змінює психологічний стан дитини та спричиняє різні типи захворювань. Разом з тим, комп'ютери застосовують для навчання та самоосвіти, це дозволяє дітям виконувати будь-які завдання з легкістю.

Проблема впливу комп'ютерних технологій цікавила багатьох дослідників, і на сьогоднішній день вона залишається актуальною. Упровадження в широке користування мобільних телефонів, стаціонарних та портативних комп'ютерів, бездротового Інтернету та інших технологічних нововведень може як покращити, так і погіршити здоров'я дитини. Майже кожен учень в першому класі вже має свої гаджети. Чи є в цьому загроза? Яку шкоду це може принести дитині? Чи є все ж таки плюси в новітніх технологіях?

Кількість здорових дітей в Україні на даний час не перевищує 2–9 %, і цей показник зменшується з кожним роком. Поширеність усіх хвороб у школярів за останні 5 років підвищилася на 15 %, зокрема, на 7,6 % зросла поширеність хвороб нервової системи та на 4,5 % – розладів психіки та поведінки. У нашій країні сьогодні кожна четверта-п'ята дитина потерпає як мінімум від одного психічного розладу, кожна п'ята має поведінкові, когнітивні або емоційні проблеми, у кожної восьмої діагностується хронічний психічний розлад. Така ситуація відбувається на тлі прогресуючого впровадження технічних засобів: комп'ютерів, мережі Інтернет, мобільних телефонів, які стають невід'ємними компонентами життя та змінюють фізіологічні умови існування дітей і можуть сприяти розвитку захворювань. [2]

Мета: проаналізувати й висвітлити вплив комп'ютерних технологій на здоров'я дітей.

Виклад основного матеріалу. Інтерес дітей до комп'ютера дуже великий. Якщо навчити їх користуватися комп'ютером правильно, не завдаючи шкоди ні психічному, ні

фізичному здоров'ю, то ми зможемо досягти результатів. Наприклад, не слід забороняти грати дітям в ігри, а навпаки, допомогти підібрати їм ігри, які будуть розвивати творче мислення, допоможуть їм навчитися співати, малювати, читати, рахувати, розмовляти. Так само є корисні відео, за допомогою яких можна вивчити вірші, пісні, танець, та просто підняти настрій. Якщо ввімкнути дитині мультфільми, які розвиватимуть логічне мислення, тоді можна пришвидшити її розвиток і формування як особистості. Які ж мінуси? І чи є вони? Звичайно, так!

Я хочу розглянути чотири фактори, які спричиняють негативний вплив на здоров'я дитини: навантаження на зір, скутість постави, випромінювання, вплив на психіку [3]. Найбільше уваги привертає до себе навантаження на зір. Якщо працювати за комп'ютером достатньо довго, то зорова втома може призвести до стійкого зниження гостроти зору, являється головний біль та запаморочення. Ось чому тривалість спілкування дітей з комп'ютером строго нормується. Головними факторами, які впливають на зір є якість монітора, зміст зображення та час роботи за монітором. Проте слід зазначити, що комп'ютер не є основною причиною розвитку короткозорості в дітей. Велику роль відіграє спадковість, телевізор та читання в темноті. При розумному підході до справи навантаження від комп'ютера може бути суттєво знижене. Другим за шкідливістю фактором, що впливає на здоров'я дитини, є скутість постави. Сидячи за комп'ютером, дитина повинна дивитися на екран з певної відстані й одночасно тримати руки на клавіатурі чи приладах управління. Це змушує дитину довгий час не змінювати положення тіла. З цієї точки зору, комп'ютер значно більш небезпечний, ніж телевізор, який дозволяє вільно рухатися. Під час роботи за комп'ютером рука виконує багато дрібних рухів, дуже стомлюється, що може призводити до хронічних захворювань суглобів кистей рук. Через довге сидіння з опущеними плечима виникають зміни в кістково-м'язовій системі, а іноді, навіть викривлення хребта. Винесені вперед лікті не дають грудній клітині вільно рухатися, що у свою чергу, призводить до утрудненого дихання, приступів кашлю та навіть астми. Правильно організоване робоче місце допоможе зберегти здоров'я дитини.

Спілкування з комп'ютером, особливо з ігровими програмами, супроводжується сильним нервовим напруженням, оскільки вимагає у відповідь швидкої реакції. Короткочасна концентрація нервових процесів викликає в дитини явне стомлення. Дитина отримує своєрідний емоційний стрес. Занепокоєння, неуважність, втома починають виявлятися вже на 14-й хвилині роботи дитини за комп'ютером, а після 20 хвилин – у 25% дітей були зафіксовані неприємні явища як з боку центральної нервової системи, так і з боку зорового апарату. Дослідження показали, що навіть очікування гри, супроводжується значним збільшенням вмісту у крові гормонів надниркових залоз [3].

Батьків турбують різного роду випромінювання від комп'ютера. Виміри рентгенівського випромінювання показали, що воно знаходиться на рівні фону землі. Електромагнітні випромінювання від комп'ютера хорошої якості також відповідають нормам. У сучасних моніторів передбачені всі засоби безпеки. Зокрема те, що називається радіацією (гамма-промені й нейтрони) монітор загалом не виробляє. У ньому просто відсутні пристрої з такою високою енергією. Також нічого не випромінює й системний блок.

Батькам потрібно не забувати й про ігри онлайн характеру, які набули широкого розповсюдження серед дітей в теперішній час, такі як «Синій кит», «Тихий дім», «Море китів», фіналом яких є самогубство. Щоб цього уникнути, потрібно просто стати дитині другом, цікавитися її проблемами, скористатися так званим «Батьківським контролем». Програми батьківського контролю дозволяють дорослим обмежувати контент, який дивляться й читають діти в мережі Інтернет. Також можна легко розпоряджатися часом, проведеним за комп'ютером. А ще нескладно побачити, чим займалася дитина в Інтернеті за відсутності батьків.

Висновки. Учитель може, і навіть повинен використовувати у своїй практиці освітні інформаційні технології. Переважно вони слугують наочністю. Комп'ютери, відеопроєктори, мультимедійні проєктори, інтерактивні дошки, аудіопрогравачі – це все допоможе дитині краще засвоїти матеріал, розвинути уяву та критичне мислення.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва К.В. Вплив комп'ютеризації на соціалізацію дітей URL: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=586206>(дата звернення: 01.04.2018).
2. Інформаційні технології як фактор впливу на здоров'я школярів. Віртуальні загрози. Профілактика комп'ютерної залежності. URL: <http://www.shag.com.ua/informacijni-tehnologiyi-yak-faktor-vplivu-na-zdorovya-shkolya.html> (дата звернення: 09.04.2018).
3. Комп'ютер і здоров'я дитини URL:<https://sites.google.com/site/trostanekijnvk/bezpecnij-internet/komp-uter-i-zdorov-a-ditini>(дата звернення: 09.04.2018).
4. Федоров А.В. Школярі та комп'ютерні ігри з «екранним насильством». Педагогіка. 2004. №6 С. 45–4

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ НАРОДОЗНАВСТВА НА ІНТЕГРОВАНІХ УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Кульчак Христина

II курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Л. С. Плетеницька,

кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст
вищої категорії

Актуальність проблеми. Наукою та багатовіковою практикою переконливо доведено, що українська школа справді національна тоді, коли вона ґрунтується на українській етнопедагогіці, національній системі впливу на формування особистості. Такої точки зору дотримувались провідні українські педагоги, зокрема О. Духнович, С. Русова, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інші.

Навчання молодших школярів також повинно будуватися з урахуванням всього досвіду, який накопичив наш народ за свою історію. Впровадження народознавства у навчально-виховний процес школи першого ступеня допомагає пробудити в учнів початкових класів національну свідомість, гордість за свою історію, культуру, за свій родовід і сприяє формуванню в кожного учня народного світосприймання, загальнолюдської моралі, готовності продовжувати заповіти батьків.

Мета: описати компетентісний аспект використання народознавства на інтегрованих уроках в початкових класах.

Виклад основного матеріалу. Народознавство – це система знань про конкретний народ, особливості його побуту і трудової діяльності, національний характер, світогляд, історико-культурний досвід, родовід, спосіб життя і виховання, рідний край [2, с.11].

Народознавство ґрунтується на таких принципах, як: природовідповідність, гуманність, поєднання народного з національним та загальнолюдським, демократизації життя і діяльності школярів, народності, зв'язку народознавства з життям.

Важливим елементом навчально-виховного процесу в початковій школі є використання народознавства на інтегрованих уроках. Відомо, що інтеграція – це об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин, елементів, компонентів, що супроводжуються ускладненням і зміцненням зв'язків. Вперше цей термін почали використовувати такі вчені, як: Н. Костюк, І. М. Козловська, Н. С. Антонов та ін.. Інтегроване навчання визначають як навчання, яке ґрунтується на комплексному підході, тоді освіта розглядається крізь призму загальної

картини, а не ділиться на окремі дисципліни [3, с.7]. Ідеєю інтегрованого навчання вперше скористалися К. Ушинський, а також В. Сухомлинський, О. Савченко, Н. Светловська, І. Волкова, М. Іванчук та ін.. Інтегративний підхід до навчання нині не тільки актуальний, але й перспективний. В останні роки він перемістився з периферії науково-методичного пошуку в його центр й активно функціонує на рівнях змісту освіти та педагогічних технологій.

Інтенсивне впровадження таких курсів у навчальний процес показало як переваги інтегрованого навчання, так і його істотні недоліки. Варті уваги висновки вчителів-експериментаторів про те, що внаслідок одночасного вивчення учнями різних предметів їхні знання набувають системності, уміння стають комплексними, посилюється світоглядне спрямування інтересів дітей, досягається більш високий рівень розвитку їх інтелекту [1, с.23-24].

Разом з тим в організації інтегрованого навчання на рівні початкової школи виявлено й низку серйозних педагогічних прорахунків. Насамперед, вони викликані стихійністю цього процесу, відсутністю в педагогічній науці загальних вимог та рекомендацій щодо побудови блоків навчальних дисциплін, спеціальних програм з них, методик їх викладання, а це призводить до невиправданого руйнування апробованих часом стабільних програм з навчальних предметів та методичних систем їх викладання.

Теми інтегрованих уроків є надзвичайно різноманітними. В початкових класах органічно поєднуються уроки з природознавства і математики, образотворчого мистецтва, трудового навчання, музики, української, англійської мов, літературного читання та ін.. Рекомендуємо інтегровані уроки проводити з використанням засобів народознавства: народної педагогіки, словесних засобів дидактики, фольклору, звичаїв, обрядів, традицій, народної математики, ремесел.

Висновки. Оволодіння народознавством у початкових класах сприяє входженню учнів 1-4 класів у життя, родинний і громадський побут, виробничу і культурну сферу рідного народу. При цьому має місце реалізація пізнавального і прикладного аспектів народознавства. Весь комплекс українського народознавства не повинен обмежуватися тільки навчальними предметами, а поєднувати у собі розповідь вчителя з практичною діяльністю дітей, їхньою участю у проведенні народних свят, з екскурсіями на уроках природознавства, тобто курс українського народознавства повинен бути інтегрованим.

Інтеграція вважається необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого можливо створити в учнів цілісну картину світу. Через інтеграцію здійснюється особистісно зорієнтований підхід до навчання, тому що учень сам у змозі обирати «опорні» знання з різних предметів з максимальною орієнтацією на суб'єктивний досвід, що склався в нього

під впливом як попереднього навчання, так і більш широкої взаємодії з навколишньою дійсністю. Народознавство дасть можливість учням без труднощів орієнтуватися у складних символах літератури, фольклору тощо.

Вчитель початкової школи покликаний передати своїм вихованцям усю красу, багатство і самобутність народних звичаїв і традицій, сприяти розвитку дитячого мислення, вчити зв'язно висловлювати думку. Тому й доцільним є компетентнісний підхід впровадження у навчально-виховний процес елементів народознавства.

Список використаної літератури:

1. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: Навчальний посібник / М. Г. Стельмахович. – К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.
2. Українське народознавство: Навчальний посібник / За ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. – Львів: Фенікс, 1994. – 608 с.
3. Гончаренко С., Мальований Ю. Інтегроване навчання: за і проти / С. Гончаренко. – К.: Освіта, 1994. – 376 с.

Підсекція «Психологія»

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта»), кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії Г.М. МАКСИМЧУК.

СЕКРЕТАР – спеціаліст, викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта») Т.І. СТАМБУЛЬСЬКА.

ДИТИНА ІНДИГО: ПОДАРУНОК ДОЛІ ЧИ ВИПРОБУВАННЯ?

Наталія Мороз,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Максимчук Г.М.,

кандидат педагогічних наук,

спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. У світі їх називають по-різному: у Японії – «діти Сонця», у Франції – «тефлонові діти», в Америці – «покоління світла», а в нас – діти Індиго. Хтось вважає їх посланцями з космосу, хтось – новою расою надлюдей, але ні ті, ні інші не усвідомлюють їх реальної сили. Тема дітей Індиго є дуже актуальною у наш час: таких дітей не цікавить навчання; батьки не можуть знайти з ними спільної мови; учені стверджують, що їх аура витісняє нашу! Те, яким буде майбутнє, залежить від них! Як і все мало зрозуміле та недостатньо вивчене, це явище, певно, ще піднесе нам чимало сюрпризів. Проте дізнатися про нього буде надзвичайно цікаво й корисно.

Мета: розкрити сутність дитини Індиго як феномену сучасного суспільства; проаналізувати й висвітлити особливості цих дітей; дослідити типологію дітей Індиго; визначити особливості їх навчання та виховання.

Виклад основного матеріалу. Кажуть, що коли народжується дитина, у небі загоряється зірка, яка наперед визначає її долю й життєвий шлях. Також вважають, що кожна дитина, яка народжується, нагороджується Господом Богом талантом. Але цей дар, талант, даний нам від народження, є ще й інструментом досягнення людиною мети, яку вона собі ставить у житті.

Діти Індиго відрізняються від інших тим, що вони починають відчувати своє призначення й прагнути до його втілення вже в ранньому дитинстві. Це виявляється, наприклад, у величезному інтересі до навколишнього світу, величезній жазі до знань [1, с. 6].

Як з'явилося поняття «діти Індиго»? Ненсі Енн Тепп – американська провидиця, яка вміє розпізнавати ауру людини, у кінці 70-х років проводила дослідження в Державному університеті в Сан-Дієго. Результати цих досліджень приголомшили не тільки Ненсі, а й усіх світових психологів – у деяких дітей була помічена аура незвичайного темно-синього кольору, кольору Індиго, у той час як у більшості дітей аура золотава.

Коли вчені почали вивчати особливості цих дітей, то виявили багато інших відмінних рис: по-перше, їх імунна система набагато сильніша, ніж у звичайних людей, і пояснюється це зміненим ДНК, по-друге, ці діти в психологічному плані набагато сильніші за нас, у них яскраво виражені лідерські здібності, вони завжди чітко знають, чого хочуть і не підкоряються ніяким правилам. Деякі вчені (Джен Тоубер, Лі Керролла та ін.) впевнені, що діти Індиго – це представники нової раси, які прийшли у світ, щоб урятувати його [3].

Зовні ці діти зовсім не відрізняються від інших. Хода, манери, рефлексії – усе, як в інших дітей. Сім'ї, у тому числі й ті, у яких є діти Індиго, також нічим не примітні. Щоб зрозуміти, чи належить малюк до Індиго, не треба довго придивлятися до його поведінки, бо вже на другому році життя легко можна помітити несхожість із звичайними дітьми. Уже з новонародженим Індиго неможливо розмовляти зверхньо або наказувати йому. Таке ставлення легко викличе бурю протестів, якщо він не зрозуміє ті чи інші ваші дії. Тобто ніякого авторитаризму в ставленні до себе він не потерпить.

Психологічні дослідження підтвердили, що природа обдарувала дітей Індиго неймовірними здібностями, але їм треба допомогти розкритися. Дитина може й сама не підозрювати, що в неї є прихований таланти художника, поки не потрапить до досвідченого вчителя. Вона може не знати, що володіє здібностями до віршування, поки одного разу не надумає прочитати поезію. Щоправда, є тут один недолік: часто такі діти не доводять до кінця своїх починань через непосидючість.

Надздібності Індиго можуть вражати дорослих. Здається дивним, але такі діти не будуть задавати зайвих питань, наприклад: «Звідки беруться діти?», «Чому люди вмирають?» або «Чому мама зараз плаче?». Це позбавляє багатьох батьків розмов на складні теми, навіть навпаки – така дитина сама може повчати вас.

Дитина Індиго – це дитина з незвичайною моделлю поведінки, що відзначається незвичними психологічними характеристиками. Головна якість цих дітей – небачена життєва мудрість. Напевно, вам доводилося бачити трирічного малюка, який уже вправно володіє комп'ютерною мишкою, або чути з «вуст немовляти» незвичайні для його віку дорослі вислови. Це вже явні ознаки дитини Індиго.

Своєрідна манера поведінки – і перевага, і недолік Індиго. Батьки повинні набратися терпіння, адже виховання таких дітей – серйозне випробування для родини. Діти нового покоління поведуться незвично для дорослих. Така поведінка нерідко сприймається як проблемна. Психіатри частіше ставлять їм діагноз ММД (мінімальна мозкова дисфункція), СДУ (синдром дефіциту уваги), СДУГ (синдром дефіциту уваги з гіперактивністю), а також аутизм. Учителі вважають їх некерованими, а вихователі – дуже розпещеними. Проте

важливо пам'ятати, що далеко не всі Індиго справді мають ці діагнози, так само, як і не всі діти з такими діагнозами є Індиго [2, с. 23].

Але є й різні діти Індиго. Сьогодні ці незвичайні діти перебувають під пильним наглядом науковців. У результаті багатьох зіставлень і тестів психологи Джен Тоубер та Лі Керролла прийшли до висновку, що на даний момент існує чотири типи дітей Індиго:

1. *Гуманісти* – які володіють здібностями до взаємодії з іншими. Серед них: майбутні лікарі, учителі, юристи, політики та бізнесмени. У них дуже розвинені відчуття тактовності й дипломатичності, вони надзвичайно активні й можуть розмовляти з ким завгодно стільки часу, скільки знадобиться, у дуже дружній манері.

2. *Концептуалісти*. Такі діти легко зосереджуються на якомусь одному проекті. Серед них: майбутні архітектори, інженери, дизайнери, пілоти, астронавти, військові. Ці Індиго – фізично міцні. Вони прагнуть до управління й найчастіше об'єктом управління стають їх матері, особливо у хлопчиків, і батьки – у дівчаток.

3. *Художники*. Категорія цих Індиго найчуттєвіша. Вони активно поринають у мистецтво. Творчість – це їхнє життя. Серед них: майбутні вчителі, художники й актори.

4. *Живуть у всіх вимірах*. Це найскладніший тип Індиго, тому що поєднує в собі три попередні. Тільки їм виповнюється рік-два, батьки вже втрачають будь-який контроль над ними. Уже тоді вони дадуть відповідь: «Я все можу й знаю сам». Це той тип дітей, які подарують світу нові філософії й релігії. Їм складно пристосовуватися до життя.

Фахівці твердять, що діти нових поколінь із новим темпом і якістю розвитку народжувалися завжди, але не завжди їх називали «Індиго». Наочний тому приклад – Моцарт, який свою місію – бути музикантом – усвідомив ще в 3 роки.

Висновки. Дитина Індиго – це така дитина, яка володіє новими незвичайними психологічними характеристиками й моделями поведінки. Люди, що взаємодіють з такими дітьми (особливо батьки), щоб досягти успіху, повинні змінити свій підхід до них, методи виховання й способи спілкування. Життя Індиго пов'язане з цілою низкою труднощів. Ці діти – особливі. Вони не можуть жити за правилами та навчатися за старими стандартами.

Список використаних джерел

1. Генік С., Грицишин М, Дейчаківський І. Обдарована дитина. Івано-Франківськ: НоваЗоря, 2007. С. 543.
2. Рябченко В. Діти Індиго. Наша реальність чи американські домисли? Інформація до роздуму. Психолог. Квітень. 2007. №13–15 (25–255). С. 22–27.
3. Керролла Л., Джен Тоубер Діти Індиго. Переклад з англ. Білина Т. Санкт-Петербург: Софія, 2009. 161 с.

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Глібко Ольга

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Вивчення людського характеру було й залишається одним із найцікавіших і найвідкритіших питань дослідження у сфері психології та педагогіки. У різні часи його досліджували різними способами і методами, намагалися розкрити чинники й сили, які впливають на нього, які його формують. Однак тільки сучасна наука об'єктивно наблизилася до розкриття цієї великої людської таємниці. Характер не є застиглим утворенням, він формується протягом усього життєвого шляху людини. Характер взаємозалежний з іншими сторонами особистості, зокрема з темпераментом і здібностями. Як і темперамент, він є досить стійким і малозмінюваним. На відміну від темпераменту, він обумовлений не стільки властивостями нервової системи, скільки культурою людини, її вихованням.

Мета: проаналізувати й висвітлити особливості впливу сім'ї на формування характеру молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Характер – це сукупність відносно стійких індивідуально-своєрідних якостей особистості, що виявляються в поведінці, діяльності та ставленні до людей, колективу, до себе, речей, роботи тощо [1, с. 5].

Найсприятливішим періодом життя для становлення характеру вважається вік від 2-3 до 9-10 років, коли діти багато й часто спілкуються як з дорослими, так і з ровесниками. Саме в цей період діти відкриті для зовнішніх впливів і з готовністю їх приймають, наслідуючи в усьому. Дорослі люди в цей час, маючи необмежену довіру у дитини, можуть впливати на неї словом, учинком та дією, що створює сприятливі умови для засвоєння та закріплення необхідних форм поведінки [2, с. 20-22].

Далі манера поведінки, звичайно ж, ще може змінитися, особливо у дошкільників, молодших школярів та підлітків. Формування якостей характеру в дошкільному віці відбувається в грі. У початкових класах формуються риси характеру, що виявляються в стосунках з людьми. Цьому сприяє розширення сфери спілкування дитини за рахунок нових

шкільних друзів та дорослих – учителів. Найбільше розвиваються риси характеру в підлітковому віці. Справа в тому, що підлітки більшою мірою, ніж молодші школярі, беруть участь у дорослому житті. До них ставляться все більш високі вимоги, а опіка, навпаки, стає все меншою.

На сьогодні існує декілька сотень визначень різних рис характеру. Їх поділяють на позитивні та негативні. Залежно від спрямованості впливу такі риси можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки [1, с. 223].

Виділяють такі негативні риси характеру:

- Злість. Це емоційна риса, яка може виявлятися в негативному ставленні будь-якої спрямованості – до себе, людей і навіть до роботи.
- Гординя. У релігії така риса навіть вважається одним з найтяжчих гріхів, тому що людина, у якої ця якість виражена дуже сильно, втрачає здатність до адекватної оцінки.
- Ревнощі. Ця риса характеру пов'язана з егоїзмом і гординею, оскільки передбачає наявність почуття власництва і чинить руйнівну дію не тільки на інших, а й на себе.
- Жадібність. Може мати різні форми: жадібність до слави, грошей, речей, їжі, задоволень і т.п. Штовхає людину на непорядні вчинки й викликає відторгнення оточуючих.
- Заздрість – самолюбне й недружелюбне невдоволення тим, чим інша людина насолоджується, м'яко кажучи, посягання на добро, яке має інший.
- Жорстокість. Ця риса в будь-якій формі приносить тільки руйнування і страждання тим, на кого буде спрямована. Жорстока людина керується страхом і невпевненістю в собі.
- Позитивні риси характеру:
- Доброта – це надія, довіра між людьми.
- Смиріння – це риса, яка може зупинити руйнівні конфлікти, зводити нанівець чвари й марне з'ясування стосунків.
- Довіра – це певний стан психологічного внутрішнього спокою, що проявляється за відсутності подразників та переживань.
- Щедрість – моральна якість та чеснота, середина між марнотратством та скупістю.
- Милосердя – одна з найкращих рис характеру людини. Розвиваючи цю рису, людина збагачується духовно.
- Порядність – моральна риса людини. Порядна людина завжди дотримується своїх обіцянок, уникає образ і не завдає умисної шкоди навколишнім.
- Оптимізм – погляд на життя з позитивної точки зору. Оптиміст стверджує: світ чудовий, з будь-якої ситуації є вихід, усе вийде добре, усі люди загалом хороші [3, с.94-95].

Існує безліч інших рис характеру, які можуть відноситися до емоційних, вольових або інтелектуальних. Вони продовжують формуватися в період дорослого життя й ґрунтуються на життєвому досвіді. Так з'являються допитливість і вдумливість, рішучість і самостійність.

Багато в чому характер дитини залежить від спадковості, темпераменту, соціального середовища. Але й тип виховання теж має величезне значення у формуванні характеру. Англійський філософ і психолог Джон-Стюарт Мілль досліджував вплив сім'ї на формування характеру дитини та виокремив такі типи батьків:

1. Авторитетні батьки й ініціативні діти. Авторитетні батьки добре розуміють своїх дітей і воліють їх не карати, а заохочувати, а також пояснювати, що добре, а що погано. Вони постійно хвалять дітей, чуйно ставляться до їхніх потреб, намагаються їм допомогти. Діти авторитетних батьків виростають добрими й товариськими, з розвиненим почуттям гідності та самоконтролю.

2. Авторитарні батьки та конфліктні діти. Авторитарні батьки намагаються постійно контролювати свою дитину. Права й свободи малюка ніяк не захищаються в сім'ї, батьки намагаються всіляко підкорити собі дитину, а вона запекло пручається, тому стає дратівливою та владною. Діти таких батьків виростають переважно безвольними та несамостійними людьми.

3. Безтолкові батьки та агресивні діти. Безтолкові батьки пускають виховання дитини на самоплин, і дозволяють їй робити практично все, що вона хоче. У такій сім'ї дитина часто позбавлена батьківської любові, розуміння й уваги. Від такої невизначеності дитина страждає та виростає маніпулятором і пристосуванцем [2, с. 33-35].

Висновки. Характер формується з перших днів життя людини й продовжує формуватися протягом усього життя. У перші роки життя провідним фактором розвитку характеру є наслідування дорослих; у молодшому шкільному віці поряд із наслідуванням на перше місце виступає виховання. А починаючи з підліткового віку, важливу роль у формуванні характеру відіграє самовиховання.

Характер може свідомо, цілеспрямовано вдосконалюватися самою людиною завдяки зміні соціальної поведінки, спільної діяльності, спілкуванню з іншими людьми. Незалежно від віку дитини, величезну роль у формуванні характеру відіграє сім'я.

Список використаних джерел

1. Бурно М.Е. О характерах. Москва: Академический проект, 2006. 590 с.
2. Ландрет Л. Виховання характеру дітей. Харків: Поліграфсервіс, 2013. 109 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2005. 306 с.

ЗДОРОВА КОМУНІКАЦІЯ МІЖ ДОРΟΣЛИМИ ТА ДІТЬМИ

Іванна Семенців,
3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Важливим елементом людського співжиття є спілкування. Потреба в контакті з подібними до себе існує й у тваринному світі, однак спілкування – це величезний дар, набуток суспільного життя людини. Завдяки спілкуванню людина пізнає світ, власну духовність, підтримує психологічний зв'язок з іншими людьми через масові засоби комунікації й безпосередні контакти на вулиці, у театрі й кіно.

За даними фахівців, понад 30 % людей на планеті страждають від самотності та емоційної ізоляції. Психологи наголошують, що розвиток нових технологій, зокрема спілкування через інтернет, лише погіршує цю серйозну проблему. За словами фахівців, подібне проведення часу не замінює нам радість повноцінного живого спілкування.

Дефіцит спілкування, дружніх стосунків викликає ускладнення й навіть напруженість, конфлікти між людьми, а можливо, й захворювання. У спілкуванні дуже важливим є необхідність зрозуміти, що кожна людина – найбільша цінність суспільства.

Мета: проаналізувати й висвітлити особливості здорової комунікації між дорослими та дітьми, правильне та неправильне спілкування, запропонувати різні принципи та методи комунікації, за допомогою яких діти стають відкритими та чесними із своїми батьками й учителями.

Виклад основного матеріалу. Спілкування – це процес передавання й сприймання повідомлень за допомогою вербальних і невербальних засобів, що охоплює обмін інформацією між учасниками комунікації, її сприйняття й пізнання, а також їхній вплив один на одного і взаємодію щодо досягнення змін у діяльності [4, с. 268].

Розвиток дітей у молодшому шкільному віці великою мірою залежить від комунікації, взаємодії дитини із дорослими. Проаналізувавши думки науковців, ми виокремили основні принципи спілкування між дорослими й дітьми:

1. Перший принцип: «Безумовне прийняття дитини».

Нерідко можна чути від батьків таке звернення до сина чи доньки: «Якщо ти будеш хорошим хлопчиком (дівчинкою), то я буду тебе любити». Або: «Не чекай від мене доброго, поки ти не перестанеш... (лінуватися, битися), не почнеш... (добре вчитися, слухатися)». У цих фразах дитині прямо повідомляють, що її приймають умовно, що її люблять (або будуть любити), «тільки якщо...». Умовне, оціночне ставлення до людини взагалі характерне для нашої культури. Психологами доведено, що потреба в любові, у приналежності, тобто потрібності, іншому – одна з фундаментальних людських потреб. Її задоволення – необхідна умова нормального розвитку дитини» [2, с. 7].

2. Наступний принцип: «Почуй свою дитину».

Цей принцип є дуже важливим для розвитку довіри, налагодження стосунків між дитиною й дорослим, адже вона виліє душу й розповість про всі свої турботи, і невдачі, і докладені зусилля. Головною метою старших є навчитися слухати, підтримувати власну дитину і ні в якому разі не докоряти їй за зроблені помилки. Як зазначено у книзі «Спілкування з дитиною. Як?»: «Активно слухати дитину – означає «повертати» їй у бесіді те, що вона розповіла вам, при цьому звернувши увагу на її почуття» [2, с. 54]. Також учитель чи рідні повинні пам'ятати про те, що ніколи не можна їх висміювати, ганьбити, розповідати іншим про довірені секрети маленьких друзів, тому що, дізнавшись про це, вони більше не будуть довіряти вам. Як зазначає М. Монтессорі: «Дотримуйтесь гарних манер у стосунках з дітьми, передавайте їм те найкраще, чим володієте самі» [3, с. 243].

3. Принцип – «Ви самі створюєте людей навколо себе».

Можна почути від мами чи тата такі слова: «Ну в кого ти такий вдався неспокійний, метушливий?!», або ж ще гірше: «У кого ти такий нерозумний!». Хоча питання риторичне, але ми часто не хочемо помічати свого впливу на формування негативних сторін ближнього. А вся суть відповідального спілкування зводиться саме до того, щоб розуміти людину, з якою ви живете, як певний прояв вас самих, а отже, таким чином за потреби ми можемо змінювати свою поведінку, щоб змінювати людей навколо [1, с. 66].

4. Принцип «Конфронтації» або ж «Я – повідомлення».

Цей принцип базується на формі висловлювання, коли людина говорить про свої наміри, своє бачення, свій стан і свої почуття, намагаючись не зачіпати й не звинувачувати оточуючих. Він є дуже ефективним у використанні під час спілкування з маленькими дітьми.

У запропонованій таблиці є два варіанти спілкування. У першому випадку в кожній фразі зустрічається слово «ти», а далі йде докір, звинувачення, іронія. Таке звертання змушує дитину захищатись, чинити опір. У другому випадку дорослий повідомляє дитині про свої емоції, зумовлені поведінкою дитини, звертання формується зі словом «Я». І в першому, і в

другому випадку дорослі переживають один і той же стан, але по-різному повідомляють дитині про нього:

✓ «Якщо ти ще раз...»	✓ «Я так втомилась, і мені не хочеться зараз гратись»
✓ «Ти увесь час хочеш, щоб на тебе увагу звертали!»	✓ «Я дуже нервую, коли не бачу, де ти подівся»
✓ «Ти мав би спочатку подумати, а потім робити!»	✓ «У мене руки опускаються, коли я бачу, як ти забруднив одяг!»
✓ «Ти мене образив!»	✓ «Мені неприємно чути такі слова»
✓ Ти завжди так поводишся»	✓ «Я почуваю себе ніяково в такій ситуації»
✓ «Ми чекали тебе раніше»	✓ «Мене засмучує, коли ти запізнюєшся».

На цей принцип велику увагу звертає психолог Ю. Гіппенрейтер, стверджуючи, що навчитися відправляти «Я-повідомлення» непросто. Потрібні тренування, і на перших порах важко буде уникати помилок. Вони полягають у тому, що іноді, почавши з «Я-повідомлення», батьки закінчують фразу «Ти - повідомленням» [2, с 98].

Висновки. Отже, здорове спілкування – це запорука хорошого настрою, великого задоволення та відчуття потреби у житті. Щоб цього досягти, необхідно старатися підпорядковуватися принципам, які наведені вище. Намагатися знайти спільну мову зі своєю дитиною, намагатися зрозуміти її.

Список використаних джерел

1. Кушнір Р.О. Мистецтво відповідального спілкування або як налагодити глибинне порозуміння з іншою людиною. Дрогобич: Коло, 2013. 362 с.
2. Гіппенрейтер Ю.Б. Спілкування з дитиною. Як?. Москва: АСТ, Астрель, Харвест, 2008. 204 с.
3. Монтессорі М.М. Впитывающий разум ребенка: второе издание. СПб.: Благотворительный фонд «Волонтеры», 2011. 320 с.
4. Фіцула М.М. Педагогіка. Київ: Академвидав, 2005. 508 с.

ЯК ВИХОВАТИ ДИТИНУ, ВРАХОВУЮЧИ ПОТРЕБИ ЇЇ МОЗКУ?

Іванна Портей,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Здебільшого батьки добре знають дитячий організм. Їм відомо, що температура тіла понад 37°C у дитини – ознака лихоманки. Вони розуміють, що конче потрібно промити рану, щоб не занести інфекцію. Вони знають, яку їжу слід давати дитині перед сном. Але навіть у турботливих, добре освічених батьків часто бракує базових знань про мозок дитини. Хіба не дивно? Особливо зважаючи на те, що мозок відіграє головну роль практично в усіх аспектах дитячого життя, про яке так дбають батьки. Хоча сам мозок здебільшого формується з набуттям життєвого досвіду, який пропонують батьки, розуміння змін у мозку, які відбуваються у відповідь на їхнє виховання, може допомогти виховати більш сильну та життєздатну дитину.

Мета – ознайомити із концепцією інтеграції мозку, а також проаналізувати основні стратегії інтеграції мозку та шляхи їх застосування.

Виклад основного матеріалу. *Що таке інтеграція й чому вона важлива?*

Більшість із нас не знають про те, що мозок людини складається з безлічі різних частинок, кожна з яких виконує свою роботу. Наприклад, у вас є ліва півкуля мозку, що допомагає думати логічно й організовувати думки в реченнях, та права півкуля, що відповідає за пізнавання емоцій та зчитування невербальних сигналів [1, с. 17]. Одна частина вашого мозку призначена для роботи з пам'яттю; інша відповідає за ухвалення моральних та етичних рішень. Тому й не дивно, що ми можемо здаватися іншими за різних обставин! Щоб досягти успіху, слід допомогти цим частинам мозку активно співпрацювати. Інтеграція поєднує окремі частини вашого мозку й допомагає їм працювати разом як єдине ціле. Інтеграція – це поєднання окремих елементів, щоб забезпечити належне функціонування в цілому. Як і весь організм, ваш мозок не зможе працювати належним чином доти, поки його окремі частини не працюватимуть скоординовано та збалансовано [2, с. 154].

Спираючись на базову структуру мозку та вроджений темперамент, батьки мають численні можливості, щоб забезпечити дітям досвід переживань, що сприятиме розвитку життєздатного та добре інтегрованого мозку.

Отож, розглянемо різні види стратегій, що допоможуть вашим дітям стати щасливішими, здоровішими та бути самими собою. Даніел Сігел і Тіна Брайсон [1, с. 103] виокремлюють наступні стратегії:

Стратегія № 1. *Встановити зв'язок і переорієнтувати.* Якщо дитина засмучена, спершу встановіть із нею емоційний зв'язок. Вислухайте, повторіть дитині те, що вона розповіла про свої почуття, обійміть, переорієнтуйте увагу на розв'язання проблеми.

Стратегія № 2. *Назвати, щоб керувати.* Коли сильні емоції правої півкулі мозку стають неконтрольованими, допоможіть дитині розповісти історію про те, чому вона засмучена. Тоді вмикається ліва півкуля мозку, що допоможе їй зрозуміти переживання та краще контролювати ситуацію.

Стратегія № 3. *Залучити, не дратувати.* За сильних стресових ситуацій звертайтеся до верхнього поверху мозку дитини, пропонуючи їй обговорити, спланувати та зробити вибір, а не дратуйте нижній поверх мозку, який не думає, а діє. Тіна Брайсон і Даніел Сігел поділяють мозок на верхній і нижній поверхи. Верхній поверх допомагає нам заспокоїтися, приймає правильні рішення та робить правильні дії; нижній поверх дає нам змогу піклуватися про інших людей та любити їх. Як завжди, спершу встановіть зв'язок. Пояснюйте причини, ставте запитання, пропонуйте альтернативні рішення.

Стратегія № 4. *Використовуй – або втрапиш.* Шукайте можливості для тренування верхнього поверху мозку, щоб він став сильним та інтегрованим із нижнім поверхом і тілом. Надавайте дитині можливість приймати складні рішення й намагатися впоратися із ситуацією. Будьте відповідальними, не намагайтеся вирішувати проблеми за дитину, навіть коли вона припускається помилок і робить не зовсім вдалий вибір.

Стратегія № 5. *Рухайся – або втрапиш.* Ефективний спосіб допомогти дитині відновити рівновагу верхнього й нижнього поверхів мозку – заохотити її до фізичної активності. Покатайтеся на велосипедах разом. Пограйте в гру «Не дай упасти повітряній кульці».

Стратегія № 6. *Використовуйте пульт керування пам'яттю.* Після неприємної події «внутрішній пульт керування» дає дитині можливість робити паузу, перемотувати події назад і вперед під час переказування історії, щоб вона могла тримати під контролем те, що розповідає. Допоможіть їй зрозуміти, як важливо подивитися на те, що відбулося.

Стратегія № 7. *Пам'ятай – не забувай.* Допоможіть дітям тренувати пам'ять, заохочуючи їх до спогадів. В автівці, за обіднім столом, хоч би де ви були, допоможіть дитині говорити про свій досвід, щоб вона могла інтегрувати явні й неявні спогади. Це особливо важливо, коли йдеться про найважливіші моменти її життя, наприклад, сімейні події, дружні стосунки, перехід на інший етап життя.

Стратегія №8. *Розвіяти хмари негативних емоцій*. Нагадайте дітям, що почуття з'являються й зникають. Страх, розчарування й самотність – це тимчасові стани, а не характеристики.

Стратегія № 9. *Колесо свідомості: зосередження уваги на внутрішніх переживаннях*. Навчіть дитину звертати увагу на внутрішній світ, щоб контролювати свої почуття та дії. Ставте запитання, аби зосередити увагу на тілесних відчуттях («Ти голодний?»), ментальних образах («Що ти уявляєш, коли думаєш про бабусин будинок?»), почуттях («Сумно відчувати себе покинутим, правда ж?») і думках («Як ти вважаєш, що буде завтра в школі?»).

Стратегія № 10. *Тренування мейндсайту*. Мейндсайтні вправи навчають дитину заспокоюватися й свідомо вирішувати, на чому зосереджувати увагу. Діти можуть розуміти й відчувати переваги, можливості заспокоюватися й зосереджувати на чомусь свою увагу. Дайте їм змогу практикувати мовчанку й перебування в спокої, і нехай вони насолоджуються цим внутрішнім станом.

Стратегія № 11. *Посилити сімейний чинник сміху*. Створюйте радісну атмосферу в сім'ї, щоб ваші діти отримували позитивний досвід від спілкування з людьми, з якими проводять найбільше часу. Підтримуйте веселий настрій і створюйте приємні ритуали й погляди.

Стратегія № 12. *Зв'язок через конфлікт*. Не уникайте перешкод, розгляньте конфлікт як можливість сформувати в дітей базові навички для взаємодії з іншими. Поясніть, що означає дивитися очима іншої людини, потім оберіть випадкових людей у магазині чи ресторані й спробуйте вгадати, що є важливим для них.

Висновки. Отже, виховання дітей з урахуванням потреб мозку стосується не лише того, якою дитина є сьогодні, але й того, якою вона стане в майбутньому. Якщо ви заохочуватимете процеси інтеграції в дитині й допомагатимете їй розвинути верхній поверх мозку, то підготуєте її до того, щоб вона стала добрим другом чи подругою, хорошим чоловіком або дружиною та ідеальним батьком чи матір'ю. Якщо ви допомагатимете дітям усебічно розвивати свій мозок, то зможете впливати не лише на їхнє життя, а й на тих людей, із якими вони спілкуватимуться. Діти, які засвоять цю істину, матимуть шанс не лише стати щасливими, успішними та мудрими, а й передавати ці знання іншим.

Список використаних джерел

1. Брайсон Т., Сігел Д. Секрети мозку. 12 стратегій розвитку дитини. Пер. з англ. Ірина Борщ. Київ : Наш форма, 2017. 192 с.
2. Нагаєв В.М. Конфліктологія: курс лекцій: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.

ДИТИНА-ЛІДЕР: ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ

Христина Зорійчук,

4 курс, спеціальність «Початкова освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Максимчук Г.М.,

кандидат педагогічних наук,

голова циклової комісії дисциплін

професійної та практичної підготовки

(спеціальність «Початкова освіта»),

спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Соціально-економічні та освітні зміни, що відбуваються в нашій країні, все частіше переконують нас у тому, що сформувати правову державу без підготовки підростаючого покоління до життя у правовому, демократичному, гуманному суспільстві без виховання самостійної, відповідальної за свої вчинки людини, неможливо. Сьогодні потребує людей, яким властиві ініціативність, здатність до свідомого, самостійного вибору, розвинене почуття власної гідності, здатність до особистісного самовдосконалення. Саме такі люди зможуть брати продуктивну участь у розбудові нашого суспільства.

Мета – розглянути особливості виховання дитини-лідера.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві лідерство – синонім успішності людини. У різних дошкільних та загальноосвітніх закладах часто можна зустріти гасло «Виховуємо лідерів», але, навіть якщо в дитини від природи закладені лідерські якості, розвивати їх все одно необхідно. Отож, з'ясуємо, хто такий лідер. Лідер – особистість, за якою всі інші члени групи визнають право ухвалювати найвідповідальніші рішення, що стосуються їх інтересів і визначають напрям та характер діяльності всієї групи. Лідер – той, хто перший іде вперед; той, хто веде інших людей; той, хто згуртовує навколо себе інших; той, хто впливає на людину за допомогою своїх знань, здібностей, вмінь; той, хто приймає рішення[3, с. 14].

Хто вона – дитина-лідер? За якими ж ознаками, рисами, манерами поведінки можна впізнати лідера серед дітей? Його можна побачити вже в трирічному віці. Саме така дитина буде оточена іншими дітьми, їй віддадуть найкращу іграшку й поділяться з нею цукеркою. Вона сама може зайняти себе, організувати гру. Ці діти зазвичай верховодять, але при цьому не наказують, а захоплюють інших грою. У випадках конфлікту такі діти беруть на себе функцію посередника або судді. Така дитина комунікабельна, дипломатична й легко йде на контакт. Володіючи особливим стилем мислення, діти-лідери вміють планувати й прораховувати варіанти вже в 3-4 роки. Вони дуже часто мають хобі. У випадку невдачі не

будуть лити сльози й улаштовувати істеріку, а спокійно й наполегливо намагатимуться подолати проблему, роблячи для себе висновки й набуваючи досвіду. Вони не образливі, не заздрісні. Маленькі лідери, як правило, спостережливі й рано починають цікавитись особливостями поведінки й людських взаємин. Їх не призначають бути головними, але виходить так, що саме їм довіряють однолітки й учителі, і саме до їхньої думки дослухаються.

Серед головних рис лідера виділяють: відповідальність, вміння висловити та аргументувати свою думку, здатність стати на захист слабкого [3, с. 15].

На думку психологів, є низка якостей і правил поведінки, властивих лідерам, а саме: вони надають підтримку, уміло контактують з оточуючими, уміють переконувати інших, організувати людей для спільної справи, не змушують до вчинків, а надихають на дії, самі формують своє оточення, уміють планувати й рішуче діяти [2, с. 69].

Звичайно, не можна сказати, що лідерами народжуються. Але фахівці-психологи виокремлюють сім основних правил, які допоможуть розвинути лідерські якості в дітей:

1. Намагайтеся заохочувати допитливість. Придивіться, що викликає у дитини інтерес, чого вона хоче навчитися й мотивуйте цю зацікавленість. Запишіть її у відповідний гурток чи секцію, підберіть відповідну літературу, ігри, фільми. Але пам'ятайте, що вибір повинна зробити сама дитина – не треба вирішувати за неї.

2. Заохочуйте самостійність. Цікавтеся її думками й не нав'язуйте свою думку. Хваліть її за старання зробити щось самостійно, навіть якщо у неї виходить трохи незграбно. Не поспішайте виправляти помилки, краще допоможіть довести її ідею до кінця.

3. Однією з відмінних рис лідера є відповідальність за власні вчинки й слова. Тому підтримуйте в дитині бажання тримати слово й виконувати свої обіцянки. Діти, з дитинства привчені бути відповідальними, мають більше шансів стати успішними в майбутньому.

4. Успішні люди в більшості своїй дуже товариські. Не утримуйте дітей від спілкування з однолітками й постарайтеся без необхідності не влізати в їх стосунки. Здатність власними силами знаходити компроміси у всіляких ситуаціях, які з'являються при спілкуванні, дуже знадобляться в житті.

5. Найголовнішою умовою досягнення успіху є вміння ставити мету й досягати її. Навчіть дитину ставити завдання, розбиваючи на етапи процес її досягнення, наполегливо рухатися до поставленої мети. За потреби допомагайте їй, але не беріться виконувати завдання замість неї! Це може призвести до того, що дитина завжди буде чекати допомоги замість того, щоб мобілізувати власні сили й знання.

6. Важлива частина процесу виховання – похвала. Хвалити дітей потрібно за прагнення розвиватися й учитися, за наполегливість, терпіння, за бажання добре виконати завдання.

7. Навчіть малюка належним чином ставитися до невдач: не робити з того, що сталося, трагедії, проаналізувати й виявити причини провалу і знайти нове правильне рішення [1, с. 19].

Висновки. Отже, щоб правильно виховати дитину-лідера, потрібно докласти багато зусиль. У сучасному світі подібні якості завжди захоплюють. Такій людині хочеться підкорятися, за нею хочеться йти, наслідувати її вчинки. Вона створює навколо себе «команду» з цілеспрямованих, комунікабельних, упевнених в собі людей, які мають запас ідей і прагнень. Справжній лідер бере на себе всю відповідальність. Це одна з основних якостей. Така особистість має, в першу чергу, творче мислення, а потім уже раціональне. Для цього дитині змалку потрібно відчувати, що її слухають і їй довіряють.

Список використаних джерел

1. Алфімов Д. Сучасні концепції виховання лідерів: проблема лідерства є ключовою для досягнення організаційної ефективності. Відкритий урок. Розробки, технології, досвід. 2011. № 6. С. 18–22.
2. Алфімов Д. Формування позитивної мотивації учнів до виховання лідерських якостей. Освіта Донбасу. 2011. № 1. С. 68–73.
3. Бришполь С. Виховуємо лідерів. Початкове навчання та виховання. 2012. № 9. С. 14–17.

САМООЦІНКА В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ТА ФАКТОРИ, ЯКІ ЇЇ ДЕТЕРМІНУЮТЬ

Софія Копчак,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Проблема формування й розвитку самооцінки є однією з центральних проблем становлення особистості молодшого школяра. Самооцінка – це необхідний компонент розвитку самосвідомості, тобто усвідомлення дитиною самої себе, своїх фізичних сил, розумових здібностей, вчинків, мотивів і цілей своєї поведінки, свого ставлення до інших людей і самої себе.

Мета – проаналізувати думки вчених щодо формування самооцінки молодшого школяра, визначити фактори, які її детермінують.

Виклад основного матеріалу. Самооцінка опосередковує ставлення дитини до самої себе, інтегрує досвід її діяльності, спілкування з іншими людьми.

Роберт Бернз, шотландський поет, аналізуючи велику кількість досліджень американських авторів, відзначає, що саме в дошкільному й молодшому шкільному віці відбувається якісний стрибок у розвитку самооцінки. Молодшому школяреві в навчальній діяльності необхідне вміння ставити цілі й контролювати свою поведінку, управляти собою. Для того щоб управляти собою, необхідні знання про себе, оцінка себе. Процес формування самоконтролю залежить від рівня розвитку самооцінки. Молодші школярі можуть здійснювати самоконтроль тільки під керівництвом дорослого й за участю однолітків [3, с. 48].

Неоднозначними є критерії самооцінки. Людина оцінює себе двома шляхами: шляхом зіставлення рівня своїх домагань з об'єктивними результатами своєї діяльності і шляхом порівняння себе з іншими людьми [3, с. 49]. Чим вищий рівень домагань, тим важче його задовольнити. Невдачі, як правило, знижують домагання, а успіх підвищує їх. Не менш важливий і момент порівняння: оцінюючи себе, людина свідомо або мимоволі порівнює себе з іншими, ураховуючи не тільки свої власні досягнення, але й усю соціальну позицію загалом. На загальну самооцінку особистості сильно впливають також її індивідуальні особливості й те, наскільки важлива для неї оцінювана якість або діяльність.

Визначаючи роль самооцінки в пізнавальній діяльності учня початкової школи, учені дійшли висновку про те, що особливе значення дитина надає своїм інтелектуальним можливостям, оцінка цих можливостей іншими її завжди дуже непокоїть.

На думку психологів, існують такі типи самооцінки:

1. Адекватна. Діти, що мають таку самооцінку, активні, бадьорі, з цікавістю й самостійно шукають помилки у своїх роботах, вибирають завдання відповідно до своїх можливостей. Вони впевнені в тому, що власними зусиллями зможуть домогтися успіху в навчальній діяльності.

2. Неадекватна занижена. Такий тип самооцінки в молодших школярів виявляється яскраво в їх поведінці й рисах особистості. Нормальному розвитку дітей із заниженою самооцінкою заважає їх підвищена самокритичність, невпевненість у собі. Вони чекають лише невдач. Ці діти дуже чутливі до схвалення, до всього того, що підвищило б їх самооцінку.

3. Завищена. Діти із таким типом самооцінки переоцінюють свої можливості, результати навчальної діяльності, особистісні якості. Вони вибирають завдання, які їм не під силу. Після невдачі продовжують наполягати на своєму або тут же перемикаються на найлегше завдання, під впливом мотивів престижності [3, с. 49].

Засвоюючи в процесі навчання й виховання певні норми і цінності, школяр починає під впливом оцінних думок інших (учителів, однолітків) ставитися певним чином як до реальних результатів своєї навчальної діяльності, так і до самого себе як особистості. З віком він усе з більшою визначеністю розрізняє свої дійсні досягнення й те, чого він міг би досягти, володіючи певними особистісними якостями. Так в учня в навчально-виховному процесі формується установка на оцінку своїх можливостей – один з основних компонентів самооцінки.

Діти по-різному ставляться до помилок, що допускаються ними. Найприродніше реагують на помилки діти з адекватною самооцінкою. Вони зазвичай навіть з цікавістю самостійно шукають помилку. Діти зі зниженою самооцінкою, якщо їм запропонувати самим знайти свою помилку, зазвичай мовчки перечитують роботу кілька разів, нічого в ній не змінюючи. Нерідко вони відразу опускають руки й відмовляються перевіряти себе, мотивуючи це тим, що все одно нічого не побачать. Доброзичливе ставлення вчителя, заохочення служать суттєвим стимулом, що підтримує їх діяльність. Заохочені й підбадьорені вчителем, вони поступово включаються в роботу й нерідко самі знаходять помилку.

Міцність сім'ї є дуже важливим чинником: у сім'ях, що розпалися, частіше зустрічалися діти із зниженою самооцінкою. Не існує зв'язку між самооцінкою дитини й кількістю часу,

який батьки проводять разом з нею. Важливіше – не скільки, а як спілкуються батьки з дитиною. У сім'ях, де виховувалися діти із високою самооцінкою, батьки, як правило, залучали дітей до обговорення різних сімейних проблем і планів. До думки дитини уважно прислухалися й ставилися до неї з повагою [2, с. 36].

З-поміж факторів, які детермінують самооцінку молодшого школяра, є оцінка вчителя. Його оцінна діяльність зазвичай здійснюється у формі оцінок у журналі й у вербальній формі. Між цими двома формами оцінки є суттєва відмінність. Оцінка, яку вчитель ставить у журнал, є офіційно задокументованою. Тому вчитель ставить її на основі спеціально розроблених критеріїв і вимог.

На практиці, організовуючи навчально-виховну роботу, учитель зазвичай зіставляє результати, досягнуті дітьми, з їх розумовими здібностями й ставленням до навчання, не враховуючи самооцінку дитини, її власні уявлення про свої здібності. Тим часом від цих уявлень залежить велика або менша впевненість у своїх силах, ставлення до помилок і ряд інших моментів навчальної діяльності[4, с. 42].

Висновки. Отже, самооцінка – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей. Вона – важливий регулятор поведінки. Від неї залежать взаємини людини з оточенням, критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач. Тим самим вона впливає на ефективність діяльності та подальший розвиток особистості. Основними факторами, що детермінують самооцінку молодшого школяра, є:

- 1) навчальна успішність;
- 2) батьківське ставлення;
- 3) оцінка вчителя.

Список використаних джерел

1. Прохоров А. Особенности психологических состояний младших школьников. Вопросы психологии, 1998. № 4. С. 53.
2. Татенко В. Шляхи формування особистості учня. Київ., 1985. С. 35–49.
3. Фридман Л. Психологический справочник учителя. Москва, 2000. С. 48–49.
4. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 540 с.

П'ЯТЬ МОВ ЛЮБОВІ ДО УЧНЯ

Оксана Кваснюк,

4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. З усіх емоційних потреб найважливішою є потреба в любові й прихильності, потреба відчувати, що тебе приймають і потребують. З адекватною кількістю виявів любові дитина може стати відповідальною дорослою людиною. Без любові вона буде емоційно й соціально відсталою. Образно кажучи, усередині кожного з нас є емоційний резервуар, який чекає на те, щоб його заповнили любов'ю. Коли дитина посправжньому відчуває, що її люблять, вона буде розвиватися нормально, але коли любовний резервуар порожній, це буде проблемна дитина, як ми її часто називаємо. За даними статистики ЮНІСЕФ України, середньостатистична мама розмовляє із своєю дитиною 15 хвилин, а батько 4 хвилини на день[1, с. 1]. Учитель, маючи навіть один урок на тиждень у класі, є в безпосередньому контакті з кожним з учнів класу 45 хвилин на тиждень. А якщо уроків більше? А якщо врахувати, що кожного дня учень має 5-6 уроків? Напрошується висновок, що ситуацію з наповненням емоційного резервуару дітей без особливих зусиль могли б узяти на себе вчителі. Адже дитині потрібно відчувати любов не тільки з боку батьків, але й від інших дорослих, які відіграють важливу роль у їхньому житті.

Мета – проаналізувати й висвітлити особливості та тонкощі роботи вчителя в пошуці шляхів до серця учня, п'ять мов любові до нього.

Виклад основного матеріалу. Відомий англійський філософ і психолог Гері Чепмен вважає, що існує п'ять мов любові – п'ять способів, якими люди висловлюють і з допомогою яких розуміють емоційну любов. І саме з допомогою цих п'яти мов, знаючи, розуміючи й використовуючи їх під час спілкування з учнями, ми можемо впливати на інтелектуальний, емоційний, соціальний і духовний розвиток наших учнів[2, с. 22].

Першою мовою любові є слова підтримки! Якщо дитину глибоко вражають негативні слова, то це, як правило, означає, що її емоційну потребу в любові найкраще задовольняють слова, сповнені позитиву. Отже, первинною мовою такого учня є саме слова підтримки. Один із способів, яким ми можемо впливати на учнів, – це говорити їм слова похвали. Тобто

визнавати їх досягнення і схвалювати їх. Кожен із них, без винятку, може щось зробити правильно чи неправильно. Але потрібно зважити на три вирішальні фактори. Перший і найважливіший – це щирість. Другий фактор – хвалити за вчинки, наповнені конкретним змістом: «Ти правильно розв’язав задачу», «Ти активно працювала на уроці», «Ти був уважний під час пояснення». І третій фактор: якщо не можете похвалити за результат, то хваліть за зусилля. Інколи вчитель так зосереджується на неспроможності учнів відповідати висунутим вимогам, що зовсім не бачать їх зусиль. Таке розуміння дуже вузьке й сповнене негативу. Якщо вчитель захоче, то завжди знайде, за що похвалити кожного свого учня. Важливо також утверджувати учня в співучасті однокласників, або й інших учителів, батьків.

Другою мовою любові є фізичний доторк. Він має неабияке емоційне значення для людини. Цією мовою слід говорити з учнем у належний час, у належному місці і належним способом. Щоб відбулося спілкування цією мовою вчителя й учня, між ними повинна бути встановлена позитивна емоційна атмосфера. Практично ніколи не треба торкатися дитини, коли вона сердита. Гнів – це почуття, яке відштовхує людей одне від одного. Привітання через потиск руки, поплескування по плечу, торкання до голови, зменшення дистанції під час розмови – це способи поговорити з учнем мовою фізичного доторку.

Третя мова любові – це змістовне спілкування. Забезпечити змістовне спілкування з учнем – означає віддати йому частину свого життя. У цей час ніщо інше не має значення. Змістовне спілкування є чудовим засобом передачі емоційної любові. На жаль, застосовувати мову любові, що полягає в змістовному спілкуванні, набагато важче, ніж слова підтримки чи фізичний доторк. Причина тут дуже проста: на це потрібно більше часу. Значущий доторк забере у вас секунду; слова підтримки можна промовити за хвилину; змістовне ж спілкування може потребувати годин. У сучасному світі, де панує поспіх, багатьом батькам, не кажучи вже про вчителів, складно застосовувати мову змістовного спілкування. Контакт між учителем й учнем можна вважати налагодженим тоді, коли учень відчуває, що ваша увага зосереджена на ньому. Такому спілкуванню можуть сприяти екскурсії, походи, підготовка позакласних заходів чи будь-яка спільна робота. Під час змістовної розмови потрібно навчитися говорити «зі» своїми учнями, а не «до» них.

Четверта мова любові – служіння. Навчання та виховання дітей – це покликання, у якому служіння посідає чи не найважливіше місце. У той день, коли людина вирішила стати вчителем, вона наче записалася на довготривалу службу. Праця є потужним виявом емоційної любові до учня, воно випромінює любов чи не найяскравіше. У служінні виявляється справжня велич учителя. Служіння учневі є постійним явищем упродовж багатьох років учительської праці. Воно поділяється на багато різних обов’язків. Учителі

навіть не завжди усвідомлюють, що повсякденна праця, до якої вони так звикли, є виявом любові й може мати довготривалі наслідки. Іноді вони почуваються швидше рабами, ніж люблячими слугами. Сповнене любові служіння – це не рабство, яке не викликає жодних позитивних емоцій. Таке служіння народжується завдяки внутрішньо вмотивованому бажанню дарувати свою енергію іншим; це не необхідність, а дар, який надають безкорисливо, а не під примусом чи за винагороду. Коли вчителі служать своїм учням з почуттям незадоволення й гіркоти, то навчальні програми, можливо, будуть виконані, а от емоційний розвиток учня зазнає неабиякої шкоди.

П'ята мова любові – подарунки. Це видимі, матеріальні свідчення емоційної любові. Важливо зрозуміти сутність і природу подарунка. За самою своєю природою подарунок не є чимось заслуженим. Найчастіше учні дарують подарунки вчителям. Але вчитель також може зробити якийсь символічний подарунок учневі: ручку, олівець, календарик, книжку або іншу річ, яка для учня є символічною й важливою. Такі подарунки перетворюються на символ любові, і спогади про них живуть у серці вашого учня роками. Це може бути неоціненним впливом на емоційний стан учня й пам'яткою для нього на все життя.

Висновки. Учням потрібно відчувати любов не тільки від батьків, але й з боку інших дорослих, які відіграють у їхньому житті важливу роль. Щоразу, зіткнувшись із дорослою людиною, дитина відчуває: її люблять або не люблять. У першому випадку вона охоче відгукуватиметься на спроби встановити контакт і так чи інакше підпадатиме під вплив. У другому ж випадку слова дорослих наштовхуватимуться на стіну нерозуміння. Тож нехай наші школи перетворяться на осередки любові, а вчителі стануть джерелом любові, розуміння та підтримки для своїх учнів.

Список використаних джерел

1. Приділяти увагу дітям – найкраще батьківство. UNICEF Україна – медіа центр. 2014. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_16581.html(дата звернення: 09.04.2018).
2. Гері Чепмен П'ять мов любові у підлітків. Пер.зангл. А. Маслюх. Львів: Свічадо, 2009. 312 с.

ПОДОЛАННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Мар'яна Юркевич,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г.М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. Неймовірне прискорення ритму сучасного життя, зумовлене переходом суспільства до постіндустріального етапу свого розвитку, негативно позначається на самопочутті й психофізичному стані особистості, призводить до перевтоми, інформаційних стресів, депресій і нервових зривів. А це, у свою чергу, провокує виникнення конфліктів. Проблема вирішення конфліктних ситуацій завжди була і є актуальною для будь-якого сучасного суспільства. Конфлікт – це найбільш гострий засіб усунення протиріч, що виникають у процесі взаємодії між обома сторонами. Визначення шляхів психолого-педагогічної корекції поведінки молодших школярів є важливим завданням у запобіганні конфліктів серед дітей молодшого шкільного віку.

Мета дослідження – визначити особливості конфліктних ситуацій серед молодших школярів, що виникають у початковій школі; розкрити шляхи їх подолання засобами арт-терапії.

Виклад основного матеріалу. У сучасній освіті основний акцент робиться на гуманістичній спрямованості педагогічного процесу. Це передбачає, зокрема, ставлення до школяра не як до об'єкта навчання й виховання, а як до суб'єкта спілкування й потребує розвитку в учнів самостійності, самоорганізованості, здатності вступати в діалог з іншою людиною. Прояви конфліктності дуже характерні для молодшого шкільного віку, однак вони носять ситуативний характер і поступово можуть зникати. Проте, за несприятливих умов, відсутності своєчасної допомоги, можуть стати стійкими особистісними утвореннями. Тому вчитель повинен допомогти школярам подолати труднощі спілкування з однолітками та дорослими задля сприятливого клімату у їх середовищі.

Слід підкреслити, що конфлікти стали однією з найскладніших проблем життєдіяльності сучасної школи. Учні, взаємодіючи з дорослими, однолітками, оточуючим соціально-культурним середовищем, досить часто на різних рівнях і в різних обставинах стикаються з конфліктами.

Існують різні типології, які відображають різноманітність форм конфлікту. За ознакою суб'єкта взаємодії конфлікти поділяють на внутрішньоособистісні, міжособистісні й міжгрупові. Традиційним є поділ конфліктів за ознакою конструктивності й деструктивності.

До найбільш поширених конфліктів відносяться міжособистісні конфлікти. Вони мають такі особливості:

1. У цих конфліктах протистояння між дітьми проходить безпосередньо тут і зараз на основі зіткнення їх особистих мотивів.

2. Міжособистісні конфлікти для суб'єктів конфліктної взаємодії є перевіркою характерів, темпераментів, здібностей, інтелекту, волі та інших індивідуально-психологічних особливостей.

3. Міжособистісним конфліктам характерна висока емоційність, вони охоплюють всі сторони відносин між конфліктуєчими суб'єктами.

4. Міжособистісні конфлікти зачіпають інтереси не тільки конфліктуєчих сторін, а й тих, з ким вони безпосередньо пов'язані [1, с. 265].

Дієвим методом подолання конфліктів є арт-терапія.

Арт-терапія – це вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості [3, с. 105].

Виходячи із засобів впливу, розрізняють такі види арт-терапії: музикотерапія, ізотерапія, казкотерапія, лялькотерапія, драматерапія та ін.

Арт-терапія є найбільш давньою та природною формою корекції емоційного стану, якою можна користуватись для зняття накопиченої психічної напруги, для того, щоб заспокоїтись чи просто зосередитись.

Творчість як дитини, так і дорослого, реалізована в процесі арт-терапії, дає можливість висловити та відтворити внутрішні почуття, переживання, сумніви, конфлікти та сподівання, у символічній формі переживши ще раз важливі події, адже спонтанна образотворча діяльність здатна виражати неусвідомлюваний зміст психічного життя [2, с. 241].

Існують різні типи арт-терапевтичних завдань, які можна запропонувати молодшим школярам для вирішення конфліктних ситуацій:

1. Предметно-тематичні – малювання на задану тему, зображення людини та її відносин з предметним світом і оточуючими людьми. Приклади завдань: «Моя сім'я», «Я в школі», «Я вдома», «Мій найкращий вчинок», «Що я люблю».

2. На розвиток образного сприйняття, уяви, символічної функції – дітям пропонують, спираючись на неоформлені стимули (крапки, лінії, плями), відтворити цілісне зображення [1, с. 270].

3. Спільне малювання на великому аркуші.

4. Казкотерапія. За допомогою розігрування казок діти можуть пережити конфлікт в ігровій формі, вирішити його.

5. Для дітей, яким важко знайти спільну мову з однолітками, чудово підійде вправа «Монотипія». Техніка «Монотипія» – це особливий вид комунікації, унікальний спосіб виразити те, що важко зробити словом. Правила використання цієї техніки дуже прості. Необхідно мати фарбу, акварель та гуаш, серветки, пензлі та коробки з під дисків. Процес використання техніки починається з того, що фарбу наносимо на коробку з-під диска й розмазуємо на аркуші так, як нам заманеться. Після завершення малювання учасникам групи, як правило, пропонують дати назву своїй роботі й описати свої почуття й асоціації, пов'язані з малюнком та процесом його створення.

Висновки. Будь-який конфлікт виникає не миттєво, причини його накопичуються й зростають іноді протягом досить довгого часу. Розвиток особистості неможливий без подолання внутрішніх суперечностей, розв'язання психологічних конфліктів. Стратегія вирішення конфлікту залежить від суб'єктивного визначення ситуації. Конфліктні ситуації в початковій школі можна вирішити засобами арт-терапії, адже вони цікаві й доступні для школярів.

Список використаних джерел

1. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання. В.Ф.Орлов, О.М.Отіч, О.О.Фурса. Київ: ДЕТУТ, 2008. 422 с.
2. Вахоцька І.О. Психологічні особливості міжособистісного взаєморозуміння в системі «вчитель – учень» як умова попередження конфліктів: дис. канд. психол. наук: спец. 19.00.07. Київ, 2002. 243 с.
3. Книга «Практикум з арт-терапії», Олена Тараріна, видавництво Елтон, 2013. 160 с.

РОЛЬ ЕМОЦІЙ У СПІЛКУВАННІ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНІВ

Юлія Винник,
4 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Максимчук Г. М.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми. У шість-сім років, коли дитина йде до школи, у неї починається новий, важливий етап у житті, значну роль у якому відіграє вчитель. Між учителем й учнем з'являється певне емоційне ставлення один до одного. Головне завдання вчителя – налагодити безпосередній контакт з кожним учнем, встановити з ним емоційний зв'язок.

Мета – проаналізувати й довести важливу роль емоцій у спілкуванні вчителя та учнів, показати роль його емоційної культури в спілкуванні з дітьми.

Виклад основного матеріалу. Емоційний стан учителя, його поведінка безпосередньо впливають на дітей молодшого шкільного віку: якщо педагог спокійний, урівноважений, стриманий – груповий «портрет класу» такий самий. І навпаки, клас нагадуватиме галасливу юрбу, якщо вчитель виявляє неврівноваженість, непослідовність, метушливість. Емоційний стан учителя, незалежно від його волі, впливає на самопочуття учнів, передається їм, викликає відповідні переживання. Відбувається так зване явище «емоційного зараження» [2, с. 53].

В. Сухомлинський писав, що вчити відчувати – це найскладніше, що є у вихованні. Тому любов до дітей, вміння відчувати серцем іншу людину є важливими для вчителя. Адже від педагога, від його ставлення до предмета, до учнів, від його емоційного стану залежать емоційні переживання школярів. Емоційна чуйність учителя виражається в ставленні до дітей, в умінні встановити з ними емоційний контакт [1, с. 32].

Вважається, що людина відчуває шість основних емоцій: радість, гнів, сум, страх, здивування й відразу або огиду. Емоції викликають стан збудження, хвилювання, імпульсивність поведінки, хоча фахівці розмежовують емоції й почуття, настрої, переживання. «Я боюся контрольної роботи» – це почуття, а «Мені страшно» – це емоція.

За наявністю відтінків задоволення або незадоволення розрізняють позитивні й негативні емоції. К. Анохін стверджує, що сила емоції визначається ступенем досягнення

мети. Якщо мета досягнута, то виникає позитивна емоція, якщо не досягнута – негативна [3, с. 256].

Конструктивна взаємодія вчителя й учня створюється за умов здійснення емоційного взаємообміну. Тому вчителю варто не приховувати, а відкрито виявляти свої позитивні емоції, одночасно аналізувати й розуміти емоційний стан своїх учнів, враховуючи індивідуальний емоційний досвід кожного; привчати дітей розуміти й відчувати власні емоції та почуття інших.

Кожну емоцію можуть супроводжувати виразні рухи. За зміною ходи, поставою, а також жестами людини, мімікою, інтонацією, зміною швидкості мовлення можна скласти уявлення про емоційний стан. Спостерігаючи за виразом обличчя, ми не тільки розуміємо, що відчуває інша людина, але й заражаємося її станом: співпереживаємо, співчуваємо, жаліємо. Таким чином, виразні рухи – своєрідний невербальний засіб спілкування між людьми [2, с. 55].

Установити емоційний контакт із класом – означає досягти з дітьми спільності емоційних позицій та емоційних переживань щодо змісту навчального матеріалу, мети, засобів конкретного уроку й один стосовно одного. А це передбачає розуміння педагогом емоційного стану учнів, уміння приймати дитину такою, якою вона є. Адже шкільна практика показує, що учні початкових класів орієнтуються насамперед на загальне емоційне ставлення до них класовода, а не на ступінь «розвиненості» його педагогічних здібностей. Емоційний компонент спілкування має для молодших школярів не менш важливе значення, ніж змістовий.

Характер міжособистісних взаємин, які формуються у системі «учень – учитель», потрібно розглядати як один із критеріїв оцінки емоційної культури педагога, рівня усвідомленості, адекватності й дієвості його психологічних знань. На думку Н. Зубалій, емоційно-позитивна атмосфера в класі створюється такими педагогічними засобами: доброзичливим ставленням до дітей, тактовним звертанням до них, урахуванням їх індивідуальних особливостей, умотивованістю оцінних суджень, адекватною реакцією на поведінку класу.

В. Сухомлинський зазначав, що прояв емоційної культури вчителя залежить від його особистісних якостей, які здатні забезпечити досягнення високих результатів у педагогічній діяльності, стосунках та спілкуванні з учнями. Такими позитивними морально-психологічними якостями вчителя, які у поєднанні з педагогічною майстерністю забезпечують йому високий авторитет і становлять складову педагогічної культури, є:

- тактовність,
- чуйність,

- доброта,
- чесність,
- справедливість тощо [1].

Висновки. Таким чином, діти розширюють світ почуттів через учителя, учитель – через учнів. Проте емоційна культура педагога передбачає не тільки його емоційну виразність, але й уміння визначити й зрозуміти емоції, які переживає учень. Потрібно розвивати здатність володіти собою, свідомо керувати своїми емоціями, підпорядковувати їх розуму й волі.

Список використаних джерел

1. Чепелєва Н.В. Психологічна культура майбутнього вчителя. Київ: Знання, 1989. 32 с.
2. Зубалій Н.П. Створення емоційного клімату в процесі навчання шестиліток. Початкова школа. 1985. № 6. С. 53-55.
3. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості. Київ: Либідь, 2007. 256 с.

БУЛІНГ У ШКОЛІ: ПРОБЛЕМА Й ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Софія Брус,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Гоцуляк К.І.,
кандидат педагогічних наук,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»),
спеціаліст вищої категорії

Актуальність проблеми полягає в спробі аналізувати причини виникнення булінгу та шляхи його подолання. Чому явище цькування, так званий булінг, у нашому суспільстві чи не звичайна справа. Чому нерідко звинувачують саму жертву: «Ти що, відсіч не міг дати?». Булінг – проблема дітей, батьків та вчителів. Вона потребує комплексного вирішення.

Мета статті полягає у конкретизації поняття "шкільний булінг", виявленні його основних ознак та видів для подальшого вдосконалення заходів із запобігання шкільному насильству.

Виклад основного матеріалу. Якщо ти вдягаєшся по-іншому – ти не такий, як усі, якщо ти слухаєш іншу музику – ти не такий, як усі, якщо в тебе фізичні вади – ти не такий, як усі. Якщо ти не такий, як усі, – ти в меншості, ти в зоні ризику.

Булінг – неприємна агресивна поведінка дитини або цілого колективу у стосунку до іншої дитини. Сюди ж відносимо цькування, психологічні та фізичні утиски.

У початковій школі діти ще не займаються жорстким булінгом, але вже можуть бути нетолерантними у ставленні до інших. Щойно в класі починається конкуренція – діти починають один одного цькувати.

Дослідження U-report показують, що 89% респондентів вважають, що в Україні є така проблема.

Причини булінгу:

- 1) занижена самооцінка (навіть якщо це виявляється через нарцисизм, зверхність);
- 2) атмосфера вдома (часто жертви булінгу – діти, з якими вдома поводяться, як з жертвами. Якщо дитина звикла маніпулювати становищем удома, вона робитиме так само в школі);
- 3) маленький «Великий агресор» (дитина, яка вишукує потенційну жертву, створює соціальну групу для її висміювання).

Важливо розмежовувати поняття «жертва дитини-агресора» й «вигнанець». «Вигнанець» залишатиметься скутим, закомплексованим у більшості соціальних груп, а от

«жертва агресора» – в інших колах спілкування (де його фізична структура буде сильнішою) може бути лідером.

До найпоширеніших форм булінгу відносимо: словесні образи, глузування, погрози; образливі дії; ігнорування, відмова від спілкування; вимагання грошей, їжі, пошкодження майна; фізичне насилля; кібербулінг.

Як реагувати на цькування. Молодші школярі повинні неодмінно звернутися по допомогу до дорослих – батьків та вчителів. Їхня допомога в цьому віці абсолютно необхідна, особливо якщо йдеться про фізичне цькування.

Що робити вчителям. Вирішальна роль у боротьбі з булінгом лежить на вчителів, але він здатен подолати її лише за підтримки керівництва школи, батьків, громадських організацій, поліції. Щоб вирішити цю проблему, треба:

- спільно з учнями розробити правила поведінки в класі та загальношкільні правила (важливо, аби правила були висвітлені в позитивному руслі, тобто як треба поводитись, а не чого не можна робити);
- враховувати, що дисциплінарні заходи мають виховувати, а не карати (осуд, зауваження мають бути спрямовані на образ учня загалом, а не на саму особистість порушника);
- щоб жоден випадок насильства не залишився поза увагою, до того ж, потрібне миттєве вирішення конфлікту (зупинити бійку, припинити глузування);
- при аналізі ситуації слухати обидві сторони, залучати шкільного психолога;
- проводити тренінги про протидію насильству.

До чого може призвести булінг. Булінг безпосередньо впливає на всіх, хто бере в ньому участь. Ті, хто піддаються утискам:

- утрачають відчуття емоційної та фізичної безпеки;
- утрачають повагу до себе;
- утрачають інтерес до активних занять;
- зазнають тривожних розладів, послаблення імунітету.

Ті, хто булять (діти-агресори):

- за статистикою частіше потрапляють у ситуації, де проявляється насилля та недотримання закону;
- частіше беруть участь у бійках.

Ті, хто спостерігають за булінгом:

- страждають від відчуття безпорадності;
- намагаються менше відвідувати школу, бо бояться постати перед вибором.

Висновки. Таким чином, проблема булінгу у школах зараз знаходиться на своєму піку. До того ж, активно на це впливає кібербулінг. Але вийти з таких ситуацій треба й можна. За умови злагодженої взаємодії батьків і вчителя можна запобігати виникненню таких ситуацій. Вирішення цієї проблеми – довготривалий процес, що вимагає старань з боку дітей і фахівців, які з ними працюватимуть. Дієвими засобами у роботі з дітьми, які зазнали булінгу, є підготовка їх публічного виступу, презентації, після чого жертва виросте в очах класу.

Правильна реакція батьків не менш важлива, потрібно розказати дитині, свою історію, і те як її вдалося подолати. Діти - відображення батьків і це потрібно пам'ятати.

Список використаних джерел

1. Куртова Світлана Сергіївна. Булінг у школі. Osvita.ua. Виховання. 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/42788/
2. Олена Ратінська. Про цькування дітей у школі [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.the-village.com.ua/village/children/children/263143-buling-u-shkoli-chomu-diti-tskuyut-ditey-i-scho-z-tsim-robiti>
3. Глобальне опитування про булінг [Електронний ресурс] // ЮНІСЕФ – Режим доступу до ресурсу: <http://www.unicef.org/ukraine/ukr/infographicbullying-upd.pdf>

АНАЛІЗ ПОЧЕРКУ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Богдана Ребезюк,

3 курс, спеціальність «Початкова освіта»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Стамбульська Т. І.,
викладач циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Початкова освіта»)

Актуальність проблеми. Центральною ланкою в усій педагогічній діяльності є особистість учителя. Новий Державний стандарт лише набирає силу, але вже зараз теми: якою буде Нова школа й Новий учитель – є найбільш дискусійними на сторінках освітніх видань та сайтів, Наука не стоїть на місці, і вже тепер можна визначити особливості педагога за почерком.

Наука графологія, що вивчає почерк, здатна розкрити таємниці, які людина й сама про себе не знає. Фахівцям для цього достатньо переглянути кілька написаних від руки сторінок. Корисна наука, яка допоможе зрозуміти особливості характеру сучасного вчителя.

Мета. Охарактеризувати особливості особистості педагога за аналізом характеристик почерку.

Виклад основного матеріалу. На формування почерку величезний вплив роблять різні фактори як суб'єктивного, так й об'єктивного плану. Перші залежать від особистості, а об'єктивні – від зовнішніх умов, у яких протікає процес письма.

Уміння писати не притаманне людині від народження, воно здобувається в процесі навчання. Коли людина тільки освоює техніку письма, вона старанно виводить літери на папері, тобто усвідомлено. Але поступово манера письма стає машинальною. Людина в процесі написання не обдумує те, як вона пише. Письмо керується вже не свідомістю, а підсвідомими механізмами. Рукою людини керують мозок і центральна нервова система. А тому стиль написання виявляє глибинні процеси в психіці людини. Встановлено, що текст, написаний окремою особистістю, завжди виявляє її індивідуальні риси[2, с. 9].

Ученням про зв'язок почерку з характером займається графологія – наука з твердою теоретичною основою й цілим рядом різних напрямків [1, с. 428]. Графологія – це цікавий і цінний спосіб, що дозволяє зрозуміти самого себе й пізнати природу інших людей. У країнах Європи графологія давно застосовується в тестуванні конкретної людини, спрямованому на пізнання рис її характеру. Якщо говорити коротко, графологія розкриває внутрішні риси

характеру людини, які виражені в написанні літер. Почерки так само помітно відрізняються один від одного, як індивідуальна природа людей, як відбитки їхніх пальців.

У процесі аналізу почерку є певні межі можливостей, він забезпечує загальну оцінку психічного складу людини, а не точні характеристики його окремих властивостей.

Аналізуючи почерк, фахівці використовують знання фізіології, моторики та психології. Мозок не дасть збрехати або приховати що-небудь, оскільки будь-який прояв внутрішнього неблагополуччя буде давати різного роду перешкоди в почерку: рука здригнеться, рух спотвориться, а іноді – виникне мимовільний рух, зіб'ється швидкість або натиск.

Не всі професійні графологи використовують одні й ті ж прийоми при аналізі почерку. Деякі починають з розбору окремих букв і дрібних деталей. Інші вважають за краще почати із загального вигляду сторінки, а потім переходять до розбору різних чинників. Проте, зрештою, всі вони приходять до однакових результатів.

У наш час, коли старі методи підбору персоналу лише за професійною ознакою поступаються місцем новим, сучаснішим теоріям, у графології є відмінні шанси на те, щоб стати одним з найважливіших методів особового тестування. Всі можливості для цього у неї є.

Висновки. Таким чином, аналізуючи почерк молодого вчителя, ми можемо визначити особливості його характеру або ж психологічні відхилення. А також за почерком можна судити про особисті властивості вчителя, його темперамент, настрій і навіть життєві погляди. Навчившись читати «між рядків», можна розпізнати характер будь-якого молодого педагога, навчитися вгадувати його почуття й думки, визначати життєву позицію.

Список використаних джерел

1. Сидоркевич О. Е. Тайна характера: Чтение характера по почерку. Харків: Фолио, 1996. 428 с.
2. Соломевич В. И. Определяем характер человека по почерку. Москва: Харвест, 2009.

СЕКЦІЯ ПРАВНИЧИХ НАУК

Проблема: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ НАУК ОЧИМА ПРАВНИКІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

КЕРІВНИК – спеціаліст вищої категорії І. М. НАКОНЕЧНА

СЕКРЕТАР – методист О. Я. ДЕМ'ЯНЧУК

ВИХІДЦІ З УКРАЇНИ,ЩО ЗМІНИЛИ ІСТОРІЮ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Вільшук Ілона,

2 курс, спеціальність «Право»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Малиновська І.В.,

викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної, професійної та практичної підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність теми. Надзвичайно важливим завданням є дослідження міжнародно-правових поглядів видатних українських юристів-міжнародників та їх впливу на формування сучасного міжнародного права. Це пояснюється тим, що саме діяльність окремих вчених зумовлює нововведення та зміни в міжнародно-правовій теорії та практиці. Багато українців зробили вагомий внесок як у вітчизняну науку, так і науку світового рівня, а також в практику юриспруденції. Їх праці і сьогодні мають значення і є актуальними, беруться за приклад у всьому світі як безцінний доробок світової науки міжнародного права. Вони сміливо висували свої ідеї та підходи і врешті-решт досягли всесвітнього визнання. Історія міжнародно-правової думки є однією з найцікавіших і одночасно складних і недостатньо досліджених проблем правової науки. Останнім часом науковий інтерес вчених-юристів до цієї проблеми значно поживався, проте чимало її аспектів все ще залишається поза увагою і потребує спеціальних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Внесок українців у багатьох правових науках, зокрема й у міжнародному праві, є значним. Розвиток вітчизняної міжнародно-правової думки бере свій початок ще з часів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Міжнародно-правові ідеї українського народу ми знаходимо вже у «Слові про закон і благодать», «Повчаннях», в «Руській Правді» та у «Слові о полку Ігоревім». Перші міжнародно-правові дослідження різноманітних проблем міжнародного права в Україні з'являються в XV-XVI ст. Особливо авторитетною серед них була праця С. Оріховського «De jure naturae et gentium». Про ґрунтовні праці з міжнародного права представників України можна говорити вже з XVIII ст. Серед вихідців з України: С. Десницький, В. Золотницький, Я. Ковельський, М. Бантиш-Каменський, І. Стройновський та інші. Але слід зазначити, що власне українська наука міжнародного права започатковується з другої половини XIX ст. Це стосується праць представників київської, одеської та харківської правових шкіл.

Однією з найвидатніших постатей в українській науці міжнародного права був професор В.Е. Грабар – академік НАН України, автор більше ніж 150 наукових праць в галузі міжнародного права. Із теоретичних праць особливою оригінальністю відзначається праця «Початок рівності держав у сучасному міжнародному праві», у якій він висунув концепцію реальної рівності держав. Значну увагу В.Е. Грабар приділяв розробці проблем права війни. У 1904 році він видав велику за обсягом монографію «Оголошення війни в сучасному міжнародному праві». З 1897 по 1918 рр. В.Е. Грабар був постійним співавтором енциклопедичного словника Брокгауза та Ефрона. [2].

Не варто залишати без уваги всесвітньо відомого вихідця з України – Рафаеля Лемкіна. Він – науковець-правник єврейського походження, фундатор дослідження геноциду; відомий своїми дослідженнями з історії трагедій вірменів і євреїв. Уперше ідея покарання протиправних дій, об'єктом яких є існування національних, етнічних, релігійних та ін. груп, була сформульована Р. Лемкіним у 1933 р. У доповіді на V Мадридській конференції з уніфікації кримінального права він запропонував включити до переліку *delictojurisgentium* злочини «акти варварства» та «акти вандалізму». Дані концепції не були підтримані. Проте вони стали першою спробою на міжнародно-правовому рівні встановити покарання за протиправні дії проти груп осіб. Пізніше міжнародно-правові погляди Р. Лемкіна стали основою його концепції злочину «геноциду», його заборони та попередження в міжнародному праві. У 1944 році було опубліковано його найвідомішу працю «Правління держав Осі в окупованій Європі», у якій детально розписав нацистські злочини в Європі. Лемкін брав участь у нюрнберзьких процесах як радник головного обвинувача Роберта Джонса. Він особисто склав перший проект Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, яка врешті була прийнята в 1948 році. Викладав у Єльській школі права та Руттерському університеті в Нью-арку й активно лобював виконання Конвенції [1].

Варто згадати також про польського, а згодом американського юриста українського походження – Луї Бруно Зона. Луї брав участь у створенні ООН 1945 року, працюючи над статутом гаазького Міжнародного суду. Зон наполягав, що Декларація Прав Людини повинна бути прийнята усіма державами, і саме завдяки його невтомній праці, у 1968 році Генеральна Асамблея ООН прийняла тегеранське Послання, відкривши дорогу конференції в Гельсінкі у 1975, де Декларація була підписана главами держав. Він був вчителем з міжнародного права провідних політиків та юристів світу.

Відомим юристом-міжнародником є виходець з Івано-Франківська – Манфред Лакс. Дипломат, викладач Лондонської школи економіки і політичних наук, професор Варшавського університету, член польської делегації на засіданнях Генеральної асамблеї ООН, майже 30 років він був членом Міжнародного суду ООН і деякий час його Головою.

Ще одним вихідцем з України є австрійський, а згодом англійський юрист, спеціаліст із міжнародного права – Сер ГершЛаутерпахт. Був професором Кембриджського університету, членом Комісії міжнародного права ООН, суддею міжнародного суду в Гаазі. Окрім цього Герш – член Британської академії наук та інституту міжнародного права. Лаутерпахт є одним із авторів концепції прав людини як норми міжнародного права. Він був ініціатором внесення до Статуту ООН пункту про дотримання прав людини як однієї з цілей цієї організації. Лаутерпахт приймав участь у Нюнберзькому процесі, як юридичний консультант Британських та Американських представників на процесі. Його праця «Міжнародний Біль прав людини» лягла в основу прийняття таких визначних міжнародних документів, як Загальна Декларація прав людини та Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.

Важливою постаттю є також Ян Карський – випускник Львівського університету і дипломат міжвоєнної Польщі, який під час Другої світової війни в Лондоні та Вашингтоні переконував керівників країн Заходу зупинити нацистів у їхньому намаганні знищити євреїв. Він юрист, дипломат й історик. Кур'єр і емісар уряду Польської підпільної держави у званні поручника, свідок Голокосту. Удостоєний Ян звання Праведника народів світу.. Ян Карський надавав свідчення свідків про страждання, приниження і смерті євреїв у Варшавському гетто, розповідав про події в німецькому транзитному таборі Ізбіца, про транспортування євреїв в вагонах для перевезення худоби в далекі табори, про вбивства.

Відомим правником українського походження є також Людвік Ерліх. Він писав монографії та статті, присвячені актуальним проблемам міжнародного права (міжнародне правосуддя, суб'єкти міжнародного права, право міжнародних договорів). Л. Ерліх розробив концепцію «протилежних течій» у міжнародному праві, яка ґрунтується на постулаті його системного характеру. Людвік розробив власний метод, призначений для пізнання міжнародного права. Він заперечував доцільність розширення переліку суб'єктів міжнародного права. Автор понад 10 книг з історії міжнародного права.

Висновки. Україна подарувала світові багато визначних особистостей, серед них зокрема й відомі юристи, досягнення яких суттєво вплинули на розвиток міжнародного права й юриспруденції загалом. Багато з них емігрувало в пошуках кращого життя й можливостей, але не забувало свого коріння. Вчені плідно працювали й залишили значну наукову спадщину, яка справді змінила хід історії правової науки. Та, на жаль, багато аспектів даної теми залишаються досі невідомими й потребують спеціальних досліджень.

Список використаних джерел

1. Р. Сербин. Лемкін Рафаель // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.396
2. Тимченко Л.Д. Міжнародне право. – Харків, 2008.

У ЧОМУ СУТЬ УКРАЇНСЬКОГО ІНТЕРЕСУ

Петранюк Віталія,
2 курс, спеціальність «Право»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Малиновська І.В.,
викладач циклової комісії фундаментальної,
спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність теми зумовлена низкою подій минулого та сьогодення, чинники яких, «заганяють» нас в певні рамки залежності, а також показує єдність країни та захист прав людини, як головні складові національної ідеї України. Варто звернути увагу на акцентування думки щодо суспільно важливих питань, які посідають все частіше вагоме місце серед громадян.

Суспільні відносини, як один із факторів становлення взаємозв'язку між членами суспільства на даний час встановлюють певний контроль над позицією поведінки, що в певній мірі є залежною, і супроводжується впливом та натиском як збоку держави, так й зі сторони громадян [1].

На даному етапі суспільного розвитку головною зброєю являється інформаційна зброя. Звісно, за допомогою неї неможливо знищити весь світ за лічені секунди, проте її часто застосовують як інструмент впливу, засіб залякування і демонстрації могутності країни.

Залежна поведінка та думки, які породжують ідею, формують погляди людей на певні події, проте часто такі погляди стають основою для початку конфліктної ситуації. В певній мірі, вони руйнують думку інших, але надія бути почутим все ж залишається.

Виклад основного матеріалу. Упродовж часу в якому ми існуємо, люди звикають до стану чи положення у соціумі, що проявляється байдужістю до оточення. Як приклад, окупація Криму, війна на сході, масові виїзди, прохання допомоги – усе це ми бачимо щодня, гортаючи стрічку новин у соціальних мережах, проте нічого не змінюємо, оскільки не надаємо цьому важливого значення. Більшість українців не хвилює ситуація в зоні АТО, вони не чекають змін, бо давно вже погодились зі станом війни в країні. Думаєте, завжди обурені тарифами пенсіонери підуть змінювати Україну, чи може відомі блогери, що живуть #INSTAGRAM, а може державні посадовці, які читають про скандальні новини на екрані

новенького iPhone X? В той час, як із зони АТО тишком-нишком повідомляють старенькій і висохлій від сліз матері, що син вже ніколи не обійме її...

Наслідками, що прогресують через становлення залежної поведінки серед населення є те, що інвестиційна база падає, ринок не розвивається, люди теж. Їхні захоплення обмежуються репостами та уподобаннями у Фейсбуці, а права на власну думку, свободу слова та вільне волевиявлення враховують одиниці.

Думаю, слід відзначити тих, для кого являється вагомим значенням стан суспільного життя. Волонтерські засади та діяльність на благо інших притаманні, на жаль, не всім, але та частка людей, які все ж не погоджуються і не сприймають політику «братовбивчої війни» є серед нас. Вони руйнують блокаду залежного мислення, оперативно при цьому діючи не лише за власними інтересами та переконаннями, а й враховуючи стан суспільного мислення.

Прагнення до переродження свідомості українського народу неможливе і пояснюється тим, що різне бачення різних людей у результаті становить переоцінку реальних можливостей права впливати на суспільні відносини та процеси. Легковажне ставлення і вільне поводження з законом обумовлені скептичним ставленням до влади та судоустрою. Свідоме здійснення впливу окремої особи чи організації на свідомість людей, як наслідок – формування викривленого уявлення про правову дійсність та видів маніпуляційних дій.

Українці, чиє коріння сягає сусідніх держав, дотримуються політики «нейтральності» з приводу даної теми. Важко досягнути в чому суть українського інтересу, якщо ти, наприклад, наполовину поляк. Складається таке враження, що ти «сидиш на двох стільцях». З однієї сторони, варто підтримувати Україну, а з іншої – якщо ситуація торкнеться мене, можу сміло втікати до Польщі. Дана невизначеність чітко формує двостороннє уявлення про самовідданість громадянина тієї чи іншої країни [2].

Більшість українців вважають, що вирішення проблемної ситуації в державі могло б бути можливим завдяки становленню демократичного режиму. По факту, джерелом влади мав би бути народ, але за час воєнної ситуації на сході, ми можемо спостерігати роздробленість з боку українців. Це знову ж таки проявляється у поглядах та переконаннях. Надавши повну необмеженість у створенні народом нового управлінського апарату державою, ми одержимо руйнівну силу, подібну до розлюченого бика на кориді.

Метою роботи є не реклама або прихильність до певного способу життя чи державного режиму, а радше наголошення на тому, що історичний досвід вказує, як важливо формувати єдину ідею серед народу, який обумовлений наявністю спільного коріння на теренах однієї країни. Також велике значення має ставлення громадян до політичних подій в країні. Прислів'я: «Моя хата скраю, нічого не знаю» дуже влучно змальовує відношення більшості людей в Україні до подій, які розгортаються все потужніше.

Висновки. Дуже болісно слідкувати за подіями, в яких українець вбиває українця, коли брат йде на брата. Це відбувається через інформаційну війну – вплив інших країн, яким, я повторюю, не потрібна сильна країна поруч з їхніми кордонами. Події на Майдані та на Донбасі відбуваються, в першу чергу, через розбіжності у поглядах громадян. Звісно, до цього приклали свої зусилля інші країни. Завжди було незрозумілим для мене: як люди можуть поважати себе, принижуючи таких самих, як вони. Варто переоцінити свою «картину життя» і з сумлінням віднестись до оточення, бо нам є заради кого жити і творити історію. Маленьке тіло, обумовлене духом і натхненне непогасною вірою у свою місію, може змінювати хід історії, при чому жодна людина не втрачає свободу інакше, як через свою власну слабкість. Ми демонструємо слабкість щодня, але все ж боремося до кінця. «Якщо бажаєш, щоб світ змінився, - сам стань цією зміною. Світ достатньо великий, щоб задовольнити потреби будь-якої людини, але занадто малий, щоб задовольнити людську жадібність.» Махатма Ганді. Даний вислів можна трактувати по-різному. Для когось це просто слова, які не несуть в собі важливого значення, а для когось вони становлять життєве гасло [\[1\]](#).

Список використаних джерел

1. Махатма Ганді :10 порад як змінити світ – 2013.
2. Д. Чужас «В єдності – сила народу!»/Антикорупційний вісник «Ваша надія» - 2018.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛКИ ВСТУПУ УКРАЇНИ В ЄС

Гуляй Анастасія,

2 курс, спеціальність «Право»

Івано-Франківський коледж ДВНЗ

«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Малиновська І.В.,

викладач циклової комісії фундаментальної,
спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність теми даної роботи полягає в тому, що завдання інтеграції України в європейський політичний та економічний простір, які неодноразово проголошувалися в якості пріоритетного вектора входження в світове співтовариство, поставили на порядок денний розвиток всебічного співробітництва з Євросоюзом.

Євроінтеграція не тільки відповідає природному геополітичному напрямку інтеграційної стратегії України, але є ключовим практичним засобом формування ефективної відкритої економіки. Ці положення, які характеризують значущість теми дослідження, підтверджуються положеннями Спільної Стратегії ЄС щодо України, прийнятої на Гельсінській сесії Європейської Ради в грудні 1999 р. Зокрема мова йде про заявлену готовність ЄС підтримувати Україну при розбудові демократичного суспільства, виробленні макроекономічної політики, оздоровлення суспільної фінансової системи тощо.

Виклад основного матеріалу. Переваги вступу України до Європейського союзу:

- 1) Економічні: а) можливість забезпечення не тільки великого, а й малого та середнього бізнесу; б) впровадження стандартів ЄС у виробництві у різних галузях; в) українські підприємства стануть більш конкурентоспроможними; г) збільшення кількості ринків збуту для української продукції; д) збільшення інвестицій; е) отримання позитивного сальдо торговельного балансу; є) макроекономічна стабільність; ж) сільське господарство, яке занепадає (деградує), отримуватиме субсидії; з) значне зменшення митних тарифів; и) зменшення кількості безробітного населення; і) покращення стану транспортної інфраструктури; ї) можливе запровадження єдиної валютної системи – євро[1].
- 2) Ідеологічні (культурні): а) українська культура матиме змогу поширитись в країнах-членах ЄС; б) обмін культурними тенденціями; в) проведення кардинальних реформ освіти (Болонська система, отримання стипендій, участь в освітньому процесі (стажування фахівців), участь у грантах).
- 3) Політичні: а) проведення радикальних реформ щодо національного судочинства, яке не є дієздатним; б) зміна українського законодавства відповідно до законодавства ЄС; в)

стабільність політичної системи; г) участь України в колективній безпеці ЄС; д) отримання впливу на формування політики Євросоюзу; е) прискорення вирішення збройного конфлікту між Україною та РФ.

4) Соціальні: а) проведення кардинальних реформ медицини, соціального захисту і т.д.; б) формування середнього класу; в) ефективний захист прав людини згідно законодавства ЄС; г) відкриття кордонів для вільного пересування населення з метою отримання більших можливостей для відпочинку, освіти, роботи; д) забезпечення високого рівня життя населення.

Недоліки вступу України до ЄС:

1) Економічні: а) виникнення труднощів при переході на європейський рівень цін; б) втрата певними галузями конкурентоспроможності; в) потенційна загроза переміщення на територію України шкідливих підприємств.

2) Ідеологічні (культурні): а) розвіювання національної самобутності; б) запровадження у побут та культуру іноземних елементів.

3) Політичні: а) часткова втрата суверенітету; б) невизначеність стратегії розвитку ЄС.

4) Соціальні: а) ускладнення стану візового режиму із державами зі Сходу; б) імовірність прискорення демографічного спаду; в) зменшення кваліфікованих кадрів на українському ринку праці.

Висновки. Проаналізувавши можливі позитивні та негативні наслідки вступу України до ЄС, слід зазначити, що входження до Європейського Союзу є логічним наслідком прагнення України до цивілізованої правової держави та розбудови демократичного суспільства, обумовлений сучасними реаліями та вимогами об'єктивних суспільно-економічних і політичних законів розвитку. В сучасному глобалізованому суспільстві, найбільшу вигоду отримують саме ті країни, які об'єднують свої зусилля заради досягнення спільних інтересів та високих показників розвитку[2].

Отже, Євроінтеграція нашої держави, в загальному, відповідає її національним інтересам за умови врахування наданих нижче рекомендацій, об'єктивного та всебічного вивчення факторів інтеграції, її впливу на політичну, економічну, соціальну та культурну сфери держави, вироблення власної лінії поведінки в межах, які не суперечитимуть членству України в ЄС.

Список використаних джерел.

1. Сіденко В. Розширення Європейського союзу на схід: наслідки для України / Сіденко В. // Національна безпека та оборона. — 2009. — №9. — С 25-29.
2. Фіалко А. Проблеми і перспективи інтеграції України до ЄС.[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://vwww.uceps.org.ua/ua/>

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ – ЯК РУЙНІВНЕ ЯВИЩЕ В СУСПІЛЬСТВІ ТА ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З НИМ

Бубещук Іванна,
2 курс, спеціальність «Право»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Малиновська І.В.,
викладач циклової комісії фундаментальної,
спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність теми. Радикальні зміни, які відбуваються сьогодні у правовій, соціально-економічній, політичній, соціокультурній і духовній сферах України, об'єктивно породжують нові світоглядні та методологічні установки, спрямовані на необхідність повному проаналізувати наші духовні та філософські надбання. У цьому аспекті важливу роль відіграє аналіз нігілізму як соціально-правового явища. Ця проблема є надзвичайно актуальною для формування правової культури і правосвідомості сучасної студентської молоді України, на плечі якої у XXI ст. ляже весь тягар відповідальності за подальшу долю держави, її соціально-економічний, політико-правовий, духовний і моральний розвиток. Актуальність проблеми полягає також в тому, що правовий нігілізм є серйозним гальмом у формуванні не тільки політико-правової культури та свідомості, а його негативні вияви простежуються в усіх сферах державного будівництва, що створює серйозні проблеми у розбудові української держави.

Виклад основного матеріалу. Сучасний нігілізм може бути філософським, політичним, правовим, етичним, естетичним, економічним, релігійним тощо, залежно від того, що є об'єктом заперечення, які цінності піддаються сумніву.

В багатьох країнах та серед різних верств населення панує зазначене явище і його негативний вплив на суспільство в цілому та правосвідомість окремого індивіду досить суттєві, що формує певні перешкоди на шляху різнобічного розвитку країни, серед яких, до речі, не останнє місце займає Україна. Адже побудова правової держави неможлива без чіткого виконання законів суспільством, розуміння такого виконання й добровільного порядку слідування “букві” Закону. Держава повинна створити такі умови, за яких кожна людина могла б відчувати себе захищеною від протиправних посягань та буде мати змогу реально відновлювати своє порушене право, створити правові гарантії нормального існування політичного та економічного середовища, і як наслідок закріпити віру людей у силу закону, його ефективність [1].

Причинами виникнення нігілістичних настроїв в Україні можна визнати:

–недосконалість законодавства, його нестабільність та суперечливість нормативно-правових актів;

–низький рівень правової культури населення;

–неефективність механізму приведення в дію законів, що приймаються [2].

На мою думку, до цього списку можна включити також й інші чинники, як:

–звичайне незнання громадянами чинного законодавства;

–відсутність ефективного механізму доведення до відома населення;

–змісту законів та інших нормативно-правових актів;

–незадовільний стан законності;

–прогалин в нормативно-правових актах;

–первинна нормотворча діяльність неуповноважених на те органів;

–високий рівень злочинності та недостатній рівень правопорядку.

Як підкреслювалося раніше, особлива небезпека сучасного правового нігілізму в Україні полягає у тому, що він деформує правосвідомість людини і це особливо негативним є для формування світогляду і правової культури молоді. З приводу цього я провела цікаве соціологічне дослідження, серед студентів відділення, яке засвідчило, що студенти-першокурсники не мають чіткого розуміння поняття права та його соціальної значущості. На питання: “Що ви вкладаєте у поняття “право”?” Із запропонованих варіантів 40 % респондентів вибрали відповідь: “Право – це сукупність загальнообов’язкових, формально визначених правил поведінки”; 30 % - “Право – це перелік свобод, які держава гарантує своїм громадянам”; 25,0% студентів сприймають право як один із видів соціальних норм, що має таку саму силу, як мораль чи релігія; тільки 5,0% ототожнюють право і закон, що виражає волю держави. Відповідаючи на питання: “Оцініть свій рівень правової культури”, 55,6 % першокурсників визнали, що недосконало знають закони, однак намагаються їх не порушувати; 18,2 % – законів не знають, але ніколи не порушують жодних моральних чи етичних правил поведінки. Тільки 14,3 % опитаних відповіли, що знають закони, ніколи не порушують правових норм, водночас 10,4 % студентів визнали, що знають закони, але ніколи можуть їх порушувати, якщо впевнені, що це не стане відомо. Відрадно, що тільки 1,5 % студентів не знають законів, але їм байдуже, чи порушують їх, оскільки завжди діють у власних інтересах.

Що ж можна порекомендувати у даному випадку? Я вважаю, що насамперед це удосконалення сучасного законодавства відповідно до потреб індивіда і суспільства, намагатися уникати подвійного розуміння та тлумачення правової норми, не допускати колізій в праві, які в однаковій мірі прискорюють шлях до нігілізму та

невиконання законів, проводити активну боротьбу зі злочинністю та різними формами правопорушень, особливо з корупцією, а також потрібно зробити все, щоб приблизити право до народу, щоб закріпити масову правосвідомість, щоб народ розумів та цінував закони своєї країни, усвідомлював надзвичайну роль їх дотримання, щоб він добровільно виконував свої обов'язки та заборони, лояльно користувався своїми повноваженнями[3].

Висновки. Становлення України як незалежної, демократичної, правової та соціальної держави, курс на неухильне дотримання прав і свобод людини та громадянина, домінування права в усіх сферах життя держави вимагає високої правосвідомості, правової культури, правової освіченості як суспільства загалом, так і кожного індивіда зокрема. Правовий нігілізм негативно впливає на тенденцію злочинності, тому одним із засобів його подолання є підвищення якості законів, усунення протиріч між нормами різних галузей права, періодичного проведення оновлення законодавства, що є одним із шляхів формування авторитету законів серед населення, та відповідного їх виконання. Необхідним засобом для боротьби з цим явищем слід назвати також жорсткий допуск до органів законодавчої, виконавчої та судової влади тільки осіб з високою правовою культурою, які будуть взірцем для належної правової поведінки серед населення. Також потрібно підвищувати правову культуру населення, шляхом проведення пропаганди по підвищенню поваги до права та законів на території всієї країни, яка повинна проводитися в усіх навчальних закладах різного рівня на підприємствах, установах, організаціях незалежних від форм власності і видів господарювання тощо.

Таким чином, проаналізувавши вищезазначене, можна однозначно стверджувати, що такий фактор як правовий нігілізм негативно впливає на показник рівня злочинності в умовах формування правової держави та суспільства з високою правовою культурою, а щоб усунути злочини, що частково або повністю обумовлені таким фактором, потрібно сфокусувати і направити значні зусилля саме на превенцію таких злочинів, використовуючи для цього в першу чергу культивування правової культури, адже людина, яка є носієм високої правової культури є носієм набагато меншого потенційного ризику вчинення злочину, аніж людина з правовим нігілізмом.

Список використаних джерел

1. Бурдоносова М.А. Правовий нігілізм: поняття, особливості та етапи становлення / М.А.Бурдоносова // Держава і право: збірник наукових праць. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – Випуск 38. – С. 137-142.
2. Іщук І.В. Правовий нігілізм як явище правової дійсності: природа, сутність та шляхи подолання / І.В. Іщук // Держава і право: збірник наукових праць. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. – Випуск 43. – С. 87-92.
3. Проць О. Прояви правового нігілізму у студентської молоді в Україні / О. Проць // Актуальні проблеми держави і права. – Одеса: Юрид. література. – Вип. 58. – 2011. – С. 118–124.

ЗАМОВНИК ЗЛОЧИНУ ЯК ОКРЕМИЙ ВИД СПІВУЧАСНИКА. ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ

Анастасія Спащук,
3 курс, спеціальність «Правознавство»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Наконечна І.М.,
викладач циклової комісії фундаментальної,
спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність проблеми. Стаття 3 Конституції України проголошує, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Виходячи з цього, особливої уваги потребує аналіз злочинів проти найцінніших людських благ – життя та здоров'я, оскільки в кримінально-правовому аспекті ці посягання визнаються одними з найнебезпечніших.

За статистичними даними Міністерства внутрішніх справ станом на 31.08.2017р. було зареєстровано 5 393 вбивства, серед яких 4789 – умисні вбивства, 604 – інші вбивства, а 7 – вбивства на замовлення.

Виклад основного матеріалу. Вбивство на замовлення є кваліфікуючою ознакою умисного вбивства. Воно передбачене в п.11 ч.2 ст.115 Кримінального кодексу України.

Замовне вбивство — це навмисне насильницьке позбавлення життя людини діями інших осіб (групи чи необмеженого кола осіб) на замовлення фізичної особи, злочинної організації чи держави. Це, як правило, таємний кривавий засіб досягнення діями інших осіб владних, політичних, ідеологічних, релігійних, расових, кримінальних, корисливих та інших цілей. І це стосується не тільки замовних убивств, а й будь-яких інших замовних злочинів.

Кримінальне законодавство України, передбачаючи відповідальність за замовне вбивство (вбивство на замовлення), залишило поза увагою головну винну особу — замовника, ототожнюючи його з організатором. Але практика свідчить, що лише в поодиноких випадках замовник і організатор — одна особа, а здебільшого замовник — самостійний вид співучасників і головна дійова особа. Відсутність в Кримінальному кодексі України такого виду співучасті, як замовник, зумовлює проблеми при кваліфікації.

Отже, ототожнення дій замовника і організатора є не зовсім коректним, оскільки весь тягар організації скоєння злочину або керівництва його вчиненням лягає на інших осіб. Саме в цьому його відмінність від організатора, який виконував волю замовника. Особливість замовника не тільки в тому, що він приймає рішення і дає доручення організатору (частіше

через посередника) про скоєння злочину, а також фінансує його, а й у тому, що він починає діяти раніше за інших.

Дії замовника і дії виконавця вбивства тісно пов'язані між собою, проте з об'єктивної сторони вони суттєво відрізняються. Замовник (якщо тільки він не є одночасно і співвиконавцем вбивства) безпосередньо не позбавляє потерпілого життя й об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 2 ст. 115 КК, не виконує. Залежно від конкретних обставин справи, замовник, замовляючи вбивство, вчиняє дії, які спонукають виконавця до вчинення вбивства, тобто він виступає в ролі підбурювача (а в деяких випадках організатора або й пособника). Відтак є неправильною практика деяких обласних судів, у яких замовник ніс відповідальність за п. 11 ч. 2 ст. 115 КК без посилання на ст. 27 КК. Саме цим шляхом пішла судова практика у більшості випадках: замовники визнавалися підбурювачами чи організаторами злочину і їх дії кваліфікуються відповідно за частинами 3 чи 4 ст. 27 та п. 11 ч. 2 ст. 115 КК.

Постанова Пленуму Верховного Суду від 07.02.2003р. «Про судову практику в злочинах протижиття і здоров'я особи» говорить: «Замовник умисного вбивства залежно від конкретних обставин справи повинен визнаватись або підбурювачем, або організатором злочину (якщо тільки він не є його співвиконавцем). Його дії належить кваліфікувати за відповідною частиною ст. 27, п. 11 ч. 2 ст. 115 КК, а за наявності до того підстав — і за іншими пунктами цієї статті (наприклад, за п. 6 — якщо виконавець позбавив особу життя з метою одержання вигод матеріального характеру, за п. 12 — коли вбивство було замовлено групі осіб).

Дії замовника умисного вбивства, який одночасно був і співвиконавцем цього злочину, кваліфікуються за пунктами 11 і 12 ч. 2 ст. 115 КК як умисне вбивство, вчинене на замовлення за попередньою змовою групою осіб, а за наявності до того підстав — і за іншими пунктами цієї статті»

Необхідно все ж пам'ятати, що підбурювання до вбивства не завжди є замовленням вбивства. Замовлення вбивства як кваліфікований вид підбурювання відзначається особливим способом впливу замовника на виконавця — замовник переконує майбутнього виконавця в тому, що для нього вигідно вбити потерпілого, оскільки він у зв'язку з цим одержить блага, або ж щодо нього (неї) настануть якісь певні наслідки. Досягнута між ними домовленість носить характер і ознаки угоди, згідно з якою виконавець бере на себе обов'язок позбавити потерпілого життя, а замовник — вчинити не вчинити на користь виконавця певні дії.

Якщо розглядати його, як виконавця, то при замовленні замовник завжди зацікавлений у позбавленні потерпілого життя, зацікавленість же виконавця у цьому (звісно, до надходження і прийняття замовлення) відсутня або ж недостатня для того, щоб самостійно викликати у нього рішучість вчинити вбивство. І після прийняття замовлення виконавець розглядає вбивство лише

як засіб одержання тих вигод, якому були обіцяні чималися на увазі при надходженні і прийнятті замовлення.

Висновки. У замовника своя характеристика і характер його замовлення небезпечніший, ніж дії організатора будь-якого іншого співучасника, тому що саме замовлення злочину і є пружиною, котра запускає (часто інкогніто через посередника) роботу всього механізму, який буде створено без участі замовника.

Окрім самого замовленого вбивства, він використовує й ряд способів приховування цього вбивства, і деякі з них також є злочинами. Зокрема, це: 1) використання одного або декількох посередників; 2) створення неправдивого алібі; 3) замовлення вбивства двох або більше потерпілих; 4) запрошення виконавця з іншого регіону або держави; 5) замовлення ліквідації виконавця; 6) замовлення ліквідації посередника; 7) замовлення ліквідації свідків убивства; 8) залякування, підкуп та інші форми впливу на свідків; 9) залякування, підкуп та інші форми впливу на працівників правоохоронних органів і суду; 10) повідомлення неправдивих відомостей, заяв; 11) інсценування (нещасного випадку, самогубства, природної смерті, іншого злочину) тощо.

Сукупність цих особливостей характеру суспільно-небезпечних дій замовника і дає підстави виділити дії замовника в окремий вид співучасті.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003р. № 2 «Про судову практику в злочинах проти життя та здоров'я особи». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>
4. Тарасюк Я. «Кримінально-правова характеристика вбивства на замовлення». URL: <https://blogdocentyarynatara.io.ua/s2303720/kriminalno-pravova-harakteristika-vbivstva-na-zamovlennya>

ДОВІЧНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЯК НАЙСУВОРШИЙ ВИД ПОКАРАННЯ

Андріана Караїм,

3 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника»

Науковий керівник – Наконечна І.М., викладач циклової комісії
фундаментальної, спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність проблеми. Ставши на шлях демократичних реформ та намагаючись привести національне законодавство до вимог міжнародних стандартів, Україна приймає відповідні закони й ратифікує міжнародні договори. Визначальне місце в системі нормативно-правових актів відводиться кримінальному та кримінально-виконавчому законодавству України, оскільки людяне ставлення до засуджених – один із проявів гуманізму, до якого так прагне наша країна. Натомість держава не спроможна втілити в життя всі намагання прискорення гуманістичних процесів через економічну кризу. Значна частина коштів із державного бюджету витрачається на подолання зазначеної кризи та налагодження довгоочікуваного миру, залишаючи без належної уваги впровадження відповідних новацій щодо умов, в яких тримаються засуджені до позбавлення волі в установах виконання покарань.

Незважаючи на значну кількість змістовних наукових досліджень, проведених вченими та науковцями, в даній галузі у теорії і на практиці існує багато спірних питань. Довічне позбавлення волі є достатньо новим та специфічним видом покарання для українського законодавства й науки. Його введення було обумовлено пошуком «адекватної» заміни смертній карі. Мораторій на застосування смертної карі як найтяжчого покарання в історії людства став одним із важливих кроків наближення до міжнародної політики України.

Виклад основного матеріалу. За чинним Кримінальним кодексом України довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосовувати позбавлення волі на певний строк. Даний вид покарання застосовується тільки за особливо тяжкі злочини.

Незважаючи на достатню кількість нормативно-правових актів, що регулюють процес виконання довічного позбавлення волі засудженими, все ж таки мають місце відповідні проблеми законодавчого регулювання. Так у ч. 2 ст. 64 КК України зазначено, що довічне позбавлення волі не застосовується до осіб у віці понад 65 років. Проте у разі досягнення

особою, яка відбуває покарання, зазначеного віку, цього виду підстав для звільнення законом не передбачено.

Науковці визнають, що можливість звільнення засуджених від відбування довічного позбавлення волі є проявом принципу гуманізму. Реалізація гуманізації виконання покарання у виді довічного позбавлення волі повинна стосуватися реформування механізмів регулювання та організації діяльності установ виконання покарань, підвищення взаємодії цих установ з іншими правоохоронними органами й громадськістю, удосконалення діяльності з виправлення та ресоціалізації засуджених. Реформування повинно відбуватися у двох взаємопов'язаних напрямках:

- 1) імплементація у вітчизняне кримінально-виконавче законодавство, що регулює діяльність органів та установ виконання покарань, засад міжнародного права, зокрема європейських норм, які стосуються як взагалі виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі, так і безпосередньо довічного позбавлення волі;
- 2) вдосконалення норм кримінально-виконавчого законодавства, що безпосередньо визначає правовий стан засуджених до покарання у виді довічного позбавлення волі.

Україна є європейським рекордсменом по кількості осіб, до яких застосовано довічне позбавлення волі. Значна їх частина – це колишні смертники, яких мали стратити, але скасування смертної кари в Україні призвело до необхідності появи у кримінальному законодавстві покарання, яке її замінило б. Це стало ультиматумом, з яким зіштовхнулись всі країни, що пройшли через цей етап.

На даний час, кількість засуджених до довічного позбавлення волі стрімко наближається до 2000 осіб. Стійка тенденція до зростання пояснюється, перш за все, загальним зростанням рівня злочинності, особливо останнім часом, у середньому відносно молодим віком засуджених (смертність серед даної категорії засуджених не перевищує 1-3 випадки на рік) та положеннями нині діючого законодавства (право на помилювання Указом Президента України настає лише по відбуттю 20 років в ув'язненні). Зростання чисельності даної категорії засуджених породжує першу і, ледве, не найголовнішу проблему - розміщення в установах виконання покарань.

Зрозуміло, що випускатимуть на волю тільки таких засуджених, які насправді підтвердили свою безпечність. Це, безумовно, вимагатиме від Державної пенітенціарної служби України розробки особливого підходу оцінки ризиків у таких випадках, адже відповідальність сягатиме найвищого рівня. Кримінально-виконавча служба часто об'єктивно не може бути відповідальною за всі ризики вчинення повторних злочинів колишніми засудженими. Неможливість однозначного гарантування відсутності рецидиву зі сторони будь-якої особи є давно підтвердженою. Завжди доводилось і доводитиметься

звільняти людей за відбуттям певного строку навіть із усвідомленням ризику, який вони представляють для суспільства. У протилежному випадку усіх злочинців довелося б тримати у кримінально-виконавчих установах довічно.

Для пенітенціарної системи України інтерес являє собою практика застосування довічного покарання у Великобританії. Кожний злочинець, починаючи з 14 років, який вчинив умисне вбивство, автоматично отримує довічне ув'язнення. Засуджені до довічного позбавлення волі відбувають покарання у тюрмах і всі без винятку мають однаковий правовий статус та режим утримання. Засуджені мають право на реальне отримання освіти, в тому числі й вищої, право на листування і прогулянки. Їм надано можливість бути достроково звільненими від подальшого відбування покарання. У результаті ця категорія засуджених в середньому відбуває позбавлення волі строком 14,4 роки.

У Російській Федерації довічне позбавлення волі або позбавлення волі на строк не менше 25 років призначається в порядку помилування від смертної кари. Привертає увагу один момент: якщо довічне позбавлення волі призначається в порядку помилування, то його не можна вважати видом покарання, це своєрідний захід, що призначається Президентом Російської Федерації замість смертної кари, тобто вид помилування. При призначенні покарання у виді довічного позбавлення волі можливе застосування однієї пільги – УДЗ не раніше, ніж через 25 років відбування покарання.

Отже, вимоги до застосування окремих елементів прогресивної системи на сьогодні в Україні є більш суворими, ніж в інших країнах.

Висновки. Позитивним моментом є прагнення України до євроінтеграції та намагання привести у відповідність чинне законодавство. Важливим кроком наближення до мети стало введення мораторію на смертну кару, що є, безумовно, проявом гуманізму. Це підтверджує закріплення в Основному Законі положення, відповідно до якого життя людини є найвищою соціальною цінністю. Проте поява в законі про кримінальну відповідальність нового виду покарання – довічного позбавлення волі не знайшло підтримки серед частини населення, що породило певне невдоволення. Донині точаться дискусії щодо доцільності повернення до смертної кари.

Питання виконання покарання у виді довічного позбавлення волі є проблематичним з точки зору теоретичного обґрунтування і викликає інтерес багатьох науковців, які висловлюють різні думки з цього приводу, але при цьому більше керуються загальними засадами кримінального права, ніж засадами кримінально-виконавчого права у зв'язку з відносною новизною цього виду покарання та досить незначним терміном вивчення зазначеної проблематики.

На сьогодні інститут довічного позбавлення волі потребує ґрунтовного вивчення та усунення колізій, які мають місце в законодавстві. Порівнюючи можливість дострокового звільнення від даного виду покарання в Україні та деяких інших державах, необхідно зазначити, що вітчизняний законодавець практично унеможлиблює використання цього права засудженими. Можливо, було б доцільніше переглянути строки щодо клопотання про помилування. Однак без вдосконалення законодавчої бази ці проблеми залишається лише приводом для дискусій в наукових колах. На наш погляд, питання оптимальної організації процесу виконання відбування покарання у виді довічного позбавлення волі потребують подальшої ґрунтовної розробки.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ОБЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Ілля Байдюк,

3 курс, спеціальність «Правознавство»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Савчин Н.В.,
викладач циклової комісії фундаментальної,
спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Правознавство»)

Актуальність проблеми. Сьогодні фінансові системи окремих країн, як й інші сторони економіки, удосконалюються і прогресують у контексті розвитку глобалізації, поширення ІТ- технологій та загальної комп'ютеризації. Це сприяє появі нових інститутів, інструментів та форм взаємодії між людьми. Так, з'явився аналог традиційних валют – криптовалюта – швидка і надійна система платежів і грошових переказів, заснована на новітніх технологіях і не підконтрольна жодному уряду. В зв'язку з цим виникла потреба у врегулюванні правовідносин пов'язаних із застосуванням криптовалюти на законодавчому рівні.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні існує дуже велика кількість криптовалют. Ринок криптовалют (або «віртуальних» чи «електронних» грошей) успішно функціонує і дає можливість проаналізувати динаміку вартості, попиту та пропозиції близько 90-100 різних криптовалют. Серед найбільших за обсягом капіталізації криптовалют такі, як: Bitcoin, Ethereum, Ethereum Classic, Dash, Ripple, Monero, Litecoin, NEM, Augur, MaidSafeCoin та інші.

Найпоширенішою і найдорожчою криптовалютою є біткоїн (Bitcoin). Термін «біткоїн» запозичений з англійської мови («Bitcoin») і утворений шляхом злиття слів: «bit» (одиниця комп'ютерної пам'яті) і «coin» (монета). Ця віртуальна валюта має переваги у тому, що є децентралізованою, всі операції з її участю анонімні, а центр емісії відсутній. Торгові угоди проводяться тільки в електронному форматі, а операції купівлі-продажу даної валюти можна здійснити через онлайн-біржі (наприклад BTC-E). За допомогою спеціальних обмінних пунктів в онлайн-мережах (WebMoney) або через брокера Форексу (FXOpen) криптовалюту можна обміняти на основні валюти світу. Також біткоїн можна отримати в результаті прийняття оплати за надані товари та послуги або через купівлю безпосередньо у іншого власника. Останній варіант вважається найвигіднішим, оскільки не передбачає комісії притаманної обмінному пункту. Ще одним способом отримання цифрової валюти є майнінг.

У нашій країні досить проблематично використовувати дану валюту в повсякденній діяльності, оскільки неможливо оплачувати нею товари чи послуги. Лише одиниці українських онлайн-магазинів і підприємств вказують на своїх сайтах про те, що приймають криптовалюту як форму оплати.

У листі НБУ № 29-208/72889 від 08.12.2014 р. зазначено, що емісія грошової валюти Bitcoin не має ніякого забезпечення і юридично зобов'язаних за нею осіб, не контролюється державними органами будь-якої країни. НБУ також підкреслює, що уповноважені банки не мають правових підстав для зарахування іноземної валюти, отриманої від продажу біткоїнів за кордон і застерігає фізичних і юридичних осіб від використання цієї валюти. Національний банк керується й тим, що Європейське банківське управління закликала банки ЄС утриматися від операцій з криптовалютами, в тому числі й біткоїнами, доки не буде створена система правил, яка зможе запобігти потенційним зловживанням.

На фоні глобальної популярності, до Верховної Ради України було внесено на розгляд аж два профільні законопроекти – Проект Закону «Про обіг криптовалюти в Україні» № 7183 від 06.10.2017 р. та альтернативний Проект Закону «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» № 7183-1 від 10.10.2017 р.

У законопроектах робиться спроба закріпити правові основи регулювання статусу криптовалюти в Україні, правовідносин пов'язаних з її зберіганням, обігом тощо. Окремої уваги заслуговує позиція ініціаторів законопроектів щодо вирішення питання правового статусу криптобірж. Що ж пропонують вищезгадані законопроекти стосовно такого учасника криптовалютного ринку?

Перш за все, прогресивним аспектом є те, що обидва проекти пропонують закріпити на рівні закону легальне визначення «криптовалютної біржі».

Проект Закону «Про обіг криптовалюти в Україні» № 7183 від 06.10.2017 р. Відповідно до нього криптовалютна біржа – це організація, яка забезпечує взаємозв'язок між суб'єктами криптовалютних операцій, забезпечує обмін криптовалюти на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери.

Однак прогресивність даного законопроекту, в контексті регулювання діяльності криптобірж, на цьому і закінчується. Проект взагалі не закріплює конкретних вимог до криптовалютних бірж, їх має сформулювати НБУ.

В рамках даного законопроекту складається парадоксальна ситуація. Незважаючи на те, що криптовалюта за законопроектом № 7183 визначається як програмний код, що є літературним твором відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», державне регулювання у сфері діяльності криптобірж покладається на НБУ – валютний та

емісійний центр, контролер кредитно-банківської системи, який немає жодного відношення до операцій з об'єктами права інтелектуальної власності.

Проект Закону «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» № 7183-1 від 10.10.2017 р. Законопроект визначає криптобіржу як юридичну особу, що має статус фінансової установи та надає всі види фінансових послуг на ринку криптовалют. Отже, державне регулювання діяльності криптобірж має здійснюватись Нацкомфінпослуг. Такий підхід притаманний для Японії, де криптобіржі реєструються в Агентстві фінансових послуг (Financial Services Agency), для окремих штатів США, наприклад, штату Нью-Йорк (NYSDFS), штату Вашингтон (DFI).

Законопроект про стимулювання ринку криптовалют № 7183-1, є прогресивнішим в плані визначення правового статусу криптобірж. Він вказує, що це виключно юридична особа, яка створена у формі господарського товариства, отримала відповідно до закону статус фінансової установи, заснована та провадить діяльність на території України в установленому законом порядку.

У Розділі III законопроекту також закріплено вимоги, яким повинна відповідати криптобіржа:

- 1) мінімальний розмір статутного капіталу – 5 000 000 гривень, який повинен бути сформований виключно грошовими коштами;
- 2) для провадження діяльності на ринку криптовалют юридична особа зобов'язана отримати відповідну ліцензію;
- 3) фізичні особи-засновники та керівники криптобіржі повинні мати ділову репутацію, що відповідає вимогам, які мають бути розроблені Нацкомфінпослуг;
- 4) не менше ніж 51 % у статутному капіталі має належати фізичним особам-громадянам України.

Також слід відзначити, що окремі положення законопроекту, у випадку його прийняття, повинні знайти деталізацію у підзаконних актах Нацкомфінпослуг.

В той же час, законопроект не містить будь-яких положень, що стосуються вимог щодо безпеки програмного забезпечення онлайн-бірж, страхування ризиків компанії-оператора біржі.

Висновки. Загалом, обидва законопроекти залишають відкритими багато питань, що стосуються правового статусу криптобірж. Чималий сегмент нормотворчої роботи покладається на окремі державні органи (НБУ, Нацкомфінпослуг). Тому, на даний момент складно говорити про цілісне розуміння того, як буде організована процедура створення та діяльності криптобірж в Україні.

Список використаних джерел

1. Проект Закону «Про обіг криптовалюти в Україні» № 7183 від 06.10.2017 р., – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684
2. Проект Закону «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» № 7183-1 від 10.10.2017 р., ., – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710
3. Лист НБУ № 29-208/72889 від 08.12.2014 р., ., – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Іван Вітушинський,
3 курс, спеціальність «Правознавство»
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Науковий керівник – Савчин Н.В.,
викладач циклової комісії фундаментальної,
спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Правознавство»)

Актуальність проблеми. Актуальність даної теми обумовлена тим, що авторське право є одним із визначальних факторів сприйняття кожної держави, як високо цивілізованої не тільки на папері, але й у реальному житті. Адже авторське право, це одне з прав, яке є досить важливим для кожної особи та держави, і зокрема для України. Належне забезпечення, передбачення актуальних правових норм відповідно до сучасних умов життя і захист авторського права, дозволяє успішно співпрацювати з розвинутими країнами світу в таких сферах суспільного життя як: політична, економічна та культурна.

Виклад основного матеріалу. Авторське право є інститутом цивільного права і ключовим в праві інтелектуальної власності. Воно призначене захищати зовнішню форму вираження об'єкта (твір, малюнок, збірник, фотографія та інше), тобто їхнє «матеріальне втілення». Авторське право не може використовуватись для захисту абстрактних ідей, концепцій, фактів, стилів та технік, що можуть бути використані у творі.

Авторське право історично виникло внаслідок потреби захистити права авторів літературних творів та творів мистецтва. Сьогодні авторське право поширюється фактично на будь-які результати творчої діяльності, включаючи комп'ютерні програми, бази даних, фільми, фотографії і скульптури, архітектурні проекти, рекламні проспекти, карти і технічні креслення.

За період набуття незалежності в Україні було прийнято низку законодавчих актів, присвячених праву інтелектуальної власності. Основним спеціальним законом у цій сфері є Закон України «Про авторське право і суміжні права». Також питання охорони авторського права врегульовані статтями Книги IV Цивільного кодексу України.

Загальні засади захисту права інтелектуальної власності передбачені ч. 3 ст. 418 цього Кодексу, яка визначає, що таке право є непорушним. В разі порушення авторського права кожна особа може звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності.

Також Україна висловила згоду з Всесвітньою конвенцією про авторське право, Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів. Але, не дивлячись на

спроби врегулювати питання захисту авторського права на законодавчому рівні, в Україні залишаються невирішеними багато проблем в цьому напрямку.

Зокрема відбувається поширення негативних тенденцій, спрямованих на порушення авторського права. Так, згідно з проведеним дослідженням компанією IDC, у 2016 р. рівень піратства в Україні склав 84%, що є одним із найвищих у Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства склали більше ніж 400 млн. доларів на рік. У той же час середній світовий показник піратства складає 34%.

Найважливішими напрямками розв'язання зазначених проблем є такі:

1. Подальша трансформація вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності з урахуванням кращого світового досвіду, його гармонізація з міжнародними нормами та стандартами.

2. Удосконалення національної системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності з урахуванням міжнародно-визнаних норм і принципів упровадження дієвого механізму реалізації цих норм та запобігання несанкціонованому використанню об'єктів інтелектуальної власності.

3. Створення необхідних передумов для функціонування цивілізованого ринку об'єктів права інтелектуальної власності, впровадження ефективного механізму комерціалізації інтелектуальної власності та новітніх форм її використання (франчайзингу, передачі під заставу, опціонних угод, лізингових і рейтингових договорів), нормативного забезпечення оцінки вартості нематеріальних активів.

4. Стимулювання створення та швидкого введення до господарського обігу нових об'єктів права інтелектуальної власності, комерціалізація запатентованих науково-технічних досягнень.

5. Державна підтримка винахідництва, новаторства та творчої інтелектуальної праці.

6. Інформаційне забезпечення діяльності у сфері інтелектуальної власності, розвиток патентно-інформаційної бази, комплектування фондів національної патентної документації в регіонах, підключення до глобальної інформаційної мережі WIPOnet згідно з довгостроковою програмою ВОІВ, створення національної системи підготовки та перепідготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності.

7. Активізація процесів створення недержавних організацій з питань охорони прав інтелектуальної власності, сприяння громадським ініціативам правовласників, зацікавлених у охороні та захисті своїх прав, формування у населення правової культури, поваги до прав на об'єкти інтелектуальної власності.

У багатьох європейських країнах ефективно діють громадські науково-дослідні організації, які мають державну підтримку (наприклад, Fraunhofer-ergesellschaft в Німеччині, INSERM у Франції, ENEA в Італії та ін.).

Основними функціями цих організацій є сприяння розвитку високоризикових наукових досліджень та комплексної дослідницької інфраструктури. Забезпечуючи узгодження інтересів основних суб'єктів відносин інтелектуальної власності, ці організації виступають важливими складовими сучасної системи відносин у сфері інтелектуальної власності.

Важливим напрямом удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення фінансової стабільності установ, які займаються інноваційною діяльністю, розвитку венчурного бізнесу, стимулювання НТП, зростання довіри до суб'єктів інноваційного процесу, поступової інтеграції України до світової системи господарювання та зміцнення конкурентних позицій вітчизняних суб'єктів господарювання є розвиток страхування інтелектуальної власності та приведення цієї галузі у відповідність до світових стандартів.

На сучасному етапі розвитку інституту інтелектуальної власності об'єктами страхування є такі випадки: порушення прав творця та власника об'єктів інтелектуальної власності; неотримання патенту або винагороди за використання об'єктів інтелектуальної власності; угоди про конфіденційність та ліцензійні угоди купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності; кредити під заставу інтелектуальної власності; права авторів та суміжні права тощо.

Висновки. Отже, з огляду на наведене, належний захист авторського права в Україні гальмується через недосконалість законодавства та неналежну організацію здійснення правосуддя і контролю, недовіру суспільства до судової гілки влади. Тому сьогодні існує нагальна потреба в проведенні ґрунтовного та концептуального дослідження саме практичних аспектів проблеми охорони та захисту авторських прав, що надасть можливість адекватного проблемам сучасності, вдосконалення механізму реалізації охорони та захисту авторських прав на національному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» //ВВР України. – 1994 – № 13.
- 2.Різник Ю.С. Актуальні проблеми захисту авторського права в Україні: – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=674 (Міжнародні науково – практичні інтернет – конференції за різними юридичними напрямками)
- 3.Рудник Т.В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні/ Т.В. Рудник//Юридичний вісник. – №1(10) – 2009 – с.74 – 77

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ

Павлів Віктор,

3 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Федорончук А.В.,
кандидат юридичних наук, викладач циклової комісії
фундаментальної, спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Правознавство»)

Актуальність проблеми. Серед усіх прав людини визначальним є право на життя. Це право гарантує недоторканність фізичного існування людини, оскільки життя розглядається як єдине і неподільне благо, яке не підлягає обмежувальній оцінці і не допускає розпорядження ним ззовні. Позбавлення особи її прав і свобод, перш за все права на недоторканність життя, або обмеження такого права з боку держави зводять нанівець соціальну цінність самої людини і спонукають її самостійно рятувати себе та своїх близьких від загрози фізичного знищення. Однією з форм такого порятунку стає втеча із зони небезпеки і, як наслідок – зміна країни проживання та пошук притулку за її межами.

В останні роки ускладнення політичної ситуації в деяких регіонах світу, географічна близькість України до кордонів об'єднаної Європи та "прозорість" східних кордонів України призвели до посилення міграційних процесів і загострення проблеми біженців в Україні, що й обумовило необхідність наукового дослідження цієї проблеми.

Певне висвітлення проблема біженців знайшла у вітчизняній науковій літературі. Теоретичні та практичні питання правового статусу біженців в Україні досліджували багато вчених, але предметом цих досліджень були окремі аспекти.

Виклад основного матеріалу. Історія становлення законодавства про біженців бере свій початок у 90-х рр. минулого століття: після здобуття незалежності, Україна перетворилася з країни, що роками постачала біженців на Захід, на державу, що надає притулок іноземцям, які під загрозою переслідувань змушені залишити батьківщину. Українська держава почала діяти самостійно на міжнародній арені, почала встановлювати дипломатичні стосунки з країнами світу, відкриваючи Україну для громадян інших держав. Звичайно, що і міграційні процеси значно активізувалися.

І зараз питання статусу біженців є актуальним. Згідно статистики Агентства ООН у справах біженців (UNHCR) за 5 років кількість шукачів притулку в Україні становить близько 10 тис. Більшість з них це громадяни Афганістану, Сомалі, Сирії.

Перед тим як перейти до безпосереднього аналізу правового регулювання статусу біженця, потрібно розмежувати поняття «притулок» і «статус біженця».

Українське законодавство розмежовує поняття «притулок» і «статус біженця». Однак багато вчених вважають недоцільним таке розмежування понять. Так, С. Чехович вважає, що міжнародне право ці поняття об'єднує, оскільки їхній зміст є ідентичним, і що в законодавстві більшості країн поняття «притулку» та «статус біженців» є тотожними.

Із останнім твердженням мені складно погодитися через ряд об'єктивних причин. По-перше, право притулку і статус біженця мають відмінну юридичну природу та відмінний спосіб нормативно-правового закріплення. По-друге, притулок є лише однією зі складових (хай навіть основоположною складовою) статусу біженця. Право притулку передбачає право особи на в'їзд, поселення, обмеження вислання та заборону видачі, а також право особи шукати притулок на території інших держав, рятуючись від переслідувань, однак цими правами статус біженця не обмежується, він також включає права у сфері працевлаштування, соціального забезпечення тощо. По-третє, притулок можуть одержати не лише біженці. На власний розсуд із міркувань гуманності держава може надавати притулок на своїй території іншим категоріям осіб, наприклад, особам, які тікають від небезпек, пов'язаних зі збройним конфліктом, та які не підпадають під визначення біженця, що міститься в Конвенції про статус біженців 1951 року та/або національному законодавстві.

Отже, розмежування понять «притулок» і «статус біженця», яке характерне для українського законодавства, вбачається доцільним і таким, що відповідає нормам сучасного міжнародного права.

Слід зазначити, що вченими та практиками неодноразово зверталась увага на проблему відсутності в Україні, на відміну від інших європейських держав, правових інститутів допоміжного та тимчасового захисту, що не сприяє належному забезпеченню прав людини в Україні й уможлиблює порушення нею встановленої Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, заборону катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання, як її тлумачить Європейський суд з прав людини.

Аналізуючи сучасне законодавство України про біженців можна запропонувати періодизацію його розвитку та виділити основні проблеми.

Так, перший етап становлення законодавства у цій сфері розпочався із здобуттям Україною незалежності, встановленням нових правил щодо перетину державного кордону

України («відкриттям кордонів»), виникненням у зв'язку із цим нових суспільних відносин, пов'язаних із прибуттям до України осіб з метою отримання притулку та проживання ними на території України. У цей період спостерігаються незначні спроби фрагментарно врегулювати такі суспільні відносини, запроваджуються нові органи, приймаються окремі акти щодо встановлення статусу біженця. Цей етап закінчується «якісним» проривом у цій сфері — прийняттям Закону «Про біженців» від 1993 р. Із цього моменту розпочався умовний другий етап становлення законодавства про біженців. Цей етап характеризується стрімким накопиченням нормативного матеріалу у даній сфері та деталізацією положень прийнятого Закону у численних підзаконних актах, які врегульовували процедури набуття та припинення статусу, встановлювали статус спеціальних органів у цій сфері та способи реалізації тих чи інших положень Закону. З 1996 р., із прийняттям Конституції України, яка встановила основи законодавства, у тому числі щодо правового статусу біженців, розпочалися процеси перегляду нормативних актів, приведення їх у відповідність до Основного Закону. Цей етап закінчується прийняттям Закону «Про біженців» 2001 р.

Із прийняттям зазначеного Закону розпочинається третій етап становлення законодавства про правовий статус біженців. Він характеризується розвитком нормативно-правової бази підзаконних актів. З іншого боку, характерною рисою цього етапу є вплив на розвиток законодавства міжнародно-правових актів. Величезного значення набуває ратифікація Україною Конвенції про статус біженців. Саме міжнародні акти, зокрема, Конвенція, обумовлюють розвиток законодавства щодо правового статусу біженців на цьому етапі. З метою адаптації законодавства України до міжнародно-правових стандартів у 2011 р. приймається Закон «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

Висновки. Аналізуючи національне законодавство у сфері регулювання правового статусу біженців є очевидним те, що існує достатньо велика кількість нормативно-правових актів, які регулюють основні питання правового статусу біженців. З іншої сторони, на сучасному етапі міжнародно-правові акти залишаються основними документами, які гарантують правовий захист біженцям. Але міжнародні стандарти й відповідні заходи не вирішують усього комплексу проблем, пов'язаних із правовим захистом біженців. Це насамперед виражається в тому, що основні положення, закріплені в міжнародно-правових актах, не завжди виконуються, права біженців часто порушуються або обмежуються. Для вирішення проблемних питань у сфері захисту прав біженців не можна не погодитись з думкою багатьох науковців у цій сфері щодо максимальної адаптації національного законодавства до міжнародних принципів і норм у міграційній сфері, а також чіткого й повного правозастосування законодавства про біженців правозастосовними органами.

Список використаних джерел

- 1.Ковалишин І.Г Правовий статус біженців в Україні: проблеми теорії і практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / І.Г. Ковалишин. - К., 2005. - 20 с.
- 2.Микитенко Є. В Щодо особливостей правового регулювання статусу біженців 2012.- 8 с.
- 3.Надання статусу «біженець» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://pechersk.kievcity.gov.ua/news/4005.html>.
- 4.Міжнародно-правовий статус прав біженців [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://pidruchniki.com/1098120546705/pravo/mizhnarodno-pravoviy_status_prav_bizhentsiv#82.
- 5.Статистичні дані по кількості шукачів притулку в Україні за 2010-2015 Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/uk/resursi/statistics>

РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Сенів Віра,

3 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Федорончук А.В., кандидат юридичних наук, викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної, професійної та практичної підготовки (спеціальність «Правознавство»)

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день ми можемо констатувати, що за 26 років Незалежності України принципи прав людини, закладені в законодавстві, міжнародних зобов'язаннях та Конституції України, поки що так і залишилися проектами та дороговказами державного й соціального державотворення. Вони не стали реальними підвалинами громадянського суспільства та механізмами державного управління.

Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. 1991 року Україна, ставши незалежною державою, зробила перший крок на шляху до ствердження демократичності, верховенства права. Проте проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини досі залишаються не розв'язаними.

Виклад основного матеріалу. Не потребує доведення думка, що реалізація та захист прав і свобод людини і громадянина у сучасному розвиненому демократичному суспільстві скеровується не тільки нормативно-правовими актами, а й правовими принципами фундаментального рівня, які відображають та втілюють у життя ціннісні та моральні якості права, що можуть слугувати, у певних випадках, критерієм розрізнення права та закону та відображати дію природного права в сучасних умовах. Серед цих принципів чільне місце посідає принцип верховенства права.

Принцип верховенства права у правовій системі завжди відповідає за справедливість, особливо у сфері правозастосування (правосуддя), оскільки метою правового регулювання у суспільстві є досягнення реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Система конституційних прав людини і громадянина в Україні охоплює теоретично максимально всеосяжний спектр прав і свобод у виборі способів і засобів життєдіяльності кожної людини, що проживає чи перебуває в нашій країні. І це, безумовно, позитивне надбання нашого суспільства. Однак практична реалізація та захист цих прав і свобод майже щоразу наштовхуються на значні перепони і перешкоди, що мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер та є підґрунтям для невирішених проблем у цій сфері. До основних

проблем реалізації та захисту прав людини і громадянина в Україні в контексті принципу верховенства права можна віднести:

- низький рівень правової культури і правової свідомості переважної більшості членів нашого суспільства;
- низький рівень дотримання правопорядку (законності) у житті суспільства і держави та беззастережної відповідальності кожної без винятку особи перед собою і оточенням за процес і результати своєї діяльності;
- нерівноправність гілок та органів державної влади та недосконалість функціонування місцевого самоврядування територіальних громад у реальному житті;
- низький рівень професіоналізму у сфері політичного та державного менеджменту і його виняткова залежність від особистих й групових (кланових) інтересів;
- відсутність чіткої структурованості громадянського суспільства і громадського контролю за діяльністю всіх органів державної влади;
- високий рівень корупції на всіх рівнях і щаблях державного і суспільного життя та відсутність політичної волі у його зменшенні та інші.

Очевидним є те, що кожна із окреслених проблем має свої суб'єктивні та об'єктивні причини походження та існування.

На підставі вищевикладеного постає нагальне запитання: «Чи існують методи, способи, засоби поступового розв'язання цих проблем?» Відповідь, на наш погляд, однозначна – існують і вони загальновідомі у світі.

Одним із таких методів є безумовне застосування принципу верховенства права у всіх сферах суспільного життя і державного управління. Такі характерні складові ознаки цього принципу, як гуманізм, справедливість, пропорційність, об'єктивна обґрунтованість та доцільність правового регулювання суспільного життя, дають змогу виконати триєдину функцію верховенства права:

- по-перше, обмежити діяльність державної влади інтересами суспільства та правами і свободами окремої людини;
- по-друге, застосовувати формальну законність (тобто виконання законів та інших нормативно-правових актів держави), що має гарантувати безпечність і передбачуваність усіх видів і форм суспільних відносин;
- по-третє, забезпечити верховенство правового ЗАКОНУ, а не ОСОБИ, хоч би ким вона не була і хоч би яку посаду не обіймала.

В цьому контексті світове співтовариство накопичило достатній досвід втілення верховенства права в державах із розвинутими правовими системами та демократичними формами і методами державного устрою і правління. Є й власний, хоча й невеликий,

український досвід. Треба лише поставити за мету адаптувати ці світові і національні правові цінності до реалій нашого суспільного і державного життя та проявити політичну, корпоративну та індивідуальну волю і стійкість у їх запровадженні, долучивши до цієї важкої та довготривалої роботи весь механізм державної влади і громадянського суспільства України. Проте на сьогоднішній день це завдання залишається невирішеним, незважаючи на фактичне закріплення принципу верховенства права в українському законодавстві, майже щоразу коли існує необхідність у реалізації певних прав та свобод, людина й далі зіштовхується із певними перешкодами.

Важливо зазначити, що Конституція України дійсно гарантує захист прав та основних свобод громадян у державі та за її межами за будь-яких внутрішньополітичних, соціально-економічних та інших обставин. Тобто, створює необхідні умови для їх реалізації та захисту. Але кожен із нас повинен усвідомлювати, що реалізація та захист наших прав буде ефективною тільки тоді, коли ми будемо знати і вміти захищати свої права. Адже саме від активної життєвої позиції окремої особи вже сьогодні, залежатиме те, у якій державі ми будемо жити завтра.

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного підсумуємо, що принцип верховенства права є головним принципом, який визначає вимоги до суспільних інститутів з метою забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина. Цей принцип має застосовуватися у всіх сферах державного і суспільного життя, а особливо в діяльності апарату державної влади, оскільки саме його виконання забезпечує практичну реалізацію прав і свобод людини і громадянина, безпосередньо гарантує невід'ємні природні права людини. Без належного дотримання принципу верховенства права є неможливою реалізація та захист прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел

1. Алексеев С. С. Восхождение к праву. Поиски и решения / С. С. Алексеев. – М. : Издательство НОРМА, 2001. – 752 с.
2. Дворкін Роналд. Серйозний погляд на права / Роналд Дворкін ; пер. з англ. А. Фролкін. – К. : Основи, 2001. – 519 с.
3. Максимов С. І. Філософія права : сучасні інтерпретації: вибрані праці : статті, аналітичні огляди, переклади (2003–2010) / С. І. Максимов. – Х. : Право, 2010. – 336 с.
4. Рикер П. Право і справедливість / П. Рикер ; пер. із фр. – К. : Дух і літера, 2002. – 216 с.
5. Таманага Б. Верховенство права : історія, політика, теорія / Браян Таманага ; перекл. з англ. А. Іценка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 208 с.
6. Фулер Л. Л. Анатомія права / Лон Л. Фулер ; пер. з англ. Н. Комарова. – К. : Сфера, 1999. – 144 с.

ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗА ЧИННИМ КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОМ

Сергій Торган,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Наконечна І.М.,

викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної, професійної та практичної підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність проблеми. Кожен має право на захист своєї честі та гідності – це прямо випливає із статті 3 Конституції України, яка гласить, що життя й здоров'я людини, її честь та гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою цінністю. І саме тому кримінально-правова охорона цих цінностей є важливим елементом захисту особистості.

У кримінально-правовій літературі питання захисту честі та гідності в системі об'єктів кримінально-правової охорони за чинним Кримінальним кодексом України досліджено не повною мірою. Тому доцільно дослідити це питання та внести необхідні зміни до чинного КК і чітко встановити відповідальність за вчинення злочинів проти честі та гідності.

Виклад основного матеріалу. У розділі III Особливої частини КК України, який так і називається «Злочини проти волі, честі та гідності особи», немає жодного злочину, безпосереднім об'єктом якого була б честь та гідність особи. Честь та гідність особи виступає додатковим об'єктом також і в інших розділах Особливої частини КК. Зокрема, у ст. 120 КК «Доведення до самогубства», ч. 2 ст. 154 КК «Примушування до вступу у статевий зв'язок», ст. 161 КК «Порушення рівності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками», ч. 2 ст. 365 КК «Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» та ін.

Недоліком є також відсутність законодавчого визначення понять честі та гідності, тому, як видається, є нагальна потреба визначення юридичного змісту цих понять, адже воно значно відрізняється від їх етично-філософських визначень. Деякі науковці ототожнюють поняття честі та гідності, проте інші – наголошують на їх відмінностях, не забуваючи також про взаємозв'язок між ними. У правовій науці існують різні точки зору щодо юридичного визначення гідності, але доцільно розглянути дві найпоширеніші. Перша – характеризує честь та гідність, як усвідомлення особою своєї значущості та цінності. Цю позицію розділяє наука цивільного права, де, за загальним правилом, під гідністю

розуміється певна самооцінка особистості, оцінка особою своїх моральних якостей. Відповідно до іншої точки зору під гідністю розуміють цінність людини безвідносно до її суспільного стану, професії, національності, кольору шкіри тощо. Розвиток особистісної гідності пов'язується з її розвитком як громадської, моральної особистості. У цьому випадку гідність розглядається, як суспільна цінність людини і не прирівнюється до моральної самосвідомості особистості.

Домінуючою є точка зору про те, що визначення честі включає в себе два елементи: самооцінку особистістю своєї гідності й оцінку її гідності з боку суспільства. Про це йшла мова ще в дореволюційному кримінальному законодавстві Росії, де під честю розумілося благо, яке має зовнішню та внутрішню сторони. Піонтковський під честю як об'єктом кримінально-правової охорони розумів гідність людини, яка розуміється як у суб'єктивному, так і в об'єктивному сенсі, при чому образа як злочин була спрямована на суб'єктивну гідність, а наклеп на об'єктивну гідність людини. Таким чином, вченим ототожнювалися поняття честі та гідності.

Сугачов вважає, що честь та гідність особи розуміються не як сукупність моральних якостей, а як забезпечений суспільними відносинами інтерес особи, яка потребує визнання за нею честі та гідності.

Не можна заперечувати і те, що є значна різниця між загальнонауковим поняттям честі та поняттям честі як правової категорії. Перше є більш плавучим поняттям, а друге більш чітке і догматичне.

Закон охороняє усіх людей незалежно від їх моральних якостей. Необхідно зауважити, що кожна людина має власну самооцінку, яка носить суб'єктивний характер. Тоді ж як зовнішня оцінка базується на загальному розумінні тих чи інших благ, цінностей та їх важливості. Ці оцінки можуть і не співпадати з суб'єктивною оцінкою особи. Таким чином, під гідністю як об'єктом кримінально-правової охорони слід розуміти лише ту частину моральної самооцінки особистості, яка найбільш повно співпадає з загальноновизнаними моральними нормами даного суспільства. А честь як об'єкт кримінально-правової охорони розуміється як оцінка особистості з боку суспільства, яка формується відповідно до суспільного значення індивіда залежно від його вчинків і дій, які так чи інакше відповідають або не відповідають моральним нормам цього суспільства.

Висновки. З огляду на викладені вище поняття можна встановити саме юридичний зміст таких філософсько-етичних понять, як честь та гідність особи, а саме:

- 1) слід розрізняти честь та гідність як філософсько-етичні категорії та як об'єкт кримінально-правової охорони;

2) хоча категорії честь та гідність мають багато спільних ознак і взаємопов'язані, їх не слід ототожнювати.

Рівень захисту таких об'єктів злочинів, як честь та гідність, у чинному кримінальному законі є недостатнім, так як видові об'єкти незалежно від того, чи є вони складовими частинами родового об'єкту злочинів, не мають самостійного кримінально-правового захисту в розділі III КК «Злочини проти волі, честі та гідності особи». Їх захищеність подібна до захищеності даних об'єктів кримінально-правової охорони в інших розділах Особливої частини КК України. Іншими словами, вони, як правило, виступають додатковими, факультативними чи обов'язковими об'єктами злочинів.

Тому, правильним було б законодавче встановлення ознак честі та гідності як об'єктів кримінально-правової охорони, адже це сприятиме справжньому, а не уявному захисту честі та гідності від злочинних посягань, створенню гарантій захисту основних прав особистості, які визнаються Конституцією України найвищими соціальними цінностями.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Харитонов Е. О., Саниахметова Н.А, Гражданское право: Уч. пособие. К. 2007 р.
4. Пионтковский А. А. Преступления против личности. М., 1938 р.
5. Сугачёв Л. И. ответственность за оскорбление по советскому уголовному праву. Х., 1955 р.

ПРОБЛЕМА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ ТА ЗА ЇЇ МЕЖАМИ

Ірина Пастух,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Наконечна І.М., викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної, професійної та практичної підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність проблеми. Серед найнебезпечніших порушень прав людини в сучасному світі актуальним є злочин, що має назву «торгівля людьми». Торгівля людьми являє собою грубе порушення прав людини. Це злочин, що має транснаціональний характер і створює не тільки потенційні, але й реальні загрози національній безпеці нашої держави, суттєво впливаючи на міграційні, демографічні, соціальні та інші процеси. Аналіз найбільш гострих питань правозастосовної практики, спрямованої, з одного боку, на виявлення злочинців і схем торгівлі людьми, притягнення винних до відповідальності, а, з іншого, – на гарантування і захист прав жертв торгівлі людьми, дає підстави констатувати високий рівень злочинності у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятого резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року «торгівля людьми» означає здійснювання з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. З даного визначення витікає, що ситуацію слід розглядати як торгівлю людьми, якщо відносно особи здійснювалися такі дії: вербування, переміщення, переховування, передача, одержання людини. Паралельно використовувалися такі засоби впливу: обман, шахрайство, шантаж, використання уразливого стану, застосування чи погроза застосування насильства, використання службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи. Щодо потерпілого ставилася за мету її експлуатація в будь-якому виді: сексуальна, трудова, використання в порнобізнесі, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусова вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у

збройних конфліктах тощо. Отже, торгівля людьми як злочин представляє комбінацію трьох елементів: будь-якої із злочинних дій, будь-якого із засобів впливу і мети експлуатації. Для кваліфікації цього злочину стосовно дітей достатньою вважається комбінація будь-якої з названих злочинних дій та цілі. Крім того, згода потерпілого на заплановану експлуатацію не береться до уваги, якщо було використано будь-який із зазначених засобів впливу.

Проблема торгівлі людьми як одного з найнегативніших явищ сучасного суспільства уперше була піднята правозахисниками на початку ХХ століття. У той час особлива увага приділялася жінкам з Великобританії, яких змушували до проституції в країнах континентальної Європи. Так з'явився термін «біле рабство», який пізніше поширився на загальне поняття торгівлі людьми. З тих пір феномен торгівлі людьми піддається постійному аналізу і є предметом багатьох суперечок і дискусій. Однак якщо подивитися на більшість документів, публікацій, виступів з проблеми, то стане очевидно, що часто поняття «торгівля людьми» обмежується «торгівлею жінками». При цьому в більшості випадків мова йде про торгівлю жінками з метою використання в проституції, порнобізнесі, сексуальній сфері тощо. Як свідчить історія, проблема торгівлі людьми має глибоке коріння і суспільство на різних етапах свого розвитку по різному ставилось до неї. Але лише на початку ХХ століття розпочинається міждержавна робота, в рамках якої світове співтовариство розглядає торгівлю людьми як проблему боротьби із злочинністю.

За своєю природою торгівля людьми майже у всіх випадках має транснаціональний організований характер, оскільки в процесі її здійснення залучаються представники злочинного світу різних країн, а потерпілих від цих злочинів можуть переміщувати через цілий ряд державних кордонів. Для України проблема торгівлі дітьми, фактично, розпочалася з масового незаконного усиновлення українських дітей іноземними громадянами. Як було встановлено спеціальною слідчою комісією Верховної Ради України, ці дії мали характер завуальованої торгівлі неповнолітніми. Економічні проблеми, незадовільний стан ринку праці, значний рівень безробіття і низький рівень життя населення спонукають громадян України шукати роботу за кордоном. Легально щорічно працевлаштовується за кордоном 50-60 тисяч осіб. Але нині майже 4 млн. громадян України працюють за кордоном нелегально. Більшість виїжджають за туристичними чи приватними візами, працюють без необхідних документів, дозволів та контрактів, а це робить їх безправними і стає причиною потрапляння в тенета торгівців людьми. Тому завданням загальнодержавної ваги є боротьба з цим явищем, підтримка і захист українських громадян за кордоном.

На сьогодні, відповідно до Доповіді щодо стану торгівлі людьми за 2016 рік, оприлюдненої Державним департаментом Сполучених Штатів Америки, Україна посідає 2

рівень (контрольний список другої групи). За даними репрезентативного опитування населення, яке було проведено компанією GFK Україна на замовлення Представництва МОМ в Україні у квітні-червні 2017 року, кількість українських трудових мігрантів за кордоном зросла майже вдвічі з 516 тис. осіб у 2015 році до 915 тис. осіб у 2017 році.

Торгівля людьми – це сучасне рабство. Стаття 149 Кримінального Кодексу України передбачає, що злочини, пов'язані з торгівлею людьми, караються позбавленням волі на строк від 3 до 15 років. Проблема полягає в тому, що розслідування, та виявлення, таких злочинів практично неможливе або значно ускладнене. Транснаціональна злочинність виробила добре відпрацьований механізм здійснення торгівлі людьми, при якому прослідкувати рух «живого товару» надзвичайно важко. Окрім цього, існує високий рівень латентності серед правоохоронних органів нашої держави, що явно не сприяє боротьбі з работоргівлею. Проте, слід зазначити, що останнім часом намітились певні позитивні зрушення у ставленні до проблеми торгівлі людьми як пересічних громадян, так і представників владних структур. В Україні створено правову базу для боротьби з торгівлею людьми: наявність законодавчих актів, наприклад, Закон України «Про протидію торгівлі людьми», який визначає організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, гарантуючи гендерну рівність, основні напрями державної політики та засади міжнародного співробітництва у цій сфері, повноваження органів виконавчої влади, порядок встановлення статусу осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та порядок надання допомоги таким особам, Кримінальний кодекс України у ст. 149 встановлює кримінальну відповідальність за цей вид злочину, розроблено урядову програму щодо запобігання торгівлі жінками і дітьми. Відповідно, Україна стала третьою державою Європи, поряд з Бельгією і Німеччиною, які на законодавчому рівні визнали торгівлю людьми тяжким злочином. Водночас масштаби та обсяги работоргівлі в нашій країні продовжують залишатись загрозливими. Однією з причин цього є вкрай складна соціально-економічна ситуація в Україні.

Висновки. Враховуючи вище сказане, в людини виникає питання на рахунок того чи можуть постраждалі отримати допомогу в Україні? Представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ), що працює у сфері протидії торгівлі людьми в Україні з 1998 року, у співпраці з місцевими громадськими організаціями та органами влади надало допомогу понад 11600 чоловіків, жінок і дітей, які постраждали від торгівлі людьми з метою примусової праці та сексуальної експлуатації у понад 60-ти країнах світу. Особи, постраждалі від торгівлі людьми, залучаються до програми медично-психологічної реабілітації та отримують можливість розпочати нове життя в Україні. Звернувшись до неурядових організацій-партнерів МОМ, які надають відповідні послуги, де постраждалі особи можуть конфіденційно та безкоштовно отримати медичну, психологічну та юридичну

допомогу, допомогу із навчанням та працевлаштуванням. З 2012 року в Україні надається державна підтримка особам, які постраждали від торгівлі людьми, зокрема соціальна, медична, правова, освітня та матеріальна. Із заявою про необхідність такої допомоги слід звертатись до найближчої місцевої державної адміністрації за місцем проживання. У кожному регіоні України працюють підрозділи боротьби зі злочинами, що пов'язані з торгівлею людьми. Це спеціалізовані структури ГУМВС, УМВС, завданням яких є виявлення та припинення дій злочинців у сфері торгівлі людьми.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page5>

ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ З НАРКОТИЗМОМ В УКРАЇНІ

Надія Глібчук,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Наконечна І.М.,

викладач циклової комісії фундаментальної,
спеціальної, професійної та практичної
підготовки (спеціальність «Право»)

Актуальність проблеми. Рівень і динаміка наркотизму серед неповнолітніх дає всі підстави стверджувати, що це явище розвивається по шляху найбільш несприятливому для України. Значні негативні наслідки для фізичного, психічного та морального розвитку підростаючого покоління і нормального функціонування суспільства в цілому, визначили актуальність цієї теми. Особливістю проблеми є те, що наркобізнес спрямовує свою діяльність на неповнолітніх, які є сприйнятливим середовищем для втілення злочинних намірів. Наркоманія серед неповнолітніх становить серйозну загрозу національній безпеці України. У результаті вживання наркотиків деградація особистості відбувається у 15–20 разів швидше, ніж від зловживання алкоголем. Залучення неповнолітніх до вживання наркотиків набуває чимраз ширшого розмаху. Боротьба з наркотизмом – прямий обов'язок правоохоронних органів. Проведення оперативно-розшукових заходів оперативними підрозділами у сфері протидії наркотизму потребують вивчення та вдосконалення з метою здобуття та в подальшому її реалізація з метою ефективної профілактики та розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків.

Виклад основного матеріалу. Причинами виникнення наркоманії серед неповнолітніх та скоєння ними правопорушень і злочинів у результаті їх соціальної дезадаптації є низький рівень життя суспільства; зростаюча активність ділків тіньової економіки, наркобізнесу, наявність сфер нетрудового збагачення, майнове розшарування суспільства; вплив негативного соціального фонду на емоційно-духовний стан суспільства, переважання таких тяжких почуттів, як ненависть, заздрість, гнів, злоба; відсутність цілеспрямованої молодіжної політики; відсутність нормальних умов для лікування неповнолітніх наркоманів; крах ідеалів, бездуховність як результат споживацького ставлення до життя, апатія, байдужість до себе й інших, відчуження від школи, сім'ї; соціальна незахищеність неповнолітніх; виникнення альтернативних, неформальних рухів серед них, культ сили, зневажливого зверхнього ставлення до оточення; відсутність позашкільної зайнятості; неналежне виховання і, як наслідок, нехтування законами нормального сімейного життя. Необхідно зазначити, що ряди наркоманів поповнюються з сімей усіх суспільних

верств суспільства. Порушення родинних зв'язків у період перехідного віку стало навряд чи не неминучим у негативному розвитку подій. В останні роки споживання наркотичних речовин у школах, ліцеях, вищих навчальних закладах стало модним і престижним, до речі захоплення ними серед молоді зростає дуже стрімко. На жаль, чимало негативного молодь приймає через глобальну мережу «Internet». Тепер на різних сайтах легко можна знайти «рекомендації» та «корисні» поради, як роздобути кошти на наркотики, рекламуються перспективи наркобізнесу, вихваляється «чудова» дія галюциногенів, опію, напівсинтетичних наркотиків. Отже, способів і шляхів розширення наркотизму через неповнолітніх чимало, і це висуває ряд відповідальних завдань перед правоохоронними органами. Наркоманія серед неповнолітніх представляє серйозну загрозу національній безпеці України. У сучасних умовах ефективна оперативно-розшукова діяльність з виявлення, документування та розкриття злочинів, пов'язаних з наркоманією, базується на системі концептуальних нових підходах, які враховують: побудову нових, заснованих на принципах довіри відносин між поліцією та громадянами держави; чітке визначення компетенції працівників поліції у сфері вдосконалення форм і методів оперативно-розшукової діяльності з протидії наркотизму серед неповнолітніх. Ці фактори обґрунтували актуальність розробки інноваційних концепцій, які б сприяли запобіганню, розповсюдженню та розкриттю злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків серед неповнолітніх. Аналізуючи структуру злочинності, пов'язану з незаконним обігом наркотиків серед неповнолітніх, зазначимо, що за останні роки правоохоронними органами притягнуто до кримінальної відповідальності значну кількість осіб, які вчинили незаконні дії з наркотичними засобами без мети збуту, у той час, як розповсюджувачі наркотиків та організатори цього бізнесу unikнули не unikнули такої відповідальності. Наркоманія не може бути фактором, що пом'якшує покарання. Але, розуміючи, що криміногенність наркозалежних осіб у багатьох випадках обумовлена фізіологічно, держава повинна досить ретельно підходити до застосування чинних антинаркотичних законів та до прийняття інших нормативно-правових актів, предметом регулювання яких є обіг наркотичних засобів.

Значна кількість заходів на початковій стадії профілактики наркоманії спрямована на пропаганду здорового способу життя, ознайомлення з механізмом впливу наркотиків на фізичний та психічний стан неповнолітніх, підвищення рівня культури, духовності спорту та відродження молодіжної політики. Особливу увагу слід приділяти тим, хто вже почав вживати наркотики. Важливо врахувати зарубіжний досвід. Так, у США підраховали, що в десять разів дешевше вилікувати наркомана, ніж утримувати його після вчинення ним злочину. Програма заміни кримінальної відповідальності альтернативними видами запобіжного впливу, яка б передбачала лікування, а також виховання у наркозалежних осіб

соціальних, професійно-технічних якостей, має стати ефективним засобом реабілітації. Хоч прийнято ряд відповідних нормативних актів, але їх практична спрямованість стосується лише подолання умов, що сприяють залученню до наркотизму неповнолітніх та молоді, а не впливає на зниження рівня наркоманії загалом.

Статистика свідчить, що ситуація в Україні погіршується. Причина криється не в тому, що не створено досконалої законодавчої бази профілактики наркоманії і боротьби з наркобізнесом, а в тому, що практично в повному обсязі не виконуються чинні закони та підзаконні нормативні акти. Боротьба з наркоманією та злочинним наркобізнесом – прямий обов'язок правоохоронних органів, і є одним з пріоритетних напрямків роботи органів внутрішніх справ. Проведення оперативно-розшукових заходів оперативними підрозділами у сфері протидії наркобізнесу потребують вивчення та вдосконалення з метою здобуття інформації, яка становить оперативний інтерес та в подальшому її реалізація з метою ефективної профілактики та розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків. Фахівці, які займаються цією проблемою, прогнозують розвиток ситуації з наркотиками в Україні як вкрай несприятливий. За оцінками експертів, у найближчі роки поширення наркоманії на території нашої та сусідніх держав не зупиниться. До того ж, економічне становище, що дедалі погіршується, може не лише активізувати діяльність ділків наркобізнесу, а й сприяти втягненню у торгівлю наркотиками мало-забезпечені верстви населення, насамперед молодь, і зокрема студентство. У поєднанні з оперативною обстановкою в Україні це дає підстави застерігати, що злочинність, пов'язана з наркотиками, у найближчій перспективі буде для нашої держави однією з найважчих проблем.

Висновки. У нашому суспільстві ведеться наполегливий пошук, вдосконалення і реалізація широкомасштабної системи боротьби з наркотизмом, зокрема її поставлено на міцну законодавчу та нормативну основу. Україна як член Єдиної конвенції про наркотичні речовини 1961 р. бере активну участь у міжнародних акціях з припинення поширенню наркотичних засобів. Все, що зроблено українською державою в цій галузі, є незначною частиною того, що необхідно зробити. На жаль, соціальною політикою вищій законодавчий орган країни займається здебільшого на папері, а питання наркоманії обходить взагалі, хоч проблема набуває дедалі більшої гостроти і особливо актуалізується, адже відбувається швидке омолодження віку наркозалежних осіб. Безумовно, означена проблематика потребує глибокого вивчення та всебічного аналізу спеціалістами і науковцями з урахуванням як позитивних зрушень, так і вірогідності настання шкідливих наслідків. Кримінально-правова політика України у цій сфері повинна бути виваженою та послідовною, має спиратися на міжнародний досвід та передбачати безперервний пошук нових підходів до якщо не повного приборкання, то хоча б до зменшення руйнівного впливу наркотизму на суспільство. Отже,

проблема боротьби з наркотизмом серед неповнолітніх є проблемою загальнодержавного масштабу і вимагає негайних заходів.

Список використаних джерел

1. Волкова Н.Л. Профілактика ранньої наркоманії неповнолітніх / Н.Л. Волкова // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2004. – No 2 (спецвипуск). – С. 230–234.
2. Баклан І.В. Актуальні проблеми профілактики наркозлочинів серед неповнолітніх / І.В. Баклан // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2004. – No 2 (спецвипуск). – С. 217–223.
3. Петров Д.М. Основні фактори росту наркоманії та злочинності серед неповнолітніх в Україні / Д.М. Петров // Актуальні проблеми державотворення в умовах адміністративної реформи. – 2003. – С. 128–133.
4. Ковтиха Г.Ю. Причини, що сприяють розповсюдженню наркоманії в Україні / Г.Ю. Ковтиха // Актуальні проблеми криміналістики: матер. міжвуз. наук.-практ. конфер. – К., 2001. – С. 64–69.
5. Малишева М.М. Наркоманія серед неповнолітніх: причини, сучасне становище, профілактика / М.М. Малишева // Актуальні проблеми криміналістики: матер. міжвуз. наук.-практ. конфер. – К., 2001. – С. 172–176.
6. Баклан І.В. Кримінологічна характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків серед неповнолітніх / І.В. Баклан // Держава і право. – 2005. – No 30. – С. 492–496.
7. Расюк Е.В. Профілактика наркоманії неповнолітніх в Україні та за кордоном / Е.В. Расюк // Проблеми розкриття та розслідування злочинів щодо незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів: матер. всеукр. наук.-практич. конфер. – К., 2003. – С. 230–235.

ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ В УКРАЇНІ

Ліка Шегда,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Наконечна І.М.,

викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної,

професійної та практичної підготовки (спеціальність

«Право»)

Актуальність проблеми. Мільйони людей живуть у країнах, де одностатева любов заборонена, а гомосексуальні відносини караються кримінальною відповідальністю. У п'яти країнах і провінціях ще двох країн гомосексуалізм карається стратою, тоді як в інших 70 країнах світу геям загрожує в'язниця. Навіть у багатьох країнах, де гомосексуалізм дозволений законом, до одностатевих пар ставляться по-іншому: наприклад, для них визначений інший вік повноліття або заборонено брати шлюб. У Російській Федерації від 2000 року діє закон, що забороняє пропаганду нетрадиційних сексуальних відносин особам до 18 років. За минулі 200 років дедалі більше країн скасували кримінальну відповідальність за відносини між особами однієї статі. Однак деякі країни рухаються у зворотньому напрямку, запроваджуючи нові каральні закони і посилюючи вже чинні покарання.

Виклад основного матеріалу. В Україні історія законодавчих проблем для геїв починається у 1934 році, коли у радянському кримінальному законодавстві запровадили кримінальну відповідальність за гомосексуалізм. Кримінальне переслідування за добровільний статевий зв'язок між дорослими людьми було інструментом тоталітаризму в боротьбі з «інакомислячими». У 1960 році ця стаття отримала нову редакцію - відтоді за мужолозтво, яким називали статеві зносини чоловіка з чоловіком, карали позбавленням волі на 3-5 років. Добровільний характер цього процесу не скасовував покарання. Невдовзі ця норма стала ще одним інструментом у боротьби з політичним інакомисленням. За свідченнями істориків, обвинувачення в шпіонажі і контрреволюційній змові часто поєднували із обвинуваченнями у гомосексуальності. Загалом невідомо, скільки саме людей засудили за гомосексуальні стосунки впродовж 1930-1980-х років, але дослідники стверджують, що щороку це давало привід відправити у концтабори приблизно 1000 чоловіків.

У 1991 році Україна стала першою серед колишніх союзних республік, які «легалізували» геїв. У 2011 році український парламент ратифікував Європейську конвенцію

про усиновлення дітей. При цьому деякі положення документа містять інформацію про усиновлення дітей одностатевими парами. Це суперечить чинному законодавству України. Згідно з Сімейним кодексом України, усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі.

За оцінками експертів, зараз в Україні нараховується від 800 тисяч до 1,2 мільйона представників сексуальних меншин або так званої ЛГБТ-спільноти, до якої входять лесбійки, геї, бісексуали і транссексуали. Легалізація одностатевих шлюбів, на думку гей-організацій, допоможе в боротьбі з ВІЛ. У геїв є правове визнання у деяких країнах світу. Одностатеві шлюби є повністю юридично визнаними в Аргентині, Бельгії, Канаді, Ісландії, Нідерландах, Норвегії, Португалії, Південній Африці, Іспанії, Швеції, Франції, США, Новій Зеландії, Данії, Бразилії, Уругваї, Люксембурзі, Фінляндії, Словенії, Ірландії, Німеччині. У Мексиці одностатеві пари можуть одружитися у Кінтана-Роо, Коауїлі, Чіуауа і Герреро, а також в Мехіко, але ці шлюби визнаються всіма мексиканськими штатами. Країни, в яких дозволені одностатеві шлюби: Аргентина, Бельгія, Канада, Ісландія, Нідерланди, Норвегія, Португалія, ПАР, Іспанія, Швеція, Франція, Мексика (Кінтана-Роо, Коауїла, Чіуауа і Герреро, а також в Мехіко), Сполученні Штати Америки, Нова Зеландія, Данія, Бразилія, Уругвай, Люксембург, Фінляндія, Словенія, Ірландія, Німеччина. Країни, в яких дозволено одностатеве партнерство (шлюб з деякими обмеженнями): Андорра, Австрія, Колумбія, Чеська Республіка, Данія, Еквадор, Фінляндія, Німеччина, Гренландія, Угорщина, Ірландія, Люксембург, Нова Зеландія, Словенія, Швейцарія, Ліхтенштейн, Велика Британія, Уругвай. Країни, у яких визнається незареєстроване спільне проживання одностатевих партнерів: Австралія, Бразилія, Хорватія, Ізраїль, Сполучені Штати Америки (Меріленд, Род-Айленд). У Хорватії, Ізраїлі, Колумбії та Еквадорі визнаються одностатеві союзи де-факто. Крім того, різні форми одностатевих союзів визнаються регіонально повсюдно в Австралії, Бразилії, Мексики та Венесуели. Ізраїль не визнає одностатевих шлюбів, укладених на його території, але визнає одностатеві шлюби укладені під іноземними юрисдикціями.

Наразі гей-шлюби легалізовані в більшості країн західної та північної Європи (Франція, Велика Британія (окрім Північної Ірландії), Іспанія, Португалія, Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Ісландія, скандинавські країни). Ірландія винесла це питання на референдум 22 травня 2017 (водночас у країні досі заборонені будь-які аборти, навіть після згвалтувань чи інцесту). Словенія та Фінляндія готуються до імплементації цього закону найближчими роками. Громадянські одностатеві союзи визнаються в низці країн центральної та центрально-східної Європи (Німеччина, Швейцарія, Чехія, Австрія, Угорщина). Натомість у східній, південній Європі та країнах колишнього Радянського союзу вони не визнаються узагалі або заборонені конституцією (Польща, Болгарія, Хорватія). А от позиція католицької

церкви щодо одностатевих шлюбів значно послабшала за останні роки. Посприяла цьому і низка сексуальних скандалів усередині самої церкви, випадки педофілії серед духівників.

Чинний Сімейний кодекс України визначає шлюб як «сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану». Однак представники ЛГБТ-спільноти та групи, що займаються адвокацією їхніх прав, говорять не про шлюб, а про введення в Україні цивільного партнерства, тобто юридичного визнання стосунків між двома людьми однієї або різної статі, які не хочуть або не мають можливості за законом зареєструвати шлюб. Такий соціальний інститут вирішить проблеми одностатевих пар. Цивільні партнери матимуть право на спільну власність, спадок, аліменти та пільги, право не свідчити проти свого партнера в суді, право відвідувати свого партнера в медзакладах, доглядати та розпоряджатися тілом в разі смерті партнера, право на спільне батьківство та виховання дітей.

Юридичне ставлення до легалізації гомосексуалізму в сучасному суспільстві в цілому повторює аналогічні громадські установки, в основі юридичних актів закладені принципи заборон замість принципів толерантності та гуманізму. Суспільного осуду гомосексуалізму в значній мірі сприяли різні міфи, міцно вкорінені у свідомості людей: гомосексуалізм викликає огиду, гомосексуалізм - це розпуста і гріх, гомосексуалісти спокушають дітей та молодь, гомосексуалізм веде до зниження народжуваності. В останні роки до цього додалися факти про те, що гомосексуалісти є одним з джерел СНІДу. Наукові та соціально-психологічні дослідження та спостереження свідчать про те, що терпиме або нетерпиме ставлення до гомосексуалістів не впливає на їхню кількість у суспільстві. Нетерпиме ставлення до них лише ускладнює існування цих людей у суспільстві, збільшує кількість психічних і міжособистісних конфліктів, невротичних та депресивних станів.

Висновки. На даний час проблема гомосексуалізму до кінця не вирішена в Україні. Неприйняття суспільства такої сексуальної позиції чоловіків та жінок створює бар'єри розуміння між традиційною і нетрадиційною орієнтацією. Як би ми не ставилися до одностатевих шлюбів, вони об'єктивно існують.

Питання соціальної і психологічної підтримки сексменшинств, захисту і моніторингу порушень їх прав, виховання толерантності в суспільстві, використання європейського досвіду для лобювання гей-спільноти ігнорувати неприпустимо. Це саме те, чого прагнуть українські гей-організації. Як ставитись до людей з нетрадиційною орієнтацією - кожен обирає по собі, а ось держава в будь-якому випадку зобов'язана регламентувати відносини зі своїми громадянами, до якої б соціальної групи вони не належали. Суспільству подібна регламентація теж не завадила б.

Необхідно запропонувати законодавчі акти, які б врегулювали становище таких спільнот. Наприклад, можна пропонувати одностатевим парам усиновлення дітей за спрощеною формою.

Отже, потрібне не тотальне руйнування норм, що регламентують стосунки між представниками різних статей і не ігнорування цього питання, а нове регулювання таких стосунків, не стільки правове, скільки моральне.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/page>
3. Ромовська З. Сімейне право України: Підручник. - К.:Правова єдність, 2008. - 477 с.
4. Українське сімейне право: підручник (для студ.вищ.нав.закл.). -К.:Правова єдність, 2009. -500 с.
5. Українська православна церква виступає проти легалізації одностатевих шлюбів. URL: <http://www.pravoslavnye.org.ua/>

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ШЛЮБУ: ХВОРОБА ЧИ НОРМА?

Богданна Бобик,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Савчин Н.В.,

викладач циклової комісії фундаментальної,

спеціальної, професійної та практичної підготовки

(спеціальність «Правознавство»)

Актуальність проблеми. Україна декларує своє бажання приєднатися до Європейського Союзу. Але Однією з вимог вступу до Європейської спільноти є обов'язкове дотримання прав ЛГБТ. У ЄС визнана пріоритетність дотримання прав людини та демократії, а права людини - це світський, а не церковний принцип. Тому метою статті є визначення законодавчого регулювання одностатевих шлюбів в Україні і порівняння з іншими державами. Об'єктом наукового дослідження є передусім одностатеве партнерство, як форма альтернативного шлюбу, яке викликало чимало дискусій навколо себе.

Виклад основного матеріалу. Одностатеві шлюби в Україні офіційно не визнаються, а будь-які інші форми союзів для одностатевих пар законодавством не передбачені. Однак в українському суспільстві не припиняються дискусії з цього питання. У сучасному світі рівень демократичності суспільства вимірюється у тому числі через ставлення більшої його частини до суспільних груп, що становлять меншість, та до політики держави, спрямованої на забезпечення рівних прав для усіх громадян. Український ЛГБТ-рух є невід'ємною частиною інституціоналізації громадянського суспільства України. Його учасники є громадянами України на яких поширюються усі права і свободи закріплені в Конституції України. Не визнання одностатевих шлюбів в Україні відбивається на звуженні їх правових можливостей та проявах дискримінації, до страху перед соціальною нестабільністю у разі народження дитини у парі, до очікування проблем, пов'язаних з негативним сприйняттям їх дитини в дитячих установах, школах, у суспільстві.

22 березня 2011 Україна підтримала на сесії Ради ООН з прав людини в Женеві спільну заяву країн-членів ООН про необхідність припинення насильства та порушення прав людини за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. ООН 20 квітня 2011 року було рекомендовано для України «здійснити правовий захист одностатевих партнерств».

Частина 1 статті 21 Сімейного кодексу України визначає, що шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Оскільки чинним законодавством чітко визначено, що шлюб є сімейним союзом саме жінки та чоловіка, тому одностатевий шлюб в Україні не має жодних правових наслідків. Проте в статті 26 Сімейного кодексу України, яка вказує на осіб, які не можуть перебувати у шлюбі між собою не зазначено осіб однієї статі. Тобто формально закон не дозволяє (ст. 21 СК України) і не забороняє (ст. 26 СК України) одностатеві шлюби. Проте в будь-якому випадку одностатевий шлюб не може бути зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

За оцінками експертів, в Україні через дискримінацію і недотримання прав людини страждань та незручностей зазнають біля мільйона українців.

11 березня 2016 року Кабінет Міністрів України повідомив про намір розробити законопроект про легалізацію одностатєвого цивільного партнерства (розпорядження №1393 від 23 листопада 2015 року). Цим розпорядженням Кабмін затвердив план дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року. План передбачає подачу на розгляд уряду законопроекту про легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства для різностатєвих і одностатєвих пар з обліком майнових і немайнових прав. Такий законопроект повинен урахувати питання володіння й спадкування майна, утримання одного партнера іншим у випадку непрацездатності, конституційне право не давати свідчень проти свого партнера.

На сьогоднішній день одностатєві шлюби легалізовані у 16 країнах світу, а також у деяких штатах США і Мексики. Першою у світі одностатєвою парою, яка узаконила свої стосунки, стали мешканки Данії Аксель і Ейгіл Аксгіл. Це трапилося 1 жовтня 1989 року у день набуття чинності закону про одностатєві союзи у Данії. А першою у світі країною, що легалізувала одностатєві шлюби, стали Нідерланди.

Виділяють певні аргументи за і проти одностатєвих шлюбів.

Противники легалізації одностатєвих сімей зазвичай приводять як аргумент моральну неприйнятність такого роду відносин, вони роблять посилання на релігійні догми та громадські духовні принципи. Прихильники – взяли за правило звертатися до політичних прав і свобод особи. Однак, в таких суперечливих питаннях є шанс прийти до розумного висновку виключно зваживши всі за і проти з наукової, тобто максимально об'єктивної точки зору.

Серед аргументів за одностатєві шлюби - той факт, що «неприродність» таких відносин є всього лише питанням культурних особливостей поведінки того чи іншого суспільства. Звертаючись до історії, можна переконатися в тому, що часто манера поведінки або звички людей колишніх часів не відповідає сучасним уявленням про норму і викликає подив, якщо не осуд (інцест, інквізиція і т.д.). Такі приклади можна навести і сьогодні. В

деяких етнічних групах Океанії, наприклад, прийнятий такий тип устрою сім'ї, при якому діти виховуються матір'ю і дядьком, в той час як батько не бере в їх вихованні ніякої участі.

Серед аргументів проти, перш за все, виступає дитяче питання: наскільки комфортно буде дітям у сім'ях такого типу? Чимало опитувань, що проводились психологами, показують, що чоловіки рідше тяжіють до вступу в офіційний шлюб зі своїми партнерами. Тобто більшість зареєстрованих гомосексуальних пар будуть лесбійськими. Діти в таких сім'ях будуть позбавлені впливу батька. Фахівці визначили, що за відсутності батьківського виховання, хлопчики стають схильними до хуліганства і антисоціальної поведінки, а дівчатка часто починають своє сексуальне життя раніше, ніж слід було б, і стають жертвами підліткової вагітності.

Наступний аргумент проти легалізації гомосексуальних шлюбів - їх негативний вплив на гендерну спеціалізацію. Деякі дослідження доводять, що чоловік і жінка найкраще почувають себе при нормальній диференціації гендерних ролей, тобто коли жінка опікується дітьми і стежить за домашнім вогнищем, а чоловік турбується про безпеку родини і видобуває прожиток. Сім'ї, в яких функції розподілені таким традиційним чином, рідше схильні до криз і розлучень.

Наразі, в Україні тиск суспільної думки, яка, буцімто, депаталогізувала і декриміналізувала одностатеві взаємини, все одно відносить їх до «збочених» та «ненормальних», спричинює приховування своєї сексуальної орієнтації українськими геями та лесбійками, а також зумовлює їх власне ставлення до своїх взаємин як до «несімейних».

Будуючи їх, вони найчастіше вбачають їх короткостроковими та не планують далеке спільне майбутнє. Насаджування гомосексуалам думок про їх неповноцінність, відхиленість від норми, збоченість тощо зумовлює переживання ними сорому, помилковості свого існування, огиди до себе, страху викриття оточуючими тощо. Вони часто вдаються до асоціальної поведінки, страждають на депресивні розлади, входять до групи ризику як схильні до суїциду.

Висновки. Отже, в сучасному українському суспільстві, розвиток якого характеризується демократизацією та посиленням євроінтеграційних процесів, основними тенденціями, що фіксуються в сімейній сфері життя, є відмова від абсолютності норм, які визначають конструювання сім'ї та збільшення варіативності сімейних форм. Проте, як показують дослідження, українське суспільство не готове до таких альтернативних форм шлюбу. Але на мою думку, не варто ставати жертвами пропаганди й політичних гасел. Оскільки серед людей гомосексуальних є порядні люди, які заслуговують на те, щоб їхні цивільні права також були забезпечені. Їх варто не дискримінувати, а ввести ясність у білі плями, щоб не обмежувати їхні права.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.
2. Сучасні альтернативні форми шлюбу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=12397&chapter=1>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ КУПВЛІ- ПРОДАЖУ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

Римма Мушенко,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Савчин Н.В.,

викладач циклової комісії фундаментальної,

спеціальної, професійної та практичної підготовки

(спеціальність «Правознавство»)

Актуальність проблеми. Метою статті є визначення організаційно-правових засад діяльності у сфері електронної комерції в Україні, вивчення та дослідження порядку вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та встановлення прав і обов'язків учасників відносин у сфері електронної комерції. Об'єктом дослідження виступає функціонування інтернет-магазину, як сайту, що торгує товарами чи послугами в Інтернеті, за допомогою якого можна обрати та замовити необхідний товар/послугу (сформувані замовлення, обрати спосіб оплати і доставки замовлення та здійснити покупку).

Виклад основного матеріалу. Договір, який укладено в інтернет-магазині, вважається електронним правочином. У свою чергу, електронний правочин — це дія особи, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснена з використанням ІТС. Законом «Про електронну комерцію» визначено, що крім обов'язкових умов (предмета договору та ціни) може бути передбачено й інші умови, зокрема:

- порядок укладення договору (наприклад, зазначено про обов'язковість проведення попередньої оплати, але така оплата проводиться після підтвердження продавцем отримання замовлення);
- можливість та порядок внесення змін до договору (наприклад, можливість заміни товару на аналогічний, у разі відсутності замовленого на складі продавця);
- спосіб та порядок прийняття пропозиції укласти електронний договір (наприклад, прийняття пропозиції здійснюється шляхом надсилання листа за допомогою e-mail або заповнення електронної форми);
- порядок обміну інформацією між покупцем і продавцем під час виконання договору (наприклад, інформація про адреси листування та строки відповіді);
- порядок дій у разі, якщо покупець помилково або неправильно вказав інформацію про укладення договору як такого (помилково направив замовлення) або щодо окремих його умов (наприклад, невірно зазначив адресу доставки).

Суб'єктами електронної комерції традиційно є продавець і покупець. Продавцем може бути юридична особа або фізична особа — підприємець. Покупцем у межах Закону України «Про електронну комерцію» виступає виключно фізична особа.

Основний обов'язок покупця — надати про себе інформацію, необхідну для вчинення електронного правочину, створення електронного підпису, ідентифікації в інформаційній системі продавця. Обсяг такої інформації визначається законодавством і домовленістю сторін. Що стосується персональних даних, реєстрація особи-покупця в інформаційній системі продавця вважатиметься наданням згоди фізичної особи на їх використання та обробку. Крім того, покупець повинен повідомити адресу доставки товару, виконання роботи чи надання послуги.

Процедуру укладення електронного договору складається з двох етапів: I. пропозиції укласти такий договір (оферти) однією стороною; II. прийняття пропозиції іншою стороною (акцепт).

Оферта може бути зроблена в декілька способів — за допомогою пересилки комерційного електронного повідомлення, шляхом розміщення в Інтернеті або інших ІТС. Проте, в який би спосіб не була зроблена оферта, пропозиція про укладення договору повинна містити істотні умови, передбачені законодавством для відповідного виду договору, і виражати намір особи, яка її зробила, вважати себе зобов'язаною у разі її прийняття.

Отже, отримавши від інтернет-магазину комерційне електронне повідомлення (або оферту в іншому виді), покупець, який бажає укласти електронний договір, має прийняти оферту (акцептувати її), надіславши відповідь продавцю. Така відповідь може надаватися шляхом:

- 1) надсилання електронного повідомлення особі, яка зробила оферту;
- 2) заповнення формуляру-заяви (форми) про прийняття оферти в електронній формі;
- 3) вчинення дій, які вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір.

Електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями, вважається таким, який за правовими наслідками прирівнюється до договору, укладеного в письмовій формі

Ст. 12 ЗУ «Про електронну комерцію» пропонує три варіанти підпису у сфері е-комерції. У цих цілях підійде:

— електронний підпис або електронний цифровий підпис (ЕЦП) за умови використання ЕЦП усіма сторонами електронного правочину;

— електронний підпис одноразовим ідентифікатором. Це дані в електронній формі у вигляді алфавітно-цифрової послідовності, додані до інших електронних даних особою, яка прийняла пропозицію, і надіслані іншій стороні електронного договору;

— аналог власноручного підпису (факсиміле тощо).

Для підтвердження того, що електронний правочин вчинено, покупець має отримати електронний документ, квитанцію, товарний або касовий чек, квиток, талон чи інший документ. Продавець зобов'язаний надати такий документ покупцю в момент вчинення правочину або в момент передачі товару .

Зазначене підтвердження, крім іншої інформації, повинне містити відомості про:

— умови та порядок обміну (повернення) товару або відмову від нього, роботи (послуги);

— порядок прийняття претензії до товару (роботи, послуги);

— гарантійні зобов'язання продавця;

— порядок розірвання договору, якщо строк його дії не визначено.

На сьогодні інтернет-магазини пропонують на вибір покупцю декілька зручних способів розрахунків:

— готівковий розрахунок;

— безготівковий розрахунок;

— розрахунки із застосуванням БПК (банківських платіжних карток);

— оплата електронними грошима тощо.

Більшість інтернет-магазинів не обмежують покупця в їх виборі доставки, пропонуючи зупинитися на найзручнішому. Перелічимо їх:

— отримання товару в магазині (на складі, в офісі) продавця;

— доставка товару кур'єром додому (для чого може бути створена власна кур'єрська служба або можуть залучатися сторонні транспортні організації);

— доставка товару поштою або альтернативною службою доставки.

Обраний спосіб оплати і доставки покупець зазначає при формуванні замовлення.

Висновки. Інтернет-магазини зобов'язані перш за все дотримуватися загальних правил торгівлі та спеціальних правил, що регулюють продаж товарів на замовлення та поза торговими або офісними приміщеннями, а також правил продажу окремих груп продовольчих і непродовольчих товарів. Електронні правочини та правочини, що вчиняються в іншій формі, передбаченій законодавством, мають однакову юридичну силу. При цьому правочин не може бути визнаний недійсним у зв'язку з його вчиненням в електронній формі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про електронну комерцію в Україні» від 3.09.2015р., – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/675-19>
2. Бойчук І. В., Музика О. М. Інтернет в маркетингу: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2017. — 512 с.

ПРОБЛЕМИ ВИПЛАТИ АЛІМЕНТІВ В УКРАЇНІ

Христина Бойчук,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника»

Науковий керівник – Савчин Н.В.,

викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної,

професійної та практичної підготовки (спеціальність

«Правознавство»)

Актуальність проблеми. Питання виплати аліментів в Україні наразі гостро розвинене і цьому фактору сприяють декілька причин. Першою причиною є те, що особа, від якої хочуть отримувати аліменти не бажає їх виплачувати, через впевненість у тому що її доля у житті дитини закінчена і всі фінансові питання потрібно вирішувати тому, хто опікується дитиною. По-друге, це банальна незмога одного з батьків, на якого покладена відповідальність виплачувати аліменти, виплачувати їх через матеріальні проблеми.

Виклад основного матеріалу. Це питання цікавило і цікавить кожну людини, якій довелося або доведеться зіткнутися з необхідністю стягнення аліментних виплат з неблагонадійного чоловіка. Більшість громадян впевнена в тому, що подавати на аліменти можна тільки при розірванні шлюбу або після нього, однак це не зовсім так.

Батьки повинні утримувати своїх дітей до досягнення ними вісімнадцятиріччя (а в деяких випадках і після настання повноліття). При цьому не має значення, перебувають вони між собою в подружніх стосунках чи розірвали свій шлюб.

Крім цього, працездатний чоловік зобов'язаний надавати матеріальну підтримку своїй дружині (або колишній дружині), якщо вона вагітна або виховує дитину віком до трьох років. Якщо батько або чоловік ухиляється від своїх законних зобов'язань, зацікавлена сторона має право вимагати з нього виплати аліментів у судовому порядку, підготувавши для цього всі необхідні документи.

Той з батьків, який проживає з дитиною наділяється правом самостійно ставити перед судовими органами питання щодо обрання форми стягнення аліментів: у твердій грошовій сумі або у вигляді від конкретної частки доходу іншого з подружжя. До цього вибір форми стягнення аліментів здійснювався виключно за судовим рішенням.

Відповідно до статті 182 Сімейного Кодексу України при визначенні розміру аліментів суд враховує:

- 1) стан здоров'я та матеріальне становище дитини;
- 2) стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів;

3) наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина;

4) інші обставини, що мають істотне значення.

Виплата призначених аліментів може здійснюватись будь-яким способом: на банківський рахунок, поштовим переводом або готівкою. Розпоряджатись коштами самостійно дитина може при досягненні 14 річного віку.

Однією з проблем виплати аліментів стає перебування особи, яка повинна виплачувати їх, за кордоном. Залишається питання, що робити у цьому випадку?

Якщо один з батьків виїжджає за кордон на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти стягуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, тобто, аліментні зобов'язання оформляються договором між цією особою та тим із батьків, з яким залишається дитина (діти), або її опікуном, піклувальником (одержувачем аліментів), або договором про припинення права на аліменти для дитини (дітей) у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо). Якщо аліментні зобов'язання не були виконані особою, що виїжджає, аліменти стягуються за рішенням суду.

Домогтись виплат не вдасться, якщо колишній чоловік чи дружина перебуває за кордоном нелегально, його/її віза закінчилася або адреса невідома. Тоді потрібно звертатися до територіального підрозділу соціального захисту по допомогу дитині, позбавленій батьківського піклування. Батько чи матір, що не платить аліменти, оголошуються у розшук, а після повернення в Україну з нього/неї стягуються аліменти за весь термін, нарахувавши пеню та інфляційні втрати за період прострочення боргу.

Верховна Рада України у першому читанні ухвалила законопроект № 7277, який передбачає посилення відповідальності за несплату аліментів. Законопроект передбачає нові засоби примусового виконання рішень до боржника, який не виплачує аліменти більш ніж за 6 місяців. Це тимчасове обмеження у праві керування транспортними засобом (на 6 місяців), вогнепальною мисливською, пневматичною та холодною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, тимчасове обмеження боржника у праві полювання до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі.

Не можна тимчасово заборонити боржнику водити у разі, якщо він водінням заробляє на життя, використовує транспорт через інвалідність, утримує особу з I, II групою інвалідності або дитину з інвалідністю.

Якщо боржник не платить аліменти більш ніж за 6 місяців, виконавець також може тимчасово обмежити його у праві виїзду за кордон до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі.

Законопроект також впроваджує новий вид адміністративного стягнення у вигляді соціальних робіт, які боржник виконуватиме у вільний від роботи чи навчання час (які це будуть роботи, визначатимуть органи місцевого самоврядування).

З урахуванням останніх змін мінімальний розмір аліментів у 2018 році збільшено. Відтепер суд не може визначити на дитину розмір аліментів менше ніж 50% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку (до цього було 30%).

У 2018 році на дитину до 6 років мінімальний розмір аліментів становитиме 746 грн. на місяць, на дитину від 6 років – 930 грн.

У разі, коли сума прожиткового мінімуму збільшується – розмір виплат перераховується. Спосіб стягнення виплат визначається опікуном дитини.

Позивач має право вимагати збільшену частку виплат у залежності від кількості дітей:

- на 1 дитину – 25% від доходу відповідача;

- на двох дітей – 30%;

- на трьох та більше – 50% доходу платника, проте не більше 10 прожиткових мінімумів на дитину.

При досягненні дитиною позивача повноліття, відповідач сплачуватиме аліменти у разі:

- якщо дитина навчається у вищому навчальному закладі на очній формі (але не пізніше, ніж до 23 років);

- якщо дитина має обмежені можливості для працевлаштування, які пов'язані з фізичним або психічним здоров'ям.

Новацією також стало врахування при призначенні аліментів наявності грошових коштів, рухомого та нерухомого майна.

Висновки. Вищенаведені зміни у законодавстві, на мою думку, мають створити дійсно ефективні правові механізми стягнення з батьків, що не виконують свого обов'язку щодо утримання дитини (дітей), аліментів. Також, виконуючи превентивну функцію, останні зміни до Сімейного кодексу України мають підвищити свідомість батьків щодо необхідності виконання обов'язку по утриманню дітей навіть після розлучення.

Список використаних джерел

1. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» № 7277 від від 10.11.2017р., „ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62857
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002р., – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР В УКРАЇНІ: ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ

Роман Кочержук,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаніка»

Науковий керівник – Савчин Н.В.,

викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної,
професійної та практичної підготовки (спеціальність

«Правознавство»)

Актуальність проблеми. Україна вже протягом тривалого часу переймає західний досвід практично зі всіх питань, тож питання шлюбних відносин не виняток. Необхідність складання шлюбного договору диктується не стільки недовірою подружжя одне до одного, скільки бажанням при можливому розірванні шлюбу не шукати істини в судах і не виставляти подробиці особистого життя на загальний огляд. Метою даної статті є дослідження стану врегулювання відносин щодо укладення шлюбного договору в Україні та його практичне втілення.

Виклад основного матеріалу. Можливість укладення шлюбного контракту в Україні існує з 1992 р., яка в подальшому була закріплена Сімейним кодексом у Главі 10. Шлюбний договір – це цивільний правочин, що базується на домовленості осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, або подружжя відносно встановлення майнових прав та обов'язків подружжя на період існування та припинення шлюбу.

Згідно зі ст. 92 Сімейного кодексу України шлюбний договір може бути укладений як між подружжям, так і між особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу. Шлюбний договір має бути укладений у письмовій формі і засвідчений нотаріально. Він набуває чинності з моменту його нотаріального засвідчення, якщо він укладений між подружжям. Якщо контракт укладений до реєстрації шлюбу, то він набирає чинності в день реєстрації шлюбу. Шлюбний договір може бути безстроковим, тоді він припиняє дію після розірвання шлюбу.

Зміст шлюбного контракту передбачає досить вузький перелік питань відносно життя подружжя. Ніякі особисті стосунки на кшталт частоти виконання «подружнього обов'язку», розвитку розумових здібностей одного з подружжя, підтримки тіла в спортивній формі, поваги, любові не можуть бути врегульовані шлюбним контрактом. Наведемо перелік умов, які можна включити до шлюбного договору, відповідно до СК України:

- що і кому буде належати на праві власності;
- режим спільного майна;
- режим майна, подарованого на весілля;
- що і кому дістанеться у випадку розірвання шлюбу;

- долю подарунків, подарованих один одному під час сімейного життя;
- порядок несення витрат, внесок кожного в сімейний бюджет;
- розміри і порядок несення витрат на утримання непрацездатних батьків і догляд за ними;
- порядок проживання їхніх родичів у спільній квартирі (будинку).

У свою чергу шлюбним договором не може бути передбачено:

- яке прізвище обере кожен з наречених при реєстрації шлюбу, яке прізвище і ім'я буде надано дітям, які народяться у подружжя;
- пріоритет чоловіка або жінки у вирішенні питань сім'ї, ці питання повинні вирішуватись спільно чоловіком і жінкою;
- обмеження у праві кожного подружжя стосовно навчання і закінчення того чи іншого навчального закладу;
- обов'язок одного з подружжя щодо прийняття тієї чи іншої віри;
- обов'язок вінчання після реєстрації шлюбу;
- працю на присадибній або дачній ділянці;
- обмеження кількості дітей у подружжя тощо.

У шлюбному договорі може бути визначене майно, яке дружина, чоловік передає для використання на спільні потреби сім'ї, а також правовий режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу. Сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу майна. Сторони можуть включити до шлюбного договору будь-які інші умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать законодавству та моральним засадам суспільства.

Якщо у зв'язку з укладенням шлюбу один із подружжя вселяється в житлове приміщення, яке належить другому з подружжя, сторони у шлюбному договорі можуть домовитися про порядок користування ним.

Сторони можуть домовитися про надання утримання одному з подружжя незалежно від непрацездатності та потреби у матеріальній допомозі на умовах, визначених шлюбним договором. Якщо у шлюбному договорі визначені умови, розмір та строки виплати аліментів, то в разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

В Україні шлюбний договір не набрав великого втілення тому, що головною особливістю слов'янської душі є щедрість і відкритість. Мала поширеність шлюбного договору в Україні багато в чому обумовлена і низькою поінформованістю населення про його існування та функції, а також тим, що сьогодні не всі українці розуміють, що являє собою поняття шлюбного договору. Навіть у деяких зарубіжних країнах, де шлюбний

договір закріплений відносно давно, він не надто користується популярністю, лише при повторному шлюбі (напевне, сподіваються на краще).

Безумовно, шлюбний договір не вічний та може бути визнаний недійсним за таких умов:

- 1) порушення нотаріальної форми договору, а також укладення шлюбного договору неповнолітніми особами, які беруть шлюб без згоди їх батьків або піклувальника;
- 2) неналежний суб'єктний склад;
- 3) зменшення обсягу прав дитини, які встановлені СК України;
- 4) включення умов, які ставлять одного з подружжя у надзвичайно не вигідне матеріальне становище;
- 5) укладення договору під впливом обману, насильства;
- 6) помилка однієї зі сторін договору;
- 7) порушення шлюбним договором норм закону.

Визнання шлюбного договору недійсним не впливає на долю шлюбу: він продовжує своє існування незалежно від цього. І навпаки, визнання шлюбу недійсним тягне за собою недійсність шлюбного договору. Це свідчить про залежність шлюбного договору від шлюбу та певну підпорядкованість першого другому. А щоб змінити умови шлюбного договору, потрібна згода кожного з подружжя. Одностороння зміна умов шлюбного договору та одностороння відмова від шлюбного договору не допускаються. Зміни до шлюбного договору можуть бути внесені подружжям шляхом укладення відповідного договору, який підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню, або за рішенням суду.

Висновки. Шлюбний договір покликаний зміцнювати інститут сім'ї, дозволяючи більш повно враховувати інтереси кожного з подружжя, зменшити кількість суперечок і конфліктів між ними, але, навіть якщо почуття й минули, на випадок розлучення і розподілу майна – здатний тільки полегшити розірвання шлюбу подружжя, тобто вирішити це цивілізованим способом.

Отже, шлюбний договір серед подружніх договорів займає особливе місце. По-перше, цей договір має найбільш комплексний характер і може вміщувати різноманітні умови, які стосуються майна подружжя або надання утримання одному з них. По-друге, шлюбний договір, на відміну від усіх інших договорів, може укладатися стосовно майбутнього майна подружжя. По-третє, суб'єктами шлюбного договору може бути не тільки подружжя, а й особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

2. Римаренко І. В. Шлюбний договір в Україні: за і проти / І. В. Римаренко // Сучасні питання економіки і права. – 2013. – № 1. – С. 102- 105.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ

Аліна Стойко,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаніка»

Науковий керівник – Федорончук А.В., кандидат юридичних наук,

викладач циклової комісії фундаментальної, спеціальної,

професійної та практичної підготовки (спеціальність

«Правознавство»)

Актуальність проблеми. Далеко не кожен громадянин володіє достатнім рівнем правової обізнаності для того, щоб усвідомити весь обсяг своїх прав на доступ до інформації, яка, відповідно до українського законодавства, вважається публічною. Я переконана, що у великої кількості осіб в нашій державі траплялися випадки, коли в тому чи іншому органі, установі та організації їм було відмовлено у наданні інформації за їх запитами. Частою є, крім того, відсутність на веб-сайтах в мережі Інтернет публічної інформації, яку розпорядники зобов'язані розміщувати.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день є очевидним те, що вищі посадові особи України на всіх міжнародних зустрічах найвищого рівня намагаються запевнити європейську та міжнародну спільноту у відданості демократичним цінностям, в офіційних промовах проголошують курс на інформаційну відкритість та обіцяють здійснювати свою діяльність, спираючись на старий добрий принцип «гласності», що став головним надбанням епохи «перебудови». Втім, коли представники громадськості звертаються до останніх з вимогою припинити незаконне засекречування інформації, то виявляється, що розмови на тему «забезпечення права на доступ до інформації – прямий обов'язок держави», лише декларація про наміри і тільки для міжнародної спільноти, а не для власних громадян.

Науковці зі свого боку намагаються впливати на ситуацію в державі шляхом проведення конференцій, круглих столів, займаються розробкою коментарів та рекомендацій з удосконалення законодавства в сфері свободи інформації. Втім, якщо одна група вчених намагається розробити рекомендації, мета яких створити механізм реалізації права на доступ до інформації, інша група учених досі відстоює концепцію про необхідність над усе забезпечити інформаційну безпеку держави, сутність якої на їх переконання полягає саме в тотальному засекречуванні інформації про діяльність органів державної влади. Останні не розуміють, що насправді таке тлумачення інформаційної безпеки є застарілим у сучасному світі.

Право на отримання публічної інформації є конституційним правом будь-якої особи. Право на доступ до інформації гарантується низкою міжнародно-правових актів, серед яких Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Основним нормативно-правовим актом, який регулює порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, яка вважається публічною, є Закон України «Про доступ до публічної інформації», а також Конституція України та Закон України «Про інформацію».

Відповідно до ст. 19 Загальної декларації прав людини (прийнятою і проголошеною Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.48) «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-яким способом і незалежно від державних кордонів».

Аналогічно, п.1 ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод декларує, що «кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно без кордонів».

Право на доступ до інформації, яка знаходиться у розпорядженні органів державної влади та місцевого самоврядування є однією зі складових права на інформацію, та закріплене статті 34 Конституції України, відповідно до якої «кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір». Також ця стаття окреслює ті випадки, за умови яких це право може обмежуватись, а саме «в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя». Наведені обмеження встановлені законом, але відсутня вимога статті 10 Європейської конвенції захисту прав людини та основоположних свобод, відповідно до якої ці обмеження є необхідними в демократичному суспільстві. Якщо, для порівняння, узагальнити та систематизувати обмеження до доступу до публічної інформації різних країн, то будемо мати наступні: в інтересах захисту національної безпеки; з метою захисту економічних інтересів держави; з метою дотримання правопорядку; в інтересах розвитку і захисту міжнародних відносин; для забезпечення належної процедури прийняття рішень. Тобто це перелік суспільних інтересів, заради яких законодавство різних країн допускає відхилення від принципу вільного доступу до інформації. Як правило кожна країна має

конкретно визначений обсяг інформації, доступ до якої є обмежений, що регулюється законами про державну таємницю.

Слід відмітити, що Закон України «Про державну таємницю» містить безліч недоліків, які потребують виправлення.

Недоліками Закону «Про державну таємницю» і одною з проблем доступу до інформації є ігнорування принципу «має бути засекречено інформацію, а не документ» і можливість продовжувати термін засекречування без обмежень. Було б доцільним внести відповідні зміни до Закону.

Щодо доступу до захищеної інформації, яка не складає державної таємниці. Віднесення її до категорії таємної, визначається та регулюється внутрішньовідомчими актами та інструкціями, і підставою до їх створення може бути лише стаття 37 Закону «Про інформацію», яка містить загальні положення про інформацію, що не підлягає обов'язковому наданню для ознайомлення за запитами, зокрема, таке, як «інформація, що не підлягає розголошенню згідно з іншими законодавчими або нормативними актами». При цьому треба зауважити, що згідно зі статтею 21 Закону «Про інформацію», неопубліковані нормативні акти, що стосуються прав і свобод людини, не мають юридичної сили.

Цікавий той факт, якщо на документ ставлять грифи «опублікуванню не підлягає», «не для друку» тощо, то порядок надання та зняття цих грифів повинен бути регламентований та зазначений у відповідних нормативних актах. Але офіційно зареєстрованих Міністерством юстиції актів щодо порядку роботи з документами відповідного грифу не існує взагалі.

Висновки. Враховуючи вищенаведений аналіз нормативно-правової бази щодо доступу до інформації, можна виділити наступні недоліки діючого законодавства: сучасний стан правового регулювання доступу до інформації характеризується більшою закритістю, ніж цього потребує суспільство; рішення про обмеження доступу до таємної інформації, яка не становить державну таємницю, приймаються не на підставі відкритого нормативного акту, як це має бути в країні, що є членом Ради Європи, а на власний розсуд посадової особи, яка несе відповідальність за охорону такої інформації; у законах не завжди чітко визначені поняття, та непоодинокими є випадки коли одне положення суперечить іншому; деякі питання є невизначеними та потребують узгодження, що створює низку перешкод на шляху до отримання бажаної інформації. А з огляду на те, що право на доступ до інформації є невід'ємним елементом правового статусу особи, ці недоліки мають бути враховані при розробці відповідного законодавства. Тільки за цих умов, особа зможе в повній мірі реалізувати це право.

Список використаних джерел

1. Конституція України/Верховна Рада України: Офіц.вид. – К.: Парламентське вид-во, 2016.
2. Скакун О.Ф. Теорія государства и права: Ученьк. – Харьков: Консум: Ун-т внутр.дел, 2000.
3. Конституційне законодавство України (законодавчі акти, коментар, офіційне ... Лінецький, М. І.Мельник, А. М. Ришелюк. – К.: Атіка, 2000.
4. Загальна теорія держави і права — Цвік М. В.,Петришин О. В., Авраменко Л. В.-Харків,- 2009 рік.
5. Основи загальної теорії права та держави. Рабінович П. М. Видання 5-те, зі змінами.Навчальний посібник.— К.: Атіка.— 2001.
6. Закон України «Про правовий статус іноземців» від 4 лютого 1994 р.//ВВР України. – 1994.
7. Закон України « Про громадянство України » від 16 квітня 1997.//ВВР України. – 1994
8. Колодій А.М., Олійник А.Ю.Права людини і громадянина в Україні: Навч.посіб. – К. Юрінком-Інтер, 2004.
9. Конституційне право України: Підр.для студентів вищих навч.закл./ Ю.М.Тодика, В.С.Журавський. – К., 2002.
10. Котюк В.О. Загальна теорія держави і права. Навч.посібник – К.: Атака. – 2005.
11. Правознавство: Підручник / Авт.кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. та ін. За ред. В.В. Копейчикова. – 7-е вид-во, стер. – К.: Юрінком-Інтер, 2003.
12. Теорія держави і права. Навч.посіб. / Упоряд. Л.М.Шестопалова. – К.: Прецедент. 2004.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Твардовська Влада,

4 курс, спеціальність «Правознавство»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Федорончук А.В., кандидат

юридичних наук, викладач циклової комісії

фундаментальної, спеціальної, професійної та

практичної підготовки (спеціальність «Правознавство»)

Актуальність проблеми. Незважаючи на те, що права людини в сучасному світі знаходяться у центрі практичної діяльності як міжнародного співтовариства, так і кожної держави, до цього часу залишаються невирішеними безліч проблем, що пов'язані із їх реалізацією та захистом.

Проблемі реалізації конституційно-правових норм, що регламентують права людини, приділяло увагу багато науковців. Проте залишаються малодослідженими питання щодо правового механізму реалізації та захисту прав людини і громадянина.

Виклад основного матеріалу. Права людини - це її можливість діяти певним чином для того, щоб забезпечити своє нормальне існування, розвиток і задоволення власних потреб. Так, в Конституції України окремий розділ присвячено правам і свободам людини і громадянина. Стаття 21 Конституції України визначає, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Відповідно до статті 22 Основного Закону держави права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Частина 3 статті 22 Конституції України підкреслює, що за прийняття нових законів або при внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

У чинній Конституції України юридичними гарантіями реалізації прав і свобод людини і громадянина є такі положення:

- 1) неможливість зміни Конституції України, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав та свобод людини і громадянина (ч. 1 ст. 157 Конституції України);
- 2) покладення на державу обов'язку дотримуватися і захищати права та свободи людини і громадянина (ч. 2 ст. 3 Конституції України);
- 3) визнання прямої дії норм Конституції України, в тому числі тих, які закріплюють права та свободи людини і громадянина в Україні (ч. 3 ст. 8 Конституції України);
- 4) встановлення в нормах Конституції України та поточного законодавства юридичної відповідальності громадян, органів державної влади та органів місцевого самоврядування,

об'єднань громадян та посадових осіб за порушення прав і свобод людини і громадянина в Україні;

5) конституційне визнання права кожного захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань всіма засобами, не забороненими законом (ч. 5 ст. 55 Конституції України);

6) конституційне визнання права особи на правову допомогу (ст. 59 Конституції України);

7) конституційне закріплення права кожного на судовий захист (ч. 1 ст. 55 Конституції України);

8) закріплення в Конституції України та поточному законодавстві демократичних принципів судочинства (статті 58-63, 129 Конституції України), гуманного поводження з особами, притягнутими до кримінальної та адміністративної відповідальності (статті 28-29 Конституції України);

9) конституційне закріплення системи особливих державних органів, до компетенції яких належать повноваження щодо захисту конституційних прав і свобод (Конституційний Суд України);

10) закріплення в Конституції України інших видів гарантій прав і свобод (основ демократичної системи влади, основних напрямів соціально-економічної політики України як соціальної держави). Не дивлячись на те, що ці гарантії закріплені у чинному законодавстві, досить часто на практиці вони не дотримуються.

В Україні на сьогодні досить актуальною є проблема ефективного використання потенціалу Конституції для державотворчого процесу, втілення її приписів у реальне життя, визначення її чинників, які негативно впливають на реалізацію конституційних норм. Конституційні норми втілюються в Основному Законі здебільшого у вигляді норм-засад і є нормами узагальненого порядку. Вони деталізуються в поточному галузевому законодавстві, саме це дає можливість створити ефективний механізм реалізації функцій держави, захисту відповідних прав людини і громадянина.

Тому права і свободи людини та громадянина, які в ст. 3 Конституції України набули статусу найвищої соціальної цінності, потребують, на наше глибоке переконання, – впровадження юридичного механізму забезпечення їх реалізації та гарантування.

Традиційно болючим є питання забезпечення політичних прав. Важливою умовою реалізації громадянами своїх прав і свобод є наявність ефективного законодавства в цій сфері. В Україні прийняті і діють багато законодавчих актів, які по суті визначають механізм реалізації політичних прав і свобод. Проте на сьогодні залишається фактом відсутність законодавства у сфері реалізації права на проведення мирних зібрань, правові позиції,

висловлені Конституційним Судом України при розгляді справи щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання, орієнтують законодавця на врегулювання правовідносин у повному обсязі. Зокрема, Суд зазначив: «Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, закріплене в статті 39 Конституції України, є ...однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо...».

Актуальним досі залишається питання щодо механізму реалізації та захисту соціальних прав і свобод людини. Соціологічні дослідження, проведені ще наприкінці 2010 р., показують, що 37 % опитаних вважають, що соціальні права є в групі з трьох основних прав, які порушуються найчастіше в Україні, а 20 % респондентів називають право на справедливий судовий розгляд (на п'ятому місці) – як право, яке також є одним із прав, які порушуються і не виконуються на достатньому рівні.

Висновки. Підводячи підсумки про шляхи вдосконалення механізму безпосередньої реалізації прав і свобод потрібно зазначити, що існує необхідність вдосконалення процесуально-процедурної регламентації прав, реалізованих безпосередньо. Зокрема, необхідно прийняти закон, що регламентує порядок реалізації таких конституційних прав громадян, як право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації. Для забезпечення дотримання в державі прав і свобод людини та громадянина необхідно, щоб кожний громадянин високо усвідомлював важливість дотримання прав і свобод людини. Важливо, щоб проекти нормативно-правових актів, які вносяться до парламенту, а також зміни, які пропонуються внести до чинного законодавства, у жодному разі не звужували змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Список використаних джерел

1. Мотьвилавка Е.Я. Теория регулятивного и охранительного права. – Воронеж, 1990. – С. 54.
2. Огородник О.Г. Механізм забезпечення прав і свобод людини та принцип законності в Україні // Право України. – 2008 - №6 – С. 15.
3. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Х.: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.
4. Рагозін М. Вчимося демократії Уроки громадянської освіти. - Видавництво «Донбас» http://iem.donntu.edu.ua/doc/soz/ragozin_uchim_de_moktr/part51.htm
5. Разметаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства : моногр. / Ю. С. Разметаєва. – Х. : Финарт. – 196 с.
6. Сущенко В. М. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні / В. М. Сущенко // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2012. – Т. 129. – С. 28–32.
7. Скрипнюк О. Правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина в процесі реалізації державного управління / О. Скрипнюк // Право України. – 2007. – № 4. – С. 3-4.

8. Жильнікова Н. Д. Реалізація прав людини і громадянина в контексті принципу верховенства права [Електронний ресурс] / Н. Д. Жильнікова // Науково-практична інтернет конференція «Актуальна юриспруденція» – 04.10.2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http:// legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=95%3A2011-10-05-04-30- 24&catid=14%3A-2&Itemid=10&lang=ru](http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=95%3A2011-10-05-04-30-24&catid=14%3A-2&Itemid=10&lang=ru).

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

Перспективи розвитку дошкільної освіти: теорія і практика

КЕРІВНИК – спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання «Викладач-методист», голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта») О.Д.СЕЛЕПІЙ

СЕКРЕТАР – спеціаліст, викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта») Т.Ю.ДАНІВ

ВСУПЕРЕЧ ТРАДИЦІЯМ. СУЧАСНЕ ЗАНЯТТЯ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Інна Семенів,

4 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Науковий керівник – Селепій О.Д.

спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання
«Викладач-методист», голова циклової комісії дисциплін
професійної та практичної підготовки (спеціальність
«Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. До багатьох аспектів дошкільних лінгводидактичних проблем навчання мови, розвитку мовлення й мовленнєвого спілкування дитини звертаються не тільки теоретики, але й практики. У річищі цих проблем, що мають суттєвий вплив на підвищення ефективності та якості навчання мови дітей дошкільного віку, найголовніше місце посідає заняття як форма організації навчальної діяльності, а також його побудова, тобто структурна організація.

Аналізуючи практичну діяльність закладів дошкільної освіти, можна засвідчити, що перевага надається традиційному заняттю. Тому, вважаю розгляд проблематики щодо організації заняття з мовленнєвого розвитку актуальним.

Мета. розкрити поняття типи мовленнєвих занять; проаналізувати й висвітлити особливості використання технології Катерини Крутій «Комунікативно-діяльнісна технологія».

Виклад основного матеріалу.

На даний момент видатні педагоги виділяють два типи мовленнєвих занять:

- заняття за традиційною схемою;
- сучасне заняття.

Проте ми вважаємо, що це неправильний вибір. Проводячи десятиліттями різноманітні паралелі та аналізи, сучасні практики дійшли висновку, що в організації

традиційного заняття з навчання мови, розвитку мовлення й мовленнєвого спілкування спостерігається певна криза. Вона обумовлена: організацією роботи, що скерована на оволодіння дітьми переважно мовленнєвими вміннями й навичками, з порушенням у структурі заняття головного принципу ієрархічної підпорядкованості основних компонентів системи; обмеженістю вихователя в доборі як наочного, так і роздаткового матеріалу. Як результат, – істотні утруднення дитини в реалізації своєї біологічної потреби в мовленні, негативні емоції й зниження мотивації до мовленнєвої діяльності. Усі ці та інші проблеми, що стали перешкодою для дітей під час розвитку мови, змусили педагогів-експериментаторів розробити та впровадити в систему дошкільної освіти різноманітні інноваційні програми й технології, створити «сучасне заняття», яке акцентує свою увагу не тільки на завданнях навчальної на виховної спрямованості, а на комплексний підхід, що сприяє гармонійному комунікативно-мовленнєвому розвитку дитини.

Однією з таких інноваційних технологій, є «Комунікативно-діяльнісна технологія» (КДТ), яку запропонувала Катерина Крутій

КДТ містить таку послідовність кроків, алгоритм дій, під час організації мовленнєвого заняття:

Мотивація діяльності – організаційний момент заняття (для старших дітей може бути всередині заняття). На цьому етапі організується позитивний настрій дитини до діяльності на занятті, а саме: добре побажання, моральна підтримка, девіз, загадка, бесіда, повідомлення тощо. До організаційного початку заняття відносять рухливу гру (з малим навантаженням), мовленнєву зарядку. Слід дотримуватися двох важливих етапів: організації групи дітей для активної діяльності на занятті (привітання, приведення дошкільників до готовності співпрацювати), створення сприятливої атмосфери з метою введення дошкільників у навчальну діяльність.

1 частина заняття – комунікативна діяльність. Етап спілкування. Актуалізація знань і фіксація труднощів у діяльності. Цей етап відповідає за підготовку мислення дітей до навчально-мовленнєвої діяльності: актуалізацію знань, умінь, навичок, достатніх для виконання мовних завдань; тренування відповідних розумових операцій.

Рекомендації до проведення: колективний полілог, комунікативна взаємодія, бесіда, застосування емоційного компонента: “яскрава пляма”, похвала тощо.

2 частина заняття – етап пізнавальної діяльності. Постановка завдання. “Відкриття” дітьми нового знання. Плануються завдання на збагачення, актуалізацію, активізацію лексики, вводяться нові слова й відбувається робота над усуненням нелітературних слів.

Рекомендації до проведення: використання рухової активності, матеріальних і матеріалізованих моделей.

3 частина заняття – етап перетворювальної діяльності. Первинне закріплення набутих знань у зовнішньому мовленні. Діти у формі комунікативної взаємодії вирішують типові завдання на новий спосіб мовних дій із проказуванням алгоритму в зовнішньому мовленні.

Рекомендації до проведення: комунікативна взаємодія з опорою на вербальну й знакову фіксацію, “мовленнєві ланцюжки”, змагання, ігрові ситуації. У цій частині заняття педагог планує роботу над формуванням граматично правильного мовлення дітей (морфологія, словотворення, синтаксис).

4 частина заняття – етап оцінно-контрольної діяльності. Самостійна робота за запропонованим мовленнєвим зразком (еталоном). Під час проведення цього етапу заняття використовується індивідуальна форма взаємодії: старші дошкільники самостійно виконують завдання на застосування нового способу дій, здійснюють їхню самоперевірку, покроково порівнюючи зі зразком, самі оцінюють її.

Виходячи із цього, Катерина Леонідівна Крутій пропонує нам розроблене інтерактивне заняття, яке ґрунтується на чотирьохструктурному підході (спілкування, пізнавальна, перетворююча, оцінно-контрольна й художня діяльність як результат «злиття» усіх видів)

Отже, дана технологія дозволяє дитині та вихователю бути рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, у якому педагог виступає лідером групи й застосовує наступні сучасні вимоги дошкільної освіти – навчити вчитися, бути готовим до умов, що швидко змінюються. Уміти гратися в правила під назвою «життя!»

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. Запоріжжя, «Просвіта», 2000. С.29-47.
2. Крутій К.Л. Методика проведення індивідуальних занять із мовленнєвопасивними дітьми дошкільного віку. Запоріжжя, ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2003. С.262-289.
3. Крутій К.Л. Навчання дітей української мови: теорія і практика. Запоріжжя, ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2000. С.11-44.
4. Діяльнісна модель заняття. Бути чи не бути заняттю? [Електронний ресурс] // Білопільський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Зірочка» Білопільської міської ради Сумської області, 2013- .- Режим доступу: <http://discovery.4uth.gov.ua/oformlenna-doslidnoie-roboti/skladanna-spisku-vikoristanoie-literaturi>

НОВІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Глушко Христина,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж ДВНЗ

«Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Селепій О.Д.

спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання

«Викладач-методист», голова циклової комісії

дисциплін професійної та практичної підготовки

(спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. На щастя, протягом останнього століття людина починає все частіше звертати увагу на «взаємовідносини» з природою та робити певні висновки. Не зважаючи на те, що поведінка людини невисокими темпами, та все ж змінюється на користь природи, мислення все одно залишається «споживацьким».

Мета. розкрити поняття стереотипні погляди людини на природу; проаналізувати й висвітлити тези-правила щодо екологічного виховання дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Заклад дошкільної освіти – це початкова ланка формування екологічної культури, екологічного мислення, засвоєння екологічних знань, організації екологічного виховання.

Які ж положення повинні стати центром екологічного виховання:

- людина – частина природи;
- міра речей – унікальність життя;
- узгодження потреб з екологічними вимогами;
- повага до всіх форм життя.

Чого необхідно уникати в екологічному вихованні дітей?

Теза-стереотип: «Людина – господар природи». З подібних тверджень випливає думка, що природа – власність людини. Отже, людина має можливість нею розпоряджатися: надмірно використовувати природні ресурси, змінювати природу з метою забезпечення комфортності життя, без урахування природних законів.

Правило: «Людина – частинка природи».

Теза-стереотип: «Є шкідливі й корисні рослини і тварини». З дитинства у нас формують негативне ставлення до грибів, хижаків, отруйних рослин. Однак у природі не існує нічого зайвого чи непотрібного. Зокрема, певні рослини, гриби чи тварини не є корисними для людини, однак вони є важливими для інших компонентів природи. Наша мета – показати дитині, що будь-який живий організм входить до складного ланцюга природних взаємозв'язків, і його втрата може викликати непередбачені наслідки.

Правило: *«У природі немає шкідливих рослин і тварин».*

Теза-стереотип: *«Є гарні й негарні, небезпечні й безпечні об'єкти природи».* Часто педагоги, батьки дозволяють собі в присутності дітей висловлювання: “Не бери в руки, воно бридке, слизьке, негарне”. У дітей у цьому віці емоційне несприйняття тварини переходить до практичної дії: вигнати, роздавити, зламати. А тому, з екологічної точки зору, необхідно сформулювати у дитини бережливе ставлення до всіх живих істот без винятку, незалежно від того, подобаються вони чи ні.

У старших дошкільників чітко сформовані уявлення про безпечні їстівні й небезпечні неїстівні гриби, але, на жаль, у цих дітей виробилося позитивне ставлення до їстівних грибів і негативне до отруйних. Результатом цього є незнання дітей, що гриби сприяють перетворенню мертвих залишків й утворенню ґрунту. Гриби допомагають рослинам, які поруч з ними живуть. Тому до всіх грибів необхідно ставитися бережливо.

Не обов'язково любити всі рослини, тварини, але поважати всі прояви життя на Землі – необхідно.

Правило: *«У природі немає небезпечних і негарних об'єктів природи».*

Теза-стереотип: *«Людина повинна бережливо ставитися до природи, оскільки природа для людини корисна».* Часто чуємо подібні вирази: «ліс – наше багатство, бо дає нам гриби, ягоди, свіже повітря», «природа потрібна нам, бо вона нас годує, взуває, одягає, дає все необхідне для життя». Подібні твердження формують у дітей «споживацьке» мислення. Вихователь повинен підкреслювати самоцінність природи. Природу, як і свою сім'ю та друзів, ми повинні любити не за багатства й щедрі дарунки, які вона нам дає, а за те, що Господь створив її такою чудовою й дав можливість людині в ній жити.

Правило: *«Людина повинна бережливо ставитися до природи, оскільки вона є її частинкою».*

Теза-стереотип: *«Людина повинна допомагати живій природі».*

Природа живе за своїми законами, і їй не потрібна допомога людини. Однак догляд за живими організмами, турбота про них мають великий емоційний вплив на дитину. Тому доцільно буде залучати дітей до допомоги рослинам і тваринам в місті, селі, в сквері, на ділянці дитячого садка, у куточку живої природи, на подвір'ї, поблизу будинку, тобто у природному середовищі, створеному людиною. У природних же умовах будь-яка діяльність повинна базуватися на врахуванні законів самої природи, бути необхідною і добре продуманою.

Правило: *«Людина повинна не нашкодити живій природі».*

На думку багатьох педагогів, найкращим виховним чинником для дитини є приклад дорослого. Однак вихователі часто самі завдають шкоди природі, намагаючись при цьому

виховати до неї любов у своїх вихованців. Наприклад, для того, щоб провести спостереження за розпусканням бруньок на гілочках, вихователі їх зрізають, натомість доцільніше було б використати гілки, обрізані садівниками для покращення крони дерев. Досить часто вихователі використовують букети з живих весняних квітів для свят чи як зразок на заняттях з образотворчої діяльності. Чи не краще було б, якби дітки використовували на святах саморобні букетики, а для спостережень самі садили їх на ділянці дитячого садка. Не рекомендується використання засушених комах та гербаріїв. Ознайомлювати з цими об'єктами природи набагато доцільніше за допомогою розгляду картин, перегляду слайдів чи коротких відео. Можливо, з точки зору навчальної діяльності більш інформативними й пізнавальними для дітей були б моделі, але основним пріоритетом для вихователя має бути моральне виховання дошкільника. Для вихователя важливим повинне стати формування в дитини емоційного бережливого ставлення до об'єктів природи, здатності бачити їх красу, а не детальні біологічні знання особливостей кожного виду рослин і тварин.

Висновки. Отже, основним завданням екологічного виховання для вихователя та батьків повинна стати відмова від стереотипів, що були сформовані в попередні роки, і формування нового, «екологічного», мислення у дітей дошкільного віку, згідно з яким людина – частинка природи. Девізом у роботі з дітьми повинно стати: «Не зламай – якщо можна, не рубай – якщо можна, пожалій – ти це можеш».

Список використаних джерел

1. Лисенко Н.В. Практична екологія для дітей. Івано-Франківськ, 1999. С. 203.
2. Плохій З.П. Формуємо екологічну компетентність дошкільника. Київ, 2017. С.11.
3. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник, - Київ, 2009. С. 49.

«НАУКА ЧИСЕЛ...» С.Ф.РУСОВОЇ: ПЕРЕТВОРЕННЯ В СУЧАСНІСТЬ

Ірина Братчук,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж ДВНЗ

«Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Селепій О.Д.

спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання

«Викладач-методист», голова циклової комісії

дисциплін професійної та практичної підготовки

(спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Постаць С.Русової виокремлюється на фоні культурно-історичного життя України другої половини 19 ст. – початку 20 ст. Звернення до її спадщини не випадкове, продиктоване самим життям, і практикою виховання дітей. Творчість С. Русової традиційно асоціюється з національною системою виховання й освіти дітей. Це справедливо, оскільки нею створена оригінальна, своєрідна концепція українського дитячого садка. Водночас центром інтересів педагога було доволі широке коло проблем, нею обґрунтовано й розроблено чимало теоретичних положень і методичних матеріалів для вихователів, учителів, які потрібні нам і сьогодні.

Оскільки у кожен епоху створюється образ культурної, ерудованої, активної особистості з винятковим менталітетом, який відповідає суспільним вимогам, у статті мова піде про шляхи забезпечення математичного розвитку дітей з урахуванням рекомендацій, запропонованих С. Русовою і представлених в її працях «Дошкільне виховання», «Теорія і практика дошкільного виховання». Розділ 9 (праця «Дошкільне виховання») має відповідну назву – «Наука чисел в дошкільному вихованні».

Мета. Повести огляд першоджерел обраного напрямку.

Виклад основного матеріалу.

У науці й практиці робилися численні спроби визначити обсяги програмових завдань з математики для дітей раннього та дошкільного віку, установити вікові межі, індивідуально-типологічні особливості дітей, що обумовлюють засвоєння лічби, простіших вимірювань, розрізнення форми, величини.

Як було зазначено вище, інтерес викликала праця С. Русової «Дошкільне виховання». У розділі 9 «Наука чисел у дошкільному вихованні» С. Русова проаналізувала й узагальнила шляхи розвитку абстрактного мислення у дітей дошкільного віку, їхні психологічні можливості в засвоєнні чисел, цифр, операцій обчислення. Цінними є визначені нею психологічні можливості дошкільників в усвідомленні кількості на основі зорового й м'язового чуття, представлені в додатку до «Науки чисел...». Педагог виходить з головної

мети математичної підготовки – «розвинути усі здібності дитини, підготувати з неї свідомого учня надалі». На основі розмірковувань, порівняння методичних прийомів і знахідок зарубіжних педагогів-практиків (Багашт, О. Декролі, С. Шорох-Троцький, М. Монтессорі та ін..) С. Русова дає конкретні поради вихователям щодо розвитку абстрактного мислення через математику. Так, спираючись на праці О. Декролі, Софія Федорівна рекомендує починати знайомити дітей з числом у період від 2 до 5 років. При цьому число має сприйматися дитиною як життєве явище й повинно охоплювати будь-яку діяльність дитини. «В усякім разі, – зазначає С. Русова, – рахунок, число, як життєве з'явище, має входити в кожную працю дітей, і певну свідомість їх в рахунках дошкільне виховання мусить зміцнити різними засобами». Вона проводить паралель між процесом розвитку поняття числа у дитини й становленням лічильної діяльності в первісних людей: «Як вчилася людність, так мають вчитися й наші дітки – наочно, нарізці, конкретно рахуючи різноманітний матеріал, який подає саме життя, через дитячу свідомість мусить перейти чимало чуттєвих приймань, математичних уяв». На думку С. Русової, математика для маленьких дітей повинна стати не нудною, тренувальною працею, а радісним і приємним заняттям, емоційно насиченим. У якості провідних вона виділяє «лабораторно-інтуїтивні методи»: асоціації, порівняння, переробки (досліди, творчі вправи). «Арифметичне знання має бути таким же радісним, приємним дитині, як і знання про якого-небудь зайчика», – наголошує педагог. До математичної підготовки нею висуваються вимоги не тільки дидактичні, а й психологічні й культурні.

Психологічний компонент у навчанні елементів математики становлять:

- індивідуалізація навчання;
- послідовність викладу;
- відповідність віковим можливостям дитини.

Культурні вимоги, зокрема, стосуються вихователя, який повинен осмислювати зміст навчання, визначати обсяг знань дітей, урахувати сучасні досягнення педагогічної науки.

В іншій своїй роботі «Теорія і практика дошкільного виховання» С. Русова подає конкретні поради щодо методики ознайомлення дітей із властивостями предметів: колір, форма, величина, відстань. Серед головних принципів виділяє: систематичність, послідовність, наступність, необхідність діяти від конкретного до абстрактного, наочність.

Висновки. Здійснений короткий аналіз праць С. Русової підтвердив актуальність і значущість її порад щодо математичного розвитку дітей дошкільного віку. Встановлені нею програмові вимоги до навчання дітей «науки чисел» збігаються з психологічними особливостями сприйняття множин та кількостей дітьми раннього й дошкільного віку. Основою змісту навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах та школах

С. Русова вважала не тільки рідну мову, національні свята та обряди, християнські цінності українського народу, а й навчання «науки чисел», які є актуальними в наш час.

Список використаних джерел

1. Русова С.Ф. Дошкільне виховання. Розділ 9 «Наука чисел у дошкільному вихованні». Виборні твори. Київ, «Освіта», 1996.- 304. С.126-133, С.182-184.
2. Русова С.Ф. Націоналізація школи. Вибрані твори. Київ, «Освіта», 1996. 304. С.294-295.
3. Русова С.Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. Вибрані твори. Київ, Освіта, 1996.-304. С.230-234, С.266-268.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Вікторія Касько,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж ДВНЗ

«Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника»

Науковий керівник – Селепій О.Д.

спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання «Викладач-методист», голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Одним зі шляхів активізації пізнавальної діяльності дошкільників є використання елементів гри в процесі навчання і виховання. Під час ігор, насамперед дидактичних, у дітей розвиваються самостійність мислення, творчі можливості, такі життєво необхідні якості, як кмітливість і винахідливість. Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання і виховання дітей дошкільного віку. Цю тему досліджували науковці і практики-методисти Артемова Л.В., Мацько Н.Д., Якименко С.І., та інші.

Аналіз сучасного стану навчання математики в дошкільних закладах дозволяє зазначити, що різноманітні ігри та цікаві вправи саме дають можливість у захоплюючій формі розвивати, активізувати пізнавальну діяльність, поглиблювати знання, закріплювати матеріал на заняттях.

Метою цієї статті є розкриття механізмів розвитку пізнавальних і творчих умінь студентів у процесі виконання ігрових завдань та оволодіння методами формування цих умінь у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання і виховання дошкільників. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча і виховна функції діють у тісному зв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває вихованців, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість. Проводити ігри, створювати ігрові ситуації важливо на кожному занятті. Цікаві вправи та ігри використовуються на всіх етапах заняття: на початку, інколи для побудови всього заняття.

Щоб ігрова діяльність проходила ефектно і давала бажані результати, необхідне виконання таких вимог:

- невимушене спілкування дитини з іншими дітьми;
- виконання дій під керівництвом вихователя: виконання завдань на розпізнання, порівняльний аналіз;

- забезпечення оволодіння майбутніми вихователями не тільки способами конструювання творчих завдань, а й методами, які при цьому слід застосовувати;

- формування в майбутніх педагогів уміння добирати та самостійно складати відповідні завдання, систематичне використання яких сприятиме розвитку творчих можливостей дошкільників.

Використовуючи такі методичні вимоги до проведення ігрової діяльності на занятті, як готовність дітей до участі в грі; забезпечення кожної дитини необхідним дидактичним матеріалом; чітка постановка завдання гри та пояснення її умов; складну гру слід проводити поетапно, поки діти не засвоюють окремих дій; дії дітей треба контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати, оцінювати; гра повинна бути чітко організованою і цілеспрямованою; діти повинні засвоїти правила гри.

Ігри важливо проводити систематично й цілеспрямовано на кожних заняттях, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи їх у міру засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості.

Сучасна дидактика справедливо вбачає в іграх можливості ефективної взаємодії вихователя і дітей. Останнім часом учені звернулися до вивчення структури дитячих ігор. Є ігри, які розвивають математичні здібності й розвивають у дітей спостережливість, увагу; пам'ять, мислення, знімають втому, збуджують інтерес до навчання. Сучасне заняття неможливе без використання ігор і пізнавальних завдань інтелектуального характеру. Користь застосування ігор на заняттях загальнонавчальної школи визнана. Вони сприяють розвитку в дітей спостережливістю, вчать порівнювати, аналізувати, робити висновки, узагальнення.

Розглянемо використання дидактичних ігор на занятті з математики. За характером пізнавальної діяльності їх можна зарахувати до таких груп:

1. Ігри, які потребують від дітей виконавчої діяльності (діти виконують дію за зразком).

2. Ігри, у яких діти виконують репродуктивну діяльність (формування обчислювальних навичок).

3. Ігри, у яких запропонована контролююча діяльність дітей.

4. Ігри, за допомогою яких діти виконують перетворюючу діяльність.

5. Ігри, які включають елементи пошукової діяльності.

Ігрова діяльність є могутнім джерелом навчання дошкільників математики.

Доцільно проводити ігри-класифікації; ігри-вправи; ігри зі схемами; словниково-логічні ігри-вправи; ігри-конструктори тощо.

Основними структурними компонентами дидактичної гри є:

ігровий задум,
правила гри,
ігрові дії,
дидактичні завдання,
обладнання,
ігровий початок,
результати гри.

Висновок:

Досвід роботи свідчить, що гра, ігрова діяльність мають великий потенціал щодо розв'язання проблеми навчання дошкільників. Позитивний досвід використання конкретного методу (гри) приводить до того, що саме цей метод вихователь хотітиме використовувати при подібних завданнях.

Використання різних видів гри і способів їхнього застосування сприяє пізнавальному розвитку дітей. Найвірогідніше отримання максимального результату діяльності в тих випадках, коли мотивація оптимальна, є емоційне збудження, настрої на творчу діяльність.

Список використаних джерел

1. Артемова Л.В. Окружающий мир в дидактических играх дошкольников. Москва, 2015. С. 201
2. Михайлова З.А. Игровые занимательные задачи для дошкольников. – Київ, «Слово», 2017. С. 112.
4. Эльконин Д.Б. Психология игры. – Москва, 2009. С. 208

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-ІНДИГО В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Іванна Рибенчук,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Данів Т.Ю.

спеціаліст, викладач дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Уже не одному поколінню батьків і педагогів до болю знайомі ситуації, коли приходилось розводити руками й коментувати: «Ну й діти пішли, зовсім не схожі на...». Те ж саме ми говоримо або думаємо, коли спостерігаємо за дітьми, поведінка яких відрізняється від шаблонів або усталених моделей. Такі діти дуже скоро надламуються від нашого небажання бачити в кожній індивідуальність. Є сенс замислитись і шукати відповіді на питання: що сприяло появі нової генерації дітей?

Уже більше 10 років в зарубіжній літературі обговорюється феномен дітей-індиго. У нашій державі, на превеликий жаль, обмаль наукових праць та інформації про особливості таких дітей і стиль спілкування з ними. Спостереження педагогів дитячих дошкільних закладів та шкіл свідчать, що таких дітей з кожним роком з'являється все більше. Зарубіжні дослідники стверджують, що нестандартних дітей налічується до 90 %.

Мета. розкрити сутність дитини Індиго як феномену сучасного суспільства; проаналізувати й висвітлити особливості цих дітей; дослідити типологію дітей Індиго.

Виклад основного матеріалу.

Демократичні процеси, які знайшли своє місце в сучасному суспільстві, не торкнулись, на жаль, усіх інституцій. І, перш за все, – закладів дошкільної освіти та загальноосвітніх шкіл.

У таких умовах актуалізується проблема взаємодії дорослих з дітьми. Починати розглядати цю проблему потрібно ще в дородовому (пренатальному) періоді. Мабуть, перш за все слід починати із встановлення вербального контакту, коли дитина ще знаходиться в утробі мами. Вона ж чує мамин голос і знає його. Також потрібно розмовляти з дитинкою постійно після народження, частіше дивитись в оченятка – бо вони дійсно розумні й дарують нам осмислений погляд. Потрібно пам'ятати, що рівень сприйняття світу значно вищий у немовляти, ніж ми очікуємо. Мало знаємо про його здібності й можливості.

Ш. Амонашвілі наголошує на тому, що, незалежно від того, якого віку дитинка чи в якому стані перебуває (спить чи грається), вона завжди чує нас – ті слова, що ми промовляємо. Тому дитина не повинна чути непотрібних слів.

Американські дослідники розробили класифікацію дітей-індіго і вважають доцільним розподілити їх на 4 групи :

- ⇒ гуманісти;
- ⇒ концептуалісти;
- ⇒ художники;
- ⇒ ті, які живуть у всіх вимірах.

Вони вважають, що приналежність до тієї чи іншої групи впливає на майбутню професійну діяльність. Наприклад, з гуманістів виходять в доросле життя майбутні лікарі, юристи, учителя, бізнесмени, політики. Для цієї категорії притаманні такі риси, як комунікабельність, добродійні моральні чесноти, але такі діти не завжди організовані й відповідальні.

До II групи (концептуалісти) відносять інженерів, військових. Це категорія дітей, яких виокремлюють через їхню велику потребу керувати. У дитинстві це проявляється в бажанні "керувати" своїми батьками, близьким оточенням.

З представників III групи (художники) виростають артисти, художники, представники творчих професій. Для них характерні креативні здібності, розкинутість інтересів.

Особи, які відносяться до IV групи (ті, які живуть у всіх вимірах), приходять у цей світ з місією, що несе нову філософію, релігію. Вони важко адаптуються до навколишнього середовища й завжди з ним конфліктують у пошуках істини.

«Діти-індіго» – це неформальна соціальна група дітей, яка сформувалася в період соціальних змін і трансформації суспільства, має відмінні ознаки та соціальні потреби, специфічні соціокультурні цінності, нестандартні моделі поведінки.

Тобто це та категорія дітей, яка не може всидіти на місці, перебувати на задньому плані, а природним для них станом є жага до рухів, різноманітної діяльності.

Це також ті діти, які все встигають й виявляють неабиякий інтерес до навколишнього світу. Саме тому їх IQ (коефіцієнт інтелектуального розвитку) значно вищий, ніж у звичайних дітей.

Вони не визнають батьківського примусу, авторитарного стилю спілкування. Єдине, що прокладає шлях до їхнього серця, – це діалогічний стиль спілкування, тобто партнерські стосунки. Дорослий може вибудувати своє спілкування лише на фундаменті доброзичливості, відвертості, відкритості, щирості, правдивості. Ці діти дуже добре відчувають фальш або несправедливість, і тоді слід очікувати "синдрому равлика", тобто дитина стане для нас недосяжною. Та і поважають вони дорослу людину не за вік або

соціальний стан, а за справжні моральні чесноти. Тож найголовніше, що потрібне сучасному педагогу, – своєчасно виявити таку дитину в дитячому колективі.

До речі, виникнення проблеми появи дітей індиго потребує докорінних змін в організації навчального процесу студентів педагогічних ВНЗ, тому що коли студенти залишать свої альма-матер і прийдуть у дитячі колективи, кількість дітей-індиго буде складати значно вищий відсоток.

Висновки. Отже, ми, як майбутні вихователі, повинні бути готовими до праці з дітьми, які мислять нестандартно. Нам потрібно бути готовими до того, що кількість дітей-індиго з кожним роком усе збільшується, і ми маємо знати їхні особливості для встановлення з ними контакту та організації навчального та розвивального середовища. Ми повинні докласти максимум зусиль для підготовки дітей до перебування в навколишньому світі з метою їхньої адаптації до соціуму.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. В., Богініч О.Л., Машковець М.А. “Здоров`ядитини – відродини”. Київ, СПД, 2006. С. 20
2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш, С.М. Курінна, І.П. Печенко; Нак. ред. А.М. Богуш; за заг. ред. Н.В. Гавриш. - Луганськ: Альма-матер, - 2006.
3. КероллЛи, Тоубер Джен, Дети «ИНДИГО». Пер. с англ. - Київ, 2003. С. 120

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАСТІЛЬНОГО ТЕАТРУ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іванка Новоселюк,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Никорак Н.Ю.,

викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Сучасна інформаційна епоха принесла велику кількість інновацій для розвитку й виховання дитини. Спрямовані на гармонійний розвиток навчальні програми, презентації, книги, іграшки – всього й не перерахувати. Серед них особливе місце належить театру – унікальному інструменту для творчого та інтелектуального становлення особистості дошкільника. Театралізована діяльність у дошкільному навчальному закладі – це хороша можливість для розкриття творчого потенціалу дитини, виховання креативного начала її особистості. Діти навчаються помічати в навколишньому середовищі й фіксувати в пам'яті цікаві ідеї, втілювати їх, створювати свій художній образ. У них розвивається творча уява, асоціативне мислення, уміння бачити незвичайне в буденному.

У психолого-педагогічній літературі поняття “театралізована діяльність” трактується як особлива форма сюжетно-рольової гри й розглядається як специфічний вид діяльності в дошкільному віці, у ході якого відбувається розвиток усіх граней особистості дитини і який сприяє створенню “зони найближчого розвитку” (Л.Виготський). Серед різних видів театру, які активно застосовуються в навчально-вихованому процесі дошкільного навчального закладу, особливе місце належить настільному театру.

Мета. розкрити поняття настільного театру; проаналізувати й висвітлити особливості організації його з дітьми дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Метою організації навчально-виховного процесу в дошкільному закладі є його орієнтація на розвиток індивідуальної пізнавальної активності дитини, що потребує особливої уваги до перебігу засвоєння нею програмового матеріалу. Майстерність освітнього впливу вихователя полягає в стимулюванні й створенні умов для саморуку, саморозвитку, самостійної діяльності дитини, її творчої ініціативи в розв'язанні як буденних, так і спеціально створених дорослими ситуацій.

Настільний театр – один із найбільш демократичних і доступних видів мистецтва для дітей. Він допомагає вирішити основні актуальні проблеми сучасної педагогіки й психології, пов'язані з мистецькою освітою й вихованням дітей, формуванням у них естетичного смаку,

комунікативних навичок і вмінь, моральним вихованням, вихованням волі, розвитком пам'яті, уваги, ініціативності, фантазії. Спільна робота в ході організації настільного театру впливає на розвиток діалогічного, монологічного мовлення; сприяє створенню позитивної емоційної атмосфери та вирішенню конфліктних ситуацій через рольову гру. Діти старшого дошкільного віку виявляють великий інтерес до театрального мистецтва, що є передумовою розвитку їхніх творчих можливостей. Настільний театр – це особливий вид театру, де дошкільнята можуть самостійно ставити й пересувати картинки або фігурки, зафіксовані на підставках, на невеликій горизонтальній площині.

У сучасній дошкільній практиці застосовують наступні види настільного театру: площинний (герої – кольорові чи силуетні плоскі зображення), театр горняток; конусний театр; театр іграшок; театр помпонів; театр коробок; театр губок та ін.

Під час роботи над театральною постановкою у дітей розвивається дрібна моторика рук, оскільки вони можуть самостійно пересувати фігурки, а це сприяє не тільки формуванню координаційних умінь, а й розвитку мовлення. Кожна вистава супроводжується озвученим текстом. Це найчастіше “мова героїв”. Якщо постійно залучати дітей до театральної діяльності, то це з часом допоможе їм перебороти свій страх і ніяковість перед аудиторією, сприятиме розвитку артикуляційних умінь (голосно й виразно промовляти текст, застосовувати відповідну інтонацію, робити акценти, надавати особливого тембрального забарвлення в озвученні різних героїв), а також відважитися виступити перед залом в незвичній ситуації та проявити лідерські якості.

Для того щоб організувати настільний театр у групі з дітьми, вихователю потрібно витратити багато часу й зусиль. Твір, який буде театралізовано, підбирається з урахуванням вікових особливостей дітей. Оскільки дошкільнята старшого віку уже здатні до усвідомленого запам'ятовування предметного й словесного матеріалу, вони можуть оперувати більш узагальненими уявленнями, у яких об'єднані поодинокі враження й судження про предмети. Наступним етапом у роботі над настільним театром є первинне ознайомлення дітей із твором та головними героями з подальшим аналізом ситуацій, які становлять сюжетну канву вистави. За допомогою участі в театралізованій діяльності в дітей формується досвід соціальних навичок поведінки. Це тому, що кожна казка чи літературний твір для дітей завжди висловлює загальноприйняте ставлення до добра і зла, а їхній зміст зорієнтований на моральний бік виховання дитини. Адже цей віковий період є найбільш сприятливим для формування почуття справедливості, дисциплінованості, відповідальності, вміння працювати в колективі. Позитивні герої, які дітям найбільше сподобалися, стають зразками для їхнього наслідування. Так, діти можуть виражати себе, проявляти свої емоції, здібності й навіть таланти.

Значний обсяг часу необхідно витратити на підготовку декорацій та фігурок. Розміри декорацій повинні відповідати розмірам фігур, щоб сформувати в дітей гармонійне бачення світу та класичних пропорцій. Далі – розподілення ролей. Діти можуть повністю брати участь у театралізації казки за умови, що вони вже ознайомлені з нею, а також раніше спостерігали за таким видом діяльності у виконанні дорослих.

Досить складною з методичної точки зору є організація роботи над засвоєнням дітьми “маршруту” руху кожного героя п’єси на площині з паралельним узгодженням зі словесним супроводом. У старших дошкільників уже виникають первинні форми довільної уваги, дитина здатна підпорядковувати свою увагу вимогам вихователя, зосереджуватися, керувати своєю психічною діяльністю. Тому дидактична мета такої роботи полягає в тому, що в дітей розвивається просодична сторона мовлення (темп, ритм, інтонація) в поєднанні з руховою. Вони вчаться узгоджувати свої дії з іншими дітьми, працювати в колективі.

На заключному етапі підготовки до вистави необхідно також продумати розміщення столів та стільців, що залежить від кількості дітей, які є в групі. Якщо група велика й для всіх дітей не вистачає ролей, то казку можна переграти кілька разів. Спочатку одні діти грають, а інші – глядачі, а потім – міняються ролями. Це допоможе залучити й викликати позитивні емоції в усіх, без винятку, дітей. Позитивною виявляє себе практика залучення до театралізованої діяльності батьків. Вони можуть брати безпосередню участь у виставі – виконувати певні ролі, або просто виступати активними глядачами, підтримуючи своїх малюків та висловлюючи захоплення від їхніх успіхів. Це допоможе батькам знайти спільну мову зі своїми дітьми, а також розширити коло спільних інтересів.

Висновки. Отже, колективна театралізована діяльність через організацію настільного театру спрямована на цілісний вплив на особистість дитини, залучення її до активної дії, розкриття наявних у неї можливостей; на дитячу самостійну творчість; розвиток усіх провідних психічних процесів; сприяє самопізнанню, самовираженню особистості малюка, створює умови для його соціалізації, підсилюючи при цьому його адаптаційні особливості; коректує комунікативні відхилення, які, можливо, присутні у дитини, допомагає в усвідомленні нею почуттів задоволення, радості, значимості, які виникають у результаті розкриття прихованих талантів та потенціалу.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк С. Виховання естетичних почуттів дошкільників засобами театрального мистецтва. Пріоритети сучасної освіти і виховання в контексті завдань педагогічної науки. Івано-Франківськ. 2003. С.19–21.
2. Мигунова Е.В. Организация театрализованной деятельности в детском саду: Учеб. – метод. пособие. Великий Новгород, 2006. С. 126., [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.twirpx.com/file/51478/>

РОЗВИТОК УЯВИ ТА НАОЧНО-СХЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКВ ЗАСОБАМИ ТІНЬОВОГО ТЕАТРУ

Мар'яна Донецька,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Науковий керівник – Никорак Н.Ю.,

викладач циклової комісії дисциплін професійної та
практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. У дошкільному віці дитина частково перебуває в створеному нею світі. Одні діти занадто емоційні й практично живуть у вирі своїх фантазій. Вони думкою ніби “відлітають” на не звідану ніким планету й годинами готові розповідати про чарівні подорожі, незвичайних героїв, тварин, рослин тощо. А от інші малюки, навпаки, живуть реаліями, і навіть просте завдання щось придумати, викликає в них невдоволення, сум та дискомфорт. Вони страждають від невміння фантазувати, а це, у свою чергу, знижує можливість розвитку творчого мислення, спонукає згасання інтересу до науки й мистецтва. Іншою проблемою, яка спричинена викликами сьогодення, є підготовка дитини до сприймання величезної кількості інформації, що швидко поглине її уже в шкільному житті через розгорнуту мережу комунікативних технологій. Формування первинних умінь мислити узагальнено, від конкретного до абстрактного, створювати уявлення про предмет, “домалювати” його не за видимими основними ознаками, а за схематичним зображенням, формувати мислительну здатність переходу від образного сприйняття світу до схематичного, синтезованого – це ті завдання, вирішення яких сприятиме розвитку наочно-схематичного мислення та абстрактної уяви у дошкільнят. Сучасна педагогічна наука пропонує різні методи, прийоми та засоби, з допомогою яких можна було б частково вирішити вищенаведені проблеми. Усі вони передбачають активну участь самої дитини в різноманітних видах діяльності – ігровій, навчальній, трудовій тощо. Серед них одне з чільних місць належить залученню дошкільнят до театральної діяльності через організацію міні-театру – симбіозу різних видів мистецтва – музики, образотворчого, хореографії та літератури. Одним із видів театру, який застосовується у практиці дошкільного навчального закладу, є тіньовий театр.

Мета. розкрити поняття розвитку уяви та наочно-схематичного мислення дітей дошкільного віку; проаналізувати й висвітлити особливості розвитку цих психічних процесів засобами театру тіней.

Виклад основного матеріалу. Уява – один із найзагадковіших феноменів людської психіки. Саме формування здатності уявляти вимагає особливої уваги стосовно загального розвитку людини. Уява виникає й розвивається в процесі спілкування дитини з дорослими й своїми однолітками в різних видах діяльності, насамперед у грі. Початок прояву уяви в дитини пов'язаний з використанням предметів-моделей, а згодом – включенням у гру вигаданих предметів.

Наочно-схематичне мислення – це особливий вид мислення, що забезпечує відображення у свідомості предметів об'єктивної дійсності, незалежно від дій, бажань і намірів дитини. У дитини шостого року життя найбільш суттєві зміни охоплюють різні психічні сфери: пізнавальну, вольову, емоційну, що свідчить про те, що цей вік є переломним, багатим на такі новоутворення, які забезпечують перехід дитини від ігрової діяльності до систематичного шкільного навчання. Істотні зміни відбуваються й у розвитку мислення. Дитина стає здатною оперувати не тільки поодинокими емоційно-чуттєвими предметами, а й більш узагальненими уявленнями про них, у яких об'єднуються й поодинокі враження, і судження про ці предмети. Це означає, що мислення дитини відокремлюється від сприймання та водночас від практичної дії і стає відносно самостійним процесом. Уява старших дошкільників набуває творчого характеру. Дитина здатна уявити проміжні етапи та кінцевий результат власної діяльності. Наприкінці дошкільного віку вона вже розрізняє уявне, вигадане і справжнє, фантастичне і реальне. Завдяки цьому можна говорити про розвиток не лише репродуктивної уяви, а й про зародження її інших форм – конкретної та абстрактної.

Наочно-схематичне мислення дошкільників старшого віку виявляється в багатьох особливостях їхньої діяльності. Один із його проявів – схематичність дитячого малюнка, у якому передається здебільшого зв'язок основних частин зображеного предмета й відсутні індивідуальні його ознаки. Проявом конструктивного та логічного мислення також є відносна легкість розуміння дітьми різноманітних схематичних зображень та успішне їх застосування. Вони можуть упізнати предмет за його силуетом, використовують схеми за зразком географічної карти, легко розв'язують логічні вправи різного типу. Однак для дітей, наділених від народження наочно-образним типом мислення, така діяльність викликати певні труднощі. У зв'язку з цим доцільно застосовувати різноманітні форми, методи та засоби, спрямовані на розвиток у таких дітей абстрактної уяви та наочно-схематичного мислення. У контексті окресленої проблеми театральна діяльність дошкільників виступає невичерпним джерелом для їхнього всебічного розвитку, а театр тіней – засобом формування вищенаведених специфічних видів уяви та мислення.

Театр тіней – форма візуального мистецтва, що зародилася в Азії більш як 1500 років тому, а сьогодні – активно застосовується в практиці сучасного дошкільного навчального закладу. До основних атрибутів тіньового театру належать: напівпрозорий відрізок тканини, зафіксований на рамці, – екран, крізь який проникає світло. Джерелом світла може бути настільна лампа або ліхтар. Головна умова – щоб світло було за екраном та досить добре його освітлювало. Однією з важливих умов успішної реалізації театру є вибір літературного першоджерела. Твір підбирається з урахуванням вікових особливостей дітей та їхніх інтересів. У сучасному дошкільному навчальному закладі використовують театри тіней двох видів. Перший – у якому образи створюються за допомогою пальчиків рук (пальчиковий театр), однак основне завдання залучення дітей до такого виду театру – розвиток моторики рук та її координації. З метою організації роботи з розвитку абстрактної уяви та наочно-схематичного мислення дошкільнят доцільно застосувати театр тіней із маріонетками. Актори – це чорні або різноколірні силуетні маріонетки, якими лялькарі (діти) керують за допомогою тонких бамбукових або дерев'яних паличок, торкаючись внутрішнього боку екрана перед джерелом світла. У дитячому садку маріонеток традиційно виготовляють із цупкого паперу або картону.

У процесі роботи над розвитком абстрактної уяви та наочно-схематичного мислення дошкільнят у ході їхньої театральної діяльності необхідно дотримуватися трьох основних правил:

1. Керуємо, але не заважаємо. Дітям у їхньому пізнанні світу не слід заважати. Один з найбільш ефективних методів навчання – це власний досвід дитини. Малюк повинен мати можливість сам розглянути всі позитивні й негативні сторони своїх рішень, тобто застосовувати логічне мислення. Не намагаймося виручити дитину, спрощуючи їй завдання або вирішуючи його замість неї. Нехай малюк спробує сам прийняти рішення, використовуючи логіку настільки, наскільки у нього вийде. До прикладу: маріонетки та декорації до вистав може виготовити сама дитина: намалювати ескіз майбутньої ляльки; шляхом спроб і помилок, застосовуючи різні, зручні для неї способи коректувати зображення, визначати пропорції; аналізувати свої помилки й знаходити шляхи їх виправлення. Так вона намагатиметься мислити узагальнено, схематично, відкидаючи все зайве, непотрібне, структуруючи сприйняту інформацію.

2. Запитуємо, а не вказуємо. У процесі пошуку відповідей на запитання дитина “включає” логічне мислення. Однак запитання, які задає вихователь, повинні стосуватися не тільки змісту п'єси, опису головних героїв чи місця дії, а повинні бути спрямовані на стимулювання дитини до самоаналізу з метою визначення прогалин у своїй роботі та наступній корекції малюком власних дій. До прикладу, замість того, щоб сказати дитині:

“Виправ ось тут”, вихователь, задаючи запитання, звертає увагу малюка на помилку: “Я зараз зайду за ширму, ввімкну світло, прихилю до екрана твого ведмедика, а ти поглянь уважно, чи все гаразд із зображенням?”.

3. У складних моментах – застосовуємо гру, яка є провідним видом діяльності дошкільника. Під час роботи над виставою тіньового театру використовуємо її на всіх етапах: від задуму до представлення. З допомогою розв’язання логічних ігор важкі завдання стають простими, викристалізовується алгоритм подальшої роботи малюка, “картинка” структурується й набуває потрібної нам форми.

Висновки. Отже, участь дошкільнят у розігруванні вистав тіньового театру активізує їхні творчі здібності, сприяє розвитку асоціативного, наочно-схематичного мислення та абстрактної уяви. Дошкільники вчатьсЯ концентрувати свою увагу на виконанні конкретної дії, узагальнювати й порівнювати, відкидати все зайве й непотрібне, абстрагуючись у своєму сприйнятті від кольорового образу до чіткого, виразного силуету.

Список використаних джерел

1. Загадковий театр тіней. // CRI-online. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrainian.cri.cn/141/2008/10/07/2s4866.htm>
2. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури, 2012. С. 424 с.
3. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія. Київ. «Академвидав». 2012. С. 376 с.

ПАЛЬЧИКОВИЙ ТЕАТР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДОШКІЛЬНЯТ

Оксана Свирида,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Никорак Н.Ю.,

викладач циклової комісії дисциплін професійної та
практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. У побуті нам щохвилини доводиться вчиняти дії дрібної моторики: застібати гудзики, зав'язувати шнурівки, тримати столові прибори тощо. Дрібна моторика рук – це сукупність скоординованих дій м'язової, кісткової і нервової систем людини, часто в поєднанні із зоровою системою у виконанні дрібних, точних рухів кистями і пальцями рук і ніг. Іншими словами – це здатність виконувати точні скоординовані дії пальцями і кистями. Таким чином, є всі підстави розглядати кисть руки дитини як орган, що активізує й стимулює діяльність кори головного мозку, підвищує працездатність усіх її відділів, позитивно впливає на формування вищих пізнавальних функцій, особливо мислення й мовлення. Навички дрібної моторики необхідні не тільки в побуті, вони мають великий вплив на процес навчання малюка. Саме тому, при діагностиці готовності до школи велику увагу звертають на те, як розвинена дрібна моторика дошкільника. Адже ці навички надзвичайно важливі при навчанні письма та малювання: від ступеня розвитку цих навичок буде, зокрема, залежати почерк дитини. Крім того, розвиток дрібної моторики тісно пов'язаний з розвитком мови, так як зони кори головного мозку, що відповідають за ці функції, розташовані дуже близько один від одного. Саме тому, робота над дрібною моторикою у дошкільників – невід'ємна частина підготовки до школи [1]. Цей процес можна прискорити різними способами, до найпоширеніших з яких відносяться пальчикові ігри та пальчикова гімнастика, які є основою особливого виду театральної діяльності – пальчикового театру.

Мета. розкрити поняття пальчиковий театр; проаналізувати й висвітлити особливості розвитку дрібної моторики руки засобами пальчикового театру.

Виклад основного матеріалу. Пальчиковий театр – це особливий вид театрального дійства, де виконавці ролей заховані, а персонажі одягаються не на кисті рук, а на пальчики. Основою пальчикового театру є набір ляльок для лялькового театру, але настільки мініатюрних, що їх можна одягати тільки на пальці. Актор, по ходу дії, рухає одним чи всіма пальцями, промовляючи при цьому текст і пересуваючи руку. Необхідна умова такої

театральної постановки – це величина декорацій: ширма повинна бути невеликою, співвідотною з мініатюрними театральними ляльками.

Варіантів гри з використанням ляльок пальчикового театру безліч. Можна показувати дітям казки, можна розігрувати сценки з життя з метою обговорення та корекції різних проблем в поведінці дитини тощо. Ляльки пальчикового театру можуть використовуватися і в рольових іграх. Однак, перш за все пальчиковий театр розвиває дрібну моторику рук, від якої залежить розвиток розумових здібностей дитини. При грі важливо, щоб малюк працював різними пальцями, парами пальців, однією і двома руками, декількома пальцями одночасно. Все це допомагає упорядкувати координацією рухів, активізуючи при цьому різні ділянки мозку дитини [2].

Персонажів для пальчикових ігор можна зробити з різних матеріалів. Це може бути тканина, глина, нитки, пап'є-маше тощо. Можна фігурки пошити, оздобити гудзиками, стрічками, пайєтками, чи зв'язати гачком, або спицями. При організації у групі пальчикового театру необхідно враховувати і вік малюка. Важливим є те, що до виготовлення і оздоблення іграшок для пальчикового театру у середній і старшій групі уже можна залучати малюка. Якщо у групі є тато дитини, який вміє випилювати з дерева, то він зможе зробити прекрасні дерев'яні пальчикові іграшки, які залишаться лише розфарбувати.

Щоб зробити міні-сцену, на тлі якої пальчики-ляльки будуть “виступати” вам знадобиться каркас з дерев'яних рейок, картон, на який потрібно наклеїти картинку для вистави (задній фон), ну і прикраси у вигляді міні-куліс, різних декорацій. Головне – це правильно підібрати і продумати сценарій постановки. За допомогою такої сюжетно-рольової гри як пальчиковий театр можна не тільки розіграти улюблену казку, а й інсценувати різні історії, які допоможуть вашому малюкам подолати різноманітні психологічні бар'єри, привчити їх до якої-небудь корисної справи. Так, якщо малюки бояться грози, то можна розіграти з ними казку про те, як хлопчик чи дівчинка подружилися з Громом [3].

Особливості організації дітей під час театралізованої діяльності, дещо відрізняються одна від одної. Організуючи роботу з дітьми, необхідно враховувати вікові особливості дітей.

Трирічна дитина за допомогою дорослого чи самостійно може розігрувати тексти віршиків, забавлянок, закличок; повторює окремі слова; виконує дії відповідно до змісту тексту; імітує рухи; звуконаслідує тварин. Малюк емоційно позитивно реагує на розігрування драматизацій, симпатизує позитивним героям та обурюється поведінкою негативних. За допомогою міміки, жестів, рухів передає почуття й емоції.

У чотири роки дошкільник починає активно сприймати театралізоване видовище: він емоційно реагує на виставу – співчуває та співпереживає героям дійства; починає розрізняти добро і зло та відповідно реагує на вчинки персонажів. Виконує уже може виконувати певні ролі у драматизаціях разом із дорослими, однолітками чи самотійно. Під час виконання ролі використовує найпростіші образно-виражальні вміння. Малюк розігрує окремі епізоди з казок, ініційовані дорослим; бере участь у сюжетно-рольових іграх, в тому числі пальчикового театру. Розповідає на пам'ять невеликі уривки тексту.

У дитини п'ятого року життя розвивається стійкіша увага до перегляду театралізованих дійств, вистав. Дитина розуміє, що в театрі актори відтворюють життєві ситуації. Може висловити своє враження від побаченого і почутого, стежить за розвитком подій, емоційно сприймає театралізоване дійство, реагує на вчинки героїв, розуміє мораль твору. Під час індивідуальних ігор з пальчиковими іграшками оживлює їх, виконує ролі по чергово за себе і за іграшку; відтворює тексти напам'ять; передає інтонаційно діалоги персонажів, використовуючи жести, міміку, пантоміму. Самостійно або з однолітками допомагає виготовляти іграшки та декорації.

Старший дошкільник добре розуміє зміст вистави, театральні образи. Співпереживає разом із героями твору, намагається підказати, що робити, порівнює вчинки персонажів зі своїми власними та вчинками однолітків, оцінює їх. Йому імпонують позитивні герої. Дитина здатна впізнати в силуетах ляльок-пальчиків образи персонажів, може оцінити і охарактеризувати їх (хитрий, веселий, злий тощо). Вміє своєчасно долучитися до участі в драматизації, стає ініціатором в організації гри "пальчиковий театр". Бере активну участь у підготовці театралізованого дійства: допомагає виготовляти ляльки, декорації. Може творчо перетілитися в образ запропонованого персонажа, виконує роль виразно та з гумором, вносить свої пропозиції, має власне бачення образу. Дитина розуміє театральну термінологію, усвідомлює, що підготовка театральної вистави – колективна, складна і тривала робота.

Важливим в організації пальчикового театру є те, що для кожної вікової групи повинні бути виготовлені іграшки, які б відповідали розміру пальчиків дитини чи дорослого, щоб у процесі гри малюк був зосереджений на своїх діях, а не на тому, що може загубити іграшку.

Висновки. Отже, діяльність дитини у пальчиковому театрі сприятиме розвитку його дрібної моторики рук, розвине фантазію, мислення і мову, розкриє творчі здібності. Занурюючись у казковий світ, малюк може зняти психологічні блоки, усунути страхи, проявити свій творчий потенціал. Виконання вправ і скоординованих ритмічних рухів пальцями у пальчиковому театрі, індуктивно призводить до зрушень в мовленнєвих центрах

головного мозку і різкого посилення узгодженої діяльності мовленнєвих зон, що, в кінцевому підсумку, стимулює розвиток мовлення дитини. Ігри з пальчиками під час вистави створюють сприятливий емоційний фон, розвивають уміння наслідувати дорослому. Малюк вчиться концентрувати свою увагу і правильно її розподіляти. Розвивається пам'ять дитини, бо вона вчиться запам'ятовувати певні положення рук і послідовність рухів. У дошкільника розвивається уява і фантазія: оволодівши грою у пальчиковому театрі, він зможе “розповідати руками” цілі історії. У результаті освоєння всіх вправ кисті рук і пальці отримують силу, хорошу рухливість і гнучкість, а це надалі полегшить оволодіння навичкою письма і малювання.

Список використаних джерел

1. Машталер А.С. Розвиток дрібної моторики у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Таврійський вісник освіти. 2015. №.4. С. 242-247 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_4_44
2. Методика музичного виховання в дитячому садку. За ред. проф. Н.О.Ветлугіної. Київ, “Вища школа”, 1978. С. 256.
3. Мигунова Е.В. Организация театрализованной деятельности в детском саду: Учеб. – метод. пособие. –Великий Новгород, 2006. С. 126. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.twirpx.com/file/51478/>

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНЯТ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ В ГРУПІ

Віталія Мостова,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Никорак Н.Ю.,

викладач циклової комісії дисциплін професійної
та практичної підготовки (спеціальність

«Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Театралізована діяльність дошкільнят є невичерпним джерелом розвитку їхніх почуттів, переживань, емоційних відкриттів. З допомогою такого виду діяльності дитина активно прилучається до різних видів мистецтва – музичного, хореографічного, образотворчого, літератури, адже основна характеристична ознака театру – його синтетичність. Інтегрований характер театрального мистецтва виступає як активний мотиваційний чинник до творчої активності дітей, а також формує у них здатність сприймати специфічне сценічне мистецтво і здійснювати різні за характером творчі дії (продуктивні, виконавські, оформлювальні тощо). Серед різноманітних видів театру, які активно застосовуються у практиці сучасного дошкільного закладу, найбільш популярним є ляльковий театр – ідеальний засіб для розвитку емоційної сфери, артистичності дітей і удосконалення їхніх творчих умінь та навичок.

Мета. розкрити поняття театралізована діяльність дошкільників; проаналізувати й висвітлити особливості організації театралізованої діяльності в групі ЗДО.

Виклад основного матеріалу. У процесі систематичної роботи над організацією театралізованої діяльності дошкільнят, педагогами розв’язується низка завдань, реалізація яких сприяє усебічному розвитку особистості дитини. До них відносять: ознайомлення дітей зі специфікою театрального мистецтва, формування в них емоційно-ціннісного ставлення до театру; виховання зацікавлення та відповідального ставлення до підготовки та проведення театралізованих заходів; сприяння в розвитку вміння “входити в образ” та перебувати в ньому до кінця театралізованого дійства; систематична робота над виразним та дикційно чистим сценічним мовленням; організація роботи над удосконаленням умінь та навичок дітей передавати характерні особливості різних художніх образів; допомога дошкільникам в оволодінні акторськими, сценічними здібностями (мімікою, жестами, інтонацією, пантомімою) у міру їх індивідуально-вікових особливостей; сприяння у розвитку вміння працювати у форматі колективної роботи, сприяння в оволодінні дітьми навичками

спілкування к рамках колективної творчості; стимулювання прагнення дитини до самореалізації та стимулювання її до самоутвердження.

У сучасному дошкільному навчальному закладі застосовують такі основні форми організації театралізованої діяльності дітей: I. театралізоване заняття; театралізована гра на святах і розвагах; самостійна театральна-художня діяльність дітей. II. театралізовані ігри у повсякденному житті; театралізовані міні-ігри на музичних заняттях; театралізовані міні-ігри на інших заняттях; театралізовані ігри-спектаклі. III. спільна театральна діяльність дорослих і дітей (спільні спектаклі); відвідування дітьми театрів спільно з батьками; організація музею ляльок. Великою популярністю у дітей дошкільного віку користується ляльковий театр, який не тільки заповнює дозвілєвий сегмент повсякденної життєдіяльності малюка, а є потужним засобом виховання високих моральних якостей та позитивних рис характеру.

Історія театру ляльок настільки стародавня, що є підстави гадати, чи не виник він раніше за театр живого актора. В легендах і письмових документах майже всіх народів світу є згадки про такий вид театру. Перша з них датується X ст. до н.е. У дитячому садку ляльковий театр є найулюбленишим видом розваг. Він захоплює дошкільників своєю надзвичайністю, яскравістю, барвистістю, динамікою. Вистава переносить дітей у чарівний світ, де все казкове – і реальне, і фантастичне [2]. Отже, ляльковий театр – це такий вид театру, акт лицедійства який провадиться актором через посередництво (пряме чи опосередковане) театральної ляльки. Естетичний ефект цього виду театру полягає в одухотворенні актором втіленого персонажу [1].

У ляльковому театрі, як і в справжньому, усе підпорядковується основному задуму. Місце дії (ширма чи сцена), зовнішній вигляд персонажів, музика – усе повинно розкривати ідею сценарію. Театральна лялька в ляльковому театрі – головний художній інструмент, за допомогою якого вистава демонструється глядачеві. Існує кілька підходів до класифікації ігор в ляльковий театр для дітей дошкільного віку. Одні педагоги (Л.В. Куцакова, С.І. Мерзлякова) притримуються такої класифікації: настільний ляльковий театр (театр на горизонтальній площині, театр горняток, магнітний настільний театр, конусний, театр готової чи саморобної іграшки тощо); стендовий театр (фланелеграф, театр тіней, магнітний стендовий, стенд-книжка); театр на руці (пальчиковий, картинки на руці, ляльки на рукавичці, театр тіней з використанням силуетів рук); верхівкові ляльки (на гапіті, на ложках, бібабо, ляльки на тростинах); театр на підлозі (маріонетки, конусний театр); театр живої ляльки (театр з “живою рукою”, ростові ляльки, люди-ляльки, театр масок, тантамареска). Г.В.Генов так класифікує види театрів для дошкільнят: картонажний театр; магнітний театр; настільний театр; книжка-театр; театр п’яти пальців; театр масок; пальчиковий та театр тіней з допомогою рук; театр “живих” тіней; театр ляльок для одного

актора [3]. Однак сьогодні, під поняттям “ляльковий театр”, який активно практикують у сучасному дошкільному навчальному закладі, найчастіше розуміють ширмовий театр з верхівковими ляльками.

Робота над виставою лялькового театру надзвичайно кропітка і відповідальним за її підготовку виступає вихователь, який контролює усіх учасників, перевіряє, як вони виконують поставлені завдання. Перший етап – це пошук літературної основи – історії або казки, яка вона повинна бути зрозумілою та цікавою дітям. Спочатку вихователь голосно читає казку, спонукає дітей до обговорення її змісту, визначення провідної ідеї, моралі. Діти обговорюють характерні риси головних героїв, їхні вчинки тощо. Потім вихователь розподіляє ролі, враховуючи індивідуальні особливості дітей, наголошуючи, що слова треба вивчити напам'ять. Після цього казку переказують за участю дійових осіб. Вихователь слідкує, щоб промовляння тексту відбувалося правильно, чітко й виразно. Одночасно із засвоєнням текстового матеріалу, учасники розучують пісні, танці, що їх виконують персонажі. Після того, як казку прочитають два-три рази за столом із ляльками в руках, можна переходити до роботи на ширмі.

Вихователю необхідно добре знати загальні правила та самому майстерно володіти мистецтвом ляльководіння, а саме: ляльку необхідно тримати на відповідному рівні стосовно ширми; лялька, поставлена коло краю ширми, повинна бути піднята над нею на відстань 3/4 своєї висоти; ляльки на ширмі не повинні з'являтися і зникати раптово; коли лялька виконує який-небудь рух, її руки повинні бути притиснені до тулуба; тримати ляльку необхідно вертикально; нахил ляльки виконується нахилом кисті руки; талія ляльки зіставляється із зап'ястком руки; якщо необхідно відвести ляльку на другий план – її піднімають вище; щоб посадити ляльку, необхідно зігнути руку в зап'ястку і нахилити її і сперти зап'ястя на те місце, де повинна сидіти лялька; якщо лялька за сюжетом повинна встати, вона спочатку нахиляється вперед, випростується і одночасно піднімається у вертикальне положення; якщо у ляльки немає ніг, її необхідно посадити на край ширми, прикривши руку одягом ляльки; рухи ляльки і слово актора повинні бути звернені до конкретного об'єкта; лялька, яка говорить повинна підкреслювати найбільш значимі слова рухами голови або рук; коли одна лялька говорить – інші повинні бути нерухомими, інакше глядачі не зрозуміють, чиї це були слова; під час розмови двох ляльок – вони дивляться одна на одну.

Одним із етапів підготовки до вистави є підбір музичного супроводу, пісенних та танцювальних номерів спектаклю. Тут можна використати народну і класичну музику, а також твори для дітей сучасних композиторів. Незалежно від того, де показують виставу – на повітрі в літній час чи в приміщенні взимку, – ширма, декорації та ляльки повинні бути

добре освітлені. Якщо показ відбувається в кімнаті при денному освітленні, ширму ставлять проти вікна, якщо на повітрі влітку – дітей садять у затінку.

Всі необхідні атрибути для спектаклю необхідно розміщувати на столі за ширмою у певній послідовності, тоді малюкам-артистам під час вистави не доведеться шукати свою ляльку. Однак треба привчати маленьких акторів ставити свої ляльки на те місце, звідкіля вони її узяли для того чи іншого епізоду чи гри. Оформлення повинно відповідати змісту вистави, бути простим і водночас високохудожнім. Ляльок і декорації треба зробити яскравими, колоритними, цікавими, щоб вони залишилися у пам'яті глядачів. До виготовлення ляльок, афіші, квитків дошкільнят можна залучати уже з 4-5-ти років, адаптовуючи завдання до можливостей дитини.

Висновки. Отже, театралізована діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі організовується за такими основними векторами: театр як навчальний предмет; театральна педагогіка; родинний театр; професійне театральне мистецтво; дитячий аматорський театр. Активним мотиваційним чинником для творчої діяльності дітей виступає інтегрований характер театрального мистецтва. Адже воно формує у них здатність сприймати специфічне сценічне мистецтво і здійснювати різні за характером творчі дії. Серед різноманітних видів театру, саме ляльковий театр є тим ідеальним засобом для розвитку емоційної сфери, артистичності дітей і удосконалення їхніх творчих умінь та навичок.

Список використаних джерел

1. Грушецький Я.І. Ляльковий театр. UNIMA. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrainian.cri.cn/141/2008/10/07/2s4866.htm>
2. Методика музичного виховання в дитячому садку. За ред. проф. Н.О.Ветлугіної. Київ, “Вища школа”, 1978. С. 256.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРИНЦИПІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Марія Турчин,

4 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Науковий керівник – Сидорів С. М., спеціаліст першої
категорії, викладач комісії дисциплін професійної та
практичної підготовки(спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Інклюзивна освіта на сучасному етапі передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) не тільки як засобу навчання дітей з особливими освітніми потребами, а й ефективного інструменту впровадження ідей та принципів інклюзії в освітнє та суспільне життя. Система освіти потребує змін на всіх рівнях і повинна враховувати індивідуальні потреби людей та пристосовуватись до них, а не навпаки.

Мета. розкрити поняття інформаційна та медіа-грамотність; проаналізувати й висвітлити особливості використання ІКТ у впровадженні інклюзії в закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна й медіа-грамотність, ефективне застосування ІКТ для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією є одною з ключових компетентностей, визначених у Концепції Нової української школи, яка має сприяти впровадженню ідей та принципів інклюзивної освіти серед дошкільників, батьків та педагогів. Експерти стверджують, що кожна десята людина на планеті має інвалідність, а кожна п'ята страждає від хронічного захворювання. В Україні упродовж останніх двадцяти років рівень дитячої інвалідності збільшився майже в чотири рази й продовжує зростати. Серед основних причин збільшення кількості дітей з особливими потребами є: погіршення умов життя, неефективність системи медичного догляду, спадкові та екологічні фактори, девіантна поведінка, низький рівень самосвідомості та культури, прямі й непрямі наслідки війни на Сході, загальне зuboжіння. Тенденція збільшення кількості дітей з інвалідністю та особливими потребами, недостатність доступних форм навчання, адекватних потребам і можливостям дітей даної категорії, приводить до висновку про недосконалість соціальної й освітньої політики у стосунку до дітей з порушеннями розвитку та необхідність пошуку ефективних шляхів надання їм психолого-педагогічної допомоги, альтернативних способів здобування освіти, самореалізації та інтеграції в систему суспільних взаємовідносин, зокрема шляхом інклюзивного навчання [1].

Інклюзивна освіта базується на міжнародно визначених принципах:

- самоцінності людини незалежно від її можливостей, здібностей і досягнень;
- здатності кожної людини відчувати та думати;
- права кожної людини бути почутою;
- підтримки та взаємодії з однолітками;
- задоволення індивідуальних освітніх потреб кожної дитини;
- адаптації освітньої та інших систем до потреб дитини, а не навпаки;
- визнання спроможності до навчання кожної дитини та, відповідно,

необхідність створення суспільством відповідних умов для цього;

- залучення батьків як рівноправних партнерів і перших учителів своїх дітей до навчального процесу; мультикомандного підходу в навчанні та вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків та спеціалістів;

- рівного доступу до навчання в загальноосвітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною за місцем проживання;

- універсального дизайну в навчанні, відповідності рівня складності завдань здібностям дитини.

Використання ІКТ є драйвером позитивних змін у навчанні дітей з особливими потребами, адже вони відкривають широкі можливості для зміни соціальної парадигми, позбавлення від стереотипів, покращення якості та доступності освіти. Можна виокремити три основні цілі використання ІКТ в інклюзивній освіті:

- компенсаційні (ІКТ в якості технічної допомоги, підтримки, часткової компенсації або заміщення відсутніх природних функцій, що дозволяє дітям з особливими потребами повноцінно залучатись до процесів спілкування, взаємодії та навчання);

- комунікаційні (допоміжне приладдя й програмне забезпечення, альтернативні форми комунікації, що полегшують або уможливають спілкування у більш зручний спосіб, специфічний для кожного виду функціонального обмеження);

- дидактичні (сприяють диференціації, задоволенню індивідуальних потреб, особистісному розвитку дітей з особливими потребами, розкриттю їх здібностей, повноцінній інклюзії, включенню в освітнє й суспільне середовище) [2].

У контексті нашого дослідження ми визначаємо ще одну ціль ІКТ – просвітницьку. У наш час Facebook, Youtube, Googleplay, I-tunes є важливими інформаційними й світоглядними платформами не стільки для дорослих, скільки для народжених після 2010 року. Корпорації використовують сервіси та алгоритми для охоплення широких мас користувачів, задоволення потреби в інформації та розвагах, формування світоглядної позиції та загальної культури поведінки.

На прикладі власного досвіду відвідин науково-методичного семінару-тренінгу «Освітня інклюзія в США та Україні: кроки разом», який відбувся 2017 року в Івано-Франківському коледжі, зазначаємо, що ІКТ сприяли ефективному ознайомленню слухачів з принципами та положеннями інклюзивної освіти, системами загальної та спеціальної педагогіки, умовами навчання та методами виховання дітей з особливими потребами. Переглянувши на семінарі-тренінгу та на онлайн-ресурсі відео та мультимедійні презентації, можу сказати, що освіта України та США відрізняються одна від одної, починаючи з методів і закінчуючи дизайном навчальної частини. Мене зацікавили обладнані приміщення, підходи до викладання навчального матеріалу. Діти з особливими потребами почуваються своїми серед однолітків, комфортно й безпечно, хоч їм потрібна більша увага та більше пояснень, але вони не якісь «інші». Їх поважають і не ображають через те, що вона чи він інша. У результаті семінару-тренінгу студентами були створені просвітницькі постери, які за допомогою ІКТ були переведені у цифровий формат, озвучені, перекладені, субтитровані та опубліковані он-лайн. Це буде сприяти ознайомленню з принципами інклюзії тих людей, які не змогли бути фізично присутніми на семінарі, у тому числі працівникам ЗДО, вихованцям та їх батькам.

Висновки. Для ефективного впровадження принципів інклюзивної освіти засобами ІКТ необхідно забезпечити належний рівень інформаційної компетентності педагогічних працівників, їх навичок розроблення та впровадження інноваційних методів навчання, оновлення існуючих підходів для реалізації концепції інклюзивної освіти. ІКТ дозволять учням з особливими потребами повноцінно включитися в освітній процес, розвивати прийнятні для них індивідуальні ефективні освітні стратегії. Не менш важливим є те, що суспільство має сприяти партнерському ставленню до людей з особливими потребами, і новітні цифрові технології сприятимуть діалогу, поширенню досвіду та ефективній взаємодії.

Список використаних джерел

1. Борисенко Л.Л. Впровадження засобів ІКТ в інклюзивну освіту. Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ 14 грудня 2016 року.). Лисичанськ, ВП «ЛПК ЛНУ», Лисичанськ «ФОП Пронькіна К.В.», 2016.
2. Хомишин І. Ю. Використання інформаційних технологій у навчанні осіб з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] - ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні (друга міжнародна щорічна конференція). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://aphd.ua/publication-220/>.

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ НА МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ірина Стефінів,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»
Івано-Франківський коледж ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Березовська Л.І.

кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст вищої
категорії, викладач циклової комісії дисциплін професійної та
практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Казка є могутнім джерелом виховання дітей. Вона в доступній формі вчить дітей життя. Казки дозволяють дитині вперше відчувати хоробрість і стійкість, побачити добро і зло.

Мета. розкрити поняття казки, моральне виховання дошкільників; проаналізувати й висвітлити особливості впливу української народної казки на моральне виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що класики вітчизняної педагогіки (С. Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.), сучасні вчені (А. Богущ, В. Бойко, О. Губко, Л. Кіліченко, Г. Кошелева, В. Кузь, П. Лещенко, І. Проценко та ін.) високо оцінювали виховне значення народної казки у вихованні дитини дошкільного віку, зокрема її морального розвитку. Проблема морального виховання особистості розглядається вченими різнопланово, у таких аспектах: виховання моральної свідомості (В. Зибковець, І. Мар'єнко та ін.); виховання моральної культури особистості (В. Бачинін Т. Гуменникова); формування моральної активності дітей (І. Зайцева, Л. Крайнова); характеристика емоцій і почуттів та їх класифікація (Є. Богданов, К. Ушинський, О. Чебикін та ін.); роль почуттів у процесі морального виховання дітей (М. Стельмахович, В. Сухомлинський та ін.).

Казка як жанр українського фольклору, завжди була найпопулярнішим видом усної народної творчості серед дітей. З раннього віку вона є контрольним мірилом прояву всіх найважливіших рис особистості, що дозволяє дитині в особливій метафоричній формі вирішити для себе специфічні дитячі теоретичні питання про світ, про добро та зло.

Розуміння, усвідомлення тексту зумовлює у дитини емоційні переживання, співчуття героям, що є основою для формування морально-етичних суджень, оцінки поведінки героїв твору. Мудрість народної казки в найдосконалішій художній формі уособлює в собі народну мораль, підводить дітей до ідеї добра та зла. Казки сприяють розвитку образного мислення, емоційності. Образність, яскравість зображення вчинків казкових персонажів дає змогу дитині відчувати себе співучасником зображуваних подій, сприяє емоційному сприйманню

моральних норм. За дослідженнями О. Виноградової, Л. Стрелкової, літературні твори, у яких протистоять добро і зло, подано характеристики позитивних і негативних героїв, сприяють критичному засвоєнню дітьми дійсності, справедливій оцінці образів, емоційному ставленню до вчинків.

Художня література, а саме народні казки, за Т. Поніманською, – багатий арсенал виховання моральних почуттів у дітей. Твори з яскравими персонажами й цікавим сюжетом активізують уяву дитини, сприяють «появі нового емоційного ставлення до навколишнього» [1, с. 60]. Вплив художніх творів на почуттєву сферу дошкільника, на думку вченої, дає змогу використовувати казки у моральному та духовному вихованні дітей.

Чітка й нескладна характеристика позитивних і негативних героїв допомагає розібратися дітям у сутності конфліктної ситуації, що відбувається між казковими персонажами, визначити своє ставлення до героїв казки й емоційно передати його.

Особливого значення казці надавала С. Русова. У казці, за словами автора, усіма життєвими справами керує глибоке переконання правди, у ній немає моралі, а є пережите почуття мільйонів людей, що «через віки перенесли велику віру в перемогу правди, в красу добра та його непереможну силу» [2, с. 113].

К. Ушинський називав казки блискучими скарбами народної педагогіки, а її хранителів і популяризаторів – бабусь, дідусів, матерів – природними педагогами. Педагог стверджує, що перший вихователь – це народ, а народні казки – перші й блискучі спроби створення народної педагогіки.

Діти переносять мораль казки не тільки на свій власний досвід, а й зіставляють учинки своїх товаришів з мораллю казки. Народна казка захоплює дитину не тільки сюжетом, поетичною формою, але й своєю ідейною сутністю. Характерне для казки торжество справедливості, перемога добра над злом викликають співчуття дитини. Позитивний герой казки завжди працьовитий, він захищає слабших, долає перешкоди, досягає поставленої мети. У казках споконвіку народ передавав нащадкам дивовижні мрії про непереможність добра, правди, щасливого життя. У них, як у дзеркалі, відбито психологію народу, морально-етичні судження, красу української мови. Реалістичні розповіді казки є для дітей однією з форм пізнання світу. Вони допомагають дошкільнику уточнити уявлення про світ. Дитина вірить художньому слову. Слухаючи казки, вона живе життям героя й ніби сама стає учасником подій; співчуває добру, засуджує зло.

Усі казки повчальні, вони містять яскраві приклади гуманної та антигуманної поведінки, адже у казках народ цінує людину не за її соціальне становище, а за те, яка вона: доброзичлива, чуйна, добра, правдива чи підступна. Засуджуючи зло, долаючи життєві труднощі, казки закликають до перетворення світу на засадах людяності, краси та доброти.

Дитячі казки створюють в уяві дитини прості образи персонажів, які цікаві їй. При цьому вся необхідна та корисна інформація засвоюється малюком автоматично та непомітно. Також слід зазначити, що під впливом казок дитина набуває невідомих їй до цього часу навичок психічної активності, однією з яких є вміння подумки діяти при уявних ситуаціях, що є основою всіх видів дитячої творчості. Незважаючи на те, що в казках дітям розповідаються вже готові фантастичні історії, проте для них завжди залишається широкий простір для власної уяви. Адже ознайомлюючись із чужими казками й створюючи свої, дитина має можливість навчитися ідентифікувати власні почуття та розкривати їх перед іншими, розповідати про свої враження, уявляти себе на місці даного героя, дофантазувати епізоди, висловлювати співчуття та співпереживання.

Висновки. Таким чином, за допомогою казки дитині найлегше пояснити основні принципи моральності поведінки. Казка сприяє розрізненню добра і зла. Герої казок є або поганими, або хорошими. Діти ототожнюють себе з позитивними персонажами, тому казки прищеплюють їм позитивні риси характеру. Моральні поняття, які є елементами образів казкових героїв, надійно закріплюються в характері дитини, відіграючи важливу роль в реальному житті та спілкуванні з оточуючими людьми. Дитина розуміє, що негативні персонажі в казках завжди караються, тому єдиним способом уникнути покарання є відповідна поведінка. Добро постає в казках не у вигляді якихось правил або законів, а сформоване в образах сильних і хоробрих персонажах. Отже, казка є найцікавішим і найдоступнішим джерелом здобуття та засвоєння моральних правил та норм поведінки.

Список використаних джерел

1. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників. Київ, «Вища школа», 1993. С. 109.
2. Русова С.Ф. Розвиток мови дитини. Вибрані твори. Київ, «Освіта», 1996.
3. Фесюкова Л.Б. Воспитание сказкой: Для работы с детьми дошкольного возраста Москва, ООО «Фирма «Издательство АСТ»; Харьков «Фолио», 2000. С. 464.

САМОСТІЙНА ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ В ДНЗ. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ

Марина Максимчук,

2 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – Бай І.Б.

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. У сучасних ДНЗ приділяють недостатньо уваги самореалізації дітей. Зокрема, ми б хотіли виділити самостійну образотворчу діяльність та розвиток творчих здібностей. Адже художня творчість: малювання, ліплення, аплікація – це те, чим діти найбільше люблять займатися в дошкільному віці. І саме в такій діяльності вони реалізують свій потенціал та бажання, розвивають свої творчі здібності. Вихователям варто було б більше уваги приділяти саме самостійній діяльності дітей: не нав'язувати свою думку, не втручатися, не повчати, а просто дати можливість дитині зробити задумане. Саме цим шляхом дитина зможе розвивати свою самостійну діяльність та самореалізуватися. На особливу увагу заслуговує сьогодні питання самостійної образотворчої діяльності та розвитку творчих здібностей дітей у ДНЗ.

Мета. розкрити поняття самостійної образотворчої діяльності дошкільників; проаналізувати й висвітлити даного поняття як способу самореалізації дітей в ДНЗ.

Виклад основного матеріалу. Самореалізація дитини – це її прагнення до якомога повнішого виявлення й розвитку своїх особистісних можливостей. Самореалізація базується на творчості, здатності самостійно ухвалювати рішення та виявити власне Я.

Зв'язок між зовнішніми обставинами та творчим потенціалом людини здійснюється через самореалізацію. Вона охоплює весь шлях внутрішньої індивідуальної мети – від першої думки про неї до матеріального втілення. Процес самореалізації виявляється через відповідні суб'єктивні переживання людини в діяльності, зумовлених не необхідністю, а власними бажаннями.

Нереалізованість особистості має такі ознаки: утрата життєвої наснаги; невизначеність або хибність цілей та бажань, безпорадність при зіткненні з труднощами; псевдодіяльність, псевдоцінності.

Образотворча діяльність, як засіб самореалізації

Використовуючи отриманий у процесі навчання художній досвід, діти у вільний час обирають за своїм бажанням улюблений вид образотворчої діяльності. Виховатилеві слід враховувати, що можливості дітей різних вікових груп досить відрізняються. Тому, створюючи необхідні умови, він усіляко спрямовує зусилля дітей, допомагає їм здійснити намічений задум. Дитячі роботи треба зберігати, щоб діти могли до них знову повертатися.

Діти відтворюють в основному ті образи, які вони створювали на заняттях, однак частина дітей уже має улюблену тематику: свята, образи улюблених персонажів із казок, декоративні композиції і т. д.

Широке застосування поза заняттями можуть мати альбоми для розфарбовування. Діти обирають той зміст, який їм більше подобається. Розфарбовані картинки потім розглядаються всіма. Дорослий може взяти в цьому участь і дати оцінку тому, що сталося (красиво, охайно або недбало).

Дорослому необхідно обов'язково проявляти інтерес до занять дітей у вільний час. Він запитує їх про зміст малюнків, ліплення за задумом, пропонує виставляти роботи на видному місці, щоб їх могли розглядати й інші. Під час самостійної діяльності діти реалізують власні бажання та цілі.

Розвиток творчих здібностей в ДНЗ

Творча діяльність – це самодіяльність, що охоплює зміну дійсності й самореалізацію особистості в процесі створення матеріальних і духовних цінностей, яка сприяє розширенню меж людських можливостей.

Творчість не дарунок природи, а придбана через трудову діяльність властивість. Це здатність дивуватися й пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; це спрямованість на відкриття нового й здатність глибокого усвідомлення досвіду.

Передумови розвитку творчої особистості виникають у дитини дуже рано, але навіть ті елементи якостей творчої особистості, які можуть бути сформовані в дошкільному дитинстві, зустрічаються в дітей не так часто.

Розвиток творчої особистості не відбувається самостійно. Він потребує особливої уваги дорослих.

Найкраща підготовка до майбутнього – формування в малюка внутрішнього комфорту, безстрашності перед новими кроками, відчуття повноти життя.

Краще не регламентувати життя дитини, а залишити за ним право самостійно вирішувати, обрати вид діяльності, самому спланувати свій день, придумувати різноманітні ігри.

Висновки. Отже, самореалізація дитини – це її прагнення до якомога повнішого виявлення й розвитку своїх особистісних можливостей. Вона здійснюється шляхом

самостійної діяльності дитини та розвитку її здібностей. Саме для самореалізації дитини сучасний вихователь повинен перш за все розвивати її здібності та давати можливість працювати самостійно.

Список використаних джерел

- 1.Котляр, В. П. Основи образотворчого мистецтва. Методика художнього виховання дітей [Текст]: навч. посібник. Київ «Кондор», 2006. С. 200.
- 2.Підкуганна Г.О. Дитяча творчість. Програма та методичні рекомендації з художнього розвитку дітей дошкільного віку. Київ, 2001.

ЛЯЛЬКА – МОТАНКА ЯК БЕРЕГИНЯ УКРАЇНСЬКОГО РОДУ

Мар'яна Донецька,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника»

Науковий керівник – Гурей О.І.

Спеціаліст вищої категорії, викладач дисциплін
професійної та практичної підготовки (спеціальність

«Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми. Перша улюблена іграшка дитинства... У кожного з нас вона своя. Світ іграшок також переживає зміни, як і світ людей. Раніше популярними були одні іграшки, тепер – інші. Придивімося, як по вулиці йдуть до дитсадка мами з малюками. Іноді дітлахи несуть в руках улюблену іграшку. Не треба пильно придивлятися, щоб побачити, що дівчатка найчастіше пригортають до себе довгоногоу цибату ляльку із заморським ім'ям Барбі, а хлопчики взагалі тримають якихось жахливих пластикових монстрів, пофарбованих у темні неприємні кольори. Такі ж іграшки заповнили полиці наших магазинів. Однотипні, байдужі, холодні, чужі, з непривітним та скляним поглядом... На жаль, ми забули про традиційні народні українські іграшки – добрі, веселі, яскраві, виготовлені з природних матеріалів. Вони, звичайно, не виблискують так, як глянцева холодна пластмаса, зате мають у собі набагато більше – частинку душі цілого народу.

Мета. розкрити поняття ляльки-мотанки; проаналізувати й висвітлити особливості ляльки-мотанки як берегині українського роду.

Виклад основного матеріалу.

Українська іграшка, як і саме життя нашої нації, сягає глибокої давнини. Люблячі руки мам і бабусь завжди творили для своїх малюків забавки з того, що було в домі: з клаптика тканина, рослини чи овоча. Ляльку робили з кукурудзяного качана, возика – з дерева, корівку – з маленького гарбузика... Вони були простими, ці іграшки, але в них зберігалось все: сили землі і сонця, теплота рук рідних людей. Здавалося б, іграшка – це дитяча забавка, не варта уваги дорослої серйозної людини. Але завжди були по всій Україні майстри, які знаходили особливий сенс у виготовленні іграшок для дітей.

Іще для наших прабабусь і бабусь хрест, молитва, великодня крашанка, як і рушник, паляниця, вогонь у печі, обручка, пучечок певного зілля, пов'язаного навхрест, а також слова «добрий день!», «з Богом!», «бувайте здорові!», як і «не убий», «не украдь», – були не просто предметами й словами, а знаками добра й сили, заступниками від нещастя, були – оберегами. Також великим оберегом вважалася лялька-мотанка. Головне призначення ляльки – берегти душу свого власника від зла й нечистих помислів. Іноді з рук майстра

народжувалися ляльки, про які склалися легенди і передавалися від матері до дочки як священний переказ.

В Україні ще на початку 20 століття дівчата, готуючи скриню з весільним посагом, разом з рушниками та сорочками, клали туди своїх ляльок. Кожна дівчина робила мотану ляльку, яку забирала із собою в нову сім'ю. Причому в родині чоловіка дозволялось молодій дружині, допоки в молодят немає діток, гратися лялькою, і чим більше, вважалося, вона грається лялькою. то швидше стане матір'ю і тим здоровіші будуть діти. А коли народжувалася дитина, то молода мати клала своїх ляльок до дитячої колиски, щоб оберігали дитя від хвороб та поганих очей, а коли дитина підростала, то ляльки віддавались їй для граня, тому мотанку називали іще берегинею.

Іноді бабуся чи мати робила ляльку нашвидкуруч, щоб « зайняти дитину», аби та не плакала. Тоді в голівку дитячої ляльки зав'язувався шматочок хліба, і для дитини це була й іграшка, і заспокоєння. При виготовленні ляльки-мотанки в жодному разі не використовується голка, а тільки нитки й тканина. Під час виготовлення її не різали й не кололи, у неї – праобраз майбутньої дитини – вкладалася материнська любов та турбота. Вважається, що лялька-мотанка повинна бути безлика, а та, яка служить берегинею – з хрестом замість обличчя. Обличчя як такого у традиційної ляльки-оберегу немає. Це має подвійну причину: по-перше, хрест, як один з найдревніших оберегів, має сильне захисне значення, а по-друге, ляльку остерігалися пов'язувати з конкретною людиною, якщо це не диктувалося спеціальними магічними обрядами, бо вважалося: якщо ляльці зробити обличчя, а особливо очі, у них може влетіти дух живої істоти.

Оскільки робилась лялька-мотанка з тих матеріалів, які були під руками – чи то солома, чи старі непотрібні речі, а одягалась в клаптики матерії зі старого одягу матусь і бабусь, то й не дивно, що така лялька, зроблена власноруч, оспівана піснями, обласкана казками, одягнена в усе своє, домашнє, рідне, – вважалась оберегом у родині. Якщо в сім'ї хворіла дитина, то їй робили спеціальну ляльку-мотанку, яку змотували з тієї трави, яка допоможе при хворобі, її давали дитині – і забавка, і цілющий ефект!

В основі української ляльки-мотанки – хрестоподібна фігура, де єдина об'ємна деталь – це голівка. Її виготовлення – це найважливіший момент процесу створення ляльки-мотанки. Хрест є оберегом – символом Сонця, життя й нових починань, і символізує саму людину, гармонію її фізичного (горизонталь) і духовного (вертикаль). І обов'язково вузлова лялька мотається за рухом Сонця – тоді вона принесе вдачу та щастя.

Народ вірив, що в мотанці знаходиться дух предків і що вона може передавати досвід з покоління в покоління. Українці вважали, що цей символ приносить їм багатство та успіх. На Різдво виготовляли спеціальних ляльок із зерна. Вони символізували добрий урожай.

Існувало три типи ляльок-мотанок: немовля, баба-берегиня, наречена.

- При народженні дитини українці виготовляли ляльку немовляти. Лялька виконана у вигляді немовляти в пелюшках. Її укладали в ліжечко поряд з дитиною для охорони її сну та здоров'я.
- Баба-берегиня допомагала оберігати достаток сім'ї. У середину ляльки вкладали монети, зерно, вовну для збереження домашнього тепла, отримання хорошої вовни овець та грошового достатку.
- Лялька-наречена захищала дівчат від пристриту і підтримувала їх. Цю ляльку багато одягали й прикрашали, оскільки вона символізувала придане нареченої й привертала багатого нареченого.

Сьогодні, серед розмаїття сучасних ляльок, народні ляльки з тканини є особливим видом з неосяжною енергетикою, які цілюще впливають на психіку й здоровий розвиток дитини.

Висновки. Отже, мотанка є оберегом, захисником дому, у якому вона знаходиться, та родини, якій вона належить. Пов'язана з ідеєю материнства, родючістю, хлібом. Навіть коли жінка робила ляльку для дитячої гри, вірила в магічний засіб викликати появу на світ ще однієї дитини. Також вірили в магічну здатність ляльки прилучати до дівчини судженого, якого вона покохала. На сучасному етапі народні майстрині, що перебувають під впливом ідей неоязичництва, намагаються сакралізувати мотанки. Іноді відродження народної іграшки супроводжується процесом поширення язичницьких вірувань, які давно втратили своє обрядово-магічне значення. Проте у більшості випадків така пропаганда надприродних властивостей мотанки не що інше, як рекламний трюк. Лялька-мотанка – це чудовий подарунок для себе й для своєї родини, друзів і тих, кому Ви хочете побажати добра та щастя.

Список використаних джерел

1. <http://mij-kraj.com.ua/etnografichne-doslidzhennya/ukrainska-tradytsiina-ihrashka-dukhovnyi-ta-funktsionalnyi-aspekt>
2. <https://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/kukla-motanka-istorija-pojavlenija-i-traditsii-izgotovlenija/>
3. http://doshkosvita.blogspot.com/2016/12/blog-post_95.html

ВИКОРИСТАННЯ МАЛИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ФОРМ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Діана Тонюк,

3 курс, спеціальність «Дошкільна освіта»

Івано-Франківський коледж

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Науковий керівник – Гурей О.І.

Спеціаліст вищої категорії, викладач дисциплін
професійної та практичної підготовки (спеціальність
«Дошкільна освіта»)

Актуальність проблеми: Усна народна творчість є одним з ефективних засобів виховання дітей дошкільного віку. Пізнання фольклору для сучасної дитини відображається в художніх образах, у системі мови, жанровій визначеності явищ народної творчості. У цьому неймовірний потенціал фольклору, відмова від якого руйнує й культуру, і суспільство, і саму особистість.

Мета. розкрити поняття малі фольклорні форми усної народної творчості; проаналізувати й висвітлити особливості їх використання під час організації процесів життєдіяльності дітей дошкільного віку .

Виклад основного матеріалу. Фольклору притаманно багато особливостей: усна форма поширення і передача між людьми від одного покоління до іншого, традиційність, варіантність, анонімність, колективне творення, імпровізаційність.

Український фольклор різноманітний за жанровою характеристикою. Увесь фольклор поділяють на прозовий та поетичний. Прозовий фольклор об'єднує дві великі групи: художню прозу й документальну (не казкову). До художньої прози відносять різні види казок: про тварин, героїко-фантастичні та чарівні, соціально-побутові, кумулятивні казки, небилиці. Документальна проза охоплює легенди, перекази, оповідки, народні оповідання.

Колисанка – це перший поетичний твір, з яким зустрічається дитина з перших днів свого життя. Вона чує його з вуст найближчої людини – матері. З дітьми всіх вікових груп тексти колисанок потрібно заучувати й розігрувати на індивідуально-групових заняттях в I і II половини дня. Вихователь співає, заколискуючи ляльку, діти підспівують, повторюючи 3-4 рази. На наступних заняттях заколискують іншу іграшку, діти запам'ятовують і співають самі.

Забавлянки, утішки – це коротенькі віршики або пісеньки, поєднані своєрідними вправами й покликані зміцнювати дитину фізично, створювати бадьорий і радісний настрій. Забавлянки й утішки супроводжують усе життя дитини, їх використовують у виховній та навчальній роботі з дітьми всіх вікових груп у I і II половині дня. У групах раннього віку колисанки розігрують переважно індивідуально чи з 2-3 дітьми, у молодшому та середньому

дошкільному віці – з підгрупами дітей. Одну й ту ж утішку розігрують 3-4 рази. Перший раз вихователь читає сам і показує дії на іграшці чи ляльці. Потім поступово залучає дітей до виконання окремих дій, повторення окремих слів. Якщо забавлянка розігрується останній раз, дитина повністю виконує всі дії, повторює слова, вирази або навіть увесь текст.

Скоромовки – це жартівливі вислови, побудовані на навмисно утрудненій вимові римованого чи неримованого тексту, скомпонованого з важких звуків чи звукосполучень, які вимовляються у швидкому темпі. Існує така методика заучування скоромовок: спочатку вихователь промовляє у повільному темпі текст скоромовки двічі, чітко артикулюючи кожний звук. Після цього аналізується її звуковий склад. Пропонується ще раз послухати скоромовку, окремим дітям вихователь каже спочатку індивідуально, повільно і чітко промовити скоромовку, потім хором у такому самому повільному темпі (2-3 рази). Коли діти запам'ятають скоромовку, її текст промовляють у швидкому темпі спочатку окремі діти, а потім усі разом: пошенки – повільно, тихо – трохи швидше, гостіше – ще швидше, голосно – швидко.

Лічилки – це віршовані, ритмізовані тексти математичної спрямованості, які використовуються дітьми для справедливого розподілу ролей у грі. Лічилки заучують з дітьми на індивідуально-групових заняттях. Вихователь тричі читає лічилку, пропонує дітям повторити її текст. З допомогою знайомих лічилок діти розподіляють ролі в іграх.

Жодне свято чи розвага не обходяться без малих жанрів усної народної творості – пареміографії (приказки, прислів'я, каламбури, прикмети). Діти вчаться використовувати їх у своєму мовленні як на заняттях, так і в повсякденному житті, розвиваючи словник, лексичну й граматичну сторони мови. Одним із головних завдань є формування інтересу дітей для використання фольклору в повсякденному спілкуванні.

Використання творів усної народної творості під час організації життєдіяльності дошкільників є важливим, тому що в українському фольклорі відображена багатогранна й глибока душа народу, його духовне й моральне багатство. У колискових, скоромовках, лічилках та інших фольклорних перлинах у високопоетичній й глибоко повчальній формі відображено весь шлях українського народу.

Висновок. Отже, український фольклор пробуджує в дошкільнят національний і патріотичний дух, повагу до старших, породжує щирі думки для того, щоб у майбутньому вони гордо могли називатись громадянами своєї України.

Список використаних джерел

1. Дитячий фольклор. Колискові пісні та забавлянки. Наук.думка, 1984. С. 472.
2. Дитячий фольклор. Вступ, ст.Г.В.Довженюк. Київ, «Дніпро»,1986. С. 304.
3. Кушова Т. Використанн творів усної народної творчості у роботі з дітьми дошкільного віку. Електронний доступ: <https://doshkilna-osvita9.webnode.com.ua/news/meto-dichni-rekomendatsiji-vikoristannya-usnoji-narodnoji-tvorhosti-u-roboti-z-ditmi-doshkilnogo-viku>